

D E
R E D D I T I B V S
E C C L E S I A S T I C I S ,
A D S . D . N . P I V M V .
P O N T . M A X .
L I B E R V N V S .

In quo differitur .

Vtrum Clerici ea , quæ sibi supersunt ex Red-
ditibus Ecclesiasticis in pauperes , & alios
pios vsus erogare teneantur ex lege iustitiæ,
vel solum ex lege misericordiæ , vel charita-
tis , & quando has leges , vel earum alteram
transgrediantur .

Authore D. FRANCISCO SARMENTO
olim in Hispania Cancellariæ Regiæ Vallisoletanæ,
nunc Sacri Palatii Apostolici Auditore, & vtriusque
Signaturæ Referendario .

Cum priuilegio Summi Pontificis .

ROMÆ, Apud Iulium Accoltum. 1569.

PIVS PAPA V.

Motu proprio &c. Cum, sicut accepimus dilectus filius Franciscus Sarmetus, nostri Palatii Apostolici causarum auditor, ac utriusque signaturæ Referendarius, ac Capellanus, & continuus commensalis noster nobis nuper exponi fecerit, se propria impêsa imprimere uelle opus, quod ipse fecit per magistrum Sacri Palatii nostri approbatum, & cuius de redditibus ecclesiasticis titulus est, Dubitetq; ne huiusmodi opus postmodum ab aliis sine eius licentia imprimatur, quod in maximum suum præiudicium tēderet nos propterea eius indemnitati consulere uolentes Motu proprio simili, & certa scientia eidem Francisco, ne prædictū opus hactenus non impressum, & per ipsum imprimendum per decem annos post eius operis impressionem a quocūque sine ipsius licentia imprimi, aut ab ipsis, uel alijs uēdi seu in eorū apothecis, uel alias uenale, præterquam de uoluntate dicti Francisci impressum, uel imprimendum teneri possit, concedimus, & indulgemus inhibentes omnibus, & singulis Christi fidelibus tam in Italia, quā extra Italiā existentibus, præsertim bibliopolis, & librorum impressoribus sub excommunicationis late sententiæ in terris uero S. R. E. mediate, uel immediate subiectis etiam quingentorum ducatorum auri Cameræ Apostolicæ applicandorum & insuper amissionis librorum pœnis toties ipso facto, & absque alia declaratione incurrendi quoties contrauentū fuerit, ne intra decem annos ab impressione dicti operis computandum dictum opus hactenus nō impressum, & per ipsum Franciscum imprimendum sine uoluntate ipsius Francisci dicto decennio durante imprimere seu ab ipsis uel ab aliis præterquam de uoluntate dicti Francisci impressum, uel imprimendum uendere, seu uenale habere, uel proponere, uel ut supra habere audeant. mā

S. D. N. P I O V.
P O N T. M A X.

FRANCISCVS SARMENTVS
eius Sacri palatii auditor per-
petuam fœlicitatem,

R O X I M I S superioribus
diebus Martinus ab az-
pilcueta Nauarrus vir
integritate, & uitæ in-
nocentia singularis quæ
dam libellum, qui de redditibus be-
neficiorum ecclesiasticorum inscribi-
tur. S. V. dicatum edidit. in quo salu-
berrimã quidem opinionem, & quã
re ipsa sequi animarum saluti magis
expediat, sed ut plurimi existimant
duriorem, & ab omnium uso, & con-
suetudine (si aliqua in hac re consue-
tudinis est habenda ratio) penitus di-
siunctam,

functam, ac separatam sequutus est;
eãq; summis uiribus defendit . Verũ,
cum non defuerint nostræ etiam æta
tis pii, eruditissimiq; uiri , qui hoc ar
gumentum non leuiter , sed summa
cum diligētia tractantes contrariam
sententiam duxerint esse potio
rem , operæ precium me facturum existi
maui, si in hac causa cum aliis mihi com
muni, in qua non de paupere (quod
aiunt) regno , sed de cælesti , & sum
ma omnium agitur , laborarem ; & si
quid cōferre possem experirer . quod
feci quidem quātum in breuissimo ,
& occupatissimo potui tempore suc
cessiuis horis, quibus uacare licuit ab
strepitu iudiciorum, grauissimisque
negotiis, quæ . B. uestra uoluntatem ,
& animũ potius exemplo Christi, cu
ius uicarius es, quàm exiguas meas
uires considerans una cum amplissi
mis uiris , & integerrimis commisit ;
& ita eiusdem argumenti de redditibus
ecclesiasticis libellum cōscripsi ,
quem . B. V. seruitutis meæ symbolũ
consecraui

consecrari, cuius laboris fructum factis me consecutum existimabo, si tot auctorum uariis opinionibus ostēsis, alios, qui in hac re Christianæ rei publicæ adeo necessaria magis iuuare possunt, ut non desint, adduxero, ac incitauero: quod si .B. V. quæ sapientibus, & insipientibus debitor est, in re tam uaria, & plena dissensionibus inter doctissimos (in qua, re quidem ipsa, & exemplo iam diu præiudicauit) ut apostolica sua auctoritate, ad quid ex præcepto teneamur, quid ex consilio sequi expediat constituere uelit, exorauero, maximum, & perenne beneficiū mihi, atque omnibus collatum intelligam: hoc enim modo fiet, ut, sicuti pii homines alacri animo exemplum pietatis, sanctitatis que uestræ sequuntur, ita, qui infirmiores sunt, non grauiori oneri, quàm Christiana religio imponit, immerito ex aliquius quamuis doctissimi opinione subiiciatur, atque ita oppressus defi-

a 4 ciat.

ciat. quod quidē me impetratum
esse certo scio, si ita rei Christianæ cō
uenire. B. V. iudicauerit. hoc uno sal
tim me huius laboris pænitere non
poterit, quòd in euoluendis in hoc
argumento sanctorum patrum decre
tis aliquas horas bene collocauerim,
quorum doctrinæ uerum exemplar
sanctissima uita . B. V. cuique iure ef
se uideatur. Faxit Deus optimus, ma
ximus, ut Sanctitas Vestra cōmissum
sibi gregem diu incolumis ita eo du
ce gubernet, & pascat, ut in futuro
seculo cum aliis sanctissimis Christi
Vicariis perpetua fælicitate fruatur.

FRANCISCUS
SARMENTVS IVNIOR

AD LECTOREM.

TRISTIA Mauortis Minos dū bella gerebat
Alcathoes muros obsidione premens,
Concubitus ninei fuerat sata sole iuueni
Pasiphaë coniux pulchra secuta sui,
Et Minotaurum partu sub luminis oras
Ediderat duplex, atque biforme genus,
Dedalus hoc monstrum Labyrintho clausit in alto
Reginæ cupiens dissimulare nefas,
Impleuitq; domum varijs ambagibus, atque
Parietibus textis, ancipitiq; dolo,
Ne quisquam seruata retro uestigia posset
Cæca sequi insidijs captus, & arte loci,
Theseus at iuuenis, quo non formosior alter
Ambiguum longo stamine rexit iter,
Et claua geminam Tauri, iuuenisq; figuram
Bis pastam aëteo sanguine fudit humi,
Haud secus Hesperia Franciscus gloria nostræ
Ignoto ante alijs tramite fecit iter,
Et iuris soluit labyrinthum, enigmata, longas
Hoc libro ambages, difficilesq; breui.
Quo duce perge modo, facilis nam quo sit eundum
Monstrabit, tutus qua gradiare uia.
Premia sed tanti cupias si digna laboris
Reddere

Reddere dicam equidem qua ratione queas :
Mireris fac tam ingenium, quàm ad sydera uelox
Præpetibus pennis se tulit alta uolans ,
Inuidia que procul gliscentis dira uenena
Reijce , quaque tibi mente dat ista legas ,
Ac dum pulchra diem referet Tithonia coniux ,
Aurea donec equis nox uehet astra nigris ,
Dumque eris ipse tui memor , haud obliuia pectus
Sarmenti ualeant ulla subire tuum .
Quare age , & illius lecta nunc munera fronte ,
Atque animo accipias lector amice , uale .

Ode eiusdem ad Dominum Franciscum
Sarmentum patrum suum .

Heu quàm præcipiti diffugiens gradu
Præuertit auras uita uolubilis ,
Heu quàm haud segnius ætas
Vndis labitur amnium .
Non Parthi citius spicula dextera
Torta , aut Cydonis , non iaculum uola
Neruo aut pulsa sagitta ,
Vt nobis uolucris dies .
Festinans propere sæua necessitas
Semper quadrigas uerberibus quatit ,
Calcariq; moranteis
In nostri excidium ferit .
Qui non diuitie , nobile nec genus
Patrum , nec artes ingenue , aut honor

Non .

Non forma, aut decus oris
Moliri poterunt moram .
At nos immemores mortis, & omnia,
Prædantis Orci, proh nimium nefas
Fundamenta locamus,
Atque altas struimus domos .
Luxu Regifico, postibus aureis
Ornamus aulam, & ponimus atrijs
Haud exempla secuti
Magnorum effigies ducum.
Frustra, nam rapido mors fera turbine
Delapsa tetras iniiciet manus,
Et mox cuncta tumultu
Nobis eripiet graui .
Diues magnanimi progenies Iouis,
Ceu pauper Irus Tantalus occubat
Quamuis sæpe deorum
Admissus dapibus fuit .
Reges, atque inopes agricolas palus
Atra coercet Styx Erebi domo,
Nec Proserpina parcit
Vllius capiti semel .
Virtus sola mori nos uetat incluta,
Nec non ad arceis Aethereas uehit,
Intercludere fati .
Virtus sola potest iter,
Hæc nos dijs superis miscet, & igneis
Orci uoracis faucibus eripit,
Et quesita potenti

Vatum

Vatum carmine gloria,
 Quam nec longa dies attenuat, neque
 Fortuna nitens instabili rota
 Hunc sæua ut premat, illum
 Tollens arbitrio suo.
 Viuent Idomeneus, & Priameius
 Hætor superbi præsidium Ilij,
 Nec non Phthius Achilles,
 Atque Ajax genus inclytum
 Martis Sanguinei, dum uaga sydera
 Conuexa pascent Aetherei poli,
 Aeternos quod Hqnores
 Illis Mæonides dedit.
 Sic nunc carminibus quam cuperem tuum
 Me posse nomen tollere in Aethera
 O Franciscæ Tuorum,
 Et nostræ Hæspæriæ decus,
 Sed quando nequeunt dura silentia,
 Tot facta morsu carpere limbo,
 Obscura ue labores
 Tot nocte immeritò premi,
 Nec pleetro Aeolio, nec fidibus decet
 Aptare laudes egregias uirum,
 Hæc nunc ipse tacenti
 Supplex des ueniam precor.

TOTIVS OPERIS ARGVMENTA

IN prima parte tractatur de natura Ecclesiasticorum honorum, & Dominio, atq; eius acquisitione, & de possessionis amissione, & recuperatione. Hæc pars continet quatuor capita.

Cap. 1. agitur de origine, & natura rerum ecclesiæ, & apud quæ sit earum dominiû.

Cap. 2. tractatur de his, quæ sunt necessaria ad rerum ecclesiasticarum alienationem.

Cap. 3. de ratihabitione cõtractuum minorû, & ecclesiæ, qui fuerunt sine solennitate celebrati.

Cap. 4. Vtrum omissio solennitatis in contractibus ecclesiæ, & minoris inducat defectum voluntatis, & an possessio ex talibus contractibus amittatur, & de Canon. reintegranda, & aliis vtilioribus remediis ad recuperandûm res male alienatas.

In secunda parte variæ doctorum opiniones enumerantur circa obligationem expendendi redditus ecclesiasticos in pauperes, & alia opera pietatis. Hæc pars continet octo capita.

Cap. 1. continetur opinio Archid. quæ est communis

communis apud canonicos quod clerici
teneantur sub peccati mortalis reatu, &
obligatione restituendi ea, quæ sibi super
sunt de redditibus ecclesiasticis.

Cap. 2. ostenditur, quæ sit opinio S. Tho. &
quod clericos liberat ab obligatione resti-
tuendi, & eos dominos fructuum con-
stituit.

Cap. 3. ponitur opinio Card. Zabarella, quæ
clericos administratores cum libera con-
stituit, eos quæ dominos esse negat.

Cap. 4. ponitur opinio hostien. quæ cleri-
cos possidentes beneficia, cum administra-
tione ab illis, qui beneficia simplicia possi-
dent, secernit, ut hi usufructuarii semper,
illi uero in uita tantum sint.

Cap. 5. ponitur opinio Caietan. quæ uult sal-
tem Episcopum diuisionem antiquam sub
restitutionis obligatione seruare debere.

Cap. 6. ponitur opinio illorum, qui opinio-
nem hostien. de qua supra in cap. 4. ma-
gis consuetudine, quam iure defendunt.

Cap. 7. ponitur opinio eorum, qui consue-
tudinem non excusare clericos affirmant.

Cap. 8. ponuntur uariæ doctorum sententiæ
tam circa consuetudines, quam circa in-
dulta testadi a sede apostolica obtenta, &
agitur de quotidianis distributionibus, &
de pensionibus ecclesiasticis & de decimis
possessis

possessis per laicos, & de fructibus commendarum. ex ijs octo capitibus triginta diuersæ colliguntur opiniones, quæ in sequentibus particulis examinantur.

In tertia parte examinatur opinio Archid.

Hæc pars continet. 5. capita.

Cap. 1. adducuntur rationes, & argumenta, quibus probatur opinio Archid.

Cap. 2. tractatur de emptis per clericum de redditibus beneficiorum, & an ipso iure ecclesiæ acquirantur vtiliter, uel directo, & quomodo obligatio personalis, & realis concurrant.

Cap. 3. tractatur de diuisione bonorum ecclesiasticorū facta per Canones antiquos, & eius conturbatio cui sit impuranda.

Cap. 4. agitur utrum ad eleemosynam exigendam possit dari actio, & an lex iustitiæ semper obliget ad restitutionem.

Cap. 5. ponuntur declarationes, quas ad opinionem Archid. ponunt doctores, quæ si gillatim reprobantur.

In quarta parte tractatur de opinione beati Thomæ, & reprobantur opiniones contrariæ, & ponitur resolutio materiæ, & quando eleemosyna sit de præcepto, & an dominium

dominium rerum beneficiorum sit apud
clericos . Hæc pars continet sex capita .

Cap. 1. adducuntur argumenta pro opinio-
ne S. Thom. & ostenduntur absurda, qua
ex contrariis sequuntur opinionibus .

Cap. 2. examinatur opinio . S. Thom. & de-
fenditur ab argumentis aliarum partium .

Cap. 3. tractatur de commutatione piarum
uoluntatum , & onerum bonis ecclesiasti-
cis impositorum .

Cap. 4. tractatur de facultate testandi conce-
ssa a summo Pontifice , & de eius inter-
pretatione .

Cap. 5. tractatur quando eleemolyna sit de
præcepto tam quoad clericos , quam quoad
ad laicos .

Cap. 6. ostenditur quod licet clerici sint do-
mini rerum beneficiorum , minor tamen
licentia abutendi , quam per eos , qui usus
fructuarios illos constituunt , conceditur ,
& quale sit officium clerici , presbyteri ,
& episcopi .

INDEX EORVM
 QUAE IN HOC OPERE
 CONTINENTVR.

A

- A**B SOLVTORIA continet totū, quod
 est petitū, et partes. 4. pa. c. 6. n. 10. f. 136
- Actio personalis abhorret dominium. 3.
 par. c. 2. nu. 8. fol. 121
- Actio personalis quando concurrat cum dominio.
 ibid. num. 6
- Actio personalis potest concurrere cum utili domi-
 nio. ibid. num. 9
- Accursius solus perfecte leges intellexit. 3. par. c.
 2. num. 15. fol. 125
- Alimenta an debeantur parentibus iure naturæ, uel
 solum ratione naturali. 3. par. c. 4. n. 7. fol. 154
- Alimenta præterita nullum habent priuilegium.
 3. par. c. 5. nu. 5. fol. 166
- Alimenta præterita non possunt a filio peti. 3. par.
 c. 4. num. 5. fol. 153
- Alimentorum legato non est locus iuri a crescendi.
 3. par. c. 2. num. 7. fol. 120
- Alimentorum legatum nõ est multiplicabile. ibidē
- Animus continuandi quando producat actum de no
 uo. 1. par. c. 3. nu. 6. fol. 54
- Apostoli non imposuerunt Ecclesiæ paupertatem.
 b 1. par.

1. par. c. 1. num. 3. 4. & 5. fol. 4
 Apostoli alia obligatione tenebantur quando erant
 discipuli, alia facti magistri. 1. par. c. 1
 Apostoli utrum emisissent paupertatis votum. 1. par.
 c. 1. num. 4. & 5. fol. 4
 Apostoli habebant dominium eorum, quae sibi offe-
 rebantur. 1. par. c. 1. num. 7. fol. 7
 Argumentum a maiori in dispensationibus quando
 ualeat. 4. par. c. 4. num. 5. fol. 216
 Avaritia aliquando opponitur iustitiae, & aliquando
 liberalitati. 3. par. c. 4. num. 5. fol. 152
 Avarus, & sordidus non debent esse melioris condi-
 tionis, quam liberalis. 3. par. c. 5. nu. 2. f. 164
 Auctoritas summi pontificis quando requiratur in
 alienatione rei Ecclesiasticae. 1. par. c. 2. nu. 20.
 fol. 48
 Auctoritas tutoris vel curatoris quando extendat-
 ur ad donandum. 1. par. c. 2. nu. 15. fol. 40

B

- B**ARBATI error 4. par. c. 6. n. 5. fol. 334
 Bartol. opin. defenditur a R. P. Alfonso de Ca-
 stro. 3. par. c. 4. num. 7. fol. 154
 Bartol. opin. reprobatur 1. par. c. 2. n. 23. fol. 59
 Beneficiorum erectio idem operatur, quod olim ope-
 rabatur diuisio. 4. par. c. 2. nu. 9. fol. 199. &
 c. 1. nu. 3. & 4. fol. 178
 Bene-

Beneficia quæ dicantur habere administrationem.

4. par. c. 1. nu. 17. fol. 189

Bona ecclesiastica uide in uerbo contractus, & in uerbo usus, & in uerbo Ecclesia, & in uerbo clericus.

Bona minorum. Vide in uerbo contractus, & in uerbo minor.

Bona clericorum sunt bona pauperum. 3. par. c. 1. num. 1. fol. 106

C

C A V S A non potest plus in remotiora. 3. par. c. 2. num. 2. fol. 116

Clericus, qui abutitur fructibus beneficiorum tenetur ad restitutionem secundum opin. Archid. 2. par. c. 1. num. 3. fol. 111

Contraria est opinio. S. Thom. 2. par. c. 2. fol. 78

Clericus est dominus mensæ sui beneficij. 4. par. c. 1. num. 3. & c. 6. fol. 177. & fol. 233

Clericus an sit dominus rerum beneficij. 2. par. c. 8. num. 20. & 4. par. c. 1. & 6. fol. 233

Clericus an sit usuarius, uel usufructuarius. 2. par. c. 8. nu. 20. fol. 103

Clericus secundum opinionem Archid. Videtur esse usuarius. 2. par. c. 1. num. 3. fol. 75

Clericus an possit testari. 2. par. c. 8. in principio
Clericus an possit donare in infirmitate constitutus.

tutus . 4. par. c. 4. num. 6. & 7. fol. 217
Clericus proximus morti an ad pias causas possit
donare . 2. par. c. 8. num. 6. & 7. fol. 99. &
4. par. c. 4. num. 7. fol. 217
Clericus potest uiuere de fructibus beneficiorum,
etiam si habeat patrimonium . 1. par. c. 1. nu.
18. fol. 17
Cleric⁹ ē ususfructuarius calis. 4. p. c. 6. n. 4. f. 234
Clerici solum possunt assumere sibi necessaria secun-
dum opin. Archid. 2. par. c. 1.
Clerici egentes debent sustentari a parochianis .
3. par. c. 4. num. 12. fol. 161
Clericorum nomen, & eorum officium semotum est
a dominio . 3. par. cap. 4. in fine fol. 162
Nihil interest quod habeat beneficium simplex, uel
cum administratione 2. par. c. 1. fol. 75. nu.
2. Archid. opinio in supradictis est communis
2. par. c. 1. nu. 4. fol. 76
Clericus etiam si abutatur fructibus beneficij, se-
cundum . S. Thom. non peccat contra legem Iu-
stitiæ, sed misericordiæ; ideo non tenetur ad re-
stitutionem . 2. par. c. 2. fol. 78
Clericus de distributionibus cotidianis an libere pos-
sit disponere. 2. par. c. 8. nu. 11. fol. 100. &
uide quid de pensionibus. num. 13. & 14. de
utroque 3. par. c. 5. num. 6. & 7. fol. 168
Clericus de portione sibi necessaria libere disponit
secundum aliquos . 2. par. c. 8. nu. 15. & 16.
fol.

fol. 101. ubi ponitur contraria opinio & in 3.
 par. c. 5. per totum fol. 164
 Clericus potest testari ex conditione sua. 3. par. c.
 3. nu. 5. fol. 140
 Clericus habet arbitrium in quos pios usus dispen-
 set fructus 3. par. c. 3. nu. 10. fol. 144
 Clericorum bona sunt pauperum 3. par. c. 1. in
 princ. fol. 106
 Clerici quod sibi superest debent dare pauperibus
 ibid. nu. 2. fol. 107
 Clericus in rebus Ecclesiasticis uersatur ut in rebus
 alienis ibidem. nu. 3. fol. 110. & 2. par. c.
 8. nu. 20. fol. 103
 Clerici sunt administratores ibid. 3. par. c. 1. n.
 4. fol. 111
 Clerici & prelati officii. 4. par. c. 6. n. 16. fol. 243
 Clerici optime in rebus beneficiorum comparantur
 marito in rebus dotalibus. 4. par. c. 6. nu. 13.
 inter Clericos, & ecclesiam dantur actiones di-
 recte, & contrarie 3. par. c. 1. nu. 7. fol. 113
 Empta per clericos de redditibus beneficiorum effi-
 ciuntur ecclesie 3. par. c. 2. per totum. Stipen-
 dia que Clericus habuit ex officijs an sit eiusde
 rationis cuius fructus beneficiorum 3. par. c. 5.
 nu. 8. fol. 169
 Concilium Tridentinum an aliquid declaret de ob-
 ligatione expendendi redditus ecclesiasticos
 2. par. cap. 8. nume. 21. & 23. folio 104.
 b ; &

- & 4. par. c. 8. nu. 14.
Commendatores ordinum, quos uocant, strictiori
uinculo in dispensatione reddituum, quam clerici
in suis redditibus tenentur 2. par. c. 8. num. 18.
 fol. 102.
Commendatorum ordines non sunt simpliciter reli
giones . 4. par. c. 1. nu. 13. fol. 185
Commendatores, qui possident bona ecclesiastica si
ue ex decimis, quomodo sint securi. 4. par. c. 2.
 fol. 19. nu. 4. cum sequenti. & idem de alijs lai
 cis possidentibus bona ecclesiastica ex priuile
 gio, uel consuetudine ut ibid. & 2. par. c. 8.
 num. 19. fol. 103
Consilia euangelicà quando obligent 1. par. c. 1. n.
 3. fol. 3. quòd ad ea quæ sunt super erogationis
 non tenetur quis nisi ex uoto, uel officio ibid.
Consuetudo Hispaniæ in fructibus Ecclesiasticis 2.
 par. c. 6. nu. 1. fol. 93. de consuetudine gallia
 rum ibidem nu. 2.
Consuetudinum tolerantia sciente pontifice ibidem
 nu. 3. & 4. par. c. 1. nu. 9. & 10. fol. 181
Consuetudinem non excusare esset durum 2. par.
 ca. 6. fol. 94. nu. 4. & 4. par. c. 1. nu. 8. in fi
 ne. fol. 181
Consuetudo in modicis excusat clericum . 2. par. c.
 7. fol. 94. & 95
Cōsuetudo excusat, ut in uita disponant, non in mor
te 2. par. c. 8. nu. 1. fol. 97
 Consue-

Consuetudo operatur, ut disponant ad pios usus ibidem . nu. 2.

Secundum consuetudines præfatas redditur ius coram Pontifice. 4. par. c. 1. nume. 8. & 11. fol. 180.

Consuetudines sunt diffformes in ista materia. 4. par. c. 2. nu. 2. fol. 192

Consuetudo liberat a lege iustitia, licet non a lege misericordie 4. par. c. 1. in princip. & c. 5. fol. 220

Consuetudo quod maior diuidat, & minor eligat 3. par. c. 4. nu. 12. fol. 160

Contractus ecclesie sine solennitate non ualet, etiã si sit utilis ecclesie 1. par. c. 2. numero 1. folio 25. idem in alienatione rerum minoris . ibidem

Contractus etiam si fiat in utilitatem minoris, minor non potest se obligare 1. par. c. 2. fol. 25

Contractus fauore minoris, & ecclesie potest claudicare 1. par. c. 2. nu. 17. & 18. fol. 44

Contractus ratione doli potest claudicare ibidem

Quasi Contractus claudicare nõ possunt quia tãtũ unum pedem habent ibidem . num. 18. & 19. fol. 45.

Ex contractu minoris, uel ecclesie sine solennitate potest amitti possessio. 1. par. c. 4. nu. 4. & 5. fol. 60.

In Contractibus ecclesie non sufficit ratihabitio ta-
b 4 cita

cita 1. par. c. 3. num. 4. fol. 53. sed expressa
 sufficit num. 1. rati habitio prodest etiam cepta
 lite super in ualiditate contractus. 1. par. c. 3.
 num. 2. fol. 52
 Communia facile negligi solent 1. par. c. 2. nu.
 24. fol. 51
 A Communionem recedere semper utile censetur ibi
 dem. fol. 50
 communio solet parere discordias 1. par. c. 2. n.
 23. fol. 50
 Creditor non compellitur mutare obligationem etiã
 in melius 1. par. c. 2. nu. 1. fol. 26
 Creditoribus potest satisfieri de redditibus benefi-
 ciorum. 4. par. c. 1. nu. 2. fol. 177
 Cumulatio remediorum contrariorum quomodo Iu-
 re canonico admittatur 1. par. c. 4. n. 13. fol. 70
 Cumulentur simpliciter, uel sub conditione nihil
 interest, ibidem

D

DECRETUM irritans quãdo operetur par.
 1. c. 2. nu. 21. fol. 49
 Decretum iudicis in alienatione rei minoris est pro
 forma 1. par. c. 2. nu. 10. fol. 34. & idem in
 transactione super alimentis. fol. 35
 Decimas possidentes tenentur eadem obligatione,
 qua clerici tenentur 2. par. c. 8. nu. 19. fol. 103
 Decimæ

- Decimæ sunt constitutæ etiam in pauperum alimē*
ta 3. par. c. 4. nu. 8. & 9. fol. 157
- Differentia inter plus, & minus non respicit sub-*
stantiam 2. par. c. 2. in fin. fol. 86. & 4. par.
c. 1. nu. 7. fol. 180
- Dilectio Dei non cadit sub præcepto secundum ali-*
quam mensuram 4. par. c. 5. nu. 2. fol. 221
- Dispensatio non inducitur tacite, nec in consequen-*
tiam 1. par. c. 3. n. 8. fol. 54
- In Dispensatione quando habeat locum argumen-*
tum a maiori 4. par. c. 4. nu. 5. fol. 216
- Dissimulare delicta quando sit licitum 4. par. c. 1.*
nu. 9. & 10. fol. 181
- Distributiones cotidianæ an sint eiusdem naturæ cu-*
ius sunt reliqui fructus 2. par. c. 8. num. 11.
& 12. fol. 109
- Diuisio non mutauit naturam bonorum ecclesia-*
sticorum 3. par. c. 3. fol. 132
- Diuisio hodie est conturbata culpa clericorum 3.*
par. c. 3. in fi. fol. 147
- Diuisio est sufficiens titulus ad transferendum do-*
minium 4. par. c. 1. nu. 4. fol. 178
- Ad Diuisionem non prouocat minor, sed ecclesia*
1. par. c. 2. nu. 24. fol. 50
- De diuisione de qua 12. q. 2. 3. par. c. 3. fol. 137*
- Dolus unius partis facit claudicare contractum 1.*
par. c. 2. nu. 18. fol. 44
- Domini nō aduersatur episcopali perfectissimo sta-*
tui

- tui* 1. par. c. 1. n. 8. & 14. fol. 8. & 13
Dominium rerum ecclesie apud quem sit . 1. par. c.
 1. nu. 15. fol. 14. & 4. par. c. 1. in prin. fol. 175
Dominium an apud pauperes, ecclesiam, pontifi-
cem, uel Christum sit . ibid.
Dominium an apud clericos sit . 4. par. c. 1. & c.
 6. ubi late
Dominium an possit habere Episcopus, qui antea
fuerat monachus, & quale id dominium sit 1.
 par. c. 1. nu. 10. & an soluatur a paupertatis
 uoto. fol. 9
Dominium monachorum quale sit . 1. par. c. 1. nu.
 11. & 12. fol. 10. & 11
Dominium directum an possit transferri sine tradi-
tione 3. par. c. 2. nu. 10. fol. 122
Dominium directum, uel utile an transeat ex dona-
tione causa mortis . ibidem
Dominium directum transfertur ex ultima uolun-
tate . nu. 11. & quare ibid.
Dominium sine traditione translatum non excludit
hypothecariam, nec actionem personalem ibi-
dem nu. 16. fol. 125
Dominus non semper potest alienare . 4. par. c. 6.
 nu. 11. fol. 237
Donatio in articulo mortis uide supra uerbo Cle-
ricus
Donatio Regis ualet in filium . 4. par. c. 4. num. 1.
 fol. 209

Donatio

*Donatio minoris quando ualeat uide infra uerbo
Minor*

*Donatione causa mortis an transferatur dominiū
directum 3. par. c. 2. nu. 11. fol. 123.*

E

E*CCL*ESIA quomodo possit prestare consen-
sum 1. par. c. 2. nu. 2. fol. 26. & c. 4. nu.
1. fol. 56. uide supra uerb. *contrastus*

*Ecclesia potest pronocare ad diuisionem 1. par. c.
2. num. 24. fol. 50*

*Ecclesia potest amittere possessionem facto sui ad-
ministratois 1. par. c. 4. nu. 5. fol. 60*

*Ecclesiæ acquiritur dominiū rerum emptarū per
clericos 3. par. c. 2. nu. 10. fol. 122. & an ip-
so iure. nu. 4. fol. 118*

*Ecclesiæ datur in talibus rebus, & actio realis, &
personalis ibidem nu. 6. fol. 119*

*In ecclesiam an transeat dominiū utile, uel dire-
ctum. ibidem nu. 10. fol. 122*

*Ecclesiæ res dicuntur sacræ in quarto gradu 4. par.
c. 5. nu. 10. fol. 130*

*Ecclesia quando dissimulet peccata, & quod id
nunquam faciat in personis ecclesiasticis 4. par.
c. 1. nu. 10. fol. 181*

*Ecclesia non capit lucrum cum aliena iactura 1.
par. c. 2. nu. 11. fol. 35*

Elemo-

- Eleemosyna in extrema necessitate lege iustitiæ de-*
betur, ideo & in iudicio exigi potest. 3. par. c.
4. nu. 3. cum sequen. fol. 150
Eleemosyna quando sit de præcepto. 4. par. c. 5.
ubi late, quòd non requiritur extrema necessitas
Eleemosyna de superfluis est de præcepto, & in cle-
ricis, & in laicis ibidem. nu. 8.
Empta per clericum de fructibus beneficij efficiun-
tur ecclesiæ 3. par. c. 2. num. 1. & an trans-
feratur dominium ipso iure nu. 4. & 5. fol. 118
Episcopus an possit intendere augmento rerum tē-
poralium ecclesiæ 1. par. c. 1. nu. 9. fol. 9
Episcopus non impeditur ex natura sua testari. 3.
par. c. 3. nu. 5. fol. 140
Inter Episcopos, & alios clericos in ista materia S.
Thom. non facit differentiam 4. par. c. 2.
Episcopus portat annullum 4. par. c. 6. nume. 11.
fol. 139.
Episcopi munus 4. par. c. 6. nu. 17. fol. 243
Episcopus qualis eligi debeat 4. par. c. 6. nu. 17.

F

- F**ACULTAS testandi nide uerb. licentiæ
Filij familias donatio, uel minoris aliquando ua-
let 1. par. c. 2. nu. 5. fol. 28
Francis. areti. error 1. par. c. 2. num. 13. 14. &
15. fol. 39
Fructus

Fructus collecti a prædone uidentur collecti a bene-
ficiato spoliato 4. par. c. 6. nu. 14. fol. 242

G

GRATIANI *diligentia in compilatione de-*
cretorum 3. par. c. 1. nu. 2. fol. 109

Gratiani authoritas 3. par. c. 4. nu. 9. fol. 158

Gratia non spirat morte concedentis 4. par. c. 4.
nu. 2. fol. 211

D. Gregorius Gallus nunc Reuerendissimus Episco-
pus Oriolens, maximus concionator 3. par. c.
4. nu. 7. fol. 154

H

HÆREDITATIS *inducendæ ratio 3. par.*
c. 2. nu. 12. c. 13. fol. 124

Hypothecaria quando concurrat cum dominio 3.
par. c. 2. nu. 16. fol. 125

I

INNOCENTII *opinio defenditur 1. par. c.*
2. num. 4. fol. 27

Intellectus c. fin. ex de his que sunt a maior par.
cap. latissime 3. par. c. 3. nu. 8. fol. 143

Intellect. c. 1. de Eccles. edificad. 3. par. c. 4. fol. 149
Intellect.

- Intellect.** c. *peruenit de fideiusso.* 4. par. c. 1. **fol. 175**
princ.
Intellect. c. *quod quibusdam eod. tit. ibidem nu. 3.* **fol. 177**
Intellect. c. *adhæc de testam. in antiqua compilatione* 4. par. c. 1. nu. 12. **fol. 183**
Intellect. l. *si defunctus.* C. arbit. tutel. 4. par. c. 1. nu. 17. **fol. 188**
Intellect. l. *si quis cum totum ff. de excep. rei iud.* 3 par. c. 6. nu. 7. **fol. 235**
Intellect. loci *Aristot. 6. Ethicor. num. 6. ibid. d. c. 6. fol. 234.*
Intellect. l. *final. C. de acquir. posse.* 1. par. c. 4. nu. 10. **fol. 65**
Intellect. c. *reintegranda ibid. latissime in d. c. 4. num. 11.* **fol. 66**
Intellect. l. *cum hi. §. eam transactio ff. de transad. late.* 1. par. c. 2. nu. 8. & 13. **fol. 31. & 38**
Intellect. l. *non ideo minus ibidem. & nu. 16.*
Intellect. l. *Iulianus. §. si quis a colludente, & §. si quis a pupillo de actio. empt. late* 1. par. c. 2. nu. 17. cum sequen. & nu. 22. & 23.
Intellect. §. *& unum hominem inst. de lega. 1. par. c. 1. nu. 20.* **fol. 18**
Intellect. *authen. sacramenta puberum* 1. par. c. 4. nu. 7. **fol. 61**
Intellect. c. *adhæc de testam. 2. par. c. 7. fol. 95.*
Intellect. c. *adhæc. de testam. in compilatione anti qua*

- qua* 4. par. c. 1. nu. 12. fol. 83
Intellect. c. constitutus de integ. rest. 1. par. c.
 4. nu. 13. fol. 70
Intellect. c. de his de sepultur. 3. par. c. 3. nu. 6.
 fol. 141.
Intellect. l. perfecta donatio C. de donatio. que sub
 mod. 1. par. c. 4. nu. 10. fol. 62
Intellect. extranag. ad conditorem 1. par. c. 1. nu.
 12. fol. 11
Intellect. uouell. Iustiniani 1. par. c. 1. num. 16.
 & 20. fol. 16. & fol. 20
Intellect. extranag. Pauli secundi de reb. eccles. 1.
 par. c. 2. num. 20. fol. 49
Intellect. l. bobes in .S. hoc sermone de uerb. signi-
 fic. 4. par. c. 4. nu. 3. fol. 212
Intellect. l. prospexit .ff. qui, & a quib. 1. par. c. 2.
 nu. 9. fol. 32
Intellect. l. 1. ff. de minor 1. par. c. 2. num. 12. fol.
 37.
Intellect. l. final. C. de sacros. eccles. 3. par. c. 2.
 nu. 8. cum sequen. fol. 121
Intellect. l. sicut proponis C. de rei uendi. ibidem
 nu. 10. fol. 122
Intellect. l. 1. C. commu. delega. ibid. n. 14. fol.
 125.
Iudex debet condemnare in parte probata 4. par.
 c. 6. num. 8.
Iuris consultus non habet potestatem corrigendi
 leges

L

- L**AICI peccant si superflua non erogent pauperibus 2. par. c. 2. num. 3. fol. 84. & 4. parte c. 5.
- Laici an possint decimas possidere 4. par. c. 1. nu. 14. fol. 187
- Legis intentio non obligat, sed lex. 4. par. c. 2. n. 7. fol. 198
- Legis causa etiam si deficiat, non cessat lex ibidem nu. 8. & 1. par. c. 2. nu. 12.
- Leges quæ respiciunt alimenta, uel dotem publicam utilitatem respicere uidentur. 1. par. c. 2. nu. 9. fol. 33
- Lex charitatis, uel misericordie non obligat ad restitutionem: 2. par. c. 2. nu. 2. fol. 80
- Lex iustitie nõ semper obligat ad restitutionem 3. par. c. 4. nu. 5. & 6. fol. 152. & 153.
- Lex diuina non est determinabilis per legem humanam quo ad charitatem 4. par. c. 5.
- Lex positiua potest determinare legem diuinam, & naturalem generalem 4. par. c. 2. nu. 6. fol. 196.
- Lex misericordie non obligat ad restitutionem 3. par. c. 4. nu. 5. fol. 152
- Licentia testandi non excusat clericos 2. par. c. 8. nume.

nu. 3. nisi testentur ad pias causas nu. 4. fol. 98
De his licentijs uide 4. par. c. 3. in fin. & cap. 4.
per totum.

Licentia testandi operatur licet quis testando non
dicat se testari utendo d. licentia 4. par. c. 4.
nu. 1. fol. 210

Licentia testandi an spiret morte concedentis ibid.
num. 2.

Licentia testandi utrum restringatur ad primum te
stamentum 4. par. c. 4. nu. 3. fol. 212

Licentia donandi mille potest quis uti decies si qua
libet uice centum donet ibid. nu. 4.

Licentia testandi comprehendit & causa mortis do
nationem ibid. d. nu. 4. fol. 215

Lis non impedit ratihabitionem 1. par. c. 3. nu. 2.
fol. 52.

Ludo quæsit a minore, uel filio fam. quando quis
teneatur restituere 1. par. c. 2. nume. 5. folio
28.

Ludens minor an teneatur restituere, & an ludo
gaudeat priuilegio minoris. uide in uerbo mi
nor & fol. 46. 1. parte c. 2. nu. 19.

M

MANDATUM metu extortum est nullum
ipso iure, & ponitur noua ratio 1. par. c.
4. num. 8. fol. 61

6 Mandatum

- Mandatum morte spirat.* 4. par. c. 4. num. 2. fol. 211
- Matrimonium potest claudicare.* 1. par. c. 2. num. 18. fol. 45.
- Matrimonium contrahi potest in articulo mortis.* 3. par. c. 3. num. 6. & legitimantur filij in præiudicium substituti. fol. 140.
- Matrimonium uitiat metus.* 1. par. cap. 4. num. 7. fol. 61.
- Matrimonium contrahi inter prælatum, & ecclesiam.* 4. par. c. 6. num. 11. fol. 139.
- Metus quando uitiet actus.* 1. par. c. 4. num. 6. cum sequenti. fol. 61.
- Metus non uitiat, ubi imprimitur character. nu. 7. nec excusat in delictis, ut ibidem.*
- Metus uitiat mandatum ibidem num. 8. & ibi ponitur noua ratio.*
- Metus uitiat contractus innominatos ibid. num. 9. & uitiat contractus minoris ibid. num. 7.*
- Metus non producit actionem spoliij, sed uis. 1. par. c. 4. num. 5. fol. 60.*
- Minor repetit, si soluit debitum naturaliter tantum.* 1. par. c. 2. num. 3. fol. 27.
- Minor non debet lucrari cum iactura alterius ibid. num. 1.*
- Minor cum bona conscientia non lucratur in ludo.* 1. par. c. 2. nu. 19 ubi late hoc disputatur fol. 46.
- Minoris solius contractus non tenet, etiam si fiat locupletior.* 1. par. c. 2. n. 11. uid. supra uerb. contractus. Minor,

- Minor, & ecclesia sunt eiusdem rationis quo ad so-
lennitates, ibidem num. 10.*
- Minor quando possit donare. 1. par. c. 2. num. 5. &
num. 14. & 15. fol. 28. & 40.*
- Minoris priuilegio potest claudicare contractus,
ibid. num. 18. & 19. fol. 45.*
- Minor non prouocat ad diuisionem, sed ecclesia, &
quare. 1. par. c. 2. num. 24. fol. 50.*
- Minor elegit, & maior diuidit. 3. par. cap. 4. num.
10. fol. 160.*
- Monachi sancti Francisci an habeant dominium pa-
nis quo uescuntur. 1. par. c. 1. nu. 11. fol. 10.*
- Monachus factus Episcopus an soluatur a uoto pau-
pertatis. 1. par. c. 1. nu. 10. fol. 9.*

N

- N**ATURA bonorum ecclesiasticorum qualis
sit. 1. par. c. 1. & 3. par. c. 5. nu. 9. fol. 171.
ex Natura sua clerici non impediuntur testari.
3. par. c. 3. num. 4. fol. 140.
- Necessaria ad sustentationem natura non possunt
per legem, uel per uotum impediri. 1. par. c. 1.
num. 13. fol. 12.*
- Necessaria ad sustentationem clerici sunt libera
orani obligatione. 2. par. c. 8. num. 18. fol. 101.
& contraria opinio ponitur. num. 16. de qua di-
sputatur. 3. par. c. 5. fol. 164.*
- c 2 Oblatio

- 0
- O**BLATIO de mercede prostibuli non est recipienda lege ueteri propter inmunditiã, & noua propter scandalum 4. par. c. 5. nu. 9. circa fin. fol. 230
- Obligatio naturalis quando impediatur repetitionem 1. par. c. 2. nu. 3. fol. 27
- Omnia præcepta reducuntur ad charitatem ut ad finem 4. par. c. 5. nu. 7. fol. 226
- Opinio Archid. ponitur, in parte 2. c. 1. & comprobatur 3. par. c. 1. 2. 3. & 4. & c. 5. ponuntur declarationes, plura absurda quæ sequuntur ex ea ponuntur 4. par. c. 1. nume. 8. cum sequent.
- Opinio Archid. est communis 2. par. c. 1. num. 4. fol. 76
- Opinio hostien. ponitur 2. par. c. 4. qui reprobatur, & declaratur 4. par. c. 1. nu. 13. fol. 188
- Opinio S. Thom. ponitur 2. par. c. 2. & disputatur 4. par. c. 1. & 2.
- Opinio Caietani 2. par. c. 5.
- Opin. Cardin. Zabarell. 2. par. c. 3. quæ examinatur 4. par. c. 1. nu. 18. & 19.
- Opin. Abbat. circa præceptum elemosynæ 4. par. c. 5. num. 4. quæ reprobatur. fol. 222
- Opin. Archid. est ita rigida, ut sit seclusa omnis ratio qua ab obligatione restituendi excusentur abutentes

abutentes redditibus ecclesiasticis 3. par. c. 3.
fol. 171.

Ex Opinione Archid. & d. Nauarri sequuntur,
plura quam ipse . d. Nauarrus existimat ibid.
num. 9. cum sequen. & late 4. par. c. 1. folio
180. cum sequent.

P

PA P A plus potest in commutatione piarum
uoluntatum quam in alijs 4. par. c. 3. per
totum.

Papa potest concedere facultates testandi, & quo
modo debeat interpretari ibid. & c. 4.

Pauper tenetur ad solutionem decimarum 3. par.
c. 4. nu. 12. fol. 162

Pauperes non constituunt collegium, uel uniuersi-
tatem 1. par. c. 1. num. 19. fol. 18

Pauperem esse, uel diuitem non consistit in pun-
cto indiuisibili 4. par. c. 5. nu. 9.

Pauperes utrum habeant actionem pro eleemosy-
na 3. par. c. 4. ubi late. fol. 159

Pauperum portio utrum ipsis perierit 3. par. c. 3.
in fin. fol. 146

Pauper ex eleemosynis tenetur facere eleemosynã
3. par. c. 5. nu. 4. fol. 165

Pauper efficitur dominus eleemosynæ 4. par. c. 1.
num. 5. fol. 179

- P**aupertas non est perfectio, sed perfectionis instrumentum. 1. par. c. 1. num. 5. fol. 6.
- P**ars, & totum sunt eiusdem iuris. 3. par. cap. 3. num. 7. fol. 142.
- P**æna non est imponenda, ubi a lege non est imposta. 3. par. c. 1. num. 9. fol. 114.
- P**ænitentia utrum habeat locum in continentibus post celebratum contractum, ut possit una pars altera inuita recedere a contractu. 1. par. cap. 4. num. 10. fol. 62.
- P**ensionibus an sint eiusdem rationis, cuius fructus beneficij. 2. par. c. 8. num. 13. fol. 100. & 14. & 21. fol. 103. & 3. par. c. 5. num. 7. fol. 168.
- P**otestas, & uoluntas sunt necessaria in quolibet actu. 1. par. c. 4. num. 2. fol. 56.
- P**ossessionis causa est leuior, & ideo leuior probatio requiritur in ea. 1. par. c. 4. num. 4. fol. 58.
- P**ossessio amittitur ex quali quali uoluntate ibid. num. 6.
- P**ossessio civilis uacans coniungitur cum naturali. 3. par. c. 2. num. 14. fol. 124.
- P**ossessio civilis causat prescriptionem. 1. par. cap. 4. num. 9. fol. 65.
- P**ossidentis conditio est melior in pari causa. ibid. num. 11. fol. 68.
- P**ossessoria remedia non sunt conditiones licet a uocent possessionem. 1. par. cap. 4. num. 12. fol. 68. & 69.

Præ-

- Prælati tenentur reddere rationem suæ administrationis.* 3. par. c. 1. num. 6. fol. 112
- Prælati an debeant conficere inuentarium.* 3. par. c. 1. num. 8. fol. 113
- Prælati officium* 4. par. c. 6. num. 16. fol. 243
- Prælati quando dicantur procuratores* 4. par. cap. 6. num. 12. fol. 240
- Predicare uerbu Dei quomodo accipiat.* 4. par. c. 6. num. 118. fol. 244
- Præsupponens non uidetur disponere.* 1. par. cap. 3. num. 5. & 6. fol. 53
- Præscriptiones euanescent, si admittatur remedium.* c. reintegranda. 1. par. c. 4. num. 10. fol. 65
- Princeps quando possit mutare uoluntatem.* 4. par. cap. 3. per totum.
- Princeps non habet maiorem potestatem, quam lex, uel consuetudo.* 3. par. cap. 5. num. 9. fol. 171
- Proprium quomodo accipiat.* 2. par. cap. 3. fol. 88.
- Pupillus in casibus habet priuilegium, ut Iudicium in tempus pubertatis afferatur.* 1. par. cap. 2. num. 22. fol. 49.

Q

QUARTA detrahatur contra uoluntatem disponentis. 4. par. c. 3. num. 3. siue sit canonica siue trebellianica, siue falcidia licet infalcidia possit error prætendi ut. ibid. fol. 205.

c 4 Ratiba

R

- R**ATI HABITIO confirmat contractum in
 ualidum Ecclesiæ uel minoris 1. par. c. 3.
 nu. 1. etiam lite cepta super in ualiditate contra
 ctus ibid. nu. 2. fol. 51.
- Ratihabitio tacita non sufficit in contractu ecclesiæ
 ibid. nu. 4. fol. 53
- Ratihabitio procuratoris tacita non sufficit ibid.
 nu. 7. fol. 54
- Reiteratio aggrabat culpam 3. par. c. 2. num. 7.
 fol. 120.
- Remedium recuperandæ non competit ecclesiæ, uel
 minori qui ceciderunt a possessione ex inuili cõ
 tractu 1. par. c. 4. num. 4. in fin. cum sequent.
 fol. 60.
- Remedium retinendæ, & recuperandæ quando con
 currere possint 1. par. c. 4. nu. 3. fol. 57
- Remedium restitutionis in integrum, & nullitatis
 quando possint cumulari simpliciter, uel sub con
 ditione ibidem nu. 13. fol. 70
- Remedium canonis reintegranda ibidem num. 11.
 fol. 66.
- Remedijs ad possessionem, quæ non sunt possesso
 ria ibid. num. 12. fol. 68
- Rei uendicatio directæ uerum dominium presuppõ
 nit, & de ea loquitur titulus de Rei uend. 4. par.
 c. 6. num. 11.

In

- In Rei uend. quis probat dominium contra eum qui
a se titulum habet ex solo contractu 1. par. c.
4. nu. 11. in fin. fol. 68
- Rei perfectæ nihil potest super addi 3. par. c. 2. n.
7. fol. 119
- Resolutio materiæ ex D. Thom. 4. par. c. 2. n. 9.
& per totum capitulum. fol. 149
- Restituere non tenetur quis rem a minore uel eccle
sia male alienatam nisi precium sibi reddatur 1.
par. c. 2. nu. 6. fol. 30
- Restituere tenetur gratis rem male alienatam si mi
nore, uel ecclesia precium perdidit ibidem.
- Ad restitutionem tenetur qui contraxit cum mino
re, late hoc disputatur 1. par. c. 2. num. 4.
fol. 27. cum sequent. quid si contractus ipso
iure ualet licet possit petere restitutionem ibid.
- Restituere tenetur quod quis accepit a clerico titu
lo lucratiuo 2. par. c. 8. nu. 17. fol. 102
- Ad restitutionem quis nõ tenetur semper licet pec
cet in legem iustitiæ, sed secundum distinctionem
3. par. c. 4. nu. 5. & 6. fol. 153
- Ad restitutionem non tenetur pater, uel filius ali
mentorum præteritorum 3. par. c. 4. num. 5.
- Ad restitutionem non tenetur quis elemosynæ ornif
se, etiam existenti in extrema necessitate ibidẽ
num. 5. fol. 153
- Ad restitutionem non tenetur quis semper rei do
natæ a minore, uel si ab eo lucratus est in ludo

non

non prohibito. 1. par. cap. 2. num. 4. circa fi. &
num. 5. fol. 28. & fol. 46.

S

- S**ENTENTIA ultimi iudicij qua ratione inni
tatur. 4. par. c. 5. num. 5. per totum. fol. 224.
Sententia non potest ferri pro parte. 4. par. cap. 6.
num. 9. fol. 236.
Servus est capax naturalis dominij. 1. par. cap. 1.
num. 15. fol. 13.
Socius potest uti re communi ad usum destinatum
socio invito. 3. par. c. 3. nu. 8. ad aliud vero usum
potest impediri. ibidem. fol. 143.
Sordidus non debet esse melioris conditionis, quam
liberalis. 3. par. cap. 5. num. 2. fol. 162.
Stipendia officiorum secularium utrum acquiran-
tur Ecclesia. 3. par. cap. 5. num. 8. fol. 170.
Substitutus excluditur per filios legitimatos, per
subsequens matrimonium etiam in articulo mor-
tis. 3. par. c. 3. num. 6. fol. 140. non tamen exclu-
ditur per ingressum religionis eo tempore fa-
ctum. ibidem.
Superflua possidens tenetur de precepto facere elee-
mosynam. 4. par. c. 5. n. 3. & 8. fol. 222.
Superfluum quando dicatur. ibidem. num. 9.

Testandi

T

TESTANDI licentia. uide. in uerbo. licentia.

Testari quis potest, licet dispositio conferatur
in tempus, quo quis futurus non est dominus 4.
par. c. 4. num. 8. fol. 219

Testatoris personam hereditas sustinet. *ibidem*

Tonsura clericorum quid significet, & quare sit ma-
ior tonsura monachorum. 3. par. cap. 4. num. 13.
fol. 166.

Tonsuram clericalem quare non possit ferre biga-
mus sed monachalem. *ibid.* in fi.

Tutoris uel curatoris autoritas quando extenda-
tur ad donandum. 1. par. c. 2. nu. 15. fol. 40.

Tutoris factio minor potest amittere possessionem.
1. par. c. 4. nu. 5. fol. 60.

V

VERBA quando intelligantur de prima nice.
4. par. c. 4. num. 3. fol. 212. & 213

Verba ciuilitur non captiose sunt interpretanda.
ut. *ibidem*.

Verba non mathematice, sed ciuilitur intelligenda.
4. par. cap. 6. num. 18. fol. 244

Verbum predicare qualiter accipiatur. *ibidem*.

Voluntas coacta non est perfecta uoluntas. 1. par.
c. 4.

- c. 4. num. 6. fol. 61
- Voluntas, & potestas est necessaria in cuiuslibet actus explicatione* 1. par. c. 4. n. 2. fol. 58
- Voto quaeritur ius illi loco in cuius fit utilitatem,*
Contr: Caietan. 4. par. c. 3. num. 4. fol. 206
- Vsus bonorum ecclesiasticorum qualis erat tempore apostolorum* 1. par. c. 1. in prin.
- Vsus non differt a dominio in ijs, quæ usu consumuntur* 1. par. c. 1. nu. 12. fol. 11
- Vsusfructuarius est procuratur a lege* 4. par. c. 6. num. 1. fol. 232
- Vsuarius restituit domino quicquid sibi superet et ex parsimonia* 3. par. c. 5. num. 3. fol. 163
- Nulla potestate humana fieri potest ut in alios usus bona ecclesiastica licite dispensentur, quam ecclesiasticos & pauperum* 2. parte cap. 1. in fin. & 3. par. c. 5. num. 9. fol. 171
- Utilitas publica est preferenda utilitati privatae* 4. par. c. 3. nu. 5. fol. 207

E R R A T A .

Fol. 21. pag. 2. lin. 12. particularis, particulares fol. 22.
 pag. 2. commercium. alias. commercium. in ead. co-
 mmercio. commercio. fol. 23. pag. 1. lin. 2. rebus affi-
 gnatis. res assignatæ fol. 33. pag. 2. lin. 2. actus; actus
 ualeat. fol. 37 pag. 1. lin. 1. per quam, propterquam.
 in ead. lin. 3. possit, potest. fol. 38. pag. 1. lin. 21. ta-
 lis, talis fol. 40. pag. 2. lin. 17. lege, solus. fol. 41. pag.
 2. habeo, labeo. fol. 42. pag. 1. lin. 17. folius, totius,
 fol. 44 pag. 1. lin. 10. restituent, restituet, eod. lin. 11.
 obligantur, obligatur. fol. 49. pag. 1. lin. 3. ue, uel.
 fol. 50. pag. 2. lin. 24. & 25. minreslo ecundo, mino-
 re secundo. fol. 56. pag. 2. in fi. alquem, aliquem. fol.
 61. pag. 1. lin. 12. notatur, abundat, in eod. lin. 13.
 ff. §. 1. ff. fol. 68 pag. 1. li. 25. &, eod. eod. tit. fol. 68. pag.
 2. lin. 14. succursum, add. aliis remed. is. fol. 71. pag.
 1. lin. 14. capitolum, capitulum. fol. 72. pag. 2. lin.
 22. paupartatis, paupertatis. fol. 79. pag. 1. lin. 17.
 nu., nu. 8. in eod. pag. 2. lin. 22. ibdem, ibidem. fol.
 81. pag. 1. lin. 13. di, de. in eodem. lin. 15. matri-
 monialibus, patrimonialibus. fol. 85. pag. 2. lin. 1.
 dominum, dominium fol. 92. pag. 2. lin. 12. interpre-
 ratio, interpretatio. fol. 94. pag. 2. lin. 25. & tit. eod,
 eod. tit. et. fol. 95. pag. 2. consuetudinem, consuetu-
 dinem. fol. 98. pag. 1. lin. 18. decimo, decima. in
 eod. lin. 23. efficere, proficere. fol. 103. pag. 2. lin. 2.
 colligitur colligatur fol. 104. pag. 1. lin. 10. loquitur,
 loqui. fol. 107. pag. 2. lin. 21. ut. dele fol. 108. pag.
 1. lin. 11. hæc, hęc. in eod. lin. 21. obligationibus,
 oblationibus. fol. 128. pag. 2. lin. 24. glo. glo. 2. &
 3. fol. 130. pag. 1. lin. 25. Angli. Angeli fol. 136. pag.
 2. lin. 9. acquiritur, acquirunt. in eod. lin. 16. intel-
 ligunt, intelliguntur. fol. 143. lin. 3. utilitatis utili-
 tates in eod. lin. 22. maioris, minoris. fol. 145. pag.
 2 lin.

2. lin. 4. Iuxta, iusta fol. 146. lin. 2. opinionem, opi
nionem. fol. 147. pag. 2. lin. 21. c. fol. 148. pag. 1. li.
9. tamen. Dele. fol. 149. pag. 1. infi. recepta, dele. in
eod. pag. 2. receppta, recepta. fol. 151. pag. 2. lin.
18. & , a. fol. 152. pag. 2. lin. 8. agentis, egentis. fol.
154. pag. 2. lin. 2. §. 2, 22. fol. 166. pag. 2. lin. 11.
congefferunt, congeffi. in ead. lin. 13. possint, possit.
in ead. lin. 15. abhorrent, abhorret. in ead. lin. 23.
ē tem. fol. 178. pag. 2. lin. 1. mensæ, menta. fol. 184.
pag. 1. lin. 24. ad, a. fol. 185. pag. 1. lin. 24. applica
ta, applicata. fol. 195. pag. 1. lin. 23. fructibus, de
fructibus fol. 206. pag. 2. lin. 13. respiciunt, dele. fol.
226. pag. 1. lin. 24. §. 4. in eod. col. col. 5. fol. 229.
pag. 1. lin. 1. mortalem, mortale. fol. 233. pag. 2. lin.
23. in, dele. fol. 237. pag. 1. lin. 7. uutr, utrum.

φράγκισκα σαριμίτυ ἐπίγραμμα φροσῆύριον
φράγκισκον σαριμίτον ἑαυτοῦ
πατρᾶδέλφον.

Τῆ κειῶν οἴδε χρόνος χαλκὸν πολὺς ἦτε σίδηρον,
κοιλαινενίε λίθους ὕδασι μαριμαρέυς,
Πολλάκι τῶν πύλων λαοσὸν αἰείχεα πέρθει,
πολλάκι τῶν ζύλων ἄκρα μέτωπα λύει,
Ἀλλὰ σὸν οὐ τί βίβλον καθελεῖν βελήσειαι αἰῶν,
κῶ ἐθέλη δύναται πάντ' ὀλέκων ὁ χρόνος,
σῆς βίβλον ἐυμαθείης φράγκισκε φάοςίε, κλέσθη
πατρίδος αἰδὸν ἀρίφρα, καὶ σοφίης.
Λαμπάδι πύρρα λάχιον ἀπεβέσει, ἢ πυρὶ πῦρ λισκα
ναμά λάχιον ἄσει, καὶ λιβάδεσσιν ὕδωρ,
Ἡ^ο τοῖς πάσι βροτοῖς ἀρολήσιμος οὐρανὸς ἔσσει,
καὶ πλατὴ μεγάλη ναῦσιν ἢ αἰῶν αἰῶν,
φαιδρὸν νῦξ εἰδος, μέλαν ἥλιος, ἦτε θάλασσα
ἄνθεα γῆς, πελάγης ἰχθύας ἔξει ἄρος,
Ἡ^ο πόλε σέυ καμάτους, κλέος ἀφθιτον, οὐνομα λήθη,
καὶ μνήσιν διατῶν ἀρπάσειαι σελίδων.

Ἄλλοι τοῦ αὐτοῦ, εἰς αὐτὸν .

Εἰσόκε χρῦστεῖς μέγας οὐρανὸς ἀσέρας ἔξει,
κύμα ποσειδάων, χεύματα κασαλῆη,
Εἰσόκεν ὄφρατος σκιαρῆς δόμος αἰδος ἔσαι,
ἧ μοῦσαις ἐλικῶν ἔρανῆσι φίλος,
Εἰσόκεν ἄδλας ἔχων ἐπικείμενον οὐρανὸν ὅμοις,
νεκλαρέαι κρήνης πηγαίδος λιθάδες,
Εἰσόκεν πιερίας σκόπελος, ἧ πίνδος ἔραννός,
εἰσόκεν εὐέρπας ἀλφείος ἀρῖεν ὕδωρ,
σὸν φράγμασκε κλέος νημικῆς φάος, εὐχος ἰβήρων,
σὸν φράγμασκε κλέος πάντες ἀεισήμεθα .

I

DE REDDITIBVS ECCLESIASTICIS, Pars prima.

De natura Ecclesiasticorum bonorum, &
dominio, atque eius acquisitione, &
possessionis etiam amissione,
& recuperatione.

SVMMARIVM EX C. I.

- 1 Bonorum Ecclesiasticorum usus qualis esse debeat ex Apostolorum obseruatione.
- 2 Per Apostolos non fuit Ecclesiæ ordinata paupertas.
- 3 Consilia Euangelica quando, & quomodo obligent.
- 4 Vtrum Apostoli paupertatem seruare fuerint obligati, & emiserint paupertatis uotum.
- 5 Quare Ecclesia in Iudæa non possidebat prædia, & postea cæpit in gentibus possidere.
- 6 De Paupertate Apostolorum & an uotum emisserint.
- 7 Apostoli habebant Dominium eorum, quæ si-

A bi

DE REDDIT. ECCLES.

bi offerebantur.

- 8 *Dominium non aduersatur perfectissimo Pastoralis Statui.*
- 9 *Episcopus an possit intendere augmento temporalium bonorum Ecclesie.*
- 10 *Paupertatis noto an soluantur Fratres facti Episc.*
- 11 *Panis, quo nescuntur Fratres Minores An sit in eorum dominio, & quod in hijs rebus non possit dominium secerni ab usu.*
- 12 *In his quæ usu consumuntur usus, & ususfructus a dominio non differunt.*
- 13 *Votum, uel lex non potest dominio naturali aliquem prohibere.*
- 14 *Dominium rerum conueniens est Episcopali perfectissimo Statui.*
- 15 *Dominium rerum Ecclesie apud quem sit. & in parte 4. cap. 1.*
- 16 *Magis inspicitur persona in cuius utilitatē datur, quam persona cui datur.*
- 17 *Dominium rerum Ecclesie non est apud pauperes.*
- 18 *Clerici possunt uiuere de redditibus beneficiorum, & conseruare bona propria.*
- 19 *Pauperes non constituunt Collegium, nec uniuersitatem.*
- 20 *Intellectus. §. & unum hominē insti. de legatis.*
- 21 *An dominium sit apud Ecclesiam, uel uniuersalem, uel particularem.*
- 22 *Dominium rerum Ecclesie an sit apud Christum.*

Caput

PARS PRIMA. C. I. 2°

CAPVT PRIMVM.

In quo de Origine, & natura rerū Eccle-
siæ agitur, & apud quem sit earum
dominium, & quomodo
acquiratur.

ICET titulus, & argu-
mentum huius libelli u-
sum fructum bonorum
Ecclesiasticorum, non pro-
prietatem eorum uocet
in controuersiam, tamen
quia & usus, & fructus aliquando pars
dominii est, aliquando uero dominium
est eorum causa. ideo operæ pretium
erit promiscue bonorum ecclesiæ origi-
nem, & naturam breuiter demonstrare.
Bonorum igitur ecclesiasticorum natura ab
initio nascentis ecclesiæ ab Apostolis
constituta, & per manus ad Posteror
transmissa duplicem usum prospicere ui-
detur, diuini scilicet cultus exhibitio-
nem, & pauperum uictum fidelium, il-
le ut sustentationem Ministrorum eccle-
siæ, & uerbi Dei & diuini cultus instru-
A 2 menta

DE REDDIT. ECCLES.

menta complectitur, ita patriam erga Deū, & opera Charitatis spiritualia erga homines respicit, & amplectitur, hic uero subueniendo pauperibus in corporalibus Charitatis operibus uersatur, prior usus semper præcedere debet, & anteferri, cum spiritualia corporalibus sint potiora. Ideo in Concilio Carthaginensi 4. omnia fere opera Charitatis corporalia Episcopis interduntur, ut lectioni, orationi, & uerbi Dei, prædicationi, quæ in priori gradu connumerantur, melius uacare possint, ut infra latius ostendemus. Qui ordo ut in ministerio personarum, ita indistributione bonorum temporalium ecclesiæ seruandus est, ut potius necessaria diuino cultui, & Ministris tribuantur, si rei quantitas non sit sufficiens ad utriusq; usus necessaria ministranda, ut in c. quia tua fraternitas. 12. q. 1. Gregorius apertissime sentit ibi, *omne quod superest necessitatibus, in causis piis ac religiosis erogandum est, Domino Magistro dicente omnibus, quod superest date elemosynam.* illud certissimum est, illa, quæ

quæ necessaria non sunt, licet maxime adornatū diuini cultus, & elegantiam pertineant, necessitatibus pauperum debere cedere, ut Beatus Ambrosius probat in canone aurum habet ecclesia. 12. q. 2. & diuus Hieronymus in c. gloria episcopi ead. causa. & quæstio. alia tamen ratione in ipso ecclesiæ exordio, quam nunc ecclesia utitur rebus ecclesiasticis, & Deo oblatis utebantur Apostoli: tunc enim fideles bona uendebant propria, & pretium eorum ad pedes Apostolorum deferebant, ut in actis Apostolorum legimus, & a possessione immobilium ecclesia abstinebat; sed pecuniam ex uenditionibus Prædiorum oblatam in alimoniam egentium erogabat, nec ut propriam eam Apostoli possidebant, non ut successoribus suis, uel ecclesiæ eam legem constituere uelint; ad ea. n. quæ supra per erogationis sunt nemo, nisi ex propria uoluntate, & uoto astringitur, quia

3 Consilia Euangelica solum uolentem ligant quoad opus, licet mentaliter ad illa omnes obligentur: semper enim non

A 3 solum

DE REDDIT. ECCLES.

solum episcopi, & Clerici, qui astrictiori obligatione tenentur: uerum quilibet fidelis ea mēte, & proposito esse debet, ut, si necessarium sit pro Dei amore, & animæ suæ salute, patrem, & matrem, uxorē, & liberos, bona, honorē, & uitā contemnat, & perdat, fac. ea quæ dicit S. Tho. 22. q. 184. art. 7. ad primū, & ideo martyrium est de præcepto secundum animi præparationem, licet non absolute, ut probat idem S. Tho. 22. q. 124. ar. 1. ad 3. & in addi. ad. 3. patet quod lib. 4. q. 10. art. 20. re enim ipsa nisi, ea necessitas ingruerit, ut animæ salus periclitetur solus is tenetur, qui ad id uoluntate, & uoto expresso, uel tacito, ordine, uel officio ad id se obligauerit, ex mente S. Tho. in quodlib. 6. art. 12. ad primū, & secundum. mentaliter tamen, ut diximus seruari debent cōsilia, quibus adeo sunt connexa præcepta, ut seruari nullo modo possint, nisi mentaliter seruentur consilia, & ita quantum ad animi præparationem consilia, ab omni fidei sunt seruanda, non tamen semper per exequutio-

quationem operis, sed quando necessitas se offerat, uel si speciali uoto ad ea se obligauerit, ut post S. Augustinum in lib. de Sermone Domini in Monte, dicit S. Thomas secunda secundæ q. 43. artic. 8. ad quartum, & ideo, licet Apostoli aliquo tempore, ita paupertatem seruauerint, & sancta Mater Ecclesia, ut a possessione bonorum abstineret; id tamen non eo consilio factum est, ut semper futuris temporibus obseruaretur: sed, uel quod eo tempore prædicationi euangelii, quo & consilia, & præcepta continebantur, id obstare uideretur, cū difficile fuerit aliis, quod ipse non Præstes persuadere, uel ob alias causas, quæ colligi possunt ex S. Tho. 3. parte. q. 40. artic. 3. uel quod Apostoli ad id propria uoluntate se astringerent, quod uideantur uouisse pertinentia ad perfectionis statum, ut asserit S. Thomas secunda secundæ. quæst. 88. artic. 4. ad tertium in fine & Pelagius de planctu ecclesiæ lib. 2. c. 60. col. 7. qui allegat Augu. de ciuitate Dei lib. 17. cap. 4.

DE REDDIT. ECCLES.

uel quod eo tempore, & consiliorum
 necessitas se ostendebat, & ob id a Do-
 mino præcepta eis specialiter erant,
 dum eis dominus ad prædicandum mi-
 sit dicens Math. 10. *Nolite possidere aurum,*
nec argentum, nec pecuniam in zonis uestris, non
peram in uia, neq; duas tunicas, nec calciamenta,
nec uirgam &c. & Luc. 9. & postea Pe-
 trus nomine suo, & aliorum Apostolo-
 rum dixit, *ecce nos relinquimus omnia &c.*
 Math. c. 19. Vel quia (ut inquit) Mel-
 chiades Papa *futuram ecclesiam Apostoli in*
gentibus præuidebant. Idcirco prædia in Iudæa
minime sunt adepti: sed pretia tantummodo ad fo-
mendos egentes, ut dicitur in c. futuram 11.
 q. 1. ubi subdit Urbanus Papa in canone
 sequenti *uidentes autem summi sacerdotes, &*
alii atq; leuitæ & reliqui fideles plus utilitatis pos-
se conferre si hæreditates, & agros quos uendebant
ecclesiis quibus præsidebant episcopi, traderent, eo
quòd ex sumptibus eorum tam præsentibus, quam
futuris temporibus plura, & elegantiora ministra-
re possent fidelibus communem uitam ducentibus
quàm ex pretio ipsorum, ceperunt prædia & agros
quos uendere solebant, matricibus ecclesiis tradere,
 &

PARS PRIMA C. 5

*& ex sumptibus earum uiuere; Ipse uero res in
 ditione singulari Parrochiarum Episcoporu (qui
 locum tenent Apostolorum) erant, & sunt usq; ad-
 huc, & futuris semper debent esse temporibus,
 - & notandum est secundu Aluar. de Pe-
 lag. de planct. Eccl. lib. 2. c. 55. col. 5.
 » quod Melchiad. in dicto. c. futuram. in-
 » tellexit, quod Apostoli non sunt ade-
 » pti prædia pro ecclesia ipsa, quàm præ-
 » uiderunt futuram in gentibus non pro
 » se ipsis, quia Apostoli pro se ipsis non
 » plus sunt adepti prædia in gentibus:
 » quàm in Iudæa, sed nec illa fuit causa
 » principalis; & uniuersalis; sed particu-
 » laris, & accessoria, quia ratio principa-
 » lis, & litteralis fuit, ut folius uitæ ne-
 » cessariis alimentis, & tegumentis con-
 » tenti prima ad Timoth. 6. 12. q. 1. c. Epi-
 » scopus. deo liberius uacaret, euangelio
 » expeditius instarent, mundo exempla-
 » rius coruscarent, & uniuersorum neces-
 » sariis promptius ministrarent, & pro-
 » uiderent, hæc sunt uerba Pelagii, qui
 » hoc latius prosequitur, & inter alias ra-
 » tiones col. sequen. dicit, quod stante
 apice*

DE REDDIT. ECCLES.

apice apostolicæ perfectionis Apostoli non poterant pro semetipsis in speciali, nec in communi, quantum ad ipsorum commoditatem propriam prædia recipere, nec retinere in Iudæa, nec in gentibus: *quia si uis perfectus esse &c.* & etiam allegat. illud Lucæ.9. & Matth.10. nolite possidere &c. ubi Chrysostomus appellat illud præceptum, & dicit quod specialiter fuit impositum discipulis, dum ad prædicandum Iudæis mittebantur, uel quod (ut supra diximus) ingruente necessitate illa, quæ alias erant de consilio efficiuntur de præcepto, uel quia ratione officij, quod acceperant, quod alio modo eo tempore ministrari non poterat, illa inerant tunc, quæ postea illa necessitate cessante non obligabant, & ita ecclesia, & eius ministri bona potuerunt habere, & licite ea possiderunt, & possident: ut post S. Tho. secunda secundæ. q.185. art. 6. & optime explicat R.P. Dominicus de Soto lib.10. de Iust. & Iur. q.4. art. 1. sed ut hæc res plenius explicetur non omit-
tam

PARS PRIMA C. I. 6.

tam dicere quid sentiam, cum uideam uarie supradictos Patres in uarias ire sententias, nec autoritatibus satisfieri, maxime cum pontificalibus decretis aliqua ex parte repugnare supradicta uideantur: nam in extrauaganti, cum inter nonnullos de uerborum significatione Ioannes 22. apertissimis uerbis determinat esse hæreticam opinionem affirmare redemptorem nostrum, ac Dominam Iesum Christum, eiusq; apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi, item hæreticum esse affirmare Redemptori nostro, & eius apostolis nequaquam ipsis rebus utēdi ius cōpetiisse, nec ius uendendi, uel donandi eas res habuisse, aut ex ipsis alia requirēdi de quo latissime Card. Turrecrem. in .c. exemplum. 12. q. 1. ubi Alex. transcribit (ut solet) eius dicta, & ante eos latissime Aluar. de Pelagio dicto loco, & licet uideatur hoc contrarium fuisse uoto, quod emississe Apostolos S. Th. supra allegatus asserit, quia uidetur quod si uouissent non possent dominium rerum

DE REDDIT. ECCLES.

rum habere, nec donare, uel uendere res
sic habitas possent, sed ego puto, quod
quàmuis uouissent apostoli, uel firmiter
propofuissent feruare omnia ea, quæ
sunt status perfectionis, non tamen pau-
pertatem in specie uouisse, quia nõ sem-
per ea ad statum perfectionis est neces-
saria, quia paupertas non est perfectio,
sed perfectionis instrumentũ ut S. Tho.
etiam fatetur in .2. 2. q. 184. artic. 3. in re-
sponfio : & ideo dicit idem S. Thom. in
d. q. 184. art. 7. ad primum, quod abren-
unciatio propriarum facultatum du-
plicitèr considerari potest, uno modo
secundum quod est in actu, & sic in ea
non consistit essentialiter perfectio, sed
est quoddam perfectionis instrumentũ,
ut supradictum est, & ideo nihil statum
prohibet perfectionis esse sine abrenun-
ciatione propriorum, sicut etiam dicen-
dum est de aliis exterioribus obseruan-
tiis, alio modo potest considerari se-
cundum præparationem animi, ut scili-
cet homo sit paratus, si fuerit opus om-
nia dimittere, uel distribuere, & hoc per-
tinet

» tinet ad perfectionem, (hæc sunt uerba
 » S.Tho.) & ita isto modo credo uouisse
 apostolos, uel firmiter decreuisse serua-
 re ea, quæ sunt status perfectionis, non
 autem paupertatem perpetuam specia-
 liter uouisse, nec hoc est alienum a men-
 te S. Thomæ d. q. 88. art. 4. ad 3. in fi. qui
 dicit quod apostoli intelliguntur uouisse
 se pertinentia ad perfectionis statum,
 quod non infert uouisse paupertatē in
 specie, & ideo licet apostoli sequuturi
 6 Christum omnia reliquissent, & quan-
 do missi sunt ad prædicandum eis præ-
 ceptum a Domino fuerit, ut nec aurū,
 nec argentum possiderent: quod id, eo
 tempore conueniens erat: sequuturis
 enim Christum ab eo in euangelio di-
 citur, ut si uelint esse perfecti, dimittant
 omnia sua, ut melius *nudi nudam Crucem se-
 quantur*, ut inquit diuus Hieronymus ad
 Nepotianum in c. clericis 12. q. 1. siue id
 ex præcepto Christi: siue ex propria uo-
 luntate, siue utraq; ratione fuerit impo-
 situm: tamen postquam a Christo Do-
 mino nostro potestas ligandi, ac soluen-
 di

DE REDDIT. ECCLES.

di est concessa, & ex discipulis Magistri
 sunt constituti, & pascendi gregem cu-
 ra est eis commissa, uidetur eis Domi-
 nio bonorum non fuisse interdictum,
 nam ut Ioa. Dried. li. 3. de regul. & Dog-
 mat. sacr. script. pagi. 216. loquendo de
 baculo, & pera optimæ inquit manife-
 stum est & in rebus aliis Christum pri-
 mitus dedisse præcepta quædam, quæ
 33 postea relaxauit, qui prius dixit in uia
 33 gentiū ne abieritis, post resurrectionē
 33 Dixit ite & docete oēs gētes &c. ubi ēt
 33 ponit alia quæ confirmant hanc intelli-
 gentiam, & ideo quàmuis adolescenti
 dixit. *Si uis perfectus esse &c.* Petro, dum
 Pastor instituitur, nulla exigitur pauper-
 tas, sed charitatis culmē, ut dicit Frater
 Dominicus de Sor, dicta q. 4. art. 1. ideo
 etiam statim ipso in limine nascentis ec-
 clesie dominium plurimorum Aposto-
 los acquisiuisse apparet: quod enim a fi-
 7 delibus ipsis offerebatur, nonne erat in
 eorum dominio? saltem in communi,
 ut late per Card. Turrecrem. in c. dilectis-
 simis 12. q. 1. num. 11. ad quartum & in
 lib. 2.

lib. 2. de ecclesia c. 112. ad 12. ubi late per ipsum, et in particulari. nōne huius domini ratione pauperibus distribuebant? nonne fraudantes bonis oblatis morte mulctabantur? ut Ananias, & eius uxor Saphira morte temporali & perpetua experti sunt, ut in actis Apostolorū legitur & 12. q. 1. in dicto c. dilectissimi beatus Clemens explicat, licet enim ipsi ea mente acciperent, ut in pauperes erogarent, & licet dantes etiam eo animo fuissent, & licet expresse hoc conuentum esset, dominium tamen ad eos transibat, ut in. l. si pecuniam. §. si feruum quis. ff. de cond. ob. caus. ubi not. glo. maxime quia ex his bonis seipos alere potuisse nemo non fatebitur. Dominium ergo Apostoli habebant effecti Magistri, licet quando discipuli sub Magistro Christo erant aliquando eorum uoluntate, aliquando præcepto paupertatem profitebantur, hac tamen obligatione facti Magistri, fuerunt liberati, etiā si uotū perpetuæ paupertatis emisisset, quatenus officio pontificali repugnet,

DE REDDIT. ECCLES.

ret, & in aliquo impedirétur ad exercéndum Pontificale officium, quod esset si dominium bonorum non possent habere, ut pauperibus subuenirét, & egentibus ut ex S. Tho. colligitur 22. q. 185. artic. 8. in responsione, & ut ipse dicit expresse, ut sint tanquam dispensatores in 22. q. 88. art. 1. ad quartum. Statui enim magisterij, & pastoralis curæ gregis non aduerfatur dominium, immo utile, est
 8 instrumentum, ut necessitatibus subditorum prouidere possint episc. huic sententiæ cōuenit, quod de beato Paulino refert Prosperus in Canone expedit. 12. q. 1. cuius uerba sunt. *Deniq; S. Paulinus, ut ipsi melius nosñis, ingentiã prædia, quæ fuerunt sua, uendita pauperibus erogauit: sed dum factus esset Episcopus non contempsit ecclesiæ facultates: sed fidelissime dissensauit, & paulo post. Quid Sanctus Hylarius? nonne ipse omnia sua, aut parentibus reliquit, aut uendita pauperibus erogauit? is tamen cum merito suæ perfectionis fieret ecclesiæ Arelatensis Episcopus, quæ illa tunc habebat ecclesia, non solum possidebat, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliauit. Hæc exem-*

PARS PRIMA C. I. 9

exempla hodie seruat Ecclesia Catholica, ut qui paupertatem expresse uouerunt, ad culmen magisterii episcopalis erecti, ea lege quodammodo sint liberati, alios enim ea dignitas mores postulat, alia enim lex est perfecti discipuli, alia leges Magistrum decet, & ideo licet Episcopo, dummodo id fiat sine spiritualium dano, & pastoralis proprii officij, (quod in oratione, prædicatione, & sacramentorum ministracione consistit) anxia sollicitudine remota intendere multiplicacioni temporalium ecclesiæ suæ, ut per Card. Turrecrem. in c. episcopus. tertio. 88. distinct. de conseruatione enim nulla potest esse dubitatio, cum ex officij sui obligatione ad id teneatur, ut in dictis Canonibus & ex præse. S. Tho. secunda secundæ q. 43. art. 8. deniq; huic perfectissimo statui dominium non potest esse in culpa, sed usus. ad quod facit, quod dicit S. Tho. secunda secundæ. q. 32. art. 5. ad secundum, *ut qui emunt, ut inquit Apostolus. 1. ad Corintios. c. 7. Tamquam non possidentes, & qui utuntur hoc mundo*

B do

DE REDDIT. ECCLES.

do tamquam non utantur, & ita perfectio euāgelica in episcopis est, ut tot rerum Domini consilio apostolico utantur ad Timoth. i. c. 6. qui ita inquit. *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur contenti sumus.* Nec his obstat, quod beatus Thom. secūda secūda. q. 185. art. 8. & Card. Turcrem. qui eum transcribit in c. de Monachis 16. q. 1. uelint Monachum episcopum factum non solui a uoto paupertatis, nec summum Pontificem dispensare in uoto paupertatis, ut in c. cum ad monasterium de Stat Monach. in fi. & S. Thom. secūda secūda. q. 88. art. 8. ad quartum, & q. 185. art. 8. not. glo. in dicto c. de Monachis, quia ut ex ipso S. Tho. colligitur, quatenus uotum monachale impediret officium Pontificale, est sublatum per assumptionem ad episcopatum. impediret uero, si episcopi facti non possent habere dominiū eo modo, quo supra dictum est de dominio, quod habebant apostoli, ut sic eo utantur ac utebantur apostoli ad prouidendum egenis, & sicut dispensatores, ut per

PARS PRIMA C. I. 10

per S. Thom. ubi supra, & Card. Turre-
 crem. c. non dicatis num. 2. 12. q. 1. licet
 Sotus in d. lib. q. 5. art. 7. amplius eis con-
 cedat, sed non ex mente S. Thomæ. ex
 his uana mihi uidetur illa quæstio, Pe-
 lagii an uestes Petri, quibus indui eum
 Angelus iussit, essent Petri quoad domi-
 nium, uel usum tantum. primo, quia Pe-
 trus non emisserat uotum paupertatis
 in specie; item quia etiam si emisisset;
 eo tēpore, quo alloquutus est eum An-
 gelus, solutus prædicta lege paupertatis
 erat, quatenus dispensationi, & mini-
 sterio gregis bona erant, uel necessaria,
 uel erant utilia pietatis instrumenta; ut
 infra dicemus. quinimmo, etiam si non
 esset ab obligatione paupertatis libera-
 tus, tamen uestium, quibus induebatur
 dominus erat Petrus, & panis, quo ue-
 scabatur, & hodie fratres beati Franci-
 sci uestuntur, (licet eorum ordinis Al-
 uar. de Pelag. in dicto tract. de planctu
 Ecclesiæ c. 56. per plures, & plures co-
 lumnas nimis hanc rem urgeat). in do-
 minio Petri tunc erat, & fratrum S. Fran-
 B 2 cisci

DE REDDIT. ECCLE.

cisci hodie est, nisi uelis eius panis, qui
ipforum dentibus teritur eo tempore
non esse eos dominos, quod naturali
rationi manifeste repugnat. quod si eo
tempore in eorum dominio est, & an-
tea, cum ad hoc manibus capitur erit; &
per consequens, cum in eorum præsen-
tia in mensa ponitur, & cum a fidelibus
elemosynæ causa traditur, alioquin
cuilibet a manibus eorū eripere liceret,
cum ea, quæ in nullius bonis sunt, cui-
libet occupare permissum sit. quod si fu-
res, & latrones sacrilegos, qui a talibus
supradicta eriperent iure quis appellet;
ergo eos dominos esse cōsequitur, & ne-
cessarium est; & licet his rebus uti, pos-
sint fratres a superioribus prohiberi, &
eis auferti possint, id tamē ratione obe-
dientiæ, quam uouerunt magis, quàm
ratione pauptatis est. nec hoc facit,
quin interim domini sint ut in .l. 2. ff.
de indi. addict. & apparet ex his, quæ
dicemus in 4. parte in c. 5. num. 11. nec
obstat tex. in l. id uestimentum. ff. de pe-
culio, quia ibidem dominus est capax,
ideo

PARS PRIMA C. I. 11

ideo apud eum potest residere dominiū
 uestimenti feruorum, sed in monachis
 non magis est capax superior, quàm
 cæteri fratres, ideo dominiū harum re-
 rum, quod in usu cōsistit, est apud eum,
 apud quem est usus. in iis enim rebus,
 12 in quibus non facile usus a proprietate
 secernitur concessio usu, & proprietate
 concedi necessarium est, ut multis no-
 tabilibus argumentis probat eleganter
 summus Pontifex Ioannes 22. in ex-
 trauganti ad conditorem de uerbo, si-
 gni. quæ colliguntur in .l. si tibi uini. ff.
 de usufruct. earum rerum, quæ usu con-
 sumuntur, ubi inquit Caius: *Si uini, olei,
 frumenti, usus fructus legatus fuerit, proprietas ad
 legatarium debet transferri, quod naturali ne-
 cessitate contingere probat idem Caius
 in l. 2. §. nec. n. naturalis eod. tit. & proba-
 tur in. §. cōstituitur insti. de usufruct. ubi
 tex. inquit. Nam hæ res naturali ratione, nec
 Ciuili recipiunt usum fructum &c. Nec in his
 speciebus differt usufructus ab usu, ut
 probat Vulpianus in. l. hoc Senatū cō-
 sultum in. §. si. ff. in. e. tit. & ita usus, uel*

DE REDDIT. ECCLES.

ususfructus harum rerū proprietas est; cum non possit usus a dominio separari, ut etiam probatur in .l. si a furioso, & in .l. nam & si fur, & in lege si filius famil. in .l. non omnis in. §. si pupillus. ff. si certū petat. & in .l. si quis pro eo. §. si numos. ff. de fideiuss. & licet in rebus alienis ante consumptionem non detur dominium, ut in dict. ll. probatur, tamen in his, in quibus domini uoluntate conceditur usus, dominium cum usu transire necesse est, ut in dicta .l. si tibi. & licet ipse Ioannes. 22. uerbo dominium non utatur, utitur tamen uerbo iuris, quo uerbo dominiū significatur, nullo apud aliud quàm utentem dominio constituto: sed ea ratione uerbo dominiū abstinere uoluit, ut fratres minores intelligant hoc dominium, quod ipsi habent, ita sola necessitate naturæ initi, adeoq; a legis positione dominio esse semotum, ut uix dominiū nomen possit uendicare, & ideo pecunia, quæ inuentio est hominum, non naturæ, ob eam enim causam (ut inquit Aristoteles) nomen induxit, quod non

non a natura, sed a νόμος, idest lege numus fit ortus, abstinere omnino uoluit, etiam si ad comparanda ea, quæ natura ipsa necessaria sunt, sit instituta, aliarum autem rerum, quæ ad uictum, & uestitū omnino sunt necessaria, dominiū conceditur. Ne huic dominio obstat uotum quodlibet, uel obligatio paupertatis. Votum enim, uel obligatio talis omne dominium respuit, quod lege potest induci, uel tolli; dominium autem tale, quod lege naturæ est necessarium non lege, uel obligatione potest impediri. nulla enim ratione effici potest, ut quis obligetur, ut a fame, & frigore, & at aliis humanæ naturæ hostibus nō se defendat. *Nam aduersus periculum* (inquit Caius) *naturalis ratio permittit se defendere* in l. itaq; .ff. ad l. aquiliam. ideoq; si dominium panis, & similibus ad famē, & frigus expellendum, est necessarium prædicto uoto non comprehenditur; nullum enim potest fieri paupertatis uotum, quo a necessario uictu, & uestitu quis prohibeatur, ut in c. exiit. §.

B 4 porro

DE REDDIT. ECCLES.

porro uerb. profecto de uerb. signif. li. 6.
Omnia enim, quæ legi naturæ directo
opponuntur, ab omni lege, uoto, & obli-
gatione uidentur exempta, ut infra la-
tius dicemus. ex quo fit, ut neq; domi-
nium harum rerū eo tempore, quo sunt
necessariæ prohibeatur; in futurum ta-
men sibi prouidere, cum naturæ neces-
sitas præsens solum tempus respiciat, ut
infra dicemus, uoto poterit excludi, si
specialiter in hoc emittatur. & supradi-
cta colliguntur ex dicta extrauaganti ad
conditorem. quicquid Aluar. de Pelag.
in d. c. 56. cum sequentibus, & præcipue
in c. 59. nititur concordare d. extraua-
gantem ad conditorem. Ioann. 22. cum
d. c. exiit de uer. signif. li. 6. Nicolai. IIII.
cuius in hoc uanus est labor, cum idem
Ioann. 22. in extrauaganti, quia quorum-
dam e. tit. de uerb. signif. per plures co-
lumnas id prosequitur, ex cuius dictis
apparet fieri nulla ratione posse, usum
facti ita esse remotum a iure, ut sine eo
iuste possit reperiri. nec iis obstat de sti-
pulat. seruo. §. sed cum factum, quia nec
ibi

ibi illud factum est remotum a iure, cū ex obligatione, & ciuili, & naturali foueatur. Si enim omnino iure destitueretur impune posset seruus ille uti prohiberi. quin immo prædicti domini naturalis capax seruus uidetur ut in. l. seruos. ff. de aliment. leg. iun&. l. quod attinet de reg. iur. & l. nec seruus. ff. de pecul. ex quibus prædictum monachorū dominium satis probari uidetur. Dominium ergo, quod uitæ humanæ necessarium est, & lege sola naturali nititur, nulli est prohibitum in ecclesia Dei: dominium uero humano iure, & gentium excogitatum, & non solum ad sustentationem naturæ, sed ad commoditatem ciuilem, siue politicam solis illis interdictum est, qui propria uoluntate, & uoto se incapaces reddiderunt. quod non solum non est contrarium ecclesiæ instituto, & episcoporum perfectissimo statui, sed iis, quibus cura gregis commissa est, maxime conueniens, & necessarium. ideo & istud dominium apostoli habuerunt postquam ex discipulis Magi-

DE REDDIT. ECCLES.

Magistri a Domino nostro fuerunt effecti, & ita iure opes sacerdotes, & episcopi possident, ut etiam ecclesia declarauit damnando contrariam impiorum Hæreticorum sententiam superioris temporis, quam tenuit impiissimus Ioann: Vuicleff. & eius discipulus Hieronymus de Praga. quem semel abjurationis iam factæ expresse pœnituit, & ita combustus in hoc mûdo arrham æternæ damnationis accepit. habere igitur potest ecclesia bona mobilia, & immobilia ut habet, immo necessarium est, ut fidelium necessitates subleuare possit, & ministros, & diuinorum Ministerium sustentare. quorum dominium uariis ex causis acquirere solet, aliquando iure sibi deferuntur, ut in decimis uidemus c. ecclesias. 13. q. 1. Aliquando largitionibus conferuntur fidelium, uel ex cæteris contrahibus, quibus omnes alii utuntur per suos administratores acquirit. Horum autem bonorum administratio, & potestas episcopis ab illis temporibus, quibus ecclesia cæpit bona conseruare, est con-

concessa, ut in c. uidentes uers. ipse uero, cuius uerba supra recitauimus, & probatur etiã eo. tit. c. expedit. ubi dicit tex. *Cum Præpositus factus fuerit ecclesiæ, omnium, quæ habet ecclesia efficitur dispensator, & in c. quisquis Episcopus. 12. q. 2. idem dicitur in c. Episcopus, & ex canone Apostolorũ c. præcipimus. Præcipimus, ut in potestate sua res ecclesiæ episcopus habeat. Si. n. animæ eorũ preciosiores illi creditæ sunt, multo magis oportet eũ curã de pe. u. agere, ita ut ptate eius indigentibus omnia dispensentur per Presbyteros, & Diaconos, & cum timore, & omni sollicitudine ministrentur. Apud quẽ aut harũ rerum dominium sit, non est apud nostros parum controuersum: glos. enim in c. expedit. 12. q. 1. ponit uarias opiniones, quarum intelligentia repetendum est, quod supra diximus in principio, quod bona ecclesiastica in hoc destinata sunt; ut ex eis, tam ecclesiæ ædificia, quàm ornatu necessarii conferrentur, item ut Prælati, & Ministri sustententur, & pauperib⁹ subueniatur, ut probatur per plures tex. 12. q. 2. ut in c. uobis, & c. Vult-*

rana

DE REDDIT. ECCLES.

rana & c. concessio, & c. quattuor, & c. de redditibus, & c. cognouimus, & c. mos est, & c. sancimus. Cum igitur omnibus istis usibus, & ministeriis res ecclesiæ sint destinatæ apud quem dicitur esse dominium, Doctores uariis in locis disputant, tam in dicto c. expedit; quàm in c. cum super de caus. possess. & proprie. ubi post Innoc. Abb. & alii idem Abb. in repetitione c. cum effes nu. 29. de testamen. fab. §. nullius de rerum diuisio late Card. Turrecrem. in c. uident 12. q. 1. & in cano quisquis, cuius dicta transcribit, ut solet, Card. Alex. in d. c. expedit. ponit etiam idem Card. Alex. c. 1. 44. distinct. & erant, qui dominium rerum ecclesiarum apud pauperes esse dicebāt, ut glo. d. c. expedit, refert per tex. in c. quoniam quicquid 16. q. 1. ubi Hieronymus inquit. *Quicquid habent clerici pauperum est, & infra. Qui autem bonis parentum, & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, Sacrilegium profecto incurrant, & in c. decimæ eadem caus. & qua st. dicit diuus Aug. Decimæ tribuæ sunt egentium anima-*

rum

rum, & inferius. Decimæ etenim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint res alienas inuadunt, & quanti pauperes in locis suis ubi ipse habitat illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tanquam homicidiorum reus ante æterni Iudicis tribunal apparebit, quia rem a Deo pauperibus delegatam suis usibus referuauit. & tex. in d. c. Episcopus 12. q. 2. cuius uerba supra sunt posita, facit etiam text. in c. futuram. 12. q. 1. ubi inquit Mæchiad. quod. precia prædiorum apostoli accipiebant ad subueniendos egentes. & ita uidetur pauperum causa bona ab ecclesiis fuisse accepta, ut egenis prouideretur. innumerabilia sunt sanctorum Patrum similia decreta, quæ bona ecclesiæ bona pauperum appellant. ex quibus uidetur dominium harum rerum apud pauperes esse, nec hoc impedit, quod bona hæc a fidelibus in ecclesia, non in pauperum potestate ponantur quominus pauperum fiant. Nam & si filia nomine genero, aut sponso dotem dare quis iusserit, non gener, aut sponso, sed filia habet actionem, cuius maxime interest indotatam non esse

DE REDDIT. ECCLES.

esse, ut inquit text. in l. seruo legato. §. si testator de lega. j. Non enim inspicimus cui datur, sed cuius causa, & contemplatione datur, ut ibidem, & in concordan. in glo. allegatis. optimus text. in l. cum dotem. ff. ad legem Falcid. Vbi inquit Marcellus, *Et sane in plerisq; ita obseruatur, ut omisa interpositi, capientis persona expeditur.* Vbi concordan. in glo. bonus text. in authen. ut de cætero nō fiant cōmut. rerū ecclesiæ uers. de cætero col. §. text. in l. cogi. §. hi qui soli dum. ff. ad Senat. cons. tribelli. optimus text. in l. 3. §. item si quis, & §. sed si proponas, & §. hoc amplius. ff. de lega. præstand. bono. posse. contr. tabu. peti. ubi cōcordan. in glo. optimus text. in l. in seruitutem in §. non utiq; & in §. præterea ff. de bono. libert. facit etiam text. in l. Sulpitius ff. de donation. inter uir. & uxor. ex quibus possemus satis ornare, & dilatare hoc argumentum, si non solius utilitatis rationē haberemus. Bartholom. Socyn. aliqua huic cōsōna ponit cons. 49. uol. 4. num. 12. cum sequen. Iason in l. Marcellus

lus

lūs num. 34. cum sequen. ff. ad Scēas. cō-
 sul. Trebelli, & Emanuel de Acoſta eru-
 ditiffimus Luſitanus in repeti. l. cum ta-
 le. §. ſi arbitrato. 5. ampli. ff. de conditio-
 & demonſtratio. qui ſe remittit etiam ad
 repe. c. ſi pater de teſtam. lib. 6. in uerbo
 Tribellianicæ, cuius lectura nondum ad
 manus noſtras peruenit. his conſonare
 uidetur uerba cuiuſdam conſtitutionis
 Juſtiniani, quam cum aliis habemus di-
 ligentia R. P. Antoni; Auguſtini Episco-
 pi olim Añſani in Auditorio Sacri Palat-
 ij collegæ noſtri clariffimi, nunc Illerdē-
 ſis Episcopi meritiffimi totius antiquita-
 tis paratiſſimi promptuarii, quæ conſti-
 tutio eſt in titulo de Sacroſan. Eccleſi-
 num. 26. incipiens cum in multis, ubi Ju-
 ſtinianus approbans inſtitutiones de Je-
 ſu Chriſto Domino noſtro factas inter-
 pretando per eas eccleſiam uocatā, ſub-
 dit hæc uerba. *Ea autem omnia deſſeruntur ec-
 cleſiis, ut in pauperum educationem diſtribuantur.*
 ex quo apparet eccleſiam mediam per-
 ſonam eſſe, per quam pauperibus acqui-
 ratur. Supradicta autem, ut inſpiciat-
 cur

DE REDDIT. ECCLES.

tur persona, in cuius utilitatem fit dispositio non illa quæ expresse in dispositione uocatur procedunt, non solum quoad actionem personalem, uerum etiam quoad uendicationem, & sic quoad dominium, ut in l. quories C. de donat. quæ sub mod. cum multis quæ trad. recentiores post Bart. l. qui Romæ. §. Flauius hærmes de uetbo. obligat. & in l. certi conditio. §. si nummos. ff. si cert. per. Si ergo causa pauperum hæc bona ecclesiæ conferuntur, pauperibus, dominium eorum acquireretur. Sed ista opinio non potest esse uera ex pluribus rationibus. Primum, quia, cum hæc bona non solum sint destinata pauperibus, sed etiam in alios usus, ut ministrorum ecclesiæ, non est cur magis sit hoc dominium apud pauperes, quàm apud dictos Ministros: maxime quia prima causa Ministrorum est, ut supra probauimus; ergo si pauperibus præferuntur in usu, quare non præferantur in dominio? nec potest dici, quod etiam Ministri, pauperum numero sint habendi, cum diuites ministri,

ministri, non debeant bonis ecclesiasticis ali. ut. 1. q. 2. c. Cleric. ubi inquit Hieronymus. *Clericos autem illos conuenit ecclesie stipendijs sustentari, quibus Parentum, & propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus suis sustentari possunt, si quod est pauperum accipiunt, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talem iudicia sibi manducant, & bibunt. & eleganter Prosper. in c. sequen. incipien. Pastor, & in c. si quis propter, & in c. Sacerdos, idem Prosper in c. illi autem 12. q. 1. & August. in c. fina. eadem causa, & quaestione, & ex canonibus Apostolorum in c. ex his eadem causa, & quaest. quia illa decreta procedunt ante factam diuisionem, uel etiam post diuisionem, quando in communi sub regula uiuebant clerici, quo tempore adeo non licebat possidere bona temporalia, & uiuere de bonis ecclesiae, ut diceret August. in cano. certe. 12. q. 1. *qui uolunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus, & ecclesia eius, maneat ubi uolunt, & ubi possunt, non eis aufero clericatum nolo habere Hypocritas.* de his etiam fo-*

C quitur

DE REDDIT. ECCLES.

quitur Hieronymus in c. Clericus, & in c. duo sunt genera 12. q. 1. & in c. quoniam 16. q. 1. ex quo apparet clericos eo tempore fuisse regulares, & uixisse in cōmuni, sed clerici, qui non sunt Regulares, & quibus portio sua est assignata, ut hodie factum esse reperitur erectis beneficijs, possunt etiam si diuites ex patrimonialibus bonis sint, uiuere de fructibus suorum beneficiorum etiam retenta opinione illorum, qui tenent, quod clerici teneantur sub peccati, & restitutionis uinculo, quod superest a sua congrua substētatione in pauperes, uel pias causas elargiri, ut post Innocent. tenet Abb. & alij in c. Episcopus de præben. & sequitur dominus Martinus Navarrus in dicto suo tract. de Redditibus beneficiorum ecclesiasticorū q. 1. num. 78. & Reuerendiss. episcopus Segobiē. Iuris consultorum nostræ Hispaniæ facile princeps in suis eruditissimis Commentariis extra de testamen. in c. primo nume. 2. & in c. cum in officiis etiam in nume. 2. uers. 3. & Reuer. P. Dominicus de Soto.

PARS PRIMA C. E. 118

Soto. de Iustit. & Iur. lib. 10. q. 4. art. 2. Cū ergo clerici, etiam non pauperes possint sine peccato de fructibus Ecclesiasticis sustentari, nō potest dici, ad solos pauperes dominium rerum Ecclesiasticarū pertinere. præterea cum pauperes incerti nō constituent uniuersitatē, nec Collegium, ut sentit Bald. in l. id, quod pauperibus. C. de episc. & cler. non potest esse dominium apud eos tamquam uniuersos, quod efficere solet, ut dominiū semper sit apud eandem uniuersitatem, uel Collegium, ut est elegantissima lex proponebatur. ff. de Iudiciis, in qua inquit Alphenus. *Nam & legionem eandem haberi, ex qua multi decessissent, quorum in locum alij subiecti essent, & populum eundem hoc tempore putari, qui abhinc centum annis fuisset, cum ex illis nemo nunc uiueret, itemque nauem, si adeo refecta esset, ut nulla tabula eadem permaneret, quæ non noua fuisset, nihilominus eandem esse existimari, quod si quis putaret partibus commutatis aliam rem fieri, fore, ut ex eius ratione nos ipsi non idem essemus, qui ab hinc anno fuisset. propterea quod, ut Philosophi dicerent, ex quibus particulis minimis consisteremus. Eadem quotidie ex no*

DE REDDIT. ECCLES.

stro corpore decederent, aliæq; extrinsecus in earū locum accederent &c. Apud singulos autem pauperes dominiū esse non potest; quia nec in uarias personas, & incertas dominiū, nec per uarias, & incertas res est ambulatorium, ut in l. apud Aufidium in fi. ff. de optio. legat. uerf. quin etiam, & per recent. in l. i. de legat. i. ubi Ripa. num. 53. 54. 55. & in specie nostra est text. in l. si quis ad declinandam. C. de episco. & cleric. & in l. nulli, maxime, quia paupertatis qualitas nō est certa lege diffinita, ut qui uere sint pauperes dicere possimus. & ita potes respondere ad text. in. §. & unum hominē Instit. de hæred. instit. maxime, quia id, quod Text. dicit in infinitum, non eo pertinet, ut infinitum quicquam admitatur, quod legibus reprobatur, & natura ipsa repugnat, sed ut intelligatur non esse præfinitum numerum eorum, qui possunt hæredes institui, & ita cessabunt, quæ ibi glos. ponit, & quod peius Angel. licet id ualde commendet ibi in fi. contra notissima Iuris principia, quæ
ponit

PARS PRIMA C. L. 19

ponit Dinus in regu. qui prior est tempore de regul. Iur. libr. 6. Quod sæpissime ei contingit. nec etiam supradictis obstant sanctorum patrum decreta supra allegata, quæ bona clericorum, & ecclesiæ pauperum esse toties inculcât, & nobis ante oculos repræsentât, adeo ut in prouerbum iam hoc abierit, ut inquit R. P. Dominic. de Soto. ubi supra. q. 4. art. 2. in princip. uel si uerius dicere uolumus, procul uerbum hoc a nobis abierit. Nam non dominium, de quo quæstio est, significant, quia hæc authoritates, quæ bona ecclesiæ, & clericorum bona pauperum appellât prius ea ecclesiæ, & Clericorum uocant, nec potes dicere esse clericorum quoad administrationem, uel possessionem, pauperum autem quoad dominium. Nam omiffa ui illorum uerborum ecclesiæ, & clericorum, quæ dominium solent significare, ut in l. 2. ff. de relig. & sumpt. funer. non est, cur magis domini sint pauperes, quàm prædicti, qui ex his bonis etiam sustentari debent, ideo au-

DE REDDIT. ECCLÉS.

tem pauperum maior habetur ratio, & crebrius fit mentio, quia uidebant, & præuidebant Sancti esse pauperes neglectos, & negligendos magis in futurum, charitate refrigilcente. Ecclesiarum autem; & ipsorum clericorum non ita de futuros, qui curam gerent, quod in suis rebus adeo diligentes admonitione non indigeant. Ecclesiarum autem indemnitati clericos ipsos, uel ex avaritia, ne laicos ab elemosynis, & oblationibus, & donariis auertant, uel quod in eis continuo uersari debeant, facile prospecturos, Ideo sæpe abundantiam, & curiositatem legimus exprobatam, ut in c. aurum habet ecclesia, & in c. gloria Episcopi ¹ 2. q. 2. ubi maxime in hoc urget diuus Hieronymus, at nunquam legimus largitiones, ut nimias in pauperes non laudatas, sed assidue commendatas, ut in c. si quis ² 2. distinct. & pauperes semper, ut dominos rebus nostris super impositos, ut eorū non obliuiscamur; non autem hæc Sancti Patres, adeo repetunt quod existiment dominium

nium harum rerum apud pauperes esse,
 item quia, ut hæc optime profequitur,
 & explicat R. Frater Dominic. de Soto.
 in d. q. 4. art. 3. col. penult. ad primum,
 est quædam Sanctorum Patrum Hyper-
 bole, ut auaritiã contra liberalitatem,
 & misericordiã magis exproberent. quæ
 uerba non importare dominium ex eo
 apparet, quia dicti sanctissimi Patres
 etiam bona laicorum ultra sibi necessa-
 ria pauperum esse dicunt, ut ex diuo
 Ambrosio in c. sicut hi 47. distinct. & ex
 aliis locis per R. F. Dominic. de Soto.
 probatur, & ita etiam ex his responde-
 tur ad ea, quæ dicta sunt per. l. cum do-
 tem ad legem Falcidiam. quia non est
 uerum pauperum tantum contempla-
 tione, & causa dicta bona ecclesiis con-
 ferri, ut dictum est. nouellæ autem Iu-
 stiniani eamdem interpretationem re-
 ciperent, si & ille liber auctoritatem ha-
 beret, non enim eo consensu, & appro-
 batione cõstitutiones illæ sunt receptæ,
 nec in compilatione, quàm Iustiniani
 uoluntate est facta sunt comprehensæ.

DE REDDIT. ECCLES.

licet ad antiquitatis cognitionem magni sint æstimandæ . præterea auctoritas Iustiniani in hac re parum promouere potest, etiam si eamdem illis constitutionibus, quam. C. quem habemus, & maiores nostri sunt interpretati, concederemus: quia in his rebus, quod sacri Canones, non quod Principes seculi etiã piissimi statuãt, est obseruãdum: In re tamẽ obscura, & ambigua scire, qualiter uulgo illis tẽporibus acciperetur, non esset res negligenda, sed hæc sacris Canonibus adeo tractata sunt, ut nullius exteri auxilium sit perquirendum. & hæc quantum ad opi. positam in glo. circa dominium rerum eccles. 2. opi. re-
21 citatur ibidem per glos. ubi ait, potest dici, quod ecclesia sit domina 16. q. 3. c. inter memoratos. sicut hæreditas est domina, ut .ff. de acquiren. rer. domin. in l. hæreditas: hæc autem opi. in duas scinditur opiniones. Nam alii dominium rerum omnium ecclesiarũ esse ecclesiæ uniuersalis, alii uero illius soli ecclesiæ, qui sunt specialiter applicatæ; alii uero,
apud

apud ecclesiam materiale , seu lapideam , prout muris compræhenditur, dominium esse uolunt, quod glos. supradictæ contrarium est, cum, sicut hæreditas habet dominium, quæ etiam sine nullo corpore iuris intellectum habet. ff. de pet. hæredit. l. hæreditas, & ff. de bono, poss. l. 3. in. §. hæreditas, ita habeat dominium ecclesia, ut dicta glos. uult, & licet alias dicatur Rei etiam materiali, & inanimatæ seruitutem deberi ff. de negot. gest. in l. qui in aliena. §. si, ibi *sententia prædio datur*, not. Bart. in definitione seruitutis realis, quàm ponit in l. 1. ff. de seruitutibus, & probatur in l. 2. §. 1. ibi *fundo debeatur*. ff. si serui uendic. Tex. notabilis in l. sed & loci. §. si alter fundus. ff. fini. regund. ibi. *quoniam magis fundo, quàm personis adiudicari fines, uel partes intelliguntur*, non tamen receptum est, ut quod de seruitute dicitur, de dominio dici possit. maxime quia nec seruitus adeo res fundi dici potest, ut remota ab omni persona ius illius seruitutis reperiatur; cum ex persona domini prædiorum,

DE REDDIT. ECCLĒ.

diorum , uel extingatur, uel sustineatur , ut in. l. tria prædia . ff. de seruitu. rustic. prædio. faci. etiam, quæ not. Bart. in l. si prius col. 8. num. 13. ff. de nou. oper. nuncia. & quæ ibi Ias. num. 11. Ideo hæc intelligentia , quod dominium sit ecclesiæ materialis , ab omnibus explosa est : Prior autem intelligentia , quod dominium sit apud ecclesiam uniuersalē , dominium inquam rerum omnium ecclesiarum particularium , non autem apud ecclesias particularis, non est uera, ut ex ijs, quæ dicentur in sequenti opinione apparebit : quia potestas, seu dominiū, quod est in uniuerso non impedit, nec comprehendit dominium singulorum. Imperator enim, qui dicitur dominus Orbis sibi subiecti ut in. l. de præcatio. ff. ad le. rod. de iact. & notatur in. l. prima. C. de summa Trinitate, non est Dominus particularium rerum suorū subditorum, nec in locis liberis Respublica, quæ hoc dominium tenet, est domina rerum singularium sibi subiectorum, ut patet : ideo alio modo intelligitur

gitur dicta opinio .i. quod ecclesie particu-
 ulares habeant dominium facit text:
 in c. Pontifices 12. q. 3. quod pater, quia
 una ecclesia praescribit contra aliam, ut
 in c. illud de praescriptio. per Ioan. Fabr.
 in dicto. §. nullius. item una ecclesia est
 subiecta alii, & inter eas datur seruitus
 realis, quod non esset, nisi daretur domi-
 nium in particulari, ut in dicta. l. tria
 praedia .ff. de seruitu. Rustic. praedio. &
 haec est opinio in glos. posita, quae an sit
 uera, uel non infra declarabimus. Ter-
 tia opinio est, quod dominium horum
 ecclesiasticorum honorum sit Christi,
 quae opinio uideretur magis communis,
 quia licet omnia Dei sint, quia *Domini
 est terra &c.* tamen haec magis specialiter
 uidentur ad Deum pertinere, ut dicit
 Abb. in dicto c. cum esses. qui allegat
 text. in c. cum ex eo de electio. lib. 6. ibi.
Patrimonio Christi, & in c. quae Christi,
 & in c. qui abstulerit. 12. q. 2. tamen
 mihi uideretur, quod haec opinio non sa-
 tis explicet id dominium, de quo quaerimus.
 nam si uolumus quod dominium
 non sit

DE REDDIT. ECCLES.

fit apud Deum : quia *Domini est terra , & plenitudo eius* , & hoc dominium Dei non aduersatur dominio directo , nec utili iure gentium ; & legibus humanis introducto , immo ideo Domini sumus , quia Deus dominus est , & eius largitate hæc habemus , ut in c. Saluator 1. q. 3. *ibi dei dona , que a Deo fidelibus , & a fidelibus Deo donantur* , & in c. conuenior. 23. q. 8. & licet hæc præcipue sint Dei , cum ei sint oblata , tamen nec hoc impedit dominium harum rerum , quia Christus , qui caput est ecclesiæ , concedit hæc membris suis , & ita redimus ad dictam opinionem , an sint ecclesiæ uniuersalis , uel particularis : item quia quæ proprie Dei sunt extra cõmertium sunt , ut res sacræ , & religiosæ ; sed res ecclesiæ non sacræ in cõmertio nostro , & uendibilia sunt , & ideo istud dominium Dei uel Christi non impedit speciale dominium . Alia est opinio , quod sit apud clericos , ut res uniuersitatis sunt ciuili , non tamen sunt singulorum ; ita dicta gl. in dicto c. expedit , sed hæc opinio non

non est uera in omnibus bonis, nec potest esse : nam rebus assignatis clerico pro suo beneficio, & episcopi mensæ, non possunt esse istius naturæ. Quia pleniori modo clerici utuntur his rebus, quàm ciues rebus ciuitatis, ideo in hoc nostram ponemus opinionem, ad cuius explicationem multa ex his, quæ infra dicentur, deseruiunt. Ideo non est hic oportunus locus, ut explicetur. Alij dicunt, quodd dominium rerum ecclesiasticarum sit apud summum Pontificem, sed hanc opinionem repr. Cardinalis Turrecrem. & bene, quia non est dominus, sed dispensator secundum S. Thom. secunda secundæ q. 100. art. 1. ad septimum, facit text. in c. non liceat. Papæ 12. q. 2. sed uerius est harum rerum dominium in his, quæ non sunt alicui personæ applicata, esse apud ecclesiam particularem (ut infra dicemus) fructibus ad eisdem usus, quibus res ipsæ tempore Apostolorum seruebant, destinatis, ad pauperes scilicet, & ministros ecclesiæ alēdos, & ipsarum

DE REDDIT. ECCLES.

rum ecclesiarum, & diuini cultus conseruationem, & alia opera charitatis; res autem ipsæ, immobiles præcipue, adeo diligenter debent custodiri, ut hoc sit ualde episcopis commendatum, ut per tot. tit. 12. q. 1. & 2. & specialiter prouisum, ut perpetuo conseruentur, ideo alienatio earum est interdicta ut in c. sequen. differemus.

SVMMARIVM EX C. II.

- 1 *Alienatio rei ecclesiastica sine solennitate est nulla, etiam si utilis sit ecclesiæ, & ponitur ratio.*
- 2 *Quomodo ecclesia suum præstet consensum.*
- 3 *Quando lex ciuilis non approbans obligationem naturalem opponat se Iuri naturali.*
- 4 *Possidens rem ex contractu nullo minoris tenetur ad restitutionem in conscientia.*
- 5 *Quando minor donare possit.*
- 6 *Quando contrahens cum minore sine solennitate possit in conscientia non restituere.*
- 7 *Donec restitutio in integrum petatur tutus est in conscientia contrahens cum minore, si contractus à principio ualuit.*
- 8 *De intellectu legis cum hi. §. eam transactionem.*
- 9 *Iurisconsulti legem de nouo statuendi non habebant.*

bant potestatem.

- 10 Eiusdem rationis est minor, & ecclesia in contractibus suis contra Felinum.
- 11 Non tenet contractus minoris, etiam si fiat locupletior.
- 12 Consequens est minor tenetur quatenus factus est locupletior, ergo non tenuit contractus.
- 13 Resolutio circa textum in .S. eam transactionem & l. non ideo minus, & eorum intellectus.
- 14 Donatio facta a minore sine curatore, an ualcat
- 15 Minor potest autoritate curatoris, uel tutoris donare, sed non tutor, uel curator solus.
- 16 Intellectus l. non ideo minus de procuratoribus. C
- 17 De l. Iulianus .S. si quis a pupillo .ff. de actio. empt & uend.
- 18 Quando possit claudicare contractus fauore minoris, uel ecclesie & num. seq.
- 19 Obligatio passiuua non est potestatiua.
- 20 De intellectu extrauagantis Pauli. II.
- 21 De decreto irritante quod non habet uires, nisi parte uolente.
- 22 Iterum de intellectu .S. si quis a pupillo. l. Iulianus supra alleg.
- 23 .S. Si quis a pupillo non habet locum in ecclesia, quia statim agi potest.
- 24 Ecclesia potest prouocare ad diuisionem, licet minor non possit.

Caput

DE REDDIT. ECCLES.

CAPVT SECVNDVM.

In quo tractatur, quæ sint necessaria
ad rerum ecclesiasticarum
alienationem.

IN præcedenti capitulo naturam rerum ecclesiasticarum, & apud quem sit earum dominium ostēdimus, & qua ratione, & quibus usibus dicta bona debeant conseruari. Nunc, quando possint alienari uideamus. In hoc notissimum est, quod bona ecclesiastica alienari non possunt, nisi ex causa necessaria, uel utili, & cum solennitate a Canonibus ordinata, ut in c. sine exceptione 12. q. 2. & in c. nulli de rebus eccles. aut. hoc ius porrectum C. de sancrosan. eccles. necessariam autem causam præseruando effectum est, ut apostolici Canones non uiolentur. Si enim pauperum necessitas urgeat, cui ex fructibus non possit sufficienter prouideri, nō tanti bona ecclesia habet, ut eos pari permittat ut in c. aurum habet eccle sia, in c. gloria episcopi in c. Apostolicos,

stolicos, in cap. Sacrorum, & cap. Si-
 cut omnino. 121. quæstio. secunda. utili-
 tatis etiam causa excipitur, ut auctis Ec-
 clesie rebus melius pauperibus provi-
 deri possit, & aliis rebus necessariis. &
 ita sancta, & Catholica Ecclesia ab A-
 postolorum via non recessit, sed dili-
 genter eorum mentem, & exempla se-
 quendo, & pauperibus, sicut & ipsi pro-
 spiciendo, quæ usu, & experientia con-
 venite vidit sanctissime ordinavit, &
 ut Ministrorum vel negligentia, vel ma-
 litiâ occurrere posset (futuros enim ta-
 les aliquos sentiebat) & causam aliena-
 tionis, & solennitates determinavit,
 ut fraudibus occurreretur, nec causa so-
 la sufficeret, nisi quis causæ huius cog-
 nitor, & approbator diligens adhibe-
 retur, nec ille solus sine causa, quia non
 poterit dici talis, nisi gestionis sua ratio-
 nem legitimam ostendat, ne, ut sibi li-
 buerit, sed ut (debet) in alienis his re-
 bus versari possit: non ergo sufficit, ut
 alienatio rei Ecclesiæ utilis Ec-
 clesie sit, nisi cum solennitate, & inter-
 ventu

DE REDDIT. ECCLES.

uētū eorum, quibus a Iure hæc res com-
missa est, alienatio fiat, quod si non
interueniat, actus nullus censetur, ut
contra glos. in l. cum hi. §. eā transactio-
nē, uerbo alimentarius. ff. de transactio-
nē, tenuit Bart. & Alber. n. 2. Bal. Angel. &
Fulgos. & Doct. cōiter secundū Ias. ibi-
dem num. 2. de quo late per Tiraq. post
ll. connubiales in glos. 6. n. 56. cum seq.
& Pinellus, eleganter in repetit. l. 1. C.
de bon. mater. 3. part. num. 31. cum se-
quenti, non tamen desunt, qui contra-
riam sententiam teneant, ut patet ibi-
dem, & per Tiraq. in dicto loco nu. 64.
sed dubium non est, opinionem con-
tra glos. esse ueriores, ut ex sola utili-
tate contractus non subsistat; Nam (ut
bene aduertit Pinellus in loco supe-
rius allegato) in alienationibus rerum
minorum requiritur appositio decreti,
quod decretum tunc demum debet in-
terponi, si contractus utilis sit minori,
ut in l. magis puto ff. de reb. eorū per te-
tam l. & sic requiritur utilitas, quæ si in-
ueniatur, interponitur solennitas, ut in
dicto

PARS PRIMA C. II. 26

dicto c. sine exceptione. apparet igitur,
 quod primum solum non sufficit, scili-
 cet utilitas, alioquin frustra require-
 retur secundum, quod est solennitas, &
 ita decretum, & solennitas frustra desi-
 deratur, si utilitas sola sufficeret. & hoc
 manifesta ratione ostenditur, nam alias
 sequeretur, quod Ecclesia inuita posset
 compelli uendere ubicunq; utilis con-
 ditio sibi, uel meliores res, uel pretium
 magnum offerretur. hoc tamen nullus
 admittit, quia si priuatus emere, uel
 uendere non compellitur C. de contra-
 hen. emptio. in l. inuitum. Quare Eccle-
 sia esset compellenda? nec enim cogi
 quis potest mutare dominium, uel ob-
 ligationem etiam in melius in l. si man-
 dato in eo in §. 1. uerfi. at si nolit ff. man-
 dati cum his, quæ ibi notat Alberic. tra-
 dit las. in l. debitorum pactionibus C.
 de pactis num. 5. & in l. 2. col. 1. ff. solut.
 matr. post Bar. ibi num. 12. & 13. Philip.
 Decius in l. plus cautionis ff. de regul.
 iur. est optimus text. in l. quia poterat ff.
 ad senatusconsult. Trebell. text. in l. fi.

D 2 ff. de

DE REDDIT. ECCLES.

ff. de usu. & habitat. bonus tex. in l. usufructuarius la 1. & 2. ff. de usufruct. Tiraquel. in præfatione ad tracta. de retract. num. 25. refert plures Doctores: quod in specie proposita contingeret, si contractui factio sine solennitate ob solam utilitatem Ecclesia stare cogeretur. quia cum Ecclesia sit persona mystica, non potest præstare consensum, nisi mediante actu, & uoluntate eorum, quibus hoc explicare a lege est commissum, & eodem modo, & forma, quibus eis cõceditur. quod si aliter fiat sine cõsensu sufficienti Ecclesia obligaretur; quod nimis absurdum esset. idque etiam in contractibus minorum contingit. nam licet in eis detur consensus, nõ tamen talis est, ut legibus approbatus sit, quæ leges nõ se opponunt naturali obligationi, cū et naturali iure consensus ille minoris debilis sit, & imperfectus; ideo nec effectus naturales producit, secus est in obligatione naturali perfecta, licet ei ex causa se apponat ius ciuile nolens ei suas uires conferre, ut in pacto nudo, in testamen-

stamento duobus testibus celebrato, in
 quarta Falcidia, uel Trebellianica con-
 tingit, in quibus, cum perfecta sit natu-
 raliter obligatio, a iure ciuili eius effe-
 ctus naturalis non impeditur; licet suas
 ciuiles uires lex ei nolit conferre. sic ui-
 demus quod si obligatus pacto nudo
 soluat, non reperit, ut in l. iuris gentium
 §. sed cum nuda ff. de pactis, uel si hæ-
 res non detracta falcidia, uel Trebellia-
 nica soluat, nisi in facto. erret, ut C. ad l.
 falcid. l. error, per Docto. in l. cum quis
 C. de iur. & fact. ignor. at si minor sol-
 uat etiam sciens id, quod promiserat re-
 petit, quia non solum Iure Ciuili eius
 obligatio non fouetur, uerum & natu-
 raliter est imperfecta: & hoc casu ipsi
 naturali nõ se opponit lex Ciuilis, imo
 adiuuando ius naturale procedit. ex
 his manifestè apparet optimè loquutū
 Innocen. licet sit corruptus, in c. quia
 pleriq; de immunita. Ecclesiarum col-
 penul. qui uult quod si quis possideat
 rem ex donatione minoris, uel ex alio
 contractu, qui non teneat ipso iure, ut
 D 3 si

DE REDDIT. ECCLES.

si in alienatione defuerit authoritas tutoris, uel decretum Præsidis restituere tenetur; quia (ut supra diximus) iste possidet sine domini legitima uoluntate rem alienam, ergo restituere tenetur: quod uerissimum est; & licet Antonius ibidem colum. penul. & Abb. sequens eum nu. 28. cum sequen. usq; ad nu. 31. reproben Innocentium; tamen (pace eorum dictum sit) ipsi loquuntur extra terminos Innocētii; & opinio eorum; quam ipsi non satis defendunt, non refragatur Innoc. opinioni. Antonius. nō ponit quæstionem de emente ab Ecclesia; uel pupillo sine solennitatibus legitimis; cum uero tamen pretio, & causa legitima subsistente, an teneat rem ita comparatam cū bona conscientia; quia (ut dicit) adest lex naturæ; & repugnat
» lex positua, postea subdit; Innocen. di-
» cit; quod restituere tenetur, credo con-
» trarium; lex enim positua sic iudicat;
» ut non certa de ueritate, & quia sic præ-
» sumitur: ideo ueritate stante causæ ue-
» re legitimæ; hic enim cum bona con-
» scien-

» sciētia tenere est iudicandum (hæc sunt
 uerba Antoni) licet sint imperfecta. Sed
 ego non uideo quod Innocen. tenuerit
 contrarium, cum in altero membro lo-
 quatur de donatione minoris, in qua
 non cadit iustum pretiū, quo compen-
 setur, nec iusta causa, cum affectione fie-
 ri donatio simplex soleat: in altero ue-
 ro membro, in quo non loquitur de do-
 natione, non additur causa legitima
 subsistente, nec fuit eius mens, ut in l.
 ff. de reb. dub. Ideo doctrina Innoc.
 est uerissima. Denique in terminis In-
 nocenti; uerum erit, eum, qui rem do-
 natam a minore possidet, uel uēditam,
 etiam si eum non induxerit, nec fraudē
 aliquam adhibuerit, immo & si impor-
 tunitate minoris contraxerit, non esse
 securum in conscientia, sed ad restitu-
 tionem teneri, idemq; si ex ludo ab eo
 lucratus fuerit, & hoc est ex mente om-
 nium, licet aliquando securus sit, si ex
 quantitate pecuniæ, diuitiis, & nobili-
 tate id facere possit. nec intelligas hæc
 de minima adeo quantitate, quæ a pec-

DE REDDIT. ECCLES.

cato furti excusaret, sed de maiori etiã,
 in qua furtum mortale committeretur,
 exempli gratiã. Siquis uel a ditissimõ
 decem aureos furetur, mortaliter pec-
 cat, & ad restitutionem tenetur; sed si
 ab eodem, minori quis uiginti aureos
 per donationem accipiat, uel in ludo
 ab eo lucretur, nec ad restitutionem tenetur,
 nec peccat; etiam si Theologi al-
 quanto scrupulosius in hoc loquantur,
 idemque in filio familias, uel uxore,
 quibus diues pater, uel maritus in
 alimenta soseant notabilem quantita-
 tem concedere, donationes enim a ta-
 libus factæ, quæ non sint magnæ quan-
 titatis, maxime si sunt tales, quæ nec pa-
 trem, uel maritum amplius grauent, po-
 terunt sustineri, ut probatur ff. de do-
 nat. in l. si filius familias, ubi querendo,
 an filius familias rem peculiarem dona-
 re possit, inquit eleganter Vulpianus.
 Nonnunquam etiam ex persona poterit hoc colligi,
 pone eum filium esse Senatoris, uel cuiusuis al-
 terius dignitatis, quare non dicas uideri patrem
 (nisi ei specialiter donandi facultatem ademerit)

hoc

hoc quoque concessisse, dum liberam dat peculij
 administrationem: quod maxime pro filiis
 familias scholaribus est notandum, &
 ad intelligentiam doctrinæ S. Thomæ
 2. 2. q. 32. art. 7. ad 2. & Turrecrem. in c.
 Episcopus 35. dist. ad 3. nu. 6. & 7. facit
 text. cum ibi notata in l. cum filius fa-
 milias uiaticum ff. si cert. peti. & in l. si
 longius ff. de iudic. glos. clement. 2. in
 uerb. conuertendum de uit. & honest.
 cleric. Anan. num. 4. in c. si quis propter
 extra de furtis Abb. in c. 2. de decimis
 num. 3. & glos. in c. non dicitis 12. q. 1.
 Felin. in c. ex parte de accusatione nu. 3.
 & est de mente S. Thomæ dicta q. 32.
 art. 8. in fine ibi. Nisi forte alicuius rei
 esset sibi a patre dispensatio commissa.
 & est text. singularis in l. cum plures. §.
 cum tutor, ff. de administ. tuto. cuius
 uerba, & aliarum legum, quæ facere uide-
 buntur, nunquam omitteremus: quia iu-
 ris nostri prudentia ex textibus, & Do-
 ctorum aliquorum scriptis solum addi
 sci potest recentioribus ad repertorii
 usum reseruatis. Inquit igitur ibi Pati-
 lus

DE REDDIT. ECCLE.

Ius Iurisconsultus. *Cum tutor non rebus dumtaxat, sed etiam moribus pupilli præponatur, in primis mercedes præceptoribus non quantas minimas poterit, sed pro facultate patrimonij, pro dignitate natalium constituet, & alimentâ seruis, libertisq; nonnunquam exteris (si hoc pupillo expedit) præstabit, solennia munera parentibus, cognatisque mittet: sed non dabit dôtē sorori pupilli alio patre natâ, etiam si aliter ea nubere non possit: Nam etsi honeste, ex liberalitate tamen fit, quæ seruanda arbitrio pupilli est. Ex quo textu probatur, non semper minori donatio nem interdîctam, de quo plures allegat Tiraquel. in tract. de nobilitate c. 37. nume. 35. & Arias Pinel. in repetitione l. i. C. de bon. mater. 3. par. nu. 56. cum sequen. Ex his doct. Innocen. quæ uerissima est, debet interpretari. Videamus nunc an doctrina Antonij de Butt. & Abb. defendi possit, qui uolunt ementem a minore, uel Ecclesia securum esse in conscientia, si in eo contractu sola deficiat solennitas, nō pretium iustum deficiat, & dolus malus absit: Nā cum (ut supra probauimus) deficiat consensus, qui rem alienam sine domini uolun-*

lun-

luntate possidet ad restitutionem tenetur necesse est. Item quomodo dolus malus abesse potest in eo, qui contra legum interdicta mercatur, ut dicitur glos. in l. 1. in uerb. mala fide C. de fide instrument. & iur. hast. ff. lib. 10. & text. in l. quemadmodum C. de agri. & censur. lib. 11. & in regul. iuris qui contra iura mercatur ubi concordan. per Dinum.

6 Sed ego puto opinionem Antonii, & Abbatis ueram esse, non ex rationibus ipsorum, sed ex his, quæ nos adducimus, scilicet, quia etiam si contractus non ualeret, non tamen possessor restituere rem tenetur, nisi a minore, uel Ecclesia pretium restituatur quatenus sint locupletiores effecti, ut probatur C. de reputat. quæ ff. in iudi. & paulo inferius dicimus. non ergo tenebitur in conscientia, donec pecunia sua ei restituatur, scilicet si minor locupletior effectus sit, tex. notabilis in l. ff. C. de usucapio. pro emptore cum concordan. ibi positus in glos. quia licet compensatio non soleat de specie ad quantitatem admitti, tamen

men

DE REDDIT. ECCLES.

men hæc magis est retentio, quàm compensatio, quæ per ll. conceditur. C. etiã ob chirogra. in l. uni. maxime quando ex eadem causâ descendit, ut ff. de conditio. indeb. l. si non fortem. §. si ceterum uers. ager tamen cum sua glos. text. in l. fin. cum ibi notata C. commod. & ff. de neg. gest. in l. 2. & ff. de procurato. in l. quæ omnia §. fin. ubi Bar. de quo Nicolaus Boer. deci. 15. si uero minor, uel Ecclesia non sint effecti locupletiores, sed pecuniam perdididerint, tenebitur emptor rem gratis in foro exteriori, & conscientiæ restituere. & hoc casu non erit uera opinio Antonii, & Abbat. cum sit falsa ratio Anto. quod hoc casu non sit uera præsumptio, qua lex fundatur, illa scilicet, cōtractum a minore sine solennitate in eius damnum gestū esse: quia cum perdituro sit data pecunia, non solum non cessat præsumptio, sed ueritas etiam efficitur. facit ff. de minorib. in l. ait prætor §. non solum in fi. Non ergo dicta opinio Antonii, & Abba. uera erit simpliciter, sed si minor sit effectus locuple-

:cupletior . Si enim non fit locupletior
 factus lex ciuilis, quæ etiã naturali inni-
 titur æquitati omnino obligabit in cõ-
 scientia, in qua specie proprie loquitur
 :Innocen. cum de donatione loquatur,
 uel non abfimili contractu, ut supra di-
 ctum est. Quæ sunt ualde notanda, quia
 nostri Doctores non satis hæc interpre-
 rantur . quæ oĩa uera sunt & procedunt
 in contractu ipso iure nullo , in ualido
 tamen licet fit talis, ut minor, uel Eccle-
 7 sia possint aduersus eum restitui , secu-
 rus est contrahens cum eis , quousque
 restitutionem petierint secundum In-
 nocen. Anto. & Abbat. ubi supra, idem
 Abb. in c. 1. de in integ. restit. pro qui-
 bus est tex. l. 4. ff. de fideicommiss. liber-
 tatib. §. si is qui, de quo plura optime cõ-
 gerit (ut solet) Tiraquel. in tract. de utro-
 que retract. 1. parte §. 32. in glos. uni. nu-
 me. 58. & 59. & nu. 64. & 65. contractus
 igitur a minore gestus , uel ab Ecclesia
 sine solennitatibus a legibus inductis
 nullus est , & in foro exteriori , & con-
 scientiæ , etiam si in eorum utilitatem
 cele-

DE REDDIT. ECCLES.

celebratus sit, nisi iure retentionis, ut dictum est, possidens defendatur. Ex quibus apparet uerum esse, quod dicit Felin. in c. auditis num. 16. de præscrip. quod consuetudo alienandi rem Ecclesiasticam sine solennitatibus certo modo non extenditur ad alium modum, etiam utiliore Ecclesiæ, allegat Bart. in auth. qui rem in fi. C. de Sacros. Eccl. qui nihil dicit de utiliori, nec Baldus, quem allegat, in auth. si quas ruinas C. eod. titu. nec Calder. alias autoridades non perquisiui, quia non erat hæc res tanti momenti: credo esse eiusdem notæ alia per eum allegata: sed his omnibus (ut ad Bar. & glos. dictæ legis cum ij §. eam transactionem, tandem reuertamur) obstare uidentur duo text. quibus male Doctores respondent, alter in dicto §. eam transactionem, alter in dicta l. non ideo minus, C. de procurato. In utroque enim, actus sine solennitate factus ualet, si sit utilis ei, cuius gratia solennitas est introducta. postquam enim Vulpian. in princ. dictæ l. cum hi
ita

ita dixisset, diuus Marcus oratione in Senatu
 recitata effecit, ne aliter alimentorum transactio
 rata esset, quam auctore, pretore facta in dicto
 §. eam transactionem subiungit. Eam
 transactionem oratio improbat, quæ idcirco fit, ut
 quis representatam pecuniam consumat. Quid er-
 go si quis citra Prætoris auctoritatem transige-
 rit, ut quod per singulos annos ei relictum erat
 non consequeretur per singulos dies? quid deinde
 si ita quod consummato anno acciperet, ut initio
 anni consequeretur, et puto, eam transactionem
 ualere, quia meliorem conditionem suam tali tran-
 sactione alimentarius facit; noluit enim oratio ali-
 menta, per transactionem intercipi. ecce textus
 ubi transactio super alimentis, quæ per
 orationem Diui Marci decretum requi-
 rit, ualet sine decreto, si melioris condi-
 tionis per eam alimentarius efficiatur. e
 omissio igitur solennitatis nihil impe-
 dit, si actus utilis sit illi, cuius bono so-
 lennitas est inducta, quare ergo non idem
 in minore, & Ecclesia dicitur? Docto-
 res aliqui illi text. respondent, sed me-
 lius facit Iason, qui hoc aliis cogitan-
 dum reliquit Pau. de Cast. uoluit quod
 id in ea specie obseruandum sit, quia ibi-
 dem

DE REDDIT. ECCLES.

dem expressum est per. l. sed ob hoc iure reprehenditur a Tiraq. in dicta glos. 6. supra allegata post. ll. connubia. quia tex. ibidem procedit interpretando Orationem Diui Marci, non statuendo, quare igitur lex, quæ requirit in alienatione rei minoris decretum, & in alienatione rei Ecclesiasticæ tractatus, & alias solennitates eandem interpretationem non recipiet? ut ualeat sine eis contractus, si utilis sit Ecclesiæ, uel minori. Item Paul. de Cast. qui uult ibi non esse interpretationem, sed nouam legem errat in quodam notissimo iuris principio, in quo sæpissime alii etiam Doctores errare solent, qui præsupponunt
9 Ulpiani, & aliorum Iurisconsultorum eam fuisse authoritatem, ut leges tollerere possent, cum tamen interpretandi tantum, non corrigendi, uel emendandi, seu mutandi fuerit eis concessa authoritas ut in §. responsa prudentum instit. de iure. natura. genti. & ciuil. quod memini me legisse apud Marium Salomonium, qui in hoc Doctorum
rum

rum errorem optime considerat in eodem §. responsa prudentum, quem interpretatur in l. gallus, ff. de lib. & posthum. quod & nos alibi ostendemus, si Deus nobis otia aliquando fecerit, interim hoc ostendit Vlpia. qui in l. prospexit, ff. qui, & a quibus manu. liberi. non fiant. adducens quādam legem in tractatu legis Iuliæ de adulteris quā iniquitatem continere dicit, non eam mutat, uel corrigit, sed ita inquit. *Quod quidem per quā durum est, sed ita lex scripta est.* hęc uerba subditi legi, non superioris sunt, qui inique fecisset legem, quam iniquam fatetur non abrogando, si id facere potuisset, facit 4. distin. in c. erit autem lex. in §. ideo. solutio ergo Paul. de Cast. ad dictum §. eam transactionē, & ex defectu intentionis, & ex defectu potestatis Iuriscōsulti Vlpiani falsa est. Secundam solutionē ad dictum §. eam, ex Ioanne fabro in §. & ne huius insti. de eo cui libert. causa bon. addic. ponit Tiraquel. in dicta glos. 6. quod ille tex. procedat ubi solennitas, uel forma

E est

DE REDDIT. ECCLES.

est requisita a lege in fauoré priuatum, ut eo casu actus, etiam si solennitas, uel forma non obseruetur, si utilitas adfit eius, in cuius fauorem solēnitas est introducta, sed, ubi solennitas est inducāta in fauorem publicum, contra fit: & ita procedant supradicta in alienatione rei Ecclesiæ, uel minoris. sed hæc solutio non est bona, quia leges, quæ respiciūt alimenta, uel dotem, publicam utilitatē dicuntur respicere, licet priuatorum commodum secundum uarias species contineant, & idem in minorum priuilegiis dicendum est. item sicut minor sine decreto contrahere prohibetur, ita & maior in alimentis sine decreto transigere. non ergo potest maior ratio considerari, maxime quia sine ulla distinctione ommissio formæ, uel solennitatis uitari solet, ut notat. per recentiores ff. de lib. & post. in l. 1. & in c. cum dilecta de rescrip. ideo dicta distinctio non placet. Alia solutio colligitur ex dictis per Felin. in c. causam, nu. 8. de iudi. ut distinguamus inter minorē, & Ecclesiā ut solen.

solennitas fit inducta pro forma, in alienationibus rerum Ecclesiasticarum, & ita ea non seruata, etiam si adsit Ecclesiæ utilitas actus fit nullus; in minore, autem & alimentario, solennitas non fit pro forma inducta, sed solum in merâ utilitatem, & fauorem contrahere sine solennitate prohibiti, ideoque tunc omissio solennitatis, non uitiatur, si actus geratur utiliter, ut in dicto §. eam transactionem, & in l. non eo minus C. de procuratori. ubi iudicium, in quo minor non est legitimè defensus ualet, si pro eo sententia feratur. sed hæc distinctio Felini magis sono uerborum, quàm re ipsa aliquid continet. quare enim de-
 10 cretum in alienatione rei minoris, uel in transactione a lege requisitum, non fit pro forma, & in alienatione rei Ecclesiasticæ pro forma solennitas dicatur requisita, ego non uideo, & licet glōf. in l. si fundus, ff. de reb. eorum uideatur constituere differentiam inter minorem, & Ecclesiam, non tamen id ad propositionem de qua agimus quæstionem,
 E 2 sed

DE REDDIT. ECCLES.

sed eo pertinet, quod res Ecclesiæ immobiles possunt alienari ex duabus causis, uel ex euidenti utilitate, quod in rebus sterilibus solet contingere, uel ex causa necessitatis: sed prædia minorum solum ex necessaria causa possunt alienari, quod ob hoc solum prætor alienationem permittit, ut in dicta l. magis pu-
ro per tot l. & C. de præd. minor. in l. ob-
æ alienum: non tamen facit differen-
tiã, ut in altera specie decretum sit pro
forma, in altero non sit. Ideo in quæstio-
ne nostra non est opus querere exem-
plum quoad minorem, quando alienat
rem immobilem, sed quando contra-
hit, ut emendo, uel uendendo res non
immobiles sine tutore, an sustineatur
contractus sine solennitate gestus, si uti-
lis sit minori, in qua specie autoritas
tutoris adeo formalis est, ut non suffi-
ciat superueniens tutoris consensus, ut
ut in l. obligari. §. tutor cum l. 2. ff. de au-
thori. tutor. falsum igitur est, quod Fe-
lin. uult, quoad minorem non esse so-
lennitatem pro forma, in Ecclesia uero
esse

esse pro forma . ideo si contractus Ecclesie etiam ei utilis , sine solennitate non tenet, idem in minore erit statuendum . & quavis nonnulli teneant, quod quando est sibi utile possit minor se obligare sine tutore, ut refert Tiraquell. in dicta glos. 6. num. 65. & 66. per l. neque C. de contrah. & committend. stipulat. & in l. si pupilli. ff. de neg. gest. & tex. in l. pupillus §. r. de autho. tutor. & in l. si C. de ulucapio. pro empt. & glos. in l. 2. ff. de acceptilat. & tex. qui uideretur expressus in dicta l. non eo minus, tamen ista opinio falsa est, & contra doctrinam Doctorum supra relatam tenentium contra glos. in dicta l. cum hi. §. eam transactionem . nec enim potest fieri distinctio inter Ecclesiam, & minorem (ut supra probatum est) nec inter alimentarium, de quo in dicto. §. eam transactionem, nec predicti tex. aliquid in contrarium faciunt, quod enim dicunt, quod si quis contrahat cum minore sine tutoris autoritate minor obligatur quatenus locupletior factus est, hoc ip-

DE REDDIT. ECCLES.

sum ostendit, non esse differentiam inter minorem, & Ecclesiam. Quis enim negabit? quod si Ecclesia rem uendidit mille, quibus mille locupletior facta est, quod si rem reperat mille debeat restituere; Quis inquam hoc negare poterit? ne Ecclesia cultrix iustitiæ, cum aliena iniuria lucretur. & ultra rationem istam euentem habemus text. expressum, Nam ad omnia semper sunt text. si in ipsis (ut conuenit) non in doctoribus uersaremur, textus inquam expressus in. c. quod quibusdam extra de fideiuss. ibi, *Nisi forte in utilitatem domus ipsius manifestè cõsiterit redundasse* & in. c. quicumque 12. q. 4. facit tex. in c. 1. ex de In Integr. restitu. not. per glos. in c. cum pro causa extra de procura. & ita supradicti text. qui loquuntur de minore, in Ecclesia locum habent, quæ etiã si contrahat sine solennitate, uel si quis sine eius uoluntate negotia gerat, tenebitur quatenus locupletior effecta est, & pecuniam, quam recepit restituere tenetur, ut dictum est de minore in
dictis

di&is ll. & in. l. uni C. de reputat. quæ si
 in iudi. in. l. 1. & 2. C. si aduers. trãfactio,
 & l. apud Celsum in §. item quæritur 2.
 uerf. si minor. ff. de dol. exceptio. & l. fu
 riosus. ff. de actio. & obligatio. & l. ante
 penultima in §. Denique. ff. commun.
 diuidun. fac tex. Iul. eleganter in §. qui
 reprobos nũmos in fi. ff. de pign. actio.
 & eleganter Vlpian. in. l. 1. ff. de autho.
 tuto. inquit loquendo de minore sine
 tutore contrahente *Diuus Pius Antoninus*
rescripsit, iure pupillam non teneri, sed inquan
tum locupletior facta est dandam actionem. ecce
 text. singularem, qui probat non sequi
 tur, tenetur quatenus locupletior fa
 ctus est minor, Ergo ualet contractus.
 immò si rectè aduertatur consequentia
 12 debet in contrarium fieri, tenetur qua
 tenus locupletior factus est, ergo non
 tenuit contractus: quia si contractus
 ualere non quatenus locupletior fa
 ctus est, sed in solidũ teneretur. quod
 probatur in dicto. c. quod quibusd. m,
 tex. expressus, qui ista cõsequentia esse
 ostēdit in dicta. l. h. C. de uicupio. pro

DE REDDIT. ECCLĒS.

empt. ubi dicit text. quod contractus factus cum minore sine tutore, adeo nullus est, ut nec præstat titulum ad usucipiendum; sed tamen minor quatenus locupletior factus est, tenetur: & ideo si minor rem uendicet exceptione doli mali repellitur, nisi pretiū, in quo locupletior factus est restituat, ut in l. penult. §. fi. ff. de reb. eorum, ubi inquit Paul. *Doli exceptionem obstare, si lucrum capret pupillus ex damno alieno.* Sed quid in hoc plura? cum habeamus in primis institutionum Elementis text. clarum, quod contractus gestus a minore sine tutoris authoritate est nullus, etiam si ei ualde utilis sit in. §. neque tamen infiti. de author. tuto. ubi dicit text. *Nec tamen hereditatem adire, nec bonorum possessionem petere, neque hereditatem ex fideicommissis suscipere aliter possunt, nisi tutoris authoritate, quamuis illis lucrosa sit, nec ullum damnum habeat.* cuius ratio est, quia adeundo hereditatem quis ex quasi contractu obligatur. ff. de actio. & obligatio. in. l. ex maleficijs. §. hæres, & de acquir. hæredi. l.

di. l. more, perquã obligationem, etiam si sibi utilis sit, minor sine tutore non possit contrahere, ut mirandum sit Doctores allegatos a Tiraquel. in re adeo clara aberrasse. & quod aliqui distinguunt inter hæreditatem locupletem, & opulentam, ut hanc minor sine tutore adire, illam non possit somnia sunt, & contradictum. §. licet non desint huius distinctionis authores, quos refert Tiraquel. in dicta glos. 6. num. 77. & 78 sufficit enim ut lex non deficiat, quod ratio legis, quæ noluit minorem obligari etiam in cõtractu sibi utili, in hæreditate regulariter uersetur, licet in aliquo speciali casu ab omni periculo, & damno omnino esset securus, ut in dicto. §. exprimitur, quod perpetuum est, ut non recedatur a lege, etiam si aliquo speciali casu ratio eius deficiat, ut expresse ibidem probatur. & expresse in. l. i. ff. de mino. uiginti quinque annis, ubi inquit eleganter Ulpian. loquendo de prætore. *Apparet minoribus annis uiginti quinque eum opem polliceri; nam post hoc tem-*

tus

DE REDDIT. ECCLÆ.

pus compleri uirilem uigorem constat. Ideo hoc in hanc usque ætatem adolescentes curatorum auxilio reguntur, nec ante rei suæ administratio eis cõmitti debet, quàmuis benè rem suam gerentibus. ecce quòd etiam si in minore rem suã bene gerente cesset ratio legis, non tamen cessat ipsamet lex, facit text. notabilis in §. literæ, & in §. sequen. ubi hoc subsensit Io. Fab. num. 4. Insti. de rerum diuis. glos. in §. his uerbis Insti. de lege aquil. text. notabilis in l. 1. in prin. uerf. licet nõnunquã. ff. de appellatio. facit, quæ tradit optimè more suo Tiraquel. licet supradictas leges non alleget, in tract. cessan. caus. 1. parte, num. 160. cù sequen. præcipuè num. 168. & quæ infra dicemus quarta parte in c. 2. num. 8. Verum igitur est, quòd contractus gestus a minore, uel Ecclesia sine solennitate a iure requisita nullus est, etiam si eis utilis esset, ut in dictis. ll. est expressum, nec etiam aliquam in hoc differentiam esse constituendam inter minorem, & Ecclesiam, siue obligatio contrahatur sine factõ ipsius, ut in dicta. l.

ct. l.

Ita. l. si pupilli, & dicto. c. quod quibusdam, & quod notatur in dicto c. cum pro causa, siue ex expressa uoluntate, ut in dicto. §. nec tamen. Quid igitur respondebimus ad dictum. §. eam transactionem, & ad dictam. l. non eo minus de procura. quibus Doctores non satisfaciunt, & uidentur omnia supradicta destruere? ego existimo quod si prima iuris principia rectè consideremus, res est adeo clara, ut nullam dubitationem possimus habere, & ideo putato, Barr. & Alberi. ibidem, & alios antiquos hæc ut leuia omisisse, in quibus Paul. de Cast. & alij plures hærent. N° 13 si quærimus utrum actus, seu contractus gestus ab Ecclesia, uel minore sine solennitate, uel alia persona prohibita contrahere sine certa solennitate, ut in casu dictæ. l. cum hi, ualeat, si ei utilis sit actus ille: dico, aut ille actus est talis, in quo ecclesia, uel minor, uel contrahere prohibitus nõ se obligat, sed alius obligat, ut quando sibi stipulantur, uel eis donatur, & tunc sine dubio ualeat talis

DE REDDIT. ECCLES.

talis actus, etiam si nulla sit solennitas
 obseruata, nec enim in ea specie aliqua
 per legem est solennitas introducta,
 text. est in §. pupillus. Insti. de inutili.
 stipula. ubi text. loquens de pupillo in-
 quit. *nam alium sibi obligare etiam sine tutoris
 auctoritate potest*, idem probatur in l. pu-
 pillus. §. i. ff. de author. tuto. & in l. cō-
 tra iuris ciuilis regulas. ff. de pact. in
 princ. text. in princ. Insti. de authori-
 tutor. ubi loquendo de pupillis inquit.
 text. *Si quid dari stipulentur, non est necessaria
 tutoris auctoritas, quòd si aliis promittant pu-
 pilli necessaria est tutoris auctoritas, nanque pla-
 cuit meliorem quidem suam conditionem licere eis
 facere, etiam sine tutoris auctoritate, deterio-
 uerò non aliter quàm cum tutoris auctoritate.*
 in ista specie loquitur text. in dicta. l.
 non eo minus C. de procura. ubi sen-
 tentia lata pro minore etiam non legi-
 timè defenso ualeat, quia per illam sen-
 tentiam non minor alij, sed alius mino-
 ri obligatur, & ita procedit text. sine
 difficultate in dicto. §. eam transactio-
 nem, ibidem enim nihil fiebat, quo
 alimen-

PARS PRIMA C. II. 39

alimentarius obligaretur, sed aliū meliōri modo, quā ex legato obligatus esset, sibi obligabat, nec repugnat quōd textus ille de transactione loquitur, in qua solet, & debet aliquid hinc inde interuenire, hoc saltem, ut a lite discedatur, ut. ff. de transactio. in. l. i. quia dico quōd discedere ibi a lite, in nihilo obligat alimentarium, quia hæc discessio à lite necessaria est, non uoluntaria; cum id, quod sibi debetur, uel amplius potius sibi soluatur ut probatur. ff. de procura. in. l. si reus paratus, & l. si. in. §. si, in si ff. si cert. pet. & in l. hoc edicto in principio. ff. De publica, & uetigal. & hoc est, quod dici solet, omnia iudicia debitore uolente esse absolutoria. ut Iustit. de perpe. & temporal. actio. in. §. superest, ecce qualiter in dicto. §. eam transactionē, ualuit transactio super alimentis sine Prætorē. idq; summo iure statuitur, nec in aliquo oratio Diui Marci uiolatur, quæ in se obligante, uel de iure suo dimittente, non in acquirente loquitur, & in ista specie

DE REDDIT. ECCLES.

Specie non uersatur quæstio nostra. Secundus est casus, quâdo minor, uel Ecclesia contrahit sine sollemnitate se tantum obligando, non autê obligat eum, cum quo contrahit, & tunc nulla est difficultas, quod actus est nullus, cum iste actus sui natura damnum afferat minori, uel Ecclesiæ, & ita est nullus quod nulla indiget restitutione, ut in l. i. cum sua glos. C. de integ. restitu. tex. in dicto princi. insti. de authori. tuto. & etiã iste casus non est quæstionis nostræ, & in eo nulla est obscuritas, aut dubitatio, adeo ut mirandum sit de Fran. areti. uiro doctissimo, & acutissimo qui in l. si curatorem habens. C. de in integrum resti. mino. 2. col. uelit, quod licet adultus curatorem habens non possit sine eo contrahere, quia comparatur pupillo, ut ibidem notatur, tamen quod potest terit donare ea ratione, quia, cum ius donandi non cadat sub curatoris facultate ut C. de transactio. in l. præses, & in l. pactum Curatoris C. de pact. iudicetur in ea, tamquam si curatorem nõ haberet,

PARS PRIMA C. II. 40

habetet, & ita in dónatione defectus
 authoritatis curatoris non uitiet. quæ
 opinio, licet eam multum commendet
 tamquam rem nouam, & a Doctori-
 bus non inuestigatam, nullum habet
 ueritatis colorem, cum erret in multis.
 nam licet datio curatoris nõ impediatur
 minorem in his, quæ ipse de se perfe-
 cte potest, ut est in contrahendo ma-
 trimonio, ut in.l.in copulandis.C.de
 nupt.carnali,uel spiritali,uel alio actu
 respiciente statum personæ, & in testa-
 menti confectione, ut notatur in.l.i.
 in.¶.fuit quæsitum.ff.ad trebellia.& in
 l.Aurelio, in.¶.idem quæsiit.ff.de libe-
 lega. & in casu in c. si annum quattuor
 decimũ de iudi.lib.6.& in materia tex-
 in.l.fi.C. de his, quæ legi. perso. hab.
 stand.in iudicio, & si qui sunt alij casus
 in iure, qui non occurrunt, tamen in
 his, quæ minor ex se perfecte facere nõ
 potest, non est dubium, quod datio
 curatoris (cum siquid ipse potest extra
 dictos casus, alterius potestati subijcia-
 tur,) ipsum magis impediet, adeo, ut
 auctus,

DE REDDIT. ECCLES.

actus, qui aliàs ualeret, si curatorem non haberet minor, licet restitueretur, efficiatur nullus per dictam. l. si curatorem, si authoritas sibi dati curatoris non interueniat, & cōtra Aret. est text. expressus in l. i. C. si aduers. donatio. ubi in donatione de qua ipse loquitur, text. facit differentiam, an interuenierit authoritas curatoris, uel non, cōtra quem etiam est glos. expressa in uerbores iud. in. l. si curatorem. Nec etiam est
15 uerum, quòd facultas Curatoris non extenditur ad donandum, quia aliquādo extenditur (ut supra dictum est) per l. cum plures in. §. cum tutor. ff. de administr. tutor. extenditur in quam authoritas curatoris, non ut ipse de se donare possit, hoc enim non potest ut in dictis. ll. supra allegatis, sed ut minori donanti authoritatem præstet, quo casu si malefecit ipse tenebitur, & etiam restitutio competit, ut in dicta l. i. C. si aduers. donatio. & ita in materia donationis cadit restitutio, quæ ualere actū præsupponit, alioquin, si esset nulla
donatio;

PARS PRIMA. C. II. § 41

donatio, non daretur restitutio, quæ rescissionem actus ualidi operatur, ut ff. de minorib. in l. in causâ 2. ff. de iniusto. rupt Inl. nam & si sub conditione in §. post defectum autē, & hæc apertè probantur in dicto principio de author. tutor. ubi dicitur, quod autoritate tutoris minor in damnū suum obligari possit, ut illis uerbis, quæ supra retulimus. *Quod si alijs promittant pupilli necessaria est tutoris autoritas: namque placuit meliorem suam conditionem licere eis facere, etiam sine tutoris autoritate, Deteriorem uerò non aliter, quam cū tutoris autoritate.* ergo & donare cum tutoris autoritate poterit, uel curatoris, & sine ea non poterit adultus habens curatorem contra Aret. & si eius esset uera opinio sequeretur, quod cum non ueniat in administratione curatoris, ut minor immobilia alienet sine decreto, & necessitate, id solus efficere minor possit. quod nullus sanè dicet, & expresse contrarium tenet glos. supra allegata in dicta l. si curatorem. & ad supradicta facit text. in l. possessionem pupillus ff.

F de

DE REDDIT. ECCLES.

de acquiren. possess. & hæc quoad secundum casum, qui etiam non pertinet ad quaestionem nostram. Tertius est casus, de quo loquimur, in contractibus, in quibus hinc inde solet obligatio induci, ut in emptionibus, locationibus, & similibus, quæ proprie sunt contractus, ut de uerbo. signi. in l. Habeo lib. primo in §. contractum autem ff. de uerbo. significat. ubi dicit Ulpia. *Contractum autem utro, citroq; obligationem esse, quod Græci συνάλλαγμα uocant, ueluti emptionem.* nam illæ, de quibus duobus præcedentibus casibus loquuti sumus, obligationes non proprie contractum constituunt, cum non utrinque obligatio constet, ideoq; donatio non dicitur proprie contractus. quæ res maiorem inspectionem desiderat, quàm hic possit explicari, quia in contrarium est text. in l. si non donatio C. de his, quæui metu, uel causa fiunt, textus etiam in l. si. C. de litigios. glo. in l. contractus C. de fid. instrumentate per Tiraquel. in dicto lib. post ll. con nubi in glo. 3. num. 37. cum pluribus sequen-

sequentibus numeris. in quaestione igitur
 nostra, quæ in contractibus propriis
 uersatur, si minor, uel Ecclesia sine solē
 nitate uendat, uel locet, uera est opi
 nio cōmunis Bart. & aliorum contra
 glo. in dicto §. eam transactionē, quod
 actus sit nullus, etiam si utiliter gestus
 sit, quia non sufficit sola utilitas sine so
 lennitate, ut minor, uel Ecclesia obli
 gentur, ut est expressum in dicto §. nec
 tamē de autho. tuto. & alijs supra alle
 gatis. quod etiam uideretur expressum in
 c. tua nuper, ubi notat Abb. extra de
 his, quæ fiunt à Præla. sine consensu.
 capi. ubi utrumque requiritur, ut id,
 quod fit, sit Ecclesiæ utile, & cum con
 sensu solius capituli, nec utilitas cum
 consensu solius Episcopi sufficit. quod
 idem probatur in c. sine exceptione 12
 q. 2. & est etiā expressum in c. i. de reb.
 Eccle. non alien. lib. 6. & cle. 2. in 20. tit.
 & recte pro ista sententia istos text. pē
 pendit Tiraquel. in dicta glo. 6. nume.
 57. nec illorum sunt obliui Doctores an
 tiqui, quibus textus erant notiores,

DE REDDIT. ECCLĒS.

quàm proprij digiti, nam eos allegat Alberic. de rofat. in dicta l. cum his in §. eam transactionem. & quod supradicta distinctio ita debeat fieri inter actus, in quibus ex una tantum parte, & inter eos, in quibus mutua obligatio producitur, est text. in dicto princip. de auctor. tuto. ubi uerbis supra recitatis subiungitur. *Vnde in his causis, ex quibus obligationes mutue nascuntur, ut in emptionibus, uenditionibus, locationibus, conductionibus, mandatis, depositis, si tutoris auctoritas non interueniat, ipsi quidem, qui cum eis contrahunt obligantur, ad iniuriam pupilli non obligantur.* ex quibus ultra

16 Doctores manifeste deducitur, quod dicta l. non eo minus C. de procurato. solum procedit ubi sententia in nihilo minorē obligat. Si enim in aliquo obligaret, ut solet fieri in iudiciis duplicibus communi diuidendo, familiæ heriscundæ, uel finium regundorum, ut C. cōmuni diuid. in l. ad officium, & instituta de offic. iudi. uel si per sententiā minorem hæredem pronuntiaret, non procederet dicta l. sed hoc casu intraret text.

text. in dicto §. nec tamen, in istis enim
 casibus petenda est distinctio, quam in
 fra ponemus, ut ad sensum apparebit.
 Sed opponet quis dicens, si actus est
 nullus, etiam si utilis sit Ecclesia, uel mi
 nori ex defectu solennitatis, ergo inuen
 tio solennitatis, quæ eorum favore à le
 ge inducta est damnum eis pariet, si uti
 lis ad modum contractus reiiciatur. quod
 esset contra iuris notissimas regulas.
 Item ut dicit Deci. qui in hac materia si
 bi, & aliis est contrarius in c. quæ in Ec
 clesiarum col. 3. de constituto. & conf.
 124. col. 2. solennitates hoc operantur,
 ut existimemus contractum solenniter
 celebratum, utilem Ecclesie, uel mino
 ri esse: quid ergo in claris, his conie
 cturis superfluis oneramus minorem?
 quæ ratio non uidetur leuis Tiraquello
 ubi supra num. 64. item cum habeamus
 effectum, quem ius quærit, utilitatem
 scilicet Ecclesie, uel minoris quid cura
 mus hoc, uel illo modo id contingat ut
 C. de instit. & substitutio. sub condi.
 fact. in l. si mater, & ff. ad Senat. Cõsult.

DE REDDIT. ECCLES.

trebell. in l. mulier, & ff. de libe. & po-
sthum. in l. gallus, s. & quid si tantum,
& ff. quando dies leg. ced. in l. si ita cu
concordan. quas si bene memini, ponit
glosubi text. singularis in l. fi. C. de do-
natio: quæ sub mod. sed iis facile re-
sponderi potest. primo, quia difficile est
in contractibus ultro, citroq; obligato-
riis, immo' impossibile alio modo intelli-
gi utilitatem Ecclesiæ, nisi per legitimas
personas ad id constitutas, & ordine iu-
ris seruato appareat. sed ne in hoc con-
tendamus, respondeo secundo, quod
nullum præiudicium fit Ecclesiæ, uel
minori ex hoc, cum nõ fraudentur sua
utilitate, si utiles sint his contractus.
Nam licet Ecclesia, uel minor non obli-
gentur, & nullus cōtractus, ut diximus,
sit, illi tamen, qui cum eis contrahunt,
obligati remanent. non ut ipsi pecuniã
perdere, & rem Ecclesia uendicare cū
lucro possit, sed ut sit in optione. Eccle-
siæ, uel minoris, cum authoritate suoru
administratorum, uel stare contractui,
17 & eum perficere, uel non stare, ut est ex
pressum.

pressum in l. Iulianus, in §. si quis à
 pupillo ff. de actio. empt. & in dicto prin-
 cipio de author. tutor. quod si recede-
 re uelit à contractu pecuniam, quam ac-
 cepit, quatenus locupletior factus est
 uel pupillus, uel Ecclesia, uel ille, qui do-
 lo aduersarii Deceptus est, ut d. §. si quis
 à colludente. d. l. eleganter §. qui repro-
 bos nummos in fin. de pigno. actio. ut
 supra dictum est, restituent, & in hoc
 obligantur, non ex contractu, qui nul-
 lus est, sed ex receptione pecuniæ, & re
 ipsa, repetitio enim pecuniæ non ex cō-
 tractu, sed contra contractum oritur, ut
 uerū sit, quod dici solet, repetitionē pe-
 cuniæ extra id, quod actū est, oriri, ut in
 l. si is qui in §. fina. ff. cōmod. ubi: singu-
 lariter inquit Pomponius. *plerunq; enim
 accidit, ut extra id quod agitur, tacita obligatio
 nascatur.* facit tex. in l. ex maleficiis in §.
 is quoque ff. de actio. & obligatio. tex.
 in §. item is cui, quib. mod. re contra.
 obligat. & in §. item is quoque de obli-
 gation. quæ ex quas. contract. Bart. no-
 tancer in l. 3. in §. idem scribit. ff. de pe-
 cul.

E. REDDIT. ECCLES.

cul.col.penult.num. 52.& in l. naturalis
 §.1.num.2.ff.de præscript.uerb. & idem
 Bartia l. si pecuniam. §. fi. ff. de condi-
 ctio.ob caus.& glos. fina. in l. siue apud
 acta.C.de transactio. Bart. in l. 2. col.1.
 C. de condi.ob caus. per deci. in l.non
 omnis numeratio ff.si cert. per. num.4.
 & fortun.garf.in l.iuris gentium, in §.1.
 de pact. quod longam discussionem re-
 quireret, propter tex.notab. in l.exem-
 pto in §.si quis uirginem,& in §. is qui
 uina ff.de actio. emp. & tex.in l.quod si
 forte de solutio. sed non est hic locus
 his subtilitatibus, alibi forte explicabi-
 mus. Denique in potestate Ecclesiæ,
 uel minoris est, uel stare contractui, uel
 non stare, quando solenniter non est ce-
 18lebratus: & ita potest claudicare con-
 tractus, ut claudicat, si in contractu, etiã
 inter maiores celebrato ex parte unius
 interueniat fraus, uel dolus. nam in po-
 testate fraudati, uel circumuenti est, uel
 stare, uel non stare contractui, ut in d.l.
 Iulianus §.si quis a colludete ff. de acri-
 empt. quo d. etiam notat glos in l. iuris
 gentium,

gentium in §. prætor ait, ubi Doctores
 ff. de pact. & glos. in uerbo, quod magis
 est in l. 1. in fi. ff. de pignor. actio. glos.
 in c. in illis. i. extra de desponsat. impu-
 ber. glos. fi. quæ allegat plures text. ubi
 ad hoc etiã est text. notabi. in c. 1. i. fi. de
 eo, qui dixit in matrimo. ubi matrimo-
 nium potest etiã claudicare, & ibi glos.
 fi. alleg. concord. est etiam bonus text.
 ad hoc in l. 1. in fi. C. si Rect. Prouinc. li-
 cet glos. ibidem male interpretetur, est
 etiam text. notabilis in l. cum interd-
 ctæ C. arbit. tutel. facit text. in l. sed &
 socius in §. 1. ff. pro Soci. & quæ notat
 Bart. num. 3. in fi. post glos. ibidem in l.
 eleganter ff. de dol. idem Bart. in l. in
 causæ 2. ff. de minori. num. 5. & quod
 notat Bald. in l. 1. C. plus uale, quod
 agi. hoc autem, quod dicimus, quod
 fauore minoris possit claudicare con-
 tractus, est uerum, quando contractus
 agitur a duobus minore, & alio maio-
 re, sed quando fit a minore solo, ut in
 additione hæreditatis, tunc indistincte
 est nullus actus deficiente solennitate,
 nec

DE REDDIT. ECCLĒ.

nec aditio claudicat. ut in dicto §. nec tamen, quia non datur consensus alicuius, qui minori obligari possit minore inualide adente. ideo aditio hæreditatis non est contractus, sed quasi contractus, ut in §. hæres de obligat. quæ ex quas. contract. & ff. de actio. & obligatio. in l. ex maleficiis in §. hæres, & in ista specie cessat ratio dictæ l. Iulianus in §. si quis a pupillo, & text. in dicto principio de auctori. tutor. & ita sentit Fab. in dicto §. nec tamen num. 2. ubi est text. qui ita debet concordari cum dicto §. si quis a pupillo, & cum dicto princip. & Fab. ponit optimam rationem, quoniam est, quod imputetur contra-henti cum minore, ideo ex hac culpa ipse obligatur, & minorem non obligat: debitoribus autem hæreditatis nihil potest imputari, cum illis inuitis, & ignorantibus hæreditas adiri possit, nec consensus eorum in ea re aliquid promoveat obligationem passivam, quæ ex parte debitoris non est potestativa, sola enim activa est in voluntate creditoris, ut

ut in l. nominis uenditio C. de hæredi.
 uel actio. uendi. & in l. debitorum pa-
 ctionibus C. de pact. Bald. elegantissi-
 mē in cons. schismatis sub ti. C. si quis
 aliq. test. prohibuer. 2. col. num. 2. cla-
 rius autem, & per similitudinē hoc ostē-
 di potest, nam quasi contractus non
 duos pedes, sed unum tantum habet,
 cum ab una tantum parte fiat, ideo clau-
 dicare non potest, sed ut cadat necesse
 est, si in eo defectus reperiatur. Itē no-
 tādum est, quod eleganter R. Domini,
 de Soto lib. 4. de iust. & iur. in q. 5. art.
 2. col. pen. uult, quod in ludo dicta clau-
 dicatio non admittatur, ut qui perdere
 non potest, ut filius familias, & minor,
 neque lucrari cum bona cōscientia pos-
 sit, quod uideretur contra supradicta, cū
 sibi imputare debeat, qui cum talibus
 ludere non erubescit, sed ego existimo
 ueram esse eius opinionem quia in his,
 quæ ex euentu pendēt dicta l. Iulianus
 non procedat, in illis enim initium, nō
 autem quod postea sequitur attenden-
 dum est, ut probatur in l. si pater puel-
 la

DE REDDIT. ECCLES.

læ C. de inofficios. testam. & in l. desi-
deicōmisso C. de transactio. esset enim
maxima iniquitas, si ex euentu iudi-
caretur, ut si lucratus fuerit minor su-
re lusisse dicatur, si uero uictus fuerit nō
id sibi licitum fuisse; tunc enim actus
duplex ultro, citroq; gestus simplex, red-
deretur contra negocii naturam, & pat-
tium conuentionem. quod non est in
d. §. si quis a colludente & d. §. si quis a
pupillo. in quo claudicatio, quæ admit-
titur non diuidit contractum, sed inte-
grum probari, uel improbari a minore
permittit; in ludo autem contra esset.
nec obstat l. non cominus C. de procu-
rato. quia licet in his, quæ ex euentu de-
pendēt, loqui uideatur, cum dubius sit
euentus litis ut in l. quod deberur ff. de
pecul. dispar tamen est ratio sententiæ,
& ludi, cū illa iuris præsumptione pro-
ueritate habeatur, & ita minori, quod
suum est tribuit, Ludus uero non pro-
pria, sed aliena largitur, ideo nihil cau-
sari poterit, qui cum minore litigauit.
denique fauore minoris cōtractus elau-
dicare

dicare possunt, qui certi ab initio sunt, non autem illi, qui dependent ab euentu, in quibus, cum constet male ab initio rem minorem gerere, non opus est ex futuro euentu id iudicare. quod est notandum, quia, si contrarium statueretur, maxima esset iniquitas, ut contra consensum partium actus, & obligatio ex una parte, & pro una tantum parte consisteret, quod in d.l. Iulianus in §. si quis a pupillo. non permittitur, immo expresse prohibetur. sed hæc solutio, & cõcordia, licet mihi aliquãdo placuerit nunc tamen uidetur non esse sine difficultate, nam hanc distinctionem uidetur destruere tex. in l. sed & socius in §. si absenti ff. pro socio. ubi in contractibus, in quibus utilitas, uel damnum ex futuro pendet euentu, admittitur claudicatio ex culpa unius ex contrahentibus, inquit enim Paulus iuriscõsultus. *si absenti renunciata societas sit, quoad is scierit, quod is acquisiuit, qui renuntiauit, in commune redigi debet: detrimentum autem solius eius esse, qui renuntiauit, sed quod absens acquisiuit, ad solum eum*

DE REDDIT. ECCLES.

*cum pertinet, detrimentum ab eo factum commu-
ne est. ideo uerius puto, si opinionem su-
pradicti Dominici Desoto tenere ueli-
mus, dicendum esse in ludo etiam non
prohibito non esse subiectum tale, ut in
eo aliquis priuilegio sit muniendus, sed
iure communi uti debeat, ut qui non
perdere, nec lucrari possit. nam licet lu-
dus non sit prohibitus (in prohibito
enim nulla caderet controuersia) tamé
magis naturam quodammodo prohibi-
ti sortiri uidetur, in quo minor a maio-
re non distat. ut ff. de minor. in l. auxiliū
§. in delictis & C. si aduers. delictum per
totum, nec enim sicut de emptionibus,
& uenditionibus, & alijs contractibus
commercio hominum necessarijs, ita
de ludo ius constituitur: qui licet non
prohibeatur, magis tamen id indulgen-
tiam, quàm ius continet, nec fatis mori-
bus conuenire uidetur, ut in hoc ali-
quod priuilegium minori concedatur,
ideo edictum de minoribus ad ludum
trahi non debet, ut minor lucretur. Sa-
tis est ut indemnis constituatur, & sola
hac*

hac ratione dicta opinio niti potest, quod si quis contrariam sententiam probet, eam tam ex dictis legibus, quam alijs rationibus facile poterit comprobare. quod autem dictum est de minore, quod eius favore claudicet contractus sine solennitate celebratus, ut in potestate sua sit stare ei, uel non stare, procedit similiter in Ecclesia, ut possit contractum sine solennitate factum inuito etiam eo, cum quo sine solennitate contraxit, si uideat id sibi utile esse, & utilitati uelit adiicere solennitatem, seu approbationem suam. ita uult glos. ordinaria in c. i. extra ne Sede uacante in uerbo Sede uacante, quam ibi sequitur Hostien. & Imol. num. 10. ubi hoc disputat, & respondet allegatis in contrarium, & Abb. num. 8. eadem opinionem tenuit Innocen. Ioann. And. Cardinal. Zabarell. & Abb. panormi. in c. 1. de his quæ fi. a Prælat. sine consensu capituli. Anton. de Butr. in c. si quis presbytero rû extra de reb. Eccles. nō alienan. col. 1. in fi. Deci. in c. quæ in Ecclesiasticol. 3. num.

DE REDDIT. ECCLES.

3. num 9. in medio de constitutio. Fulgos. & Iaf. in dicto §. eam transactione Carolus Ruin. in conf. 113. col. num. 6. uolum. 4. ubi dicit, quod cum Innocēt. transeunt alii Doctores. nec his obstat,
20 quod constitutio Pauli secundi, incipiens ambitiose, improbet contractus factos de rebus Ecclesiæ sine Romani Pontificis autoritate, & ponit excommunicationis pœnam cum decreto, etiam irritanti, quod uocant. Quia primo aduertendum est, quod illa constitutio extrauagans nõ ubique recepta est, ideo excommunicatio cessat in locis, ubi non constat fuisse expresse receptã, ut benè aduertit Caieta. in sūma Verb. excōmunicatio casu. 75. & Siluester in uerbo excōmunicatio 7. uersiculo 47. secundo etiam considerandū est, quod illa constitutio improbens prædictos contractus, solum procedit Ecclesia uolente eos haberi pro inualidis, sed si Ecclesia uelit per legitimas personas impetrando sedis apostolicæ assensum, & auctoritatem stare illi contractui, poterit hoc
hoc

hoc facere etiam inuito eo, cum quo contractum est, quia, ut supra est declaratum, contrahens cum minore, uel Ecclesia obligatur, licet ipsi non obligetur, ideo admittitur rati habitio, ut dicemus infra c. proximo, nec decretum irritans hoc impedit, nec enim aliquam uim habet, nisi eo Eccl. uti uelit; quod est commune omnibus similibus decretis, ut dicit Ioann. Monach. Ioan. And. & Domini. in c. statutum. ubi etiam Franc. col. si. de præben. lib. 6. cum pluribus allegatis a Tiraq. in repeti. l. si unquam in uerbo reuertatur num. 331. in uers. illud autem in posteriori impressione C. de reuocan. donatio. Felin. in c. cum dilecta 4. col. de rescrip. Tiraq. etiam in dictis ll. connubial. in dicta gl. 6. num. 93. Notandum tamen est, quod ille, qui cum Ecclesia, uel minore sine solennitate contraxit, ne cogatur esse in suspenso, potest agere, ut minor, uel Ecclesia compellantur, ut solenniter declarent, an uelit stare contractui, uel ab eo discedere, text. est, qui istum modum
 G agend

DE REDDIT. ECCLES.

22 agendi inducit in dicta l. Iulianus in §. si quis a colludente, ut notat Bart. ibidē & in l. Pomponius 5. colum. num. 1 §. ff. de nego. gest. & alibi sæpe doctores, quos allegant recenti. ut statim dicemus, quimodus agendi contra minores, & Ecclesiam, non admittitur contra pupillum, sed expectandum est, ut pubes efficiatur: Nam text. in §. si quis a pupillo, non repetit in pupillo id, quod in minore dixerat in præcedēti §. si quis a colludente intelligens in adulto; & ita aduertit Bart. & Bene Ari. Pinel. in dicta repetitione l. 1. C. de bon. matern. 3. part. num. 35. nec est nouum, ut fauor pupilli efficiat, ut causa aliquando in eius pubertatem differatur, ut in car boniano edicto uidemus, & alias in l. apud Iulianum in §. 1. ff. quib. ex caus. in poss. eatur, & imputare sibi debet, qui cum puero contrahere nō erubuit. post pubertatem ueró non impeditur agere, etiam antequam minor ad uigesimum quintum annum peruenerit, & sic durante minori ætate, ut in dicto §. si quis

quis a colludente, ut bene notat Pinel. loco supra allegato num. 36. contra Io. de Imol. clem. i. num. 38. de in integ. restit. & uide omnino Pinel. ibid. in nu. 30. qui aliqua satis cum iudicio (ut solet) ponit in ista materia, licet supradicta non ita examinet, nec aliquis scribentium. In Ecclesia autem, quæ iure minoris censetur, cum non speretur quod ex progressu temporis fiet aliqua mutatio, non est, quare emptor expectare aliquid debeat, sed statim poterit agere, ut Ecclesia declaret, an stare uelit contractui, uel ut statim ab eo discedatur. ex quo etiam existimo Ecclesiã ad diuisionẽ prouocare posse, quamuis id minori nõ liceat, cū diuisio sit alienatio, ut in l. inter omnes C. de præd. mino. & in l. 1. §. si communis, & in l. magis putato. §. si. & in l. si pupillorum in princ. ff. de reb. eor. quia licet communio non soleat esse utilis, & remanere in communionẽ perpetuõ, quod causa rixarũ sit nullus possit cogi, etiam ex conuentione, ut in l. in hoc iudicium §. si conuen-

DE REDDIT. ECCLES.

niat ff. commu. diuid. de quo per decium in l. fin. num. 23. C. de pact. & cōf. 264. per Iass. in §. quædā de actio. hipp. fing. 9. & Ioan. dilectum in tractat. de arte testan. lib. 8. caut. 8. facit ff. de lega. 2. in l. cum pater in §. dulcissimis, tamen in minore, ne ad diuisionem possit prouocare statutum est, quia non sufficit ad rerum alienationem utilitas, sed necessitas, cum tempore, quo maior erit, hoc efficere possit. licet male Bart. in l. si pignore num. 7. ff. fami. her. uelit minorem, si sibi utile sit, ad diuisionem prouocare posse contra dictas ll. & omnia supradicta, quia in edicto de reb. eorū sola causa necessitatis excipitur, non autem utilitas sola sufficit, & eadem ratione non est uerum, quod ipse Bart. in l. si conuenerit pro socio, & in l. inter pupil
24 los ff. de auctori. tuto. in Ecclesia uerò contra uerum erit, ut semper ad diuisionem prouocare possit. Primo, quia nō potest expectari tempus, in quo debeat eius status mutari, sicut expectatur in minore secundo, quod in Ecclesia utilitas sola

sola sufficiat, etiam si necessitas non subsistat, & ut supra dictum est, cum utile semper sita communiione discedere ut dictis l. cum etiam res communes facile negligantur, naturale quippe vitium est negligi, quod communiter possidetur, ut dicit text. in l. 2. C. quand. & qui. quart. pars debeat lib. 10. & ita uidetur expressum in l. si pupillorum in princip. ff. de reb. eorum ubi gloriolus non considerauit, quod utilitatis causa res Ecclesie alienari potest, quae utilitas semper in diuisione, legis interpretatione uersatur, minoris uero res ex sola necessitate, si immobiles sint, alienantur, ut in dictis l. probatur, & in l. si fundus sit sterilis ff. de reb. eorum, & ibid. not. gl. per text. in aut. item praedictum C. de Sacrosanc. Eccles. & est text. expressus in c. sine exceptione 12. q. 2.

SUMMARIVM EX CAP. III.

- 1 *Contractus inualidus Ecclesiae, uel minoris potestati ratihabitione confirmari.*
- 2 *Quod procedit etiam lite iam cepta, cum minore, uel Ecclesia.*

E REDDIT. ECCLES.

- 3 Non debet esse in potestate Actoris præripere optionem a lege concessam.
- 4 Ratihabitio tacita non sufficit in contractu Ecclesie
- 5 Qui præsupponit, non disponit.
- 6 Animus continuandi quando producat actum de nouo.
- 7 Ratihabitio procuratoris tacita nihil operatur, nisi id consulto fiat.
- 8 Dispensatio non inducitur tacite, & in consequentiam, sed debet expresse fieri.

CAPVT TERTIVM.

De Ratihabitioe contractuum Minorum, & Ecclesiæ, qui fuerunt sine solennitate celebrati.

lum est supra quo nam modo contractus Minorum, & Ecclesiæ sine solennitate gesti obligent contrahentes cum ipsis, licet ipsi obligati non sint, nunc id declarandum est, nisi minor factus maior, uel adhuc existens minor, uel Ecclesia cum ea solennitate, quæ ab initio debuit fieri, contractum ratum habuerit. si enim id fiat securus erit emptor, & in extetiori, & in

in conscientie foro, ut per totum C. si
 malor factus, facit tex. in l. obseruare §.
 fin. de offi. Proconsul. cum ibi notat. &
 nota. per Alberi. in l. fin. C. ad sena. con
 sul. Macedonian. & ex rati habitatione so
 lenniter facta confirmabitur, licet Bal.
 in l. obseruare §. & post hæc 2. lect. fi. col.
 q. 14. dicat, quod ubi est peccatum in
 forma rati habitio non operatur, & cum
 sequatur Carol. Ruin. cons. 123. num.
 8. lib. 1. tamen id non est uerum, si rati ha
 bitio solenniter fiat, & ab ijs omnibus,
 per quos oportuit ab initio actum ge
 stum fuisse argum. l. 1. C. qui admi. ad
 bono. poss. & in l. qui aliena ff. de ac
 quir. hæredit. & est de mente omnium
 reprobantium glo. d. l. cum ii in §. eam
 transactionem, qui necessario rati habi
 tionem admittunt, cum minorem, uel
 Ecclesiam posse approbare cōtractum,
 & ex eo agere posse concedant. nec ob
 stat, quod dicit Guill. speculat. in titulo
 de his, quæ fiunt, a Prælato num. 2. cū
 sequen. nam ibidem specul. solum quæ
 rit, an iudicium semel male, & sine actio

DE REDDIT. - ECCLÉS.

ne cæptum a Prælato super re ab eo solo, sine capitulo alienata, possit ex superuenienti capituli rati habitatione firmari, & non negat ius ex superuenienti rati habitatione superuenire, immo necessario id præsupponit, cū dubitet, an ius superueniens firmet iudicium semel ab initio inualidum contestationis tempore iuxta tex. In l. non potest uideri ff. de iudic. ubi inquit Paulus *non potest uideri in iudicium uenisse id, quod post iudicium acceptum accidit; ideo que alia interpellatione opus est,* & ita speculator potest pro ista parte allegari, quem omnino uide, nanque
2 ex eo colligitur, quod, etiam lite iam cæpta, & pendente, possit dicta rati habitatione in præiudicium contrahentis fieri; nec mirum, cum ex dicto contractu cū Ecclesia non solenniter gesto cōtrahēs, ut dictū est, sit perfecte obligatus. quod non esset, si in sua constitutum sit potestate ab obligatione resilire, ut l. si sub hac ff. de actio. & oblig. & l. in euentis C. de contr. empt. & indiffinitio. obligationis in princip. de obligationi. in st. alio-

alioquin esset in potestate illius, qui cū
 Ecclesia, uel minore contraxit, agendo
 3 eis præripere ius optionis, & uanum es-
 set eorū priuilegium, quod est contra
 mentem d.l. Iulianus §. si quis, a pupil-
 lo ff. de actio. empt. iunct l. 2. §. fin. ff. de
 eo, quod cer. lo. & in l. si quis rem ff. de
 arbitris fac. tex. notabit l. ne in aliena:
 ff. quod ui, aut clam. ubi iquit uenuleius
 iurisconsultus *ne in aliena potestate sit condi-
 tionem meam nihil delinquentis deterio-
 rem facere,*
 intelligo tamen suprad. si ratihabitio ex
 pressa Eccl. interueniat, tacitā enī, quæ
 uel ex traditione rei, uel cēsus receptio-
 ne, uel simili facto colligatur, credo nō
 sufficere, licet ratihabitio alias possit, &
 tacite, & expresse induci, ut in l. Paulus
 ff. rem rat. habe. per Tiraquell. de iure.
 const. 3. par. 30. limitat. num. 11. cum se-
 quen. ubi allegat plures cōcordan. cum
 facto cognoscatur uoluntas, ut in l. re-
 præhendenda cum glo. comprobasti C.
 de institutio. & substi. & in l. non puta-
 uit §. si quis sua manu ff. de bono. poss.
 con. tabul. & in l. si auia C. de iur. deli-
 beran.

DE REDDIT. ECCLES.

beran. & in l. post diem ff. de lege com-
 missio. & in l. pro hærede §. sed quod Pa-
 pinianus ff. de acquir. hæredi. in l. rem
 legatam ff. de adimē. lega. & in l. nihil in-
 terest ff. de inofficio. testamen. l. in l.
 de quibus. 8. col. ff. delegi. Deci. in c. di-
 lecti. 2. de appellatio. & in l. non uult hæ-
 res esse ff. de regul. iur. & ratihabitio a
 nuda uoluntate depēdeat, ut per Barr.
 in l. Pōponius i. ff. de nego. gest. & ideo
 ex supradictis actibus inducitur, ut pro-
 batur in l. 2. C. de his quæ ui, met. ue-
 caul. & in l. cum fidem c. de nō numer.
 pecu. Inmō & leuius ad odiosam exce-
 ptionem excludendam, ut in l. si filius
 familias ff. ad sen. consul. Macedon. ta-
 men, ubi requiritur solennitas, & deli-
 beratio, ut in Ecclesia, & sic plus quàm
 nuda uoluntas, non credo tacite ratiha-
 4 bitionem sufficienter induci, quia, qui
 præsupponit ubi amplius quam nuda
 5 uoluntas requiritur, non uidetur di-
 sponere, etiam si dispositio in eius
 uoluntate consistat tex. est notabi. in l.
 hæreditas ad statium ff. de hæred. instit.
 opti-

optimus tex. in l. titia cum testamen-
 to in princ. ff. de leg. 2. facit, quod utile
 Bart. & communiter docto. licet quoad
 illam legem habeat difficultatem in l.
 is, qui putat nu. 4. in ff. de acquiren.
 heredi. ubi factum continuationis non
 inducit dispositionem, quod semper ue-
 rum est, ubi potest inducere damnum,
 uel obligationem, secus uero si actus ef-
 fet talis, in quo de mera acquisitione
 agatur, & ita debet intelligi communis
 opinio. cōtra glo. in l. 3. in principio in
 6 uer. animo, in fine ff. de acquir. possess.
 ubi animus continuandi, qui præsup-
 ponit acquisitam iam possessionem, effi-
 cit acquisitionem de nouo. quod est
 notandum, quia docto. non satis hoc
 explicāt, ut patet ex Areti. in d. l. is, qui
 putat. 2. col. ratio est, quia non datur sa-
 tis deliberata uoluntas in præsupponē-
 te per supradicta, quæ deliberatio in
 Ecclesiæ contractibus requiritur, cum
 ad hoc requirantur tractatus, ut in c. si-
 ne exceptione 12. q. 2. ut per Abb. in c.
 nulli de reb. Eccles. non alienan. Ideo

ex

DE R E D D I T. E C C L E S I A E.

- ex traditione rei, uel receptione census, uel pecuniæ non inducitur ratihabitio sufficiens in Ecclesia, nisi consulto, & deliberato animo ratificandi fiant actus, prædicti: aliàs autem id, quod ex dictis actibus inferitur, uel præsupponitur, nõ est deliberatio sufficiens, cum magis præsupponatur, quam constituatur obligatio. ad quod etiam facit, quod prudētissime maiores nostri Rotæ Auditores iudicarunt in decis. 38. incip. fuit dubitatum de procurato. in nouis, constitutum esse differentiam inter ratihibitionem tacitam, & expressam, ut hæc facta a procuratore operetur, non autem illa. quod debet per supradicta declarari, nisi consulto, & deliberato ratificandi animo id efficiatur. sic etiã uidemus
- 7 in ordinario non induci dispensationem ex actu in consequentiam, nisi expresse dispensatio concedatur, ut eleganter not. Innocē. in c. ueniens extra. de filiis presbyterorum, ubi ponit singularem rationem, quia requiritur summaria causæ cognitio, quæ, ut supradiximus, non

non interuenit in præſupponente, non enim datur deliberatio ſufficiens cum aliud agendo, & perfunctorie *πάρεργον* q; id egiffe certum ſit. de quo per abba. in c. cum in cunctis §. inferiora 3. col. ex. de electio. ubi limitat in ſupremo principe, ad quod eſt tex. Inl. quidam conſulebat ff. de re iudi. licet etiã in ſupremo principe ſola nominatio nõ ſufficeret, ut inclem. ſi ſumus pontifex deſenten. ex communi, ubi etiã probatur, quod princeps, qui præſupponit, diſponere non uideatur, licet uerba principum, quã principum conſultius prolata eſſe credendum ſit. denique in inferiore a principe nõ ſit legitimatio inconſequentiã, ſed opus eſt, ut principaliter fiat De quo late per mod. in tract. de litteris apoſtoli. num. 110. cũ ſequent. i. uol. tract. diuer. dd. facit in ſimili, quod not. glo. in l. in interrogatam C. de liberal. cauſ. Bart. in l. cũ ſcimus C. de agricol. & cenſi. lib. 11. cũ hiſ, quæ Hippol. poſt Bart. in l. 1. §. diuus Adrianus ff. de quæſtio. & in ſingula. 581. & Tiraquell. de retract. in 1. par. §. 36 in glo. 2. nu. 55.

DE REDDIT. ECCLES.
S V M M A R I V M
EX CAP. IIII.

- 1 Ecclesie uoluntas quomodo explicetur.
- 2 Potestas, & uoluntas in quolibet actu requiruntur.
- 3 Remedium retinendæ, & recuperandæ concurrere possunt diuersis rationibus.
- 4 In possessoris leuior probatio requiritur.
- 5 Facto administratoris Ecclesia amittit possessionem.
- 6 Qualis qualis uoluntas sufficit ad amittendam possessionem.
- 7 Coacta uoluntas, quando operetur.
- 8 Mandatum concessum per uim est nullū ipso iure.
- 9 Metus uitiat contractus innominatos.
- 10 Pœnitentia nihil operatur in cōtractibus iam perfectis, et si incontinenti superueniat, contra mōdernos.
- 11 De remedio canonis reintegran.
- 12 De conditione sine causa, & indebiti quoad possessionem, quod non sint remedia possessoria, licet dentur ad possessionem.
- 13 Remedium nullitatis, & restitutionis in integrum possunt cumulari cōditionaliter, et simpliciter.

CAPVI

CAPVT QVARTVM.
 Vtrum omissio solennitatis in contra-
 ctibus Ecclesiæ, & minoris inducat de-
 fectum uoluntatis, & an possessio amit-
 tatur ex tali contractu, & de reme-
 dio canonis reintegrandæ,
 & alijs utilioribus reme-
 dijs ad recuperādū
 res male alie
 natas.

IX dictis in præcedentibus ca-
 pitulis satis apparet, alienatio-
 nem rei Ecclesiasticæ, uel mi-
 noris sine solennitate, licet utiliter fiat,
 inualidam esse, quasi uoluntas deficiat,
 utilitas enim potestatem quodammo-
 do respicit, non enim fieri debet, nisi uti-
 litas, uel necessitas (ut supra diximus)
 adsit. Solennitas uero uoluntatem expli-
 cat. nam Ecclesia, cum sit persona mysti-
 ca, aliter uelle non potest, nisi mediante
 eorum persona, quibus hæc res commis-
 sa est, nec minor perfecte, nisi & tutoris
 uoluntate sui administratoris adiuue-
 tur

DE REDDIT. ECCLESIA

tur uoluntas, quo fit, ut altero deficiente inuoluitus actus efficiatur, cum actus cuiuslibet perfectio duobus fundamentis nitatur, atq; firmetur, potestate scilicet, & uoluntate, ut in c. graue nimis, & in c. stirpandæ in §. qui uero, *ibi uelint, & possint.* extra de præbend. & dignita. & in c. super inordinata eod. tit. & in c. cum in cunctis extra de electio. probatur optime in c. cum super extra de offic. de lega. text. notab. in l. nolle adire, ubi notat Bald. ff. de acquir. hæredi. idē Bald. per text. ibidem in l. cum te C. de do. ante nupt. text. in l. si uoluntate Domini C. de fideicomissa. liberta. in prioribus uerbis text. notab. in l. 1. C. si in caus. iudi. pignus captum sit ibi, *si eius iussus, cui ius iubendi fuit.* facit text. in l. in re mandata C. manda. ideo, si ex his alterum tollas, actum corruere necesse est, ut in l. multum interest C. si quis alteri, uel sibi in l. 1. ff. de iur. codicill. in l. 3. C. de contrahen. stipula. & in l. siue emancipatis C. de dona. ut enim inquit Bald. in tract. schismatis sub tit. C. si quis alquem test.

test. prohibu. col. 4. actus, qui sine uolū
tate fit, informis est, indifferēs, & inani
matus, & idem Bald. in l. 1. num. 4. C.
plus ualere, quod agitur. dicit, quod ubi
consensus remouetur ab actu, actus re-
manet tanquam corpus sine anima, &
inquit Boet. quem Lancello. deci. refert
in l. 1. col. 4. ff. de cōdictio. indeb. omnis
humanorum actuū intētio ex duobus
constat, potestate scilicet, & uoluntate.
& licet Aristotel. quem refert Bald. in l.
cum testamentū C. de iur. & fact. Claud.
de Saifelo in l. pacta nouissima col. 1. C.
de pact. & Lancell. Deci. in l. certi condi-
ctio. §. si. in fi. ff. si cert. pet. tria requirere
uideatur, posse, uelle, & scire, tertium ta-
men hoc sub primo comprehenditur, ut
recte, ac solet considerat Deci. in dicto
c. cum super Abbatia extra de offi. dele-
ga. 4. notab. ideo ex dictis contractibus
sine solennitatibus nomine Ecclesiæ,
uel a minoribus factis (ut de possessione
rerum Ecclesiæ aliquid attingamus) cū
sine animo, seu uoluntate possessio non
amittatur, ut ff. de acquir. poss. in l. 3. §.

H in

DE REDDIT. ECCLES.

admittenda, & in l. quemadmodum cū
aliis, si possessio naturaliter capiatur nō
solum res uendicari ab Ecclesia, uel mi
nore possunt, uerum & possessoriis re
mediis posse experiri uidetur, uel recu
perandæ ratione naturalis, quæ traditio
ne, uel apprehensione amissa est, uel re
tinendæ, respectu ciuilib, quæ retinetur,
ut turbatio, quæ naturaliter fit, prohi
3 beatur. diuersarum enim possessionum
respectu remedia retinendæ, & recupe
randæ non sunt contraria, ideo ex eodē
facto oriri possunt, ut recte interpreta
tur glo. in l. uni. C. uti posside. & in l.
clā possiden. in §. 1. & in l. naturaliter in
§. nihil commune ff. de acquiren. pos
sess. quinimo & adipiscendæ possessio
nis interdictum, licet nō soleat dari pos
sidenti, ut in §. si quis de interdict. & no
tat glo. in l. 1. ff. de fideicommiss. hæredi
petitione, & in c. 1. de confessis lib. 6. cō
currit tamen aliquando cum interdicto
retinendæ respectu alterius possessio
nis, quando ipso iure per statutum tran
sfertur possessio, ut Doctores nostri ua
riis

riis locis determināt, quos refert. R. epⁱ. Segob. lib. 3. uaria. resol. c. 5. num. 6. per totum, Iuarez interpretes nostrarum Hispaniæ legum non imperitus in l. 3. de las hãrencias num. 12. cum sequen. lib. 3. sed hæc materia possessorii iudicii in his rebus Ecclesiæ, uel minoris uēditis, uel alienatis, nō ita leuiter esset attingēda; cum ualde præiudicialis sit, & non momentaria, sed perpetui forte præiudicii, in qua non leuiter peccetur, ut Cælius adolescens in l. si feruum stichū in §. sequitur ff. de uerbo. obligatio. *esse quæstionem de bono, & æquo, quo in genere plerunq; sub autoritate iuris scientiæ pernitiōse, inquit, erratur.* licet enim momentariæ possessionis quæstiones, & leuissimæ in iure nostro iudicentur, ut in l. momentariæ C. unde ui, & ea ratione, ut in re parui momenti in his possessoriiis, appellationis effectus iure ciuili sit impeditus, ut in l. uni. C. si de momentar. possess. fuer. appell. adeo, ut minor uiginti quinque annis in possessorio iudicio tanquã de re leui etiam omisso curatore admit

DE REDDIT. ECCLES.

tatur, ut in l. fina. C. qui legi perf. habent stand. in iudi. ideoq; & leuiiores probationes, ut in re leui præsumptiuæ, uel semiplenæ, uel indicia sufficiât, ut per Bart. in l. 1. num. 10. C. quorum bono. & eumd. Bart. in l. 2. C. ubi in rem actio. in §. fin uero, ubi etiam Bal. quos sequitur Franc. de Aret. conf. 66. num. 10. de quo per Deci. conf. 56. col. 1. idê Deci. conf. 663. & alii plures quos refert Hippo. de Marf. sing. 620. curti. in l. ad monendi num. 68. ff. de iure. iuran. licet Alexan. male dicat commun. opi. in cōtrarium conf. 139. num 14. lib. 6. consil. allegando glo. in l. 1. quorum bono. C. quam dicit sequi dd. primò enim Bart. ibid. expresse dicit contrarium eius, quod ibid. Alexan. 2. quia glo. in uerb. filium esse uers. tu dic. in qua se fundat Alexan. quæ dicit tu dic quod plene probat, uult dicere, id est nō summarie, ut in præcedenti articulo, uel gl. ut aperte sentit, loquitur de legitimanda persona, quæ etiam in possessorio debet plene legitimari, ut ibidem dicitur expresse

se

se, & per glo. & omnes in l. 2. C. de edict. diui. Adria. & probatur ff. de nou. oper. nunciat. in l. de pupillo iuncta. l. 1. trad. Iaf. in rub. C. qui admit. ad bono. poss. plures refert Hippol. in l. si quis nec quaestio. num. 5. ff. de quaestio. non tamē possessionis plena probatio requiritur, quia rei momentariæ est præiudicium, ideoque interdicta, & præambulum, & præiudiciū petitorii iudicii erāt, ut in §. retinēdæ inst. de interdict. & possessio parum duratura dicebatur, quia cito per dominium debet auferri, ut in glo. fi. in l. 3. in §. fi. de ui, & ui arm. glo. & Bald. in d. l. uni. C. si de moment. poss. Sed cum hodie eo deuētum sit, ut iudicia ea possessoria non momentaria sint, sed longiora etiā iudicio proprietatis non intrinsecū tātum, ut iure ciuili statutum erat, sed in longius tempus protrahi soleāt, non leuis causa possessorii ab aliquibus iudicatur. & uerum est, ut per Rip. in l. interdicto pe. col. nu. 8. ff. quo. bonorū & i. c. sæpe col. 2. extra de resti. spolia. post abb. & alios, quos ibi allegat, ideo sapiē

DE REDDIT. ECCLES.

tissime Maiores nostri, & nunc etiã eruditissimi Rotæ Auditores, ex quorum numero, licet eorũ impar meritis, ego sum, in supremo Palatii Sacri auditorio non sine distinctione leuiores probationes in possessoris admittunt, sed alio modo in uno possessorio, quam in alio iudicant, licet re uera in omni possessorio hodie grauissimũ præiudiciũ, & fere totius negotii summa uerferur; cum petitorii diffinitio soleat in longũ protrahi, quamuis id omnibus displiceat maxime, litiũ natura, ne dicam calumniantium, hoc malo parturiente, sed huic medendo malo Sanctissimus Dominus Noster pro sua pietate incũbit, & remedia generalia omnibus litibus per reformationem, & sigillatim etiam, prout res expostulant, adhibet, dum Sanctiss. rescriptis suis sæpissime, cum ita breuiter potest de ueritate domini constare, possessoria iudicia relegat, & extinguit, in quo tantum abest, ut aliqui ex nostris Doctõribus, qui disputant, An Princeps possit in possessorio

rio

rio facere præiudicium, sint audiendi, ut aliquando, & sæpissime principē id debere facere non sit dubitandum? sed ad rem nostram, & contractus rerum Ecclesiæ, & minorum reuertamur, in quibus defectum uoluntatis ex omissione solennitatum adesse ostēdimus, ex quo nec possessionem amissam esse uideatur, cum id sine animo fieri non possit: quod si de facto amissa reperiatur Ecclesia tanquam spoliata restituenda sit. sed non ita hoc simpliciter est admittendum, sed quando nec solennitas, neque uoluntas legitimi administratoris, in ipsa possessione tradenda, uel continuanda interuenerit. si enim interueniat, possessoria remedia cessabunt, ueluti si Episcopus rerum Ecclesiæ administrator, Abbas, uel Parochus, uel pupilli tutor rem Ecclesiæ, uel minoris sine solēnitate uendāt, uel in solennitate sit aliquis defectus, licet contractus inualidus sit, non tamen ut spoliata Ecclesia agere poterit, quia ex contractu nullo transferetur possessio, si ad traditionem perueniatur

DE REDIT. ECCLES.

tur ut in l. i. §. si uir uxori de acquiren. possess. nam, licet prædicti administratores non liberam habeant uoluntatē quoad dominum, tamen quoad possessionem, si factō eorum Ecclesia ceciderit a possessione, non poterit tanquā spoliata in possessorio recuperandæ obtinere, nam hoc uidemus in minore, cuius tutor alienare immobilia nō potest; tamen, si id faciat, & possessionem transferat, eam pupillus, qui alias possidere solus desinere nō potest, amittit. tex. in l. possessionem pupillus ff. de acquiren. possess. ubi Vlpian. aperte hoc uult, qui fatuus esset, si de re cū decreto iudicis alienata loqueretur, sicut etiam Marcellus in l. pupillus de acq. rer. dom. nec enī est bona consequentia, titulus, & possessio est iniusta, ergo, quia iniuste amissa est, ut spoliato remedio recuperandæ est restituenda, nā istā cōsequentia destruit tex. qui supra dicta decidit in l. si rerum ff. de ui, & ui armat. ubi inquit Vlpian. *Si rerum tibi possessionem ui tradidero, dicit Pomponius unde ui interdictū Cessare, quoniam non est*

6 *ui deiectus, qui compulsus est in possessionem inducere, & ita uides, quod qualis qualis uoluntas etiam coacta sufficit, ut facto suo quis a possessione cecidisse uideatur, & spoli remedia cessent, licet uoluntas illo coacta non sit perfecta uoluntas, nam ut uoluit Arist. in lib. 3. Ethicorum cum coactus quis agit uoluntaria, ac non uoluntaria dicenda est actio, & S. Thomas in prima 2. q. 6. ad 3. in fine sentit, quod magis habet in uoluntarii actus per metum factus, sed secundum uarias species actus uolet, uel non ualet, uel est reuocandus. ualet*

7 *nam in materia sacramentorum, ubi actus est ita perfectus, ut imprimatur character sufficit ille consensus, qui est in ui conditionali, ut in c. maiores §. item queritur extra de baptismo: item ubi actus est ita per se malus, ut ei non debeat quis pro aliquo damno uitando, uel infamiam consentire ut in c. sacris de his, quae ui, metus uel causa fiunt. in quo tamen circa communicatio nem cum excommunicato D. Thomas discrepat a Canonistis in quod lib. ii. art. 9. licet sit metus iusta causa ad poenam repetendam*

DE REDDIT. ECCL E.

rādā, ut per Tiraquel. in tract. de tēperā.
pæ. cauf. 3 6. alias aut aliquādo metus ui-
tiat, ut est ī actū, ī quo nō īprimitur cara-
cter: sed si semel firmaretur, effret actus it-
reuocabilis. ideo, ne ex imperfecto, &
non uoluntario consensu perficiatur,
ex metu redditur nullus, ut in matrimo-
nio c. cum locum extra de sponsa. uel
quādo actus de se est imperfectus, quia
tunc, si metu fiat, penitus redditur nul-
lus, ut in authen. sacramenta puberum
C. si aduer. uendi. uers. per uim, ubi iu-
rāmentum minoris per uim præstitum
est nullum ipso iure, quod si præstitum
esset a maiore per uim ualeret ut in c. 2.
extra de iure iura. licet debeat concedi
absolutio: in minore autem est nullus
ipso iure, quia consensus imperfectus ra-
8 tione uis, uel metus concurrat cum alia
imperfectioe consensus, quæ ex mino-
ri ætate prouenit, ita etiam mandatum
per uim concessum est nullum ipso iu-
re, ut inquit Hostiens. in c. Abbas ex-
tra de his, quæ ui, metusue causa fiunt,
quem ibi sequuntur Doctores, & inter
alios

alios Abb. Panormitan. col. pen. ratio est, licet eam Doctores non ponant, quia mandatum per se nō est actus perfectus, cum in eo finis negotii non consistat, sed sit medium ad finem; ideo tanquā actus imperfectus uitiatur, si metus interueniat, tex. est notab. in l. 2. ff. de iudi. ibi: *aut, si cum restitisset, quiuis ex litigatoribus uiribus præturæ compulsus est, nulla iurisdictio est.* Item etiam, est alia ratio, quam Doctores non considerant, quia in mandato est locus poenitentiae, ut notatur in l. si pecuniam ff. de condiēt. causa data, & ibi notatur, & potest reuocari expresse, uel tacite, ut probatur in c. quamuis de procurato. lib. 6. si ergo poenitentia mādatū reuocatur, nōne multo magis poenitentia præcedens, quæ in coacta uoluntate inest, impediet, ne mandatum ab initio subsistat? argumento text. in l. patre furioso ff. de his, quæ sunt sui, uel alieni iur, faciunt uerba text. notabilis l. pen. C. per quas perso. nob. acq. ibi *quare non ab initio*, & ita erit notabilis opinio (licet doctores non ponant) quod
con

DE REDDIT. ECCLES.

contractus innominati, in quibus est locus pœnitentiæ, ut l. si pecuniam ff. de conditio. caus. dat. si uis, uel metus interueniat, sint ipso iure nulli, quasi pœnitentia in ipso actu interueniente, & præueniente ipsius actus perfectionem, & licet non desint, qui uelint, non solû in innominatis cõtractibus, uerû & in nominatis locum esse pœnitentiæ, ut si in continenti aliquẽ ex cõtrahentibus pœniteat, possit a cõtractu recedere, etiam
 10 altera parte inuita, uel ei nouas conditiones adiicere, quod idẽ est, ut expresse uoluit So. conf. 66. col. si. uol. 1. cõf. & Franc. de Ripa. in lib. 3. respons. c. 1. & Reuerendiss. Episc. Segobien. in. 1. lib. uaria. reso. c. 14. in prin. ex eo, quod l. perfecta donatio. C. de dona. quæ sub modo. dicit, *perfecta donatio conditiones postea nõ capit*, quasi uelit, si non postea, sed incontinenti adiiciãtur, contra esse: tamen errant aperte quia, quod ibi dicitur postea, debet interpretari, idest post perfectionem etiam incontinenti, cum, si id possit pœnitentia statim secuta, multo magis

PARS PRIMA C. III. 63

magis id possit ea, quæ præcedit, & in
 est in contractibus per metum in iuris, ut
 dictum est: sed metus non reddit nullū
 regulariter contractū, ergo, dicta opi-
 nio non est uera. præterea contra opi-
 nionem prædictorum, sunt duæ leges
 expressæ altera in l. quamuis C. de tran-
 factio. ubi inquit lex *quamuis eum, qui pa-*
ctus est, si statim pœniteat, trãfactio tamen rescindi-
lis instaurari non potest; & qui tibi suasit, infra
certum tempus licere a transactione recedere, fal-
sum asseneravit, altera est in l. non idcirco
 C. de contrahen. emptio. ibi *nec enim, li-*
cet incontinenti facta pœnitentiæ contestatio, con-
sensu finita rescindi probatur etiam in d. l.
perfecta donatio ibi post aliquantulum tẽ-
poris, quod significat incontinenti, ut
 patet ex supradictis legi. ecce textus
 expressos, qui istam mutationem uo-
 luntatis incontinenti in contractibus
 nullius esse effectus ostēdit, quod enim
 dici solet, quæ incontinenti fiunt in
 esse uideri, eo pertinet, ut si utriusque
 partis consensus accedat inesse uide-
 antur, quasi id, quod de nouo actum
 est,

DE REDDIT. ECCLES.

est in priori actu contineatur, non autē,
 ut unius uolūtas altero inuito rem per
 fectā possit immutare, ita glo. in d. l. per
 fecta donatio, & ibi Bal. & sali. ideo me-
 lius Bal. in c. ex parte decani. num. 33.
 de rescrip. uult, quod in actibus, in qui-
 bus nō solet esse locus pœnitentiæ, etiā
 si statim pœnitentia superueniat, nihil
 officere actui semel absoluto. actus enī
 perfectus nullum requirit temporis in-
 teruallum, ut firmus, & irreuocabilis cō-
 stituatur, ut patet ex, his, quæ dicuntur de
 cōtractu matrimo. in mortis articulo, et
 aliis similibus, ut infra dicemus 3. parte
 c. 3. quia tempus non est modus tollen-
 dæ, uel inducendæ obligationis, ut in l.
 obligationū fere. in § placet. ff. de acti. &
 obligatio. ad quæ facit text. nota. l. ux-
 ris abortu C. de posthu. hæredi. inst.
*uxoris abortu inquit lex testamentum mariti
 non solum, posthumo uero præterito, quamnis natus
 illico decesserit, non restitui ruptum iuris euidenti-
 simi est, tex. etiam in l. quod certatim eo-
 dē tit. ibi sancimus, si uiuus perfecte natus est,
 licet illico postquam in terram cecidit, uel in mani-*
 bus

bis obstetricis decessit, nihilominus testamentum rumpi, hoc tantum modo requirendo, si uiuus ad orbem totus processit, licet fulgos in conf. quodā et Hippo. qui eū refert in singul. 106 in fin. contra illos tex. aperte responderit tēporis breuitate innitētes. facit tex. in l. cū uxori, ubi not. Bal. C. quan. dies leg. ced. facit tex. notab. cum ibi tradit. per Bar. in l. si. ff. de cond. institutio. nā, ut inquit Bal. tempus est concomitantia actuum humanorum, non causa, & producere effectus attribuitur causis, non temporibus ita Bal. in l. uni. col. 3 C. quand. non peten. par. & ideo uerum est, quod ī cōtractibus nominatis pœnitentia, uel mutatio uoluntatis, etiam in continenti nihil operatur, in innominatis uero, quādocunque licet pœnitere, & ideo, cum in metu pœnitētia in sit, cōtractus innominatus uitiabitur ipso iure, si metu gestus fuerit. denique ubi actus de se est infirmus, & debilis, metu interueniente nullus efficitur ipso iure. sic alienatio rei Ecclesiasticæ, si metus interueniat, ipso iure erit nulla, ut per Abb.

DE REDDIT. ECCLES.

Abb. in dicto c. Abbas, & ita sicut uoluntas coacta, & imperfecta sufficit ad amittendam possessionem, ut in allegata l. si rerum, ita etiam uoluntas imperfecta, prælati, uel tutoris efficiet, ut amittatur possessio, cum facilius possessio, quam dominium amittatur ut in l. quod meo §. si furioso, ubi glo. alias ll. allegat ff. de acq. poss. probatur in l. 3. in §. subtilius ff. de condi. cau. dat. & in l. si aliquam re cum ibi not. ff. de acq. poss. & ita sicut Bar. in l. indebiti §. sed si nūmi. i. notab. ff. de cond. indebit. & licet Bar. uideatur dicere cōtrarium in l. i. §. si uir uxori ff. de acq. poss. num. 3. tamen intelligi debet, ubi nec tutoris, nec prælati legitimi uolūtas interuenit, sent. Aluer. in d. l. pupillus de acq. rer. domi. & est glo. expressa, quā ibi not. Io. de Imol. pe. col. in fi. in l. 2. §. si a pupillo ff. de usucapi. pro ē pro. ubi, si pupillus auctoritate tutoris rē imobilē alienet sine decreto, trāsferetur possessio, quæ alienari sine decreto poterit, quod etiam sequitur Alex. in d. §. si uir uxori col. fi. & idem dicendum erit

erit in Ecclesia. quod autem hæc opinio, quod ex contractu ita gesto sine solennitate possessio amittatur uera sit, manifeste apparet; nam, si aliter diceretur, numquam fieri posset, ut Ecclesia possessione sine dominio amitteret. cum, si contractus est legitime factus, utrumque sequuta traditione uera transferatur, si uero in aliquo deficit, neutrum transferri necesse sit. quod maxime absurdum est, cum facilius possessio, ut dictum est, quam dominum amittatur, & transferatur. item cum præscriptio sine possessione civili procedere non possit, ut est text. in l. acquiritur in §. fina ff. de acquiren. rer. domi. & in l. 1. §. per seruum, qui in fuga de acquiren. possess. notat glo. fi. in l. 1. C. de seru. fugiti. in fi. tex. in §. idem placet Ins. per quas pers. nob. acqui. que not. Fab. in §. de his nu. 3. cum sequen. eodem tit. & dyn. in reg. sine possessione de regul. iur. lib. 6. latissime Balb. in l. cæsus 2. par. num. 10. ff. de ufucapio. & in tracta. de præscript. 6. part. in 3. illius parte 1. q. num. 6. seque-

I retur

DE REDDIT. ECCLES.

retur, quod nūquā res Eccl. præscribi potest, si enī possessionē ciuilem amittere nō posset nisi cū dominio, ex cōtractu legitime celebrato, cōsequētia esset manifesta, & tamē pia mater Eccl. iure, quod aliis præscripsit, ut litiū finis sit, & ne in incerto dominia sint rerū, uti uult; cū cōtra Eccl. præscriptiones admittat. Sequitur ergo Eccl. possessionem ex cōtractu minus solenni amittere. Nec his obstat tex. in l. fi. C. de acquir. possess. quia nō loquitur in tutoribus, nec similibus administratoribus, quibus cum libera a lege datur facultas, licet ad Prælatum etiā illum tex. doctores passim adducant, ut ut per io. an. in c. cum ī officiis col. pen. extra de testa. & alibi sæpe, cum tamē in tutore contrarium dictis ll. sit statutum, de quo de industria dicere omisit tex. in dicta l. fi. cū etiam hodie minor in possessione possit sine tutore sibi facere præiudicium ut C. qui legi perso. habeant stād. in iud. in l. fi. & supra dictum est. sed quod peius est, & magis de Doctoribus nostris maxime antiquis mirādum erit quod,

quod inuenerunt quoddam remedium ad
 oēs iustos possessores spoliandos, & in-
 quietandos, quod remedium canonis rein-
 tegranda 3. q. 1. appellant non solum
 Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, sed
 & laicis, & pro rebus profanis, & non ad
 tempus, sed perpetuo etiā post mille annos
 concedunt, in quo remedio sufficit me pro-
 bare aliquando, uel prædecesores meos
 possedisse, ut possim rem a quocūq; iusto
 possessore bone fidei, & cum titulo, et si
 res uitio non sit affecta reali, uel ab alio
 auellere, etiā si ego male fidei possessor
 fuerim, dum tamen antiquior mea pos-
 sessio, uel meorum prædecesorum sit,
 quàm possessio aduersarii, ut late decla-
 rat Bartolo. Socin. per 12. quæstiones in
 l. rem quæ nobis ff. de acq. poss. & Francis.
 de Rip. in c. sæpe ex de restit. spoliat. & nūc
 latissime Iacob. Menoch. in tract. de re-
 med. recuperad. poss. remed. 15. ubi per
 plures col. quo fit, ut hoc remedio ad-
 missio oēs leges, & canones, qui de præ-
 scriptionibus loquuntur, frustra mēbra-
 nas occupent, quod absurdum est, cum

DE REDDIT. ECCLES.

canones de præscriptionib. loquētes sint illi canoni posteriores, maxime quia, si uerba tex. cōsiderētur nihil minus significāt, quā quod sibi ipsonū doct. inquit enim textus, *Reintegranda sunt omnia spoliata, uel eiectis Episcopis præsentialiter ordinatione Pontificum, & in eo loco, unde abscēserant funditus reuocanda quacunque conditione temporis, aut captiuitate, aut dolo, aut uolentia maiorum, & per quascunque iniusta causas Ecclesiæ, uel proprias id est suas substantias perdidisse noscuntur.* Ecce textus, ex quo tot mirabilia Doctores colligunt, & tot hominibus tendiculas machinantur, primo enim textus ille nihil speciale disponit, sed generalia quædam præcepta in eo ponuntur sicut etiā in l. iustitiæ ff. de iust. ubi dicitur. *iuris præcepta sunt, hæc honeste uiuere alterum non lædere, ius suum unicuique tribuere.* ex quo textu nemo dixerit præscriptiones, & alia iuris remedia esse sublata; cū generalia hæc nihil possint in his, quæ specialem habent constitutionem, ut in l. doli clausula cum suis concordan. ff. de uerb. obligatio. maxime quia ex istis interpretationibus non solum specialia iura subuertuntur

uertuntur, & multa remedia postea inuenta redduntur inutilia, & superflua, ut est remediū c. sæpe de restitutio. spoliato. sed apertissime iniustitia fouetur & inducitur; præterea esto quod uerba illius textus eam uim habeant, ut ea sola, non alii canones essent obseruanda, nonne, quæ Doctores ex illo textu inferunt, uerbis illius textus aduersantur? Text. inquit *remtegranda sunt omnia spoliatis, uel eiectis Episcopis*, tex. de spoliatis, uel eiectis loquitur, Doctores uero inquirunt his, qui aliquando etiam iniuste possederint, licet non sint spoliati, uel eiecti, fiat restitutio. at textus Episcopis, ipsi dicunt etiam non Episcopis, uerum & laicis prædonibus, & isto casu, etiam si cū titulo possessor bonæ fidei per centum annos possederit. Dicit ulterius textus per *quascunque iniustas causas res Ecclesiæ, uel proprias idest suas substantias perdidisse noscuntur*, Doctores uolunt etiam si nō noscantur per iniustas causas perdidisse, sed solum quod aliquando etiam iniuste possederint hoc sufficere. hæ sunt interpretatio

DE REDDIT. ECCLES.

nes, quas Doctores nostri non unus, aut alter, sed omnes fere nostræ, & superioris ætatis illi text. tradunt, quæ quàm iniquæ, & absurdæ, & contra legum, & canonum mentem, & communem sensum hominum sint, alii iudicabunt; cū text. ille nihil contineat, quod communibus regulis non compræhendatur, cū uelit quòd spoliatus, seu deiectus Episcopus sit restituendus ad res proprias suas, uel Ecclesiæ nullo spatio temporis obstante, quia, cum uolentia sit uitium reale, impeditur iure cūmuni præscriptio ut §. furtiæ cum aliis insti. de usucapio. quod si uis, uel uitium reale non fuerit illatum, & quis iusto titulo, & bona fide possideat cur præscriptio impediatur iure, uel ratione non uideo, nec text. hoc cogitauit, item quòd ille textus in prædonis fauorem etiã intelligatur, ut prædo contra bonæ fidei possessorem restituatur, nescio unde colligi possit, nisi uerba textus, qui idem uoluit dicere, quod dicit etiam Caius Papa in c. Episcopis, & Fabianus Papa in c. Episcopi

scopi eod. titul. manifestissime corrumpantur, & cū soleat in pari causa esse melior conditio possidētis, ut est in regula iuris, & in d. l. si seruū stichū §. sequitur ff. de uerb. obligatio. ubi inquit Paulus. *Nam cum queritur de damno, & par utriusq; causa est quare non potior sit qui tenet, quam qui persequitur?* & ibi glo. alleg. concordantes, & est tex. in l. 3. ff. de conditio. ob turp. caus. & in l. si alius ff. bellissime ff. quod ui, aut clā, ubi glo. allegat multas leges text. & glo. in l. 2. C. de cōditio. ob turp. caus. ubi concordan. in specie tamen proposita non solum dicta regula uitatur, uerum contraria ex diametro constituitur, ut potior sit iniqui petitoris, & prædonis causa, quàm iusto cum titulo, & bona fide possessoris. hæc uolui tetigisse, licet aliquantulum uidear ab instituto principali digressus, quia & possessionem bonorum Ecclesiæ respiciūt, & Doctorum dicta maximam continēt iniquitatē, & ita optime Inno. in c. cum ad sedem in num. 6. extra derefti. spoli. & Frā. derip. in d. c. sæpe, & tit. num. 20.

DE REDDIT. ECCLES.

tenent d.c.reintegranda nihil noui inducere.nec putet quis Ecclesiam grauari in rebus suis male alienatis recuperandis,quod his remediis possessoriis sublati difficile sit probare dominiũ, quia respondeo quod ille, qui ab Ecclesia titulum habet, uel eius successor, non poterit Ecclesiã probatione dominii onerare, etiam si Ecclesia rei uendicatione ageret, ut dicit optime Paul. de Cast. i. l. quidam in suo ff. de cond. institu. nu. 6. & Nicol. Boer. decissi. 42. num. 7. sed quia hæc opi. licet sit uera est controuersa, erit succursum, cum Eccl. cõdictione

I I. indebiti, uel sine causa agēs i utili existēte cõtractu possit possessionē auocare, licet cõdictio possessoriũ remediũ nõ sit, ut in l. indebiti solut. in §. sed & si nummi ff. de cõdictio. indebi. & in l. i. in fi. ff. de cõdictio, sine causa ubi inquit Vlpia. *constat id demũ posse condici alicui, quod uel ex nõ iusta causa ad eum peruenit, uel redit ad nõ iustam causã*, ecce remediũ breue, & facile, quo probata mala alienatione ré suã Ecclesia, uel minor sine probatione dominii poterit

terit recuperare, neque obid, aliqua
 regula iuris uiolabitur. quod in priuatis
 etiam locum habere poterit iniquo illo
 remedio a doctoribus nostris inuēto pe
 nitus eliminato, quod si illud remediū
 passim admitteretur, nullum regnum,
 uel imperium esse securum, nullus
 que rerum statutus constitui posset, &
 dominia in incerto semper uagarentur
 contra legum prouidas sãctiones ff. de
 usucapio. l. 1. & dum nimium iusti esse
 doctores uolunt, plurimi iniustissime
 spoliarētur, & iurgia, & lites, quæ Reip.
 malafunt, & societati ciuili maxime cō
 trariæ, ut inquit Arist. in Politicis inume
 ra excitarētur. & notādum est quod hæc
 remedia cōdictionis id debiti, uel sine cau
 sa (omissa triticaria cōdictione, quæ nō
 ita utilis est) licet possessionē auocēt, ut
 uolunt gl. i. prin. insti. de interdict. & in ru
 bri. ff. cod. tit. nec in eis de iure dominiū
 quærat, nō tñ sūt remedia possessoria
 cū apta sūt p se & dominiū recuperare,
 si amissū est: imo sunt ad hoc induc̃ta, &
 iure ciuili inuēta, ut in §. sic itaq; insti.
 de

DE REDDIT. ECCLES.

de actio. facit tex. in l. si. ff. ususfruct. que admodum cau. sed ex accidenti dantur ad possessionem, uel quando non Dominus erat, qui indebite soluit, uel sola possessionem nulla habita ratione domini, uelit auocare, si possidens rem alienam esse, nec illius, a quo illam habuit, fuisse prætendat. sicut & actio exempto ad possessionem aliquando solum prodest, ut ff. de acquiren. possess. in l. si aliquam rem, nullus tamen dixerit actionem exempto remedium esse possessorium, possessionem enim solum respicit per accidens, & ex defectu subiecti, non ex propria natura. sic de dictis conditionibus indebiti, & sine causa dicendum est, ut remedia possessoria non sint, licet aliquando solam aduocet possessionem, licet Menoch. in suo tracta. de remed. posse. inter remedia possessoria illa annumerauerit, quod si ea ratione fecit, quod solam possessionem auocent, & exempto actionem non solum in specie dictæ l. si aliquam rem, sed semper, cum ex ea ad tradendum agatur
ut

ut ff. de actio. empt. in l. exempto. ubi inquit Vlpia. & imprimis ipsam rem prestare uenditorem oportet, id est tradere, cum aliis concordantia. inter possessoria remedia debebat annumerare. quinimo, & omnia iudicia proprietatis, & rei uendicatio ipsa, cum possessionem nudam aduocet, eadem ratione diceretur possessorium remedium, & ab eo inter possessoria potuit connumerari, ut ff. de rei. uendi. in l. qui restituere, & actio ex stipulatu diceretur remedium possessorium, si possessio promissa esset, quod nullus iuris non penitus ignarus dixerit. non ergo illa dicuntur possessoria remedia, quæ possessionem aduocant, Omnia enim iuris remedia hoc faciunt, & huc tendunt, sed uel illa, quæ ex interdictis oriuntur, uel quæ ad proprietatis iudicium præordinantur, uel natura ipsa proprietatis iudicium expectant, & quibus solum de possessione contendere potest, ut Insti. de interdict. in princ. & §. retinendæ uerf. namque nisi ante, sed per conditiones ex ipsarum natura, dominium recuperatur

DE REDDIT. ECCL E.

ratur, quod etiã in actione ex ēpto, quã
do uēditor dominus est, cōtingit: licet
ex accidenti solam possessionem respi-
ciat, ut quando possessio sola uēdita est,
ut in dicta l. si aliquam rem, quod non
fatis intellexit Menoch. quinimo utilius
est his remediis non possessoriis Eccle-
siam, uel minorem possessionem repe-
re, cum possit cum his, & restitutionem
in integrum cumulare disiunctiue, scili-
cet, ut dicat, Peto rē nullo iure, & sine so-
lennitate alienatã, & si rite alienatã fuis-
set apparuerit, tãquã læsa in uenditione
peto restitutionē in integrum, ut docet
tex. in c. cōstitutus de in integrū resti. &
licet iuris subtilitate id forte fieri non
possit, cum ea remedia contraria quo-
dammodo sint, tamen ius canonicum
istas subtilitates non considerat, sed ita
agere permittit, ideo, si alterum horum
uerum sit, agens ex eo capite, in quo
probabit, obtinebit. quinimo, & do-
ctores iuris ciuilibis dictum rigorem sæ-
pe temperant, dum admittunt con-
demnatum ita posse experiri, dico sen-
tentia

tentiam esse nullam, & si qua sit, appello, ut dicit glo. in l. 1. C. quando pro-
 uoc. non est neceff. de quo per Barto-
 lum in l. si exprefsim ff. de appellationi.
 recentior. in c. dilecto de appella. ea
 autem remedia contraria esse dubium
 non est, ut in l. 3. §. falsus ff. rem rat. ha-
 be. facit glo. in l. penultima C. loca. glo.
 in l. qui de in officio ff. de inoficios.
 testamento, nec uis est in hoc, quod
 hæc remedia, conditionaliter propo-
 nantur, licet doctores prædicti id fen-
 tiant, & Bartolus, qui ita intelligit di-
 ctum capitulū constitutus in l. carmelia
 pia ff. de iur. patro. & in l. Papinianus
 §. si quis irritum ff. de in off. testam. &
 Ioannes Fabr. in §. sunt autem de bo-
 norum possessionib. & Paulus de Ca-
 stro in l. uenditioni C. de ufucapion.
 pro empto. & idem Paulus de Castr.
 cofilio 65. numero 2. uolum. 1. Iaf. nu-
 mero 32. in l. edita actio C. de eden.
 qui tamem subsentit non esse tutam
 dictam opinionem, quam ego credo ef-
 se falsam, cum magis incertus sit libellus
 condi-

DE REDDIT. ECCLES.

conditionem, quam alternationem continens, itē, quia idem est, si simpliciter hoc modo proponatur, dico de nullitate, & appello, uel conditione adiecta, cū ratione necessitatis id lex ita semper interpretetur, ut alterum in subsidium alterius proponi uideatur, ut in l. gallus in §. quidam recte ff. de libe. & posthu. quinimo si præpostere dicta remedia proponerentur appello, & de nullitate dico, uel peto restitutionem in integrū, & contractum nullum declarari, sustineretur dicta conceptio libelli, ut id præcedere intelligatur, quod opus est præcedat argum. tex. in l. cum in testamento §. hæc uerba ff. de hæred. instituen. & est expressum in l. quidam in testamento ff. de peculio. lega. ubi inquit Alphenus *respondi in coniunctionibus nullum ordinem esse, neq; quicquam interesse, utrum eorum primum diceretur, aut scriberetur, & facit tex. i l. si quis ita testatus sit ff. de hæredi. insti. & in l. in his uero in §. si. cum l. sequent. ff. de solutioni. text. etiam in l. 2. in §. prius uerfi, sed si quis ff. de uulg. & pupilla. ibi*
licet

licet conuersa scriptura, & ita uerius est quod iure canonico subtilitates hæc pernitio sæ attendi nõ debent, ut sentit Io. And. in c. querelam de elect. supra glo. 2. col. fi. ibi salua æquitate iuris canonici post hostens. licet ipsi distinguant, sed ego uerius puto sine distinctione id admittendum, cum omne Ius & deduci possit, & deductum uideatur, ut in c. Abbate sane de re iudica. lib. 6. & ita admittitur prædictus modus agendi, uel conditione expresse adiecta, uel non adiecta, uel etiam si inuerso ordine libellus esset cõceptus, ut formulæ illæ antiquæ profus explosæ uideantur. Nam de rigore iuris ciuilibus uerius est dictos modos agendi non esse admittendos, cum libellus generalis, uel ambiguus, uel alternatiuus non admittatur parte opponente, ut omnes docto. uolunt in d. l. edita actio. C. de eden. nisi ubi ambiguitas, uel incertitudo ex facto aduersarii causetur, ut in l. 1. §. quia autem, quorum legatorum; & late Dec. num. 75. cum sequen. in d. l. edita actio. C. de eden. & idem Dec.

DE REDDIT. ECCLES.

Dec. in l. nemo ex his §. quoties ff. de regu. iur. uel ex alia iusta causa, ut uult Fab. in §. si res aliena ante num. 2. instit. de lega. post hostiens. & Io. And. in d. c. querellam de electio. & est communis opinio secundum Claud. de Saifelo col. 10. in d. l. edita actio. quæ omnia sunt ualde notanda, ad præcidendas cauillationes eorum, qui iis nugis iudiciorum cursus nullitatibus, & tricis sæpissime impediunt. sed de his satis, alibi forsan hæc latius prosequemur.

Ex supradictis existimo satis esse declaratū, qualis esset natura bonorū Ecclesiasticorū initio nascētis Eccl. & qualiter Appostoli essent astricti paupertati, uel ex proprio uoto, uel ex Christi præcepto, tã eo tēpore, quo erant discipuli quã posteaquã effecti fuerūt Magistri, & quatenus per promotionē ad episcopatū ea obligatione liberētur, qui à tea paupertatis uotum emiserant, & quale sit id dominium, quod paupertatis uoto impeditur: explicatum est etiam apud quē sit dominium rerum ecclesiasticarum
an

an apud pauperes, uel Christum, Ecclesiam, Pontificem, uel Clericos: uisum etiam est harum rerum alienationem prohibitam esse, nisi necessitatis, uel utilitatis causa adhibitis solennitatibus fiat, & quod, si contractus sine solennitate fiant, inuvalidi sunt etiam si maxime utiles essent Ecclesie, idemque esse in minore, licet teneantur hi quatenus locupletiores fuerint effecti, lateque etiam sumus interpretati legem cum hijs: eam transactionem ff. de transactio. & l. non ideo minus C. de procurato. & quo modo fauore Ecclesie, uel minoris contractus possint claudicare, sitque in eorum optione stare, uel non stare contractibus non solenniter celebratis, & utrum ex his contractibus possessio minoris, uel Ecclesie amittatur, & qualiter talis possessio ex remedio canonis reintegranda, uel aliis iuris remedijs recuperetur, quibus circa dominium, & possessionem bonorum ecclesiasticorum breuiter expeditis, ne argumenti nostri oblitij uideamur, sequitur, ut de fructibus horum ec-

K   clēsa-

DE REDDIT. ECCLES.

ecclesiasticorum bonorum, seu redditibus differamus, quos fructus eiusdem rationis cum proprietate esse apparet. Nam, ut supradictum est, cum ab initio nescētis Ecclesiæ omnia, quæ sibi offerebātur in pecunias redacta in pauperes, & opera pietatis Ecclesia distribueret, postea que reseruare possessiones melius uisū esset, in eosdēmet usus redditus earum destinauit, in quos proprietates antea erogabatur, ut in c. uidentes, & c. futuram 12. q. 1. & 12. q. 2. per plures canones. cū uero usus præsentis temporis ab illo antiquo usu nimium degenerauerit, orta est quæstionis materia, quæ libello nostro de redditibus Ecclesiasticis dedit argumentum, cui proprius accedamus, explicemusq; propositam a nobis iam ante quæstionem, uidelicet.

Vtrum clerici ea, quæ sibi superflua sunt ex redditibus ecclesiasticis in pauperes, & alios pios usus erogare teneantur ex l.

iustitiæ, uel solum ex lege misericordiæ, uel charitatis, & quando has leges, uel earum alteram transgrediantur.

Qua in re doctorû uarietate diuersasq; sententiâs sequens particula demonstrabit. An autem hoc uerbo redditus authores latini utantur, sit ue scribendum duplici uel simplici d. ex Ouidio, & Martiali docet And. Tiraq. in tracta. de retract. con sanguini. §. 1. in glo. 6. in princ. sed nos hoc integrum librariis relinquimus, ut arbitrio suo d. uel auferat, uel adiciant, dum modo in aliis transcribendis bona fide uersentur.

Finis primæ partis.

DE REDDITIBVS ECCLESIASTICIS Pars Secunda.

In qua uariæ Doctorum enumerantur opi-
niones, quæ infra in 3. & 4. particulis
examinantur.

SVMMARIVM EX CAP. I.

- 1 Clerici solum possunt assumere sibi necessaria ex Redditibus Ecclesiasticis, secundam opinionem Archidiaconi.
- 2 Non esse constituendam differentiam inter redditus beneficiorum habentium administrationem, & eorum, quæ habent censuram Archid.
- 3 Si Clericus redditibus Ecclesiasticis abutatur ad restitutionem tenetur.
- 4 Opinio Archidiaconi est communis.

CAPVT PRIMVM.

Quæ sit opinio Archidiaconi; & quæ
 eius sententiã probent.
 De ista opi. Archi. disputatur infra in 3.
 parte. in pri. c. 1. 2. 3. 4. & 5.
 & 4. parte in c. 1.

In ista quæstione, utrum
 Clerici de fructibus, seu
 redditibus ecclesiasticis
 possint libere disponere
 rãquam eorum domini,
 uel potius solum sibi necessaria possint
 assumere, fuerunt uariæ scriptorum sen-
 tentiæ, quas sigillatim referemus: nam
 Archid. (qui magnæ est apud nostros
 authoritatis) in ea semper fuit opinio-
 ne, ut Clerici de redditibus Ecclesiasti-
 cis, & fructibus beneficiorum solum pos-
 sint assumere, quæ sibi, & his, qui sibi ser-
 uiunt, sint necessaria, quod tales red-
 ditus secundum ueritatem non proprii,
 sed cõmunes sint, id est pauperibus ero-
 gandi, uel in utilitatem Eccl. expenden-
 di, si sibi supersunt, qui etiam subiungit

DE REDDIT. ECCLES.

„ bene tamen confiteor, quod Clerici ta-
 „ lium fructuum perceptores sunt domi-
 „ ni, & habent eorum proprietatem quan-
 „ tum ad fidelem, & debitam dispensatio-
 „ nem faciendam & c. & etiam dicit, quod,
 si aliter fecerint, furtum faciunt, nullamque
 esse constituendam differentiam inter
 simplicem beneficiatum, vel prelatum,
 seu alias habentem administrationem,
 & esse hæreticum in iure facere istam di-
 stinctionem; ita Archid. in c. statutum
 §. assessorem col. pen. de præscript. lib. 6.
 qui allegat ad hoc Brixien. 1. 2. q. 4. c. 11
 idem Archid. in princ. 44. distinct. & in
 c. si Episcopus. 1. 2. q. pri. ubi aperte di-
 cit, clericum, qui his fructibus aliter uti-
 3 tur, furtum committere, & sacrilegium;
 & ad restitutionem teneri, quod refert;
 & sequitur Alber. in dictionario suo in
 uerbo clericus, idem sentit Innocent. in
 c. indecorum extra de ætate, & qualita.
 huius sententiæ fuerunt omnes glossæ,
 quæ beneficiatum usuarium tantum ef-
 ficiunt, glo. in c. si. de pecul. clerico. & in
 c. quia nos de testamen. Bal. in l. 2. C. de
 Episcop.

Episcop & cleri. & aliis locis per recentiores allegatis, & cum ista opinione transit Ioan. And. in nouel. in c. præfenti de offi. ordinarii lib. 6. licet in glo. aliter dixerit, eandem sententiam tenuit Archidiaconi discipulus. Aluar. Pelag. hispan. de plactu Ecclesiæ lib. 2. in c. 28. ubi per sex posteriores columnas defendit istam partem, & dicit. Fateor bene quod durus est iste sermo, & multos scilicet talizat, nihilominus uerus est. eadem opinionem tenet Ioan. de ligna. Clē. gratiæ de rescript. Anton. de But. in c. fi. num. 17. post med. de cau. poss. & propri. ubi relata opinione Innoc. & Archid. dicit, concludo igitur sequendo istud, quod secundum omnes clericus non habet proprium usumfructum, nec proprium usum in bonis Ecclesiæ, licet aliqui dicant, quod eis æquiperpollent; sed tene quod habet ius tantummodo administrandi, tam in distribuendo in necessitatibus suis, quam Ecclesiæ, & pauperum. Abb Panormitan. in c. cum secundum de præben. in primo not. & in repeti. in c. cum esset de testa. nu. 21.

DE REDDIT. ECCLES.

qui ibidem latissime defendit istam partem idem Abb. in c. reprehensibilis colum. fi. nu. 18. de appellatio. qui idem scribit in c. i. de Ecclesia ædifican. & istam partem de iure dicit ueriores Imol. in c. fi. col. fi. de peculio cleric. & in c. relatū nu. 15. de testament. hanc opinionem tenet Ancha. & Domi. in d. c. præsentī & Frac. Perusin. in rub. de testa. lib. 6. nu. 18. sentit Roma. in cons. 159. col. fi. & est opin. magis cōmuniter recepta secū dū las. cōf. 75. uol. 2. quod ē colligitur ex Deci. qui eādem opinionem sequitur in c. Episcopus de præben. Bartholo. Socin. in cons. 32. nu. 2. uol. 1. & Petrus de Vbal. in tracta. de successio. ab intesta. in parte fi. nu. 19. in med. & Steph. Beltrād. in cōf. 258. in 2. parte, & in cōf. 21. uol. 3. Barba. qui satis confuse (ut solet) hoc tractat, in c. fi. de pecul. clerico, & Felin. in c. postulaisti de rescript. nu. 6. Siluest. in sūma in uerbo clericus 4. & ista opinio sine controversia est cōmunis circumscripta cōsuetudine, de qua infra dicemus, ut patet ex relatis a D. Didaco de Cobarrub. Reuet & di

& dignissimo Episcopo Segobien. licet ipse istā partem non sequatur in c. cum in officiis nu. 3. de testamen. & istam opinionem defendit d. Martinus de Azpile ueta Nauarrus uir et uitæ Innocentia, & eruditione uenerandus in suo manuali doctissimo confel. in c. 25, num. 126. & idē nouissime in speciali huius argumēti tractatu de redditibus beneficiorum Ecclesiasticorū in 2. q. qui allegat plures doctores tenētes istam sententiam, tam Theologos, quā canonistas, & inter alios Io. Maio. in 4. sentētiarū distinctione 24. q. 17. col. 7. dicentem nullū doctore, qui ante eum mortuus fuisset cōtrariā sententiam tenuisse, & licet ipse d. Martinus Azpil. solum ei opponat Card. Zaba. sunt tamen plures, qui fuerunt diuersæ sententiæ, ut ex iis, quæ infra dicemus apparebit, immo & ipse. Diuus Thom. qui pro ista parte allegatur in contraria fuit sententia, licet dominus Martinus Nauarr. Beati Thomæ alioquin obseruantissimus contendat sanctum Doctorem huius semper fuisse mentis, quod

DE REDDIT. ECCLES.

quod etiam R. p. frater Petrus de Soto
uir pius admodū ordi. sancti Dominici
in lib. de institut. sacer. 2. parte de uita
sacerdo. lectio. 3. tit. de bonis Ecclesi. &
eorum usu qui etiam tenet opinionem
Archidi affirmat subdens hæc uerba. pri
mo omnium constat ex decursu totius
Ecclesiæ ab apostolis, & ipso iure diui
no bona omnium Ecclesiarum, cū Chri
sti sint, merito etiã pauperū esse, nec ul
la ratione, aut potestate humana fieri
posse, ut licite in alios usus quam eccle
siasticos, & pauperum expendi possint,
& infra, & contrarium credimus errorē
esse grauißimum saltem contra bonos
mores, & iustitiam, & quid ni etiam cō
tra scripturā? hæc sunt uerba & opi. D.
patris, qui pro ista parte allegat S. Tho
mam, cum tamen beatus Thomas aper
te contrariū asserat, ut infra ostēdemus.

SVMMARIVM EX CAP. II.

- 1 *Clericus abutens redditibus beneficiorum non pec
cat contra legem iustitiæ, sed eodem modo, quo si
abuteretur bonis patrimonialibus.*

Intellectus

Intellectus D. Nauarri ad uerba beati Thomæ . .
 3 Lasci peccant si superflua non erogent pauperibus,

CAPVT SECVNDVM.

De opinione S. Thomæ, quæ Archidi.
 opiniononi est contraria, licet aliqui cē
 seant idem uoluisse D. Thomam,
 & Archidiaconum.

De ista opi. disputatur latein 4 parte hu
 ius tractatus c. 1. cum sequent.

Secunda fuit opinio, cuius im
 primis existimo beatū Tho
 mam esse assertorem, præce
 denti sententiæ ex Diametro
 contraria, clericos, etiam Episcopos fru
 ctus beneficiorum suorum mensæ suæ
 assignatos ita proprios efficere, ut de eis
 eo modo disponere, quo de bonis patri
 monialibus possint, & in eorum abusu
 non contra legem iustitiæ, sed contra le
 gem misericordiæ peccare. Quo fit, ut
 ad restitutionem male expensorum nū
 quam teneantur, eiusdēq; rationis hos
 redditus esse, eademq; lege centeri, quæ
 bona

DE REDDIT. ECCLIE.

bona propria secularia iudicatur. istius
opinionis existimo fuisse D. Thomam, uti
fra latius probabimus, in 2. 2. q. 185. art.
7. & in quodlibet. 6. art. 12. prout et intel
lexit eum Gaetan. ad istam sententiam allega
tur glossa, qua beneficiatos usufructua
rios appellat, glo. in c. 3. de probat. & i. c.
possessions de rebus Eccl. non alienan
dis, & alia plures similes, qua allegantur
per doctores, sed certe glossa ad hoc alle
gari non possunt, quia ad alios effectus
clericos usufructuarios appellant, non ut
libere fructus consumere possint, cum eadem
glossa eos usufructuarios constituant, cum de po
testate disponendi de fructibus agant, imo
inter antiquos canonistas nullus fere
est, qui hanc opinionem sequatur, ex recen
tioribus autem eam tenet Egi. de Bellamira
ubi latissime tractat istud argumentum in
c. cum venerabilis de exceptio. nu. 46.
& 47. qui putat huius opinionis fuisse
Henric. in c. peruenit extra de fideiuss. &
in c. 1. de peculio. clerico. magnificiens,
quod Henricus, qui non fuit praelatus,
teneat istam opinionem, qua maxime,

Præla-

Prelaris fauet, sed non ita clare hoc asse-
 rit Henricus, potius potest eius senten-
 tia trahi ad opinionē Card. Zaba, de qua
 in sequenti conclusione, licet idem mes
 Card. Zaba. (adeo in hac re doctores nō
 stris sibi male constant) in c. fi. de peculi-
 clerico. teneat istam partē, ponit enim
 „ hęc uerba, Vnde etiam in foro consciē-
 „ tiæ uidetur tute posse beneficiatos elar-
 „ giri de fructibus beneficii, dummodo
 „ per hoc nō dimitāt hospitalitatē, & ele-
 „ mosynas cōdecētes, & alia ad quæ de iu-
 re tenētur, quod ēt ibi exp̄sse lo. de Imo-
 in fi. col. tenet, istā opinionem sequitur
 Card. Turrecrē ita intelligens S. Thomā
 in cano. si priuatum 12. q. 1. & in c. nulli
 nu. 12. q. 5. ī quibus locis late tractat istā
 materiā, istius sententiæ fuit Adria. in 4.
 sentētiarū in materia de restitutio. q. 1. 5.
 & nouissime R. P. frater Domi. de Soto
 alius ab illo R. Petro de Soto, quē pro
 cōtraria opinio. supra allegabimus, licet
 uterq; de Soto apelletur, & uterq; doct̄,
 ac pius, qui ordinis fuerūt. s. Dñici, sed
 ille appellatur Petrus, hic autē Dñicus,
 qui

DE REDDIT. ECCLES.

qui istam partem doctissime defendit
in libro 10. de iusti. & iur. q. 4. arti. 3.
ubi tenet post divisionem factam, de
qua in cano. uobis, & in cano. quatuor,
& in cano. de redditibus 12. q. 1. fructus
illius partis, quæ clerico cõtingit, & eadẽ
ratione post erectionem beneficiorum
fructus eorum ita libere sibi cedere, ut
possit de eis sicut de bonis proprii patri
monii disponere. & istam sententiam ui
detur sequi Reuerendissimus Episcopus
Segobien. in dicto c. cum in officiis nu.
3. de testam. licet eius uerba inclinare
uideantur in opinionem Card. quam
in sequenti opinione ponemus: sed ex
allegatis per ipsum magis colligitur se
cutum fuisse istam partem, quam ipse d.
Episcopus comprobatur etiam consuetu
dine. & huius opinonis uidetur etiam
fuisse præpositus Alexand. in cano. pri.
44. distinct. qui sequendo Card. Turre
crem. ibidem ita intelligit S. Thomã. &
quod hæc sit opinio S. Thomæ, licet R.
D. Martinus Nauarrus eum allegauerit
in contrarium, patet, quia in dicto art. 7.
ueri.

uerf. de his autem expresse uult, quod
 Episcopus in parte sibi assignata distri-
 buenda non magis peccet, quàm in pro-
 prii patrimonii erogatione, in cuius ero-
 gatione antea dixerat, possunt peccare
 in earum rerum dispensatione, uel pro-
 pter inordinationem affectus, per quam
 contingit, uel quod sibi plura conferant,
 quàm oportet, uel aliis etiam non, sub-
 ueniant secundum quod requirit debi-
 tum charitatis. & ita apparet, beatū Tho-
 mam uelle, quod non magis peccetur
 in distributione partis Episcopo, uel cle-
 rico assignatæ mensæ suæ, uel suo bene-
 ficio, quàm peccaretur in dispensatione
 bonorum patrimonialium, ita enim di-
 cit loquens de Episcopo in uerf. de his.
 De his autem, quæ sunt specialiter suo
 usui deputata uidetur esse eadem ratio
 quæ est de propriis bonis, ut scilicet pro-
 pter immoderatum affectum, & usum
 peccet quidem, si immoderata sibi reti-
 neat, & aliis non subueniat, sicut requiri
 debitum charitatis. hæc sunt uerba bea-
 ti Thomæ, licet in aliquibus exemplari-
 bus

DE RĒDDIT. ECCLES.

bus deficiant illa, sicut requirit debitū
charitatis, & male secundum fratrem Do-
minicum de Soto. dicto lib. 10. de iusti.
& iur. q. 4. ar. 2. uers. sexta cōclusio, quin-
imo secundum eundem deficiunt uer-
ba, quōd ad restitutionem non tene-
tur, sed tamen Alberic. de rosate. in suo
dictio. in uerbo clericus. 4. qui solet esse
uerissimus relator, refert S. Thomam si-
ne his uerbis, colligitur tamen quōd est
de intentione S. Doctoris, ut non solum
ad restitutionem nō teneatur clericus,
uerum nec peccet ex natura rei, etiā si
non in usus pios fructus partis sibi assi-
gnatæ, sed ad libitum distribuat. Primo
quia dicit idem esse iudicandum, quōd
de propriis bonis iudicatur, in propriis
autem bonis ex natura rei non peccat
non dādo pauperibus, ergo nec in istis,
si ergo non peccat, nec restituere tene-
tur, itē sicut excedēdo in usu suarū rerū,
ita excedendo in usu istius partis peccat
contra debitum charitatis, non contra
2 legem iustitiæ, ergo ad restitutionem
non tenetur, nec placet intellectus, quōd
ad

ad uerba dicti beati Thomæ ponit doctor Nauarrus, scilicet quod diuus Thomas uelit Episcopum posse disponere de his, quæ sibi deputata sunt, perinde ac de patrimonialibus, intelligendo, sibi eam partem deputatam esse, quæ boni uiri arbitrio sustentationi eius, sit necessaria, quia hæc intelligentia nullo modo potest defendi, quia esset contra alia dicta S. Thomæ in eodem loco, nam ut ipsemet d. Martinus notat bene, tria colliguntur ex diuo Thoma, primum quod Episcopus potest disponere de his, quæ sibi deputata sunt, perinde ac de patrimonialibus, quæ doctrina est, de qua est controuersia. Quia dominus Martinus intelligit de his, quæ sunt sibi deputata pro quantitate uictus, & uestitus, & suæ sustentationis secundum uero aliam intelligentiam de omnibus, quæ sunt suæ mensæ, & fructibus sui beneficii, quia hæc omnia sunt deputata sibi. Secundum quod colligitur est, quod prælatus restituere teneretur id, quod impendit ex ea parte, quæ deputata est

L prin-

8 DE REDDIT. ECCLĒS. 7

principaliter pauperibus, & Fabricis.
 Tertium, quod etiam teneretur ad restituendum quantitatem notabilem, ultra eam, quæ sibi decenter alendo sufficerent, si bona sint cōmunia, & indiuisa illi, pauperibus, & fabricæ, ex ista doctrina relata uerbis ipsiusmet domini Martini Azpileue. colligitur clare, quod eius intelligentia ad primum dictum beati Thomæ non potest sustineri, quia inter primum, & tertium casum domini doctoris Martini nulla est differentia, quia sicut in ultimo casu, cum res sunt in communi Episcopus accipiēs ultra necessaria suæ sustentationi in quantitate notabili peccat, & tenetur restituere, ita in primo casu secundum dominum Martinum, quando pars Episcopi est diuisa a parte pauperum, & fabricæ, & tñ beatus Thomas uult constituere differentiam, an bona sint diuisa, uel partes sint factæ, uel non, ergo intelligentia dñi Martini non est uera. Quod autem uelit diuus Thomas constituere differentiam inter bona distincta inter Episcopum, & pauperes, & fabri-

fabricam, & inter communia inter eos, cc
 pater. Dicit enim per hæc uerba, si ergo cc
 distincta sint bona, quæ debent in usum cc
 Episcopi cedere ab aliis, quæ sunt pau-
 peribus, & ministris, & cultui Ecclesiæ
 eroganda, & aliquid sibi retinuerit Episcopus
 scopus de his, quæ sunt pauperibus ero-
 ganda, aut etiam in usum ministrorum,
 aut in cultum diuinum expendenda, motus
 est dubius, quod contra fidem dispensatio-
 nis agit, & mortaliter peccat, & ad restitu-
 tionem tenetur. De his autem, quæ sunt
 specialiter suo xui deputata uidentur esse
 se eadem ratio, quæ est de propriis bonis,
 ut scilicet propter immoderatum
 affectum, & usum peccet quidem, si im-
 moderata sibi retineat, & aliis non sub-
 ueniat, sicut requirit debitum charita-
 tis, si uero non sunt dicta bona distincta
 eorum distributio fidei eius committitur,
 & si quidem in modico deficiat, uel
 superabundet, potest hoc fieri absque
 bonæ fidei detrimento, quia non potest
 homo in talibus punctualiter accipere
 illud, quod fieri oportet, si uero sit mul-

DE REDDIT. ECCLESIAE.

„ tus excessus, non potest latere, unde ui-
 „ detur bonæ fidei repugnare, & ideo nõ
 „ est absq; peccato mortali. hæc sunt uer-
 ba beati Thomæ, ex quibus colligitur
 dicta differentia, præterea dicta distin-
 ctio, & assignatio præbendæ, uel benefi-
 cii, uel mensæ nihil operatur, si eius nõ
 esset habenda ratio, sed postea deberet
 fieri alia distinctio, & subdiuisio quoad
 iustitiam, & restitutionem, nec posset si-
 ne peccato iniustitiæ uagare inter pri-
 mam deputacionem, & istam. Item ex
 diuo Thoma uidetur ex assignatione
 poni certitudo, quæ certitudo non pos-
 set considerari, nec referri ad certitudi-
 nẽ, quæ sit boni uiri arbitrio, hoc enim
 non potest esse punctualiter, ut dicit S.
 Thomas: ergo in primo dicto non de ista
 assignatione, sed de ea, quæ omnino cer-
 ta est, loquitur, quæ facta est distinguen-
 do mensã Episcopi, uel Clerici ab alijs.
 præterea ista secunda subdiuisio, seu as-
 signatio certa nunquam facta est Episco-
 po: ergo primum dictum beati Thomæ
 intelligitur de illa diuisione, seu assigna-
 tione

tionē certa, quæ reperitur facta in omnibus episcopatibus, & beneficiis per eorū erectionem, non de illa, quæ incerta est, & boni viri arbitrio relinquitur, quæ pūctualis esse non potest. præterea diuus Thomas vult, quod Episcopus in portione sua libere possit uagari, sine peccato eodē modo, quo posset in bonis patrimonialibus; ut expresse dicit. Pōtest enim donare, eodem modo, quo bona propria sine peccato. hæc autem facultas non potest cadere in illa portione, quæ sibi est necessaria pro uictu, & uestitu, in ea enim semper peccaret sibi detrahendo, ut donaret aliis, nisi donatio fieret ad solam necessitatem subleuandam, & ad hoc ipse fraudaret genium suum, ergo primum dictum Beati Thomæ, quod dat liberam uagandi facultatem in portione sibi assignata, non intelligitur de portione ad uictum, & uestitum necessaria. & quod in ista sub altera portione ita uagando semper peccat, clarissime ostendit hoc beatus Thomas in uersic. ad secundum in-

L 3 quit

2 DE REDDIT. ECCLES.

„ quit enim his verbis: Et ideo si de eoi
 „ quod usui Episcopi, uel aliquius cleri
 „ esse deputatum; uelit aliquis sibi subtra
 „ here, & consanguineis, uel aliis dare, nō
 „ peccat, dummodo illud faciat modera
 „ te, id est, ut non indigeant, non autem
 „ ut diuitiores inde fiant, nec potest colligi
 „ ex his beati Thomae uerbis, quod hic ex
 „ pressè uelit tantum posse dare, & donare
 „ re. consanguineis, & aliis ad necessitates
 „ & non ad diuitias ex parte sibi assignata
 „ & inuenit, quod in ea non habeo libera
 „ ram potestatem, tanquam in re aliena,
 „ quia uerū est, quod aliud peccaret in
 „ abusu, inchoatum est; sed non ex natura
 „ rei, & peccatum prouidit, quoniam haec
 „ iustitiæ leges, sed misericordiam, quæ
 „ peccat in de charitatib. adiunndo sibi
 „ necessaria, ut dicit idem. S. Thomas
 „ q. 120. ar. 9. ad primū, & ita. S. Thomas
 „ non tollit distinctionem, iam firmatam,
 „ qui potest clarius intelligi, quoniam ibidem
 „ respondet ad secundum argumentum,
 „ in quo dixerat, quod bona Ecclesie sūt
 „ pauperum, ergo ex eis clerici nihil possunt

sunt

sunt accipere, & ita procedit argumen-
 tum siue bona sint diuisa, siue non, quia
 argumenti vis est hæc, si est diuisio facta
 non debuit fieri de re, quæ est pauperũ
 & sicut in diuisa eadem ratione debent
 expendi in usus pauperum, ad hoc res-
 pondeat negando, quod solis pauperi-
 bus sint destinata, sed & in alios usus, ut
 dictũ erat per ipsum supra, in ministro-
 riũ, si alimẽta, ideo nõ est contra naturã
 honorum, ut clericis fiat assignatio, uel
 si non est facta diuisio, ut & eis se alere
 possint, & responsio S. Thomæ cadit, si-
 ue portio sit dimissa, siue non, quia re-
 sponso est generalis, & argumentũ erat
 generaliter conceptum, & ita hoc nõ
 laedit distinctionem iã firmatã, & quod
 dicit peccare, si imoderata sibi retineant
 uerum est lege iustitiæ, si id fiat re: nõ di-
 uisa, uel abusu, & sic in l. charitatis tan-
 tum, si id sit inrediuissa, & portione sibi
 assignata, quæ censetur eadem lege, qua
 bona patrimonialia, quia & in patrimo-
 nialibus non solum clerici peccant, uerũ
 etiam laici, si non erogent sua pau-

DE REDDIT. ECCLES. I

peribus, uel propter periculum necessi-
 tatis, uel superfluitatem habitorum, ut
 dicit diuus Thomas secunda secundæ q.
 118. art. 4. ad secundum, & ibidem ex-
 presse Caietan. ponit hæc uerba. Nam
 „ iuxta sanctorum doctrinam diuitiæ su-
 „ perflua non sunt diuiti, nisi ut dispen-
 „ satori concessa, adeo ut habeat meritum
 „ bonæ dispensationis. ex hoc infertur,
 quod qui superflua conseruat, uel largi-
 tur non indigenti, sed diuiti, moraliter
 peccat, quod probatur ex diuo Thomæ
 in hac quaestione 185. art. 7. uers. respon-
 deo. sed de his specialiter infra differemus,
 quia est Res non leuis momenti,
 sed in qua maximum animarum pericu-
 lum uersatur, & nota. prædicta circa do-
 ctrinam beati Thomæ, quia uerba ipsius
 a domino Martino Nauarro aliter ca-
 piuntur, sed ex supradictis uidetur mihi
 necessario ostendi mentem beati Tho-
 mæ eo sensu, quo Card. Turrecrema. &
 Domini. de Soto supra citati, accipiunt
 esse intelligendam. quod si aliqua ambi-
 guitas possit adhuc prætendi in uerbis
 sancti

sancti Thomæ dicta q. 185. tamē in quod
 lib. 6. q. 8. art. 12. ita clare loquitur, ut
 nulla possit remanere difficultas, ita enī
 „ inquit. Aliter ergo. dicendum est de illis
 „ tis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter
 „ ter sunt attribuenda necessitatibus pau-
 „ perum, & consequenter necessitatibus
 „ Ministrorum, sicut sunt bona hospita-
 „ lium, & aliorum huiusmodi, & aliter de
 „ illis bonis, quæ sunt principaliter attri-
 „ buta usibus ministrorum, sicut sunt præ-
 „ bendæ clericorum, & alia huiusmodi;
 „ nā in primis bonis peccatum commit-
 „ titur non solum ex abusu, sed etiā ex
 „ ipsa rerum conditione, dum aliquis in
 „ suos usus assumit, quod est alterius, &
 „ ideo tenetur ad restitutionē, tanquā dē
 „ fraudator rei alienæ. In secūdis uerō bo-
 „ nis nō cōmittitur peccatū, nisi per abu-
 „ sū, sicut & de bonis patrimonialibus dī-
 „ cū est. Vnde nō tenetur quis ad restitū-
 „ tionē, sed solū ad pænitiā peragēdā;
 „ hæc sunt uerba B. Thom. qui aperte uult
 „ fructus beneficiorum, & fructus bonorū
 „ patrimonialium eadē lege cēferi .s. quō
 „ ad

ad dominum, & legem iustitiæ, sed ex
 alio capite propter abusu strictius legē
 charitatis clerici, quàm laici tenentur,
 ut infra latius ostendemus, tam ratione
 personæ, quàm ex qualitate rerum. nec
 supra dicta intelligentiæ potest in cōtra-
 rium allegari S. Thomas secunda secun-
 da q; 43. art. 8. ubi dicit, quod quemad-
 modum bona civitatum commendata
 sunt præfulibus, & decurionibus earum,
 ita bona ecclesiastica sunt commissa præ-
 latis earum, quia S. Thomas non loquitur
 de parte assignata mensæ prælatorum,
 sed de aliis bonis ecclesiæ, quia omnia
 bona ecclesiarum sunt in administratio-
 ne Episcoporum, ut in c. quisquis: Episcopus,
 & in c. præcipimus 12. q. 2. & in
 c. culdentes 12. q. 1. non enim aliter intelli-
 gerentur dicta verba S. Thomæ in epistola
 si non esset comparatio cum præfulibus, &
 decuriones non sustineretur bonis civi-
 tatum, nec mensam habeant in dietis
 bonis, licet aliquando sibi assignetur ali-
 quod salarium; quod si decurionum me-
 sæ, vel alimentis assignati essent fructus
 certo-

bonorum bonorum, non negabit S. Thom.
 mas; quod de his fructibus decuriones
 possent tunc libere & arbitrio suo dispo-
 nere. Ideo ex dicto loco sancti Thomae
 magis confirmatur praedicta intelligen-
 tia, adeo ut mirandum sit R. D. Martinū
 Navarr. non in dicto tractate. q. 10. & 13.
 istum locum S. Thomae in suam sententi-
 am allegasse, praesertim cum ibi loqua-
 tur S. Thomas de defensione bonorum
 ab iniuria, quae inferuntur non de eorum
 usu, vel consumptione fructuum, dicit bonū
 bonorum, quia nec de hoc ibi tractat
 & haec ad propositū ab eo quaestio-
 nem, ita istius se cuncte opinio: habet
 suus authorem S. Thom. cuius auctori-
 tas merito est tanquam ubi operati-
 bus in mente eius contra eandem auctori-
 tatem laborasse. Nec mentionem ad com-
 munitatem intelligentiam S. Thom. quod
 ut dicit D. Martinus Navarr. ipse S. Thom.
 non versatus est in Italia, & Francia, ubi
 Episcopatus non sunt ita pingues, ut in
 Hispania, ut dicit D. Martinus dicta q. 12.
 num. 13 quia S. Thom. in hoc q. praesup-
 ponit

22 DE REDDIT. ECCLES.

ponit, quod superfit Episcopo ex sibi
 necessariis, ita, ut illud, quod superest,
 fit in materia restitutionis, & peccati con-
 siderabile, alioquin eius distinctio in
 multis redderetur superuacua; quo casu
 non differt id sit maximæ quantitati-
 tis, vel non, nam quæ differunt secun-
 dum plus, & minus non differunt in sub-
 stantia, ut in l. fin. ff. de fund. instr. & in
 lege Marcellus in princ. ubi Soci. ff. ad
 Trebellianum; Bartolus in l. 2. 2. lectura
 fol. C. de actio. & oblig. magis tamen
 videtur urgere pro Domino Martino
 Nauarr. quod idem S. Thomas secunda
 secundæ q. 119. arti. 3. ad primum lo-
 quendo de auaro, qui retinet propria, &
 de prodigo, qui dissipat, ponit hæc ver-
 ba, & præcipue hoc apparet in clericis;
 qui sunt dispensatores bonorum Eccle-
 siæ, quæ sunt pauperum, quos defraudat
 prodige expendendo, & tamen tempore
 S. Thom. erant beneficia erecta; & bo-
 na mensuræ eorum separata, ita ut necessa-
 rio hoc vitium intelligatur apparere in
 fructibus clericis assignatis, nec loquitur

tur de clericis regularibus, quia in his non poterat ita apparere, & esset divina re hoc ad eos tantum referre: sed dico quod S. Thomas non exponit ibidem, quomodo peccent, an ex natura rei, uel ex abusu, ut in dicta q. 185. declarat, & quod dicit quod sunt pauperū d. q. 119. ipse ibidē nō principaliter id declarat ideo ex illa q. 185. in qua ex professo hoc tractat, est summenda eius doctrina & ex dicta quæstione quodlibet. in quibus locis ponit sententiam suam distinguendo omnes casus, & ita clare colligitur eius doctrina, non per argumentum. ideo omnes alii loci Sancti Thomæ debent interpretari secundum istā distinctionem.

SVMMARIVM EX CAP. III

- 1 In quo differat opinio Cardinalis Zabarel. ab opinione S. Thom.
- 2 Proprium quomodo accipiatur.

DE REDDIT. ECCLES.

CAPITULUM III.

De opinione Cardinalis Zabare. & in
quo differat a S. Thom. opinione
de ista opi. videbitur infra 2.
parte c. in nu. 18.

Erra fuit opinio Cardinalis Za-
barella in clemen. quia conu-
git 2. ep. de religiosis domibus
& in clemen. contra de rescript. penult.
col. & c. fin. extra de pecul. clericor. bene-
ficiatum tanquam, cui administratio
sui beneficii libera sit permiffa, in quibus
cunque usus fructus conuertat, ad renu-
tationem non teneri, nec ab eo datum
uel donata reuocari. peccate tamen est,
& corrigi, posse si male dispofet. ista opi-
nio, licet uideatur esse eadem cum opi-
nionem præcedenti S. Thom. cum & bea-
tus Thom. & alii, de quibus in præcede-
ti opinione, teneant beneficiatos pecca-
re, si propter immoderatum usum, uel
affectum plus sibi affumant, quam op-
porteat, uel profundant, tamen hæc in-
ter

ter se maxime distant: beatus enim Tho^{ce}
 ma ex natura rerum ipsarū, non ad plus^{ce}
 eos obligat, quā in dispensatione rerū^{ce}
 sui proprii patrimonii, in qua etiā pecc^{ce}
 atur per abusum, sed Cardin. Zabara hō^{ce}
 ita eos Dominos efficit, sed ad ministrari^{ce}
 torum nomine retento, eis liberam dis^{ce}
 pensationem concedit, non tamen eos
 dominos, ut proprii patrimonii condita
 rit, ponit enim hæc uerba in d. clemend
 gratia. Aduertendum, quod aliqui d. pos
 ,, restitui proprium alicuius quoad hoc
 ,, ut libere possit disponere, nec possit puni
 ,, ni ex inde, & hoc modo proprio est,
 ,, quod est meum de iure gentium uel de
 ,, iure civili, adeo quod possum libere dis
 ,, ponere, ut in rebus patrimonialibus uel
 ,, uel quas sitis ex titulis licitis; alio modo p
 ,, & minus stricte potest dici propriū id
 ,, de quo quis habet liberam dispensatio
 ,, nem, ita quod licet, si male dispeserit, pos
 ,, sit inde corrigi, & puniri, tamen dispen
 ,, satio non reuocabitur. sic dico redditus
 ,, beneficiorum esse institutorum in eis;
 ,, quia, si clericus fructus alienat, uel d. p
 nat

28 DE REDDIT. ECCLIE. q

» nat. etiam sine causa rationabili, teneat
 » alienatio, nec potest reuocari, sed ipse
 » poterit corrigi, & puniri, & ex hoc sibi
 » interdici administratio, tanquam fieret
 » dilapidatori, & ad hunc effectum uadunt
 » iura, quæ dicunt clericum debere contē
 » tum esse uictu, idest si uult non illicite
 agere. hæc sunt uerba Card. & eius opi
 nio, quæ licet concordet cum opinione
 beati Thom. in quantum a restitutione
 liberat beneficiatum etiam ab utentem
 fructibus beneficii, quoad peccatum in
 differunt; cum illa opinio diui Thom.
 maiorem potestatem ratione domini
 cōcedat, quàm hæc, quæ dominium nõ
 concedit, eo modo, quo alii domini sũt
 iure ciuili, uel gentium, licet uerum sit
 quod ipse Card. quodammodo sibi ipsi
 contradicere uideatur, cum prius bene
 ficiatos dominos fructuum appellet, &
 ut in præcedenti opinione retulimus,
 etiam eis ius donandi salua conscientia
 permittat, & in d. Clemen. quia contin
 git prima oppos. num. 8. eos usufructuarios
 expresse constituat, cum tamen in dicto
 c. fin.

PARS SECUNDA C.III. 89

c. fin. ad quod se refert, nec usufruariis, nec usufructuariis dicat esse comparandos. istius opinionis Cardinalis forsitan fuit. Reuerendissimus Episcopus Segobien: dicto loco, cuius uerba uidentur ambigua, ut diximus in præcedenti opinione, & ad hanc etiam opinionem uidentur posse trahi uerba l. mol. c. fin. de pecul. clerico, & hoc uidentur sequi præpos. Alexan. in d. c. i. 44. distinc. cuius uerba etiam possunt trahi ad præcedentem opinionem: nihilominus tamen uerum erit istas opiniones inter se differre, nec eiusdem esse rationis, ut ad sensum patet, cum alterum iure domini, alterum iure administrationis concedatur, alterum alienationem facere permittat et i usus non pios sine peccato, si non detur excelsus, alterum uero ex mala administratione peccatum inferat, licet prædicti doctores confundere hæc uideantur.

SUMMARIVM EX C.III.

1 Distinctio inter fructus beneficiorum habentium, et

M non

DE REDDIT. ECCLES.

non habentium administrationem.

Opinio hostiensis circumscripta consuetudine communiter reprobatur.

CAPVT III.

De opinione Hostiensis, de qua disputatur in 4. parte c. i. num. 15. cum sequenti.

Varta fuit opinio Hostiensis in c. fin. de pecul. clerico col. i. & 2 & in c. cum in officiis, & in c. relatum secundo. in §. seu. uerfi. nomine autem de testamen. ubi distinguit inter beneficiatum, qui habet beneficium cū administratione, & inter eum, qui habeat beneficium simplex, ut primus, qui administrationē habet, dum uiuit, quasi usufructuarius sit, qui & donare possit, moderate tamen, ut ibidem dicit; & in summa tit. de donat. §. & quid, & tit. de pænit. & remiss. §. quibus, & qualiter uerfi. quid de Prælat. sed non possit in morte disponere, qui uero nullam administratione

stitutionem habet, possit de fructibus, & in uita, & in morte disponere, & dicit quod hoc seruat quasi generalis consuetudo. istam opinionem uidetur sequi glo. Ioan. Andr. in c. præsentī de officio ordin. in 6. sed cū ista opinione Hostiensis, si circumscribas consuetudinem, de qua in sequenti opinione agemus, pau- ei, uel forte nullus, hoc ex proposito agens transit, licet inconsulto Alexā. qui alias solet esse diligens relator, in l. diuortio in num. 5. ff. sol. matri. dicat cōmuniter approbari opinionem Hostiē. imo quod peius est ibi Alexan. refert opinionem Hostiensis distinguendo aliter, quā distinguat Hostiēsis, ut id, quod Hostiensis tribuit beneficiato non habenti administrationem, ipse habenti administrationem tribuat, & per contrariū, & in utroque errat Alex. quia, nec Hostien. dicit id, ad quod eum ipse allegat (sed forte fuit error scribentis) nec eius opinio est communiter per doctores approbata, licet et glo. prag. sanct. galli. tit. de annat. §. item quod si in Ec-

DE REDDIT. ECCLES.

clesia in uerb. acquisitos, dicit communem opinionem, cum uerius sit eam opinionem, communiter reprobari de iure, ut ex doctoribus allegatis in prima opinione apparet, qui probant opinionem Archidiaconi, & Innocentii Archidiaconi inquam expresse reprobantis Hostiensis opinionem, licet Ioannes de Platea in l. 1. de anno. ciui. lib. 11. uideatur cum eo transire, & Bellam in c. cum uenerabilis nu. 46. dicat quod quoad beneficia simplicia communiter moderni teneant opinionem Hostien. tamen nullus fere est, qui dictam distinctionem de iure admittat, sed de consuetudine, & Bald. conf. 313. uol. 2. qui dicitur recurrendum ad glo. in d. c. presenti, non declarat, an de iure, uel de consuetudine, quia utrunq; ponit glo. & ita etiam potest intelligi decisio Rotæ 41. de probatio. in antiq. incipien. cum camera Apostolica, & decisio. 1. de solut. quæ et potuerunt consuetudinis habuisse rationem; facit etiam decisio. 1. de tranlatio. Epis. in antiq. quæ se remittit ad d. glo. &

& dicit quod idem est dicendū de præ-
lato translato de una Ecclesia ad aliam,
uel assumpto, respectu fructuum prioris
episcopatus, uel beneficii, quod de mor-
tuo de quo text. ubi Egi. de Bellame: in
c. si quis iam translatus 21. q. 2. Zabate-
li. c. consi. 110. & ita translatus nunquam
lucrabitur fructus, nisi in illis casibus in
quibus, si moreretur transmitteret eos
ad hæredes secundum diuersas opi. secū-
dam opi. hostiens. si sint fructus benefi-
ciorum non habentiū administrationē
& sint percepti, & reconditi, nō alias ex
emplo usufructuarii secundum glo. d. c.
præsenti decius ueritate dicitur infra
n. parte.

CAPVT V.

Quæ fuerit Caietani opinio, & in quo
differat a præcedētib. opinioñibus.

Vinta opinio fuit Caietan. in d.
q. 185. art. 7. qui uult loquen-
do de Episcopo, quod cū pars

M 3 paupe-

DE REDDIT. ECCLES.

pauperum, & fabricæ non reperiatur, quæ sunt in diuisione assignata, ut in c. mos est, & in c. de redditibus 12. q. 2. ubi ex bonis Ecclesiasticis sũt quatuor partes, una ut ex eius fructibus Episcopus sustentetur, & peregrinos recipiat, secũda pro clericis, tertia pro pauperibus, quarta pro fabrica Ecelesiæ, de quo supra mentionem fecimus, & infra latius differetur, si fructus Episcopales sint pinguiores, & notabiliter abundantes ita, ut sapientis animo cadere non possit, quod sint Episcopo assignati pro sola ipsius Episcopi, & eius familiæ sustentatione: saltem Episcopus duas quartas teneatur distribuere iuxta dictos canones, & quod aliter faciens ad restitutionem sit obligatus, quia, cum ita abundantes redditus sibi cõferuntur, ut patri pauperum collati uideantur, hac diuisione non grauat Caietan. cæteros clericos, præter Episcopos, uel quod alii simpliciter pro sua sustentatione sunt assignati, sicut, & pars pauperibus est assignata simpliciter, sed ut patri pauperum, hæc opinio differt

differt ab opinionibus supra recitatis ut dicit D. fr. Domini. de Soto in d. q. 4. art. 3. primo differt ab opinione Archidiaconi circa clericos, qui non sunt Episcopi, quia eos liberat a restitutione, & in hoc quodāmodo accedit ad opinionem Hostiensis, licet ab ea differat, cum Hostien. æquet omnes beneficiatos habentes administrationem: item differt in alio ab utraq;, quia facit illam subdiuisionem, & ea facta in illa portione remanēte liberare uidetur a restitutione, licet postea conturbare uideatur istam subdiuisionem: & dicit quod, licet esset liberatus ab illa diuisione propterea quod dicta iura essent abrogata, quoad id, quod est iuris positiui, non tamē possunt abrogari quoad id, quod est iuris diuini, hoc est quod sint Episcopi patres pauperum, & templorum suorum reparatores quoad fabricam, & suppellectilem, & propterea nulla ratione a fide li distributione pro sustentatione utrorumq; excusantur, quamuis excusentur a quota. hæc fere sunt uerba Caietan. ex

DE REDDIT. ECCLES.

quibus apparet quod, licet antea nutauerit, tamen quoad Episcopos est in opinione Archidiaconi, licet generaliter Dominus Martinus Nauarr. eū pro sua opinione adduxerit in predicto loco quaestione secunda num. 9 & forsan Caietanus de aliis clericis nō expressit, quia non existimabat ita pingues esse prae bendas, seu beneficia, sicut nunc esse reperiuntur, sed non adeo remotus, a nostra aetate fuit Caietanus, ut haec interpretatio admitti possit.

SVMRRIVM EX C. VI.

- 1 *Consuetudo Hispaniæ disponendi de fructibus Ecclesiasticis.*
- 2 *Consuetudo Galliarum.*
- 3 *Consuetudo tolerata sciente, & patiente Papa.*
- 4 *Durum esse fateri tot insignes praelatos sequentes consuetudinem esse in statu damnationis.*

CAPVT VI

De opinione eorum, qui ex consuetudine admittendam opinionem Hostiensis censuerunt, de qua consuetudine disputatur in 4. parte in c. 1. num. 8. cum sequentibus.

Sexta opinio fuit supradictorum Hostiensis, & Io. And. quod consuetudine generali, illa distinctio admittatur, ut Henr. & alii tenent in cap. fin. de peculio clerico Calderinus consilio secundo titulo de pecul. clerico columna fina. Anchar. Domin. & alii dicto cap. presenti, & Bertachinus de Episcop. libro quarto quarta parte numero tertio & decimo octauo qua in re sunt uariæ consuetudines, nam in Hispania est generalis consuetudo, quod omnes clerici seculares libere de fructibus suis disponant, tam in uim contractuum, quam in ultimis uoluntatibus

DE REDDIT. ECCLES.

tibus, quinimo ab intestato habent in
eis successores, nisi sint Episcopi, qui
per uiam ultimæ uoluntatis non dispo-
nunt: cuius consuetudinis, & Reueren-
dissimus D. Episcopus Segobien. & Re-
uerendus Dñs. Nauarrus sunt asserto-
res. & in illis Hispaniarum regnis est res
2 notissima, & etiam in Gallia sunt de
hoc consuetudines, ut refert glo. d.
pragmat. sanc. & Egid. de Bellame. in d.
c. cum uenerabilis §. q. ideo opus est in
hoc uidere uim harum consuetudinũ,
quia sunt uariæ opiniones scriptorum:
Nam Hostien. dicto c. cum in officiis §.
hoc igitur. refert opinionem quorum-
dam, qui admittunt, ut possit quis testa-
ri rebus emptis de redditibus Ecclesia-
sticis stante consuetudine, & ipse uide-
tur transire cum hoc, quod sit attenden-
da cõsuetudo; quod etiam admittit Io.
Andr. in regul. nemoplus de regul. iur.
in mercurial. Fab. etiam §. is uero. de re-
rum diuifio, uult consuetudinẽ attendẽ-
dam. Henric. etiam in c. relatum 2. de te-
stamen. & Ioan. de fant. relatus a Domi-
nic.

PARS SECVNDA C. VI. 94

3 nic.d.c.præsenti dicunt esse consuetudinem toleratam sciente Papa, & gl. pragmat. sanctio.gall. dicit in hoc consuetudinem a peccato excusare. & Petrus de Vbal. admittit dictam consuetudinem in tracta. de successio.ab intestato in fin. tracta.cum pluribus allegatis a Reuerendissimo Domino Episcopo Cobarrub. d.c. cum in officiis de testamen.num.8. in medio. & etiam Egid. de Bellame.d. c.cum venerabilis num.47. q. 5.& præposi. d.princip.44. distinct. Card. etiam Turrecremat.in c. nulli in num.11.& 12 q. 5. & d. Episcopus Sogobien. supra allegat. probare uidetur hanc consuetudinem, & dicit Egid. d.c.cum venerabilis num.46. quod durum uideretur, ut fateamur tot insignes prælatos disponentes redditibus suorum beneficiorum esse in statu damnationis.

SVMMARIVM EX C. VII.

- 1 *Consuetudo in modicis rebus admitti potest.*
- 2 *Qui sunt, qui istam sequantur opinionem.*
- 3 *Intellectus.c. ad hæc de testamen.*

DE REDDIT. ECCLIE.

CAPVT VII.

In quo ponitur opinio eorum, qui consuetudinem non excusare clericos affirmât, & qui sint, qui eam sequantur hæc opi. reprobatur in 4. par. te c. i. num. 8. cum sequentibus.

Sextima est opinio consuetudine talem nullo modo excusare tantamquam prauam, & iniquam, nisi circa moderatum modum disponendi uersetur, ut in paruis rebus, ita, ut non multum lædatur ecclesia, ut dicit Dominicus & Anchar. d. c. præsentis prout defendit Abb. panor. d. c. cum in officiis num. 51. de testam. qui idem sentit c. i. de Ecclesiæ ædific. & plures refert Reuerendissimus Episcopus Cobarrub. in eodem c. cum in officiis num. 9. qui dicunt istam opinionem esse communem, & ei assentire omnes tam in c. i. de testam. quam in c. relatum 2. & tit. eod. in c. fina. de pecul.

peculio clerico. qui doctores hoc probant ex textu in dicto capitulo relatum, in quo dicitur, quod non est improbanda consuetudo, *ut de his, pauperibus, & religiosis locis, & illis, qui uiuenti seruiant, siue consanguinei sint, siue alii, aliqua iuxta seruitiorum meritum conferantur.* in quo maxime aduertendum est, quia non uidetur posse dici quod omnes doctores dictam conclusionem teneant, Nam in primis Innocen. dicto c. relatum. 2. nullo uerbum facit de ista consuetudine, de qua nunc agimus, licet de alia loquatur, quæ nihil facit ad propositam questionem: Hostiensis autem super uerbo morientis. approbat potius consuetudinem, quam dicit existere secundum suam distinctionem. & ita potius poterit pro contraria parte allegari. Ioannes Andreas etiam idem asserit tam ibi, quam in glosa in dicto capitulo præsentis, & ita potius pro contraria potest allegari, qui alibi, ut dictum est in præcedenti opinione, id aperte asserit.

DE REDDIT. ECCLES.

afferit, & defendit Anto. de Butr. in d. c. relatum quatenus loquitur de consuetudine num. 13. potuit allegari pro contraria parte, cum sequatur Io. Andr. in mercurialibus supra allegatum, ad quod etiam se remittit Io. de Imol. Henric. uero expresse admittit consuetudinem ibi. & ita, si recte considereretur scribentes d. c. relatum. 2. non potuerunt omnes pro ista opinione allegari. Nec obstat quod Io. And. & Anto. de Butrio in c. ad hæc de testamen. expresse reprobare uideantur consuetudinem, quod clerici possint dare mobilia omnia consanguineis in testamento, & quod solum ualeat dicta consuetudo, & per eam teneat dispositio, si modica donet clericus, quia præfati doctores non loquuntur de ista consuetudine, de qua supradiximus, quando de fructibus beneficii testantur, sed quando uelint donare de mobilibus Ecclesiæ, quæ sunt propria Ecclesiæ, & non sunt redditus beneficii, prout loquitur tex. in d. c. ad hæc & ita expresse hoc interpretatur Cardi. Zaba-

PARS SECVNDA C. V. 96

Zabarel. in d. c. fin. de pecul. clerico. dicens quod dictum c. ad hæc loquitur de bonis mobilibus per ecclesiam acquisitis, non autem de fructibus, qui non sūt bona acquisita; & ita consuetudo in illis bonis solum operatur, quando in parvis mobilibus Ecclesiæ propriis fieret dispositio, non autem si multum læderetur Ecclesia argumento in c. terrulas 12: q. 2. & licet Imol. in d. c. ad hæc uideatur magis sentire, id etiam procedere in fructibus, tamen idem Imol. expresse in d. c. fin. col. fin. de pecul. clerico approbat consuetudinem adeo, ut dicat, cum bona conscientia posse clericos de fructibus suorum beneficiorum disponere. ex quibus colliges dubium esse, quæ sit cōmunis opinio in hac re, cum uariant doctores sæpissime in ista materia adeo, ut in uno, eodemq; loco uideantur longe diuersa approbare.

SVM-

DE REDDIT. ECCLES.

SVMMARIVM EX C. VIII.

1. Consuetudo disponendi de fructibus ecclesiasticis habet locum inter vivos, non in ultima voluntate.
2. Consuetudo operatur solum, ut possint clerici dispo- nere ad pias usus, non alias.
3. Etiam ex indulto sedis apostolicæ non posse cleri- cos disponere de redditibus ecclesiasticis.
4. Indultum solum operari, ut possint clerici ad pias causas testari, non alias.
5. Quod valeat uultum indultum indistincte, prin- cipem tamen concedentem peccare.
6. Quod clericus constitutus in infirmitate non pos- sit ad pias etiam causas disponere.
7. Contraria opinio, D. Doctoris Nauarr. præceden- ti opinioni.
8. Ponuntur declarationes, & diuersæ opiniones in q. supradicta, & nu. 9. & 10.
11. De acquisitis ex quotidianis distributionis, cleri- cus libere potest disponere, & in uita, & in morte.
12. Ponitur contraria opinio præcedenti.
13. De acquisitis ex pensionibus ecclesiasticis, cleri- cus libere disponit in uita, & in morte.
14. Contraria opinio, quod non differant pensiones ab alijs ecclesiasticis redditibus.
15. Opinio quod de illa portione, quæ est necessaria pro sustentatione, clericus possit libere disponere

Con-

P A R S S E C V N D A C. VIII. 97

- 16 *Contraria opinio præcedenti opinioni.*
 17 *Quæ ex titulo lucratiuo recipiuntur a clericis extra pietatis causam tenentur ad restitutionem.*
 18 *Commendatores ordinum, quos uocant, arctiori quàm clerici obligatione ligantur, secundum opinionem Nauarri, sed hoc reprobatur infra.*
 19 *Decimas possidentes siue sint principes, siue alii seculares eadem obligatione, qua clerici obligantur, immo, si opinio Archidiaconi uera est, non possunt ab eis possideri.*
 20 *Clerici, qui nunc usuarij, nunc usufructuarij appellantur, nunquam nomen Domini sortiuntur, secundum doctorum sententiam, sed in hoc ponitur noua opinio.*
 21 *Quod de decimis in præcedenti opinione dictum est, & in pensionibus, quas laici possidēt, locum habet.*
 22 *Concilium Tridentinum secundum D. Martinum Nauarr. approbat opinionem Archidiaconi.*
 23 *Immo Concilium Tridentinum nihil quoad legem iustitiæ disponit.*

C A P V T VIII.

In quo ponuntur uariæ doctorum sententiæ, quæ sunt declarationes dictarum opinionum, seu moderationes.

Nota est opinio, quod consuetudo supradicta solum recepta

N fit

DE REDDIT. ECCLES.

fit, ut in uita prædicti disponere possint,
I in morte uero, seu per ultimam uolunta-
tem, nec iure, nec consuetudine possint,
ut dicit Card. in d. c. fin. de pecul. cleri-
» co. 4. col. ubi ponit hæc uerba. sed com-
» munitè receptū est quod nō testentur.
& ad hoc quod non possint in morte di-
sponere, possunt allegari omnes illi, qui
etiam ius disponendi negant in uita,
quos in prima opinione adduximus,
adeo, ut nec ad pias causas clerici testari
possint, ut uoluit Bald. in authe. licen-
tiam. C. de Episcopis, & clericis, & D.
Mart. Azpilcueta in d. tract. q. 3. in prin-
num. 8. & in suo manual. confesso. c. 25.
num. 128. sed hæc questio quoad con-
suetudinem magis facti est, quàm iuris,
Nam (ut diximus) in Hispania omnes
clerici nō regulares testantur, nisi sint epi-
scopi, & habent etiam successores ab in-
testato nulla distinctione bonorum fa-
cta; quoad Episcopos autem ius com-
mune seruatur. ex quo ostenditur stri-
ctiorem obligationem esse in Episcopo,
cū usus, uel cōsuetudo circa ultimā uo-
lunta-

luntatē nihil quoad eos imutauerit, nec eos cōpræhēderit; quod nō est alienū ab eo, quod ex Caieta. supra retulimus. Nona est opinio, quod consuetudo solū possit efficere, ut beneficiati de fructibus beneficiorum ad pios usus in morte disponere possint, ut dicit D. Marti. Nauarrus in d. suo manual. c. 25. nume. 129. quod iure communi concessum non erat, ut dictum est in præcedenti cōclusionē, & istam interpretationem recipere consuetudinem, ut de indulto apostolico, uel facultate testādi Paulo post dicemus, ut magis prorogata sit facultas disponendi, quā mutata natura uideatur, argumen. C. de inofficio testamen. in l. si quando.

Decimo est opinio, quod a deo dispositio de his fructibus clericis, Episcopis, uel non Episcopis sit interdicta, ut nec indultū, seu facultas testandi a summo Pontifice concessa, nisi existente iustissima causa, efficere possit, ita tenet Abb. Panor. in repetitio. c. cum esses 5. q. nu. 30. cum sequen. extra de testamen. quē

DE REDDIT. ECCLES.

sequitur Barbat. in d.c. cum in officiis eod. tit. num. 11. male transcribendo dicta Abbatis, licet eum non alleget, qui idē facit in tracta. de præstan. Card. prima parte 4. q. basilic. ubi tamen nūtat in ista difficultate, sed Franc. Perusi. in rub. de testamen. lib. 6. num. 59. q. 6. sequitur Abbatis opinionem, faciunt, quæ ipse trad. latissime ibidem q. 17. de quo dicemus in quarta parte in c. 3. numero 4.

4 Undecima est opinio indultū, seu facultatem testandi prædictam a summo Pōtifice Episcopo, uel clerico concessam, solum efficere, ut ad pias causas testari possint, & in hoc solum ualere, quod tunc magis uideatur prorogata facultas, quam clericus in uita habebat, quā mutatus modus disponendi a canonicis statutus. & hæc est opinio D. Mart. Nauarr. d. q. 3. num. 17. & in d. Manuali confessio c. 25. num. 129. Quinimo ita interpretandam facultatem testandi de fructibus beneficiorum clericis a Papa concessam, ut in pios usus tantum te-
sten

stentur, uult Andreas Barba. in dicto tra-
cta. de præst. Cardinal. in 1. parte q. 4.
num 7. quem refert Reuerend. domin.
Episcopus Segobien in d. c. cum in offi-
ciis, quod sequitur D. Mart. Azpilcueta
in d. tract. q. 3. num. 20.

Duodecima opinio est, quod facultas
5 prædicta etiam extra prædictos casus
concessa, ualeat quidem & firma sit,
Pontificem tamen concedentem pecca-
re, si sine causa concedat, tamquam
hoc ius posituum respiciat, ut refert
D. Episcopus Segobien. in d. c. cum in
officiis num. 7.

Decimatertia opinio est clericum in
infirmirate constitutum, uel Præla-
tum, ex qua postea decedat, sicut nec
testari, ita nec donare inter uiuos pos-
se, etiam ad pias causas, quod tunc
ea dispositio magis ultimæ uolunta-
ti, quàm donationi inter uiuos com-
paretur, ut sentit Abbas in capitulo,
ad hæc in fin. de testament. quod te-
xtus ibidem in ea specie solum permit-
tat donationem rei modicæ, & ibi-

E R E D D I T . E C C L E S .

dem expresse Imol. 2. notab. quod si extra pias causas ab infirmo fieret, nulla est dubitatio, quod donatio sit inuvalida, ut infra dicemus 4. parte c. 4.

- 7 Decima quarta opinio est, præcedenti contraria scilicet quod donatione inter uiuos possit prælatus, uel clericus in infirmitate constitutus disponere ad pias causas, sicut posset sanus. istam opinionem defendit latissime D. Mart. Azpilcuet. Nauarr. in tract. de redditi benef. Ecclesiast. q. 2. num. 85. & q. 3. num. 8. cū sequent. ad quod allegat alios Doctores Reuerē. dominus Episcopus segouien. d. c. cum in officiis num. 5. scilicet Anchar. Imol. & Barba. 2. col. post Abb. dicto c. ad hæc de testam. sed mihi uidetur quod prædicti dd. dicunt contrarium, cum constituto clerico in infirmitate solum concedant facere donationem in terminis illius textus scilicet in modica quantitate, & ita non simpliciter, & in quacunque summa permittant donationem, sed potius prohibeant.

Quin

8 Quintadecima est opinio Io. And. Car-
dinal. & Barb. nu. 6. in d. c. ad hæc, quod
ita demum donatio talis ualeat ad pias
causas facta, si re ipsa fiat traditio, secus
uero, si ad traditionem nō perueniatur.

9 Sextadecima est opinio Innocen. & Io.
And. ibid. ut etiam sine traditione do-
natio firma sit, & successores eam exe-
qui teneantur, ut nihil profus in hac
materia sit, quod non uocetur in con-
trouersiam.

Decimaseptima sit opinio, ut opinio In-
nocen. uera sit, in donatione modicæ
quâtitatis, ut in terminis illius capitul,
si uero sit maioris quantitatis, sine tradi-
tione non subsistat.

Decimaoctaua opinio est, quod, licet
11 de fructibus beneficiorum clerici di-
sponere non possint nec in uita, nec
in morte, solum que usufructarii habeantur,
eam tamen portionem, quæ in
distributionibus quotidianis est sibi as-
signata, liberam obtineant, ut de ac-
quisitis ex ea arbitrio suo possint di-
sponere etiam in ultima uoluntate, ut

DE REDDIT. ECCLES.

dicat Domin. & Franc.c. 1. §. qui uero num. 4. de cleric. non residen. lib. 6. & refert plures Petrus Paul. Parisi. qui dicit istam opinionem communem conf. 33. uol. 4. consiliorum num. 10 & Ancha. d. c. præfenti Cardinal. in Clemen. fin. de præben. q. 13. quos allegat. d. Paris. sentit D. Episcopus Segobien. in d. c. cū in officiis num. 4.

Decimanona opinio erit, distributio-
12 nes eodē iure censi, quo alii fructus
beneficiorū, quod Petr. de Vbal. in trac.
de succes. ab itestato clerico. uers. 6. quæ
ro, probare uidetur & D. Mart. Azpil-
cuet. in d. tracta. quæst. 1. nu. 74. ubi hoc
expresse affirmat de quo i par. 3. c. 5. nu. 6.
13 Vigesima opinio est, quæ asserit pen-
siones clericis assignatas super quibus-
libet beneficiis adeo clericorum fieri, ut
de acquisitis ex eis, & in uita, & in mor-
te disponere possint, istam opinionem
tenet gig. in tracta. de pension. in q. 52.
quem expresse sequitur Reuer. D. Epi-
scopus, Didacus de Cobarrub. in dicto
c. cum in officiis num. 6. in fin.

Vige-

PARS SECUNDA C. VIII. 101

Vigesimaprima opinio est contraria Nauarri in d. tracta. q. 1. nu. 79. ubi asserit pensiones Ecclesiasticas nihil penitus in hoc differre a fructibus illorum beneficiorum, super quibus sunt assignatæ; eademque lege eam portionem in pensionarium trāsire, qua futura erat apud beneficiatum, si ea portio ad pensionarium non pertineret.

Vigesimasecunda opinio est, ut quod de illa parte, quæ sit necessaria pro clerici sustentatione, secundum sui status conuenientiam, genium fraudando susti corradit miser clericus, libere, & sine peccato disponere, etiam in non pios usus possit arbitrio suo, ut per Nauarum in dicto tracta. quæstione 1. nume. 59. & num. 82. & idem in manuali confesso. c. 25. num. 127. Sotus in d. q. 4. art. 3. de iustitia & iur. lib. 10. & alii allegati a D. Marti. & idem tenet Reuer. Episcopus Sogobien. in d. c. cum in officiis num. 2. uers. 3. ex eadem.

Vigesimatertia opinio est cōtraria huic, 6quam expresse sentit Abb. Panormitan. in

in d.c. cum esses in repetit. num. 27. ex
 „ de testamen. ibi parce uiuendo, ubi uult
 quod illud, quod superest clerico ex fru-
 ctibus sui beneficii, etiam parce uiuen-
 do, non potest expendere in soluendis
 debitis per eum contractis, si debita nõ
 sunt contracta in usum suum necessariũ,
 uel pro ecclesia sua, quia debet dispensa-
 ri ad eum usum, ad quem redditus fue-
 runt instituti. secundum quam opinio-
 nem clericus, qui auare fraudauit se de-
 bitis, & necessariis alimentis tribus, aut
 pluribus modis errat. primo in corpus
 suum peccat fraudando debitis alimentis.
 secundo, Animam peccato obligat,
 quia fecit contra charitatem, quæ a seip-
 so incipere debet; ut supradictum est ex
 S. Thoma, & facit C. de seruitu. & acqua.
 in l. præses, Tertio quia obligat se ad re-
 stitutionem, si hæc, quæ cumulauit in
 pios usus non conuertat, ultra malum
 nomen sordidi, & auari, quo apud oēs
 in uita notatur, maxime quia auaritia,
 quando eo peruenit, ut se ipsum pro-
 priis alimentis quemquã fraudare com-
 pellat

pellat, uidetur esse tāquam phthisis cōfirmata, & in ultimo gradu constituta, hæc est illa avaritia, quæ ab Apostolo simulacrorū seruitus appellatur & in c. cū omnis 1. q. 1. quando domino non seruit pecunia, sed illi seruit dominus, de quo dicitur in ecclesi. 6. *ui, cui Deus dedit diuitias, nec tribuit ei potestatem, ut comedat ex eis*, & de his, qui a diuitiis possidentur inquit Dauid *Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt uiri diuitiarū in manibus suis*. nō enim diuitiæ talium uirorū, sed ipsi diuitiarū, quibus se tradiderunt, sunt.

Vigesimaquarta opinio est, ea omnia, 17 quæ de peccato clericorum propter malam fructus beneficiorum dispensationem, & de restitutione obligatione dicta sunt, ea in quam omnia locum habere, in illis etiam, qui aliquid titulo lucratiuo ab ipsis clericis ex prædictis fructibus extra causas pias receperunt, ut peccent hi, & ad restitutionem teneantur, ut per D. Mart. Azpil. in dicto tractatu q. 1. num. 97. & 98. & q. 2. num. 33. cum sequent. secus uero si ex titulo oneroso habe-

DE REDDIT. ECCLES.

habuerunt, ut ipse optime defendit.

Vigesima quinta opinio in hac materia,
18 bona commendatarum, seu præceptoriarum sancti Iacobi de Spata, & de Alcá-tara, & Calatraua eadem lege, & grauiori centeri, quàm censeantur bona, & fructus beneficiorum, cum si religiosi sint, & uotum paupertatis emittant, & castitatis conjugalis, & eadem, & maiori ratione commendatores sancti Iohannis Hierosol. mitani eisdem legibus, & grauioribus constringi. & quod supradicti minorem disponendi licentiam de redditibus suarum commendarum, & propriorum bonorum habeant, quâ clerici seculares, aperte deducitur ex uoto per eos emisso, ut per D. Marti. late hoc defenditur in d. tracta. q. 3, num. 29. & in 1. q. num. 95. 36. corollario, & ideo & peccent, & ad restitutionem teneantur, si ea, quæ sibi supersunt a iusta sustentatione, pauperibus non elargiantur. de quo dicitur in 4. parte capitulo primo num. 13.

Vigesima sexta opinio potest ex iis deduci

PARS SECVNDA C. VIII. 103

19 duci, quod decimarū pars, quæ a principi-
 bus secularibus, & aliis possidetur, nō
 libere possit dispensari. sed, si opinio Ar-
 chiuera sit, quod ex natura rei, hæc bo-
 na in pia opera sint expendenda certum
 est, quod non minori obligatione, hæc
 bona possidētes, quā cleici beneficiati
 astringuntur, ut saltem, quæ sibi super-
 sunt in pios usus distribuant. quinimo
 sequeretur quod, non solum quæ sibi su-
 persunt, sed omnia cum in iuste posside-
 ant, si non sint ipsi, qui possident dictas
 decimas personæ tales, quæ bonis Eccle-
 siasticis secūdu eorū institutionē debeā-
 sustentari, uel quibus aliqua pars debeat
 tur iux. allegata sanctorū Patrū decreta
 12. q. 2. in c. de redditibus, cū aliis, Nec
 consuetudo, tolerantia, nec præscriptio
 nec priuilegium hanc obligationem possunt
 tollere, aut naturam bonorum im-
 mutare, cum quoad ea, quæ sunt iuris-
 diuini, non possit aliquid operari, ut
 Caieta. in hac materia supradicta allega.
 in d. q. 185 art. 7. notat. de quo dicitur
 in 4. parte c. 1. num. 14.

Vigesi-

DE REDDIT. ECCLES.

Vigesima septima opinio, quod licet ex
supradeductis colligitur, ut clerici rerū
suorū secundum aliquos usufructuarii,
20 secundum uero alios usuarii, & diuersis
respectibus, & temporibus appellentur
nullus tamen eos dominos bonorum
suorum beneficiorum constituat, cum
tamen secundum opinionem nostram,
uere Domini sint, non tamen ex hoc fe-
quatur, maiorem in dictis bonis habere
licentiam, quàm si solum usufructuarii,
uel usuarii existerent, cum aliquando iu-
ra domini ueri per legem ex iusta causa,
& eius potestas soleant impediri.

Vigesima octaua opinio, ex his etiā col-
21 ligitur redditus ecclesiasticos ex causa
pensionis in laicos collocatos ex priui-
legiis ita demum securam reddere con-
scientiam, si personæ tales hæ sint qui-
bus conferantur, ut illis secundum præ-
dicta sanctorum Patrum decreta bona
ecclesiastica sint destinata.

Vigesima nona opinio. Concilium Tri-
22 dentinum, in eo, quod prohibet episco-
pos, & clericos ex redditibus beneficio-
rum

rum consanguineos, aut familiares ditare, intellexit inesse illis onus distribuendi superflua pauperibus secundum D. Marti. dicto tracta. num 26. & quæctio. 2 num. 24.

Trigesima opinio huic contraria. Concilium Tridentinum nihil immutare, nec legem iustitiæ respicere in dispensatione bonorum Ecclesiasticorum, sed solū de lege Pietatis loquitur.

Ex supradictis quas retulimus, opinionibus satis apparet quā uaria, quā diuersa, quā penitus cōtraria in hac materia Doctores tradiderint, & quā difficilis hæc prouincia, quā aggressi sumus uideatur, ut prudentissimi. quēq; deterere debeat, sed si cōsiliū nostrū in hac re habeatur ratio, non male in ea uersati uidebimur, cum hoc unum, quod precipue desiderabamus, satis superque, ipso in limine præstiterimus, huius, scilicet quæstionis perplexos laberinthos ostendere, ut eruditos, & pios homines maxime inuitaremus, ut quod nos præstare, in hac re non possumus

DE REDDIT. ECCLE.

sumus, & quibus in locis nos deficimus, ipsi nos subleuent, admoneant, & adiuuent: qua spe interim recreati, usq; ad huius negotii metam deo duce progrediamur.

Finis secundæ partis.

DE REDDITIBVS ECCLESIASTICIS Pars Tertia,

In qua disputatur de opinione Archidiaconi,
& de uariis limitationibus quas ad
eam Doctores ponunt.

SVMMARIVM EX CAP. I.

- 1 *Quicquid habent clerici pauperum est de intellectu. c. quoniam quicquid, & aliorum similium canonum.*
- 2 *Quod superest clericis, pauperum est.*
- 3 *In rebus ecclesiasticis, clericus, tanquam in alienis rebus uersatur.*
- 4 *Clerici sunt administratores, non domini.*
- 5 *Mandatum cum libera non excusat a restitutione reliquorum.*
- 6 *Praelatus tenetur reddere rationem suae administrationis.*

○

DE REDDIT. ECCLES.

- 7 *Adiones directe, & contraria dantur inter clericos, & ecclesiam*
- 8 *An prælati teneantur conficere inuentarium.*
- 9 *Non est imponenda pœna, ubi a lege non reperitur imposita.*

CAP V T I.

In quo adducuntur rationes, & argumēta, quibus probatur opinio Archidiaconi.

IN Præcedenti huius libelli particula doctorū opiniones collegim⁹, sequitur, ut de earum ueritate disseramus, & rationes, & argumenta tam ab ipsis inducta, quàm a nobis excogitata, expēdamus. & quia huius quæstionis uis in hoc cōsistit, ut cognoscamus, quæ ex primis opinionibus sit uera, an opinio Archidiaconi. uel ei contraria, ideo potissimum in hoc uersabimur, non tamen aliquid prædictarum opinionum intactum relinquemus, breuitati temporis, & lectorum

rum utilitati consulentes. sed in hoc capite, & in hac particula de opinione Archidia. differamus.

Vult igitur Archidia. episcopos, uel clericos possidentes beneficia cum administratione, uel omnino simplicia, & omni administratione carentia, fructus ipsorum in proprios usus, & familiarum suarum, secundum status sui conditionem, conuertere posse, quod autem ex hoc supererit, in pauperum, & pietatis usus distribuere debere, sub peccati mortalis reatu, & restitutionis obligatione.

Pro ista opinione primo allegatur text. notab. ex Epistola diui Hiero. ad Damasū beatiss. Pont. in c. fi. incipien. quoniam quicquid 16. quæst. 1. cuius uerba sunt, *quoniam quicquid habent clerici, pauperum est, & domus illorum omnibus debent esse communes, & susceptioni peregrinorum, & hospitum inuigilare debent maxime, curandum est illis, ut de decimis, & oblationibus, cænobiijs & Xenodochiis, qualem uoluerint, & potuerint sustentationē impendant.* ex quo tex. multis modis cōprobatur diē a opinio, primo cñi tex. dicit quod quicquid clerici habent, pauperū est, quod

DE REDDIT. ECCLES.

etiam probatur ex decreto diuini Ambrosii. in c. conuenior 23. q. 8. probatur etiã in c. qui oblationes. secundo 13. q. 2. ubi oblationes, pauperum, & egentium alimenta dicuntur, & Urbanus Papa post uerba posita. c. uidentes. 12. quæstione 1. supra allegata, *ipse enim res fidelum oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. subdit licet ea uerba a Gratiano omittantur non ergo debent in alijs usibus. quàm ecclesiasticis, & prædictorum Christianorum fratrum, uel indigentiam conuerti, quia nota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum domino tradita, si quis autem, quod absit, secus egerit, uideat ne damnationem Anania, & Saphiræ percipiat, et reus sacrilegij efficiatur, sicut, qui pretia prædictorum fraudauerunt et c.* Et postea subiiciuntur uerba, quæ ponuntur in c. res Ecclesiæ 12. quæstione 1. *res Ecclesiæ oblatæ Domino dicuntur, & communes esse, & solum in destinatis usus dispensandæ, & facit tex. in capitulo expedit 12. q. 1. ubi dicit facultates Ecclesie non esse proprias, sed in communi possideri, & c. Episcopus eadem causa, & quæst. ubi tex. loquens de Episcopis inquit*

quit, participet autē & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam in suis quam in fratrum, qui ab ea recipiuntur, necessarius u sibus profuturis ita, ut nulla qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum dicentem, habentes uictum, & uestitum his contenti sumus, quod si contentus his minime fuerit, conuertat autem res Ecclesie in suos domesticos usus, & eius commoda, uel agrorum fructus &c. Et infra ibi, sibimet usurpent, ita ut ex hoc pauperes affligantur, facit etiam textus notab. in c. clericus 12. q. 1. ubi a Diuo Hiero. ad Nepotianum ponuntur notabilia uerba clericorum conditionem exprimentia, inquit enim, si autem ego pars domini sum, & funiculus hereditatis eius non accipio partes inter ceteras tribus, sed quasi leuita, & sacerdos uiuo de decimis, et altari seruiens, altaris oblatione sustentor habens uictum, & uestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequor. ex his uerbis clare colligitur clericum solum uictū, & uestitum habere posse, in reliquis autem nihil habere. facit et textus in c. præcipimus, eadem causa, et quæst. ubi dicit textus, præcipimus ut in potestate sua res Eccle. Episcopus habeat, si enim anime hominum pretiosiores illi creditæ sunt, multo magis oportet cū curâ de pecuniis agere, ita ut

DE REDDIT. ECCLES.

potestate eius indigetibus omnia dispensentur & c.
Idem probat Bea. August. in c. quia tua fraternitas eadem causa. 1 2. q. 1. ubi loquens de clericis dicit, *omne quod superest, necessitatibus, in causis pijs, & religiosis erogandum est domino magistro dicente, omnibus quod superest date eleemosynam, & omnia munda sunt uobis.* His consonant aliæ autoritates diui Bernardi, & Ambrosii, & aliorum sanctorum Patrum, & Canones Apostolorum, quos refert Reueren. Pater frater Dominicus de Soto in dicta questione quarta in articulo tertio quod adeo inculcatur in sacris decretis, ut iam abierit in prouerbium, bona ecclesiastica esse pauperū, ut dicit ipse dom. in articu. secun. cum ergo ex supradictis appareat, quod bona clericorum sunt communia, nō propria, ut ex illis primo ipsi clerici, postea pauperes sustententur, sequitur si in alios usus res ut communes, quàm ad eos, quibus hæ res destinatae sunt, clericus cōuertat, ex lege iustitiæ reus sit peccati mortalis, & ad restitutionem teneatur, tanquam
si

firmam; quæ communis est uas ex sociis alienaret, ut C. de commu. rerum alienatio. in lege portionem. Ideo, & actione furti tenetur ut in l. rei communis ff. pro loci. et est textus in l. si socius ff. de furt. si socius (inquit ulpia; *communis rei furtum fecerit (potest enim communis rei furtum facere) in tubitate dicendum est furti actionem competere.* Textus etiam notab. si l. prima §. socius si. ff. de usur. quinimo, cum hæc res Ecclesiæ sint, clericus ultra uictum, & uestitum sibi uendicando sacrilegus, nedum fur, est censendus, ut probatur in c. nulli liceat, & in capitulo indigne 12. questione secunda, & ita Archidiacon, supra allegatus furtum, & sacrilegium tales committere asseuerat, ut & infra dicemus. Secundo considerando uerba dicti tex. in c. qm̄ quicquid, ibi *de decimis, & obligationibus*, probatur dicta opinio, ex his enim manifeste apparet, cum oblationes dicantur quicquid Ecclesiæ oblatum est, ut in dicto capitulo res Ecclesiæ, & cum de decimis etiam loqua-

DE REDDIT. ECCLES.

tur iste textus, ex quibus hic Hieron^o & Augusti. in capitulo decimæ decimo sexto quæstione pri. dicit pauperibus alimenta deberi, & redditus beneficiorum, etiã ex his rebus consent, & ex eis beneficia erecta sint. clericos omnino sub reatu peccati mortalis, & restitutionis uinculo, ad hæc realia onera esse obligatos ut in l. 2. & in l. fin. C. sine censu. uel reliq. & in l. cum fundo ff. de seruit. rust. prædi. & est optimum simile ad nostram materiam in l. domum, quæ est l. 1. C. de præd. & al. reb. nauicul. lib. 1. ff. quod argumentum cum his, quæ trad. docto. late relati a Tiraquel. in tracta. de primigen. q. 43. num. 9. etiã uidetur ad principes seculares, & ad commendatores, quos uocant, ordin. Sancti Iacobi, & de Calatraua, & Alcantara, & multo magis ad eos, qui sunt ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani decimas ex priuilegiis possidentes pertinere. de quo infra latius dicetur. tertio etiã comprobatur ex isto textu dicta opinio Archidiaconi, quia text. dicit, quicquid clercici,

ei, utens uerbo in definitio apto cōptā-
 hēdere omnes clericos, siue tales sint,
 qui administrationem aliquam habeāt,
 ut sunt Episcopi, Abbates, & similes, si-
 nē tales sint, qui nullam administrazio-
 nem habeant; cum omnibus his, ut ex al-
 legatis decretis apparet, ea lex imposta
 sit, ut uictu, & uestitu contenti esse de-
 beant; reliqua pauperibus, & aliis piis
 operibus relinquunt: maxime cum, ut
 supradictum est, hoc ex natura ipsarum
 rerum contingat: Ideo apud qualescun-
 que uersentur personas, eodem iure cen-
 sēbuntur, ut in d. l. domum. Aduerten-
 dū etiā est circa dictum. c. quoniā quic-
 quid id, quod (ut solet) diligētius cōside-
 rat R. P. D. Martinus Nauarr. d. suo tra-
 ctatu; licet illud decretum a Gratia-
 no tribuatur diuo Hieronymo in epi-
 stola ad Damasum, tamen in exemplari-
 bus, quæ nunc habemus, eā epistolā nō
 reperiri; & tamen non solum a Gratia-
 no uerū a D. Thoma, & Innoc. dicta epi-
 stola allegatur, ideo existimat d. mar. uel
 Gratiani autoritate, tantos patres cum
 alia

DE REDDIT. ECCLES.

alia doctorum turba fuisse deceptos, vel aliquam epistolam maximi ponderis deesse in epistolis, quæ nunc extant diui Hieronymi, quod ultimû ego, uerissimum existimo, nec enim suspicari possumus Gratianum uirum piû, cui in hac re tot autoritates sanctorum patrum non deerant, ita scede imposturam gratis facere uoluisse, etiam si refragentur omnia exemplaria, non dico noua, uerum etiam antiquissima, quæ enim adeo antiqua erunt, ut tempora Gratiani, qui quadrigêtis ab hinc annis suum uulgauit decretum, attingere credamus, et eo quod attingant, & superent Gratiani tempora, nonne Gratianum existimamus antiquissima quæque eo tẽpore perquisiuisse; & prototypa ipsa, si qua erant in rerû natura Hieronymi, & aliorum sanctorum patrum uidisse? licet in aliis multis errasse Gratianum dubium non sit, cum a glossis, & ab aliis doctoribus nostris multi errores eius sint depræhensi, & aliqui in hoc argumento speciales tractatus

PARS TERTIA C. L. 110

Status de error. gra. ediderint. sed Gra-
 tianum in breui emendatum nos habi-
 turos maxime sperare possumus, cum
 fe. re. Pius Quartus eā difficilimam qui-
 dem operam uiris prudētissimis de mā-
 dauerit, eādemque prouinciam Sanct.
 Dom. Nost. confirmauerit, qui huic rei
 summis uiribus, summaque diligentia
 incumbunt, quos plene in hoc nego-
 cio satisfacturos nullus possit dubitare.
 Secundo probatur hæc prima opinio
 hoc argumento, quamcunque opinio-
 nē teneas doctorū huc usq; scribentium,
 circa dominiū rerū Ecclesiast. siue earū.
 dominiū esse apud Christū, ut est ma-
 gis cōmunis authorū sententia, cum In-
 nocen. in c. cum super de causa posse. &
 proprie. Anto. de Butri in c. si. nu. 17. in.
 fi. c. titulo Abb. in d. c. cū esses num. 29.
 qui allegat c. cum ex eo de electio. lib. 6.
 siue dicas esse apud ecclesiam uniuer-
 sam, ut uolebat Bernardus Hispanus, ut
 iudem referūt doctores, siue apud eccle-
 siam particularē, cui sunt applicatæ res
 illæ, ut multi uolunt, & uerius uidetur,
 siue

DE REDDIT. ECCLES.

sive apud ecclesiam materiale, quod
 falsum est; sive apud summum Pontifi-
 cem, sive quod in nullius bonis hæ res
 sint, sicut de sacris, & religiosis rebus
 dicimus, sive apud clericos eo modo,
 quo res uniuerſitatis sunt apud uniuer-
 ſos, non apud singulos, ut in §. uniuerſi-
 tatis de rer. diuisio. ut scribunt late do-
 ctiores in d. c. cum super, qui referunt te-
 nentes istam opinionem & Aegid. de Bel-
 lamera in c. cum venerabilis ex. de exce-
 ptioni. & Cardina Turrecrema. latissime
 in c. uidentes 12. q. 1. & Cardin. Alexan.
 qui, ut solet, eius dicta transcribit in c.
 expedit 12. q. 1. & idem Alexan. in c. 1.
 16. distinct. Abb. in c. cum effes in repet.
 nu. 29 post. Io. Fab. §. nullius de rerum di-
 uisio. sive pauperum esse dicamus, ut di-
 ctum est supra, quæcumque denique opinio-
 nem teneas; clerici in rebus Ecclesiasti-
 cis, tanquam in alienis rebus, non præ-
 3 præſis uersantur. quo fit ut, si eisdem re-
 bus aliter utantur, quam sibi permissum
 est, reos ex l. iustitiæ fieri manifestum sit,
 & ad restitutionem obligatos esse, ut §.
 placuit

PARS TERTIA C. I. : III

placuit in *stit. de obliga. quæ ex delicto nascuntur*, & *l. qui depositum C. deposit. & l. si ut certo §. interdum ff. cõmod.* & *l. qui iumenta ff. de furt. uoluntas autem Domini nostri*, cuius, ut dictũ est, rerum Ecclesiasticarum est dominium, adeo ex decretis sanctorum Patrum est declarata, ut nihil dubitationi reliquũ sit. ideo cõsequens est eos qui, his rebus aliter, quam Dominus earum uult, utuntur, esse reos, & peccati mortalis, & restitutionis uinculo esse obnoxios. & hoc est quod doctores nostri dicunt, quod clerici in rebus ecclesiasticis nullã aliã habent prorsus potestatem præter eã, quæ in sacris canonibus eis concessa reperitur, ut loquendo de prælatis inquit *Cardin. Zabarel. conf. 110. col. 1. & R. D. Episc. Segobien. in d. c. cum in officiis 2. col. num 2. extra de testament. ubi allegat alios doctores ad hoc, licet id non dicant.*

Tertia ratio, quæ ex præcedenti deduci uidetur, est, quod clerici rerum ecclesiarum sunt administratores, seu procura-
to-

DE REDDIT. ECCLIE:

tores, non domini, ut in c. 2. extra de do
nat. ubi dicit textus. *Cum Episcopus, & præ
latus ecclesiasticarum rerum sit procurator, & non
dominus, & sanctus Augustinus in capitu
lo quod autem 23. quæstione 7. loquen
do de bonis Ecclesiasticis inquit, Non
sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procura
tionem quodammodo gerimus, non proprietatem
nobis usurpatione damnabili uendicamus.* & alibi
clerici appellantur defensores rerum
creditarum, ut in cap. in canonibus
16. quæstione 1. alibi dispensatores in c.
uidentes 12. quæstione 1. & in c. Episco
pus eodem tit. & c. penul. & finali, atq;
in aliis etiam locis; si igitur procurato
res, defensores, uel adinistratores Ec
clesiasticarum rerum sunt Episcopi, & cle
rici, clarum est, quod ex lege iustitiæ,
sicut alii adinistratores rerum aliena
rum, ad reliquorum restitutionem te
nentur, ut probatur ff. de tutel. & ratio.
distrahen. in l. prima §. officio tuto. & est
textus notabil. in l. secunda ff. de nego.
gest. & ff. manda. l. idemque §. si ex fun
do, & §. si procurator, & in l. ex man
dato

PARS TERTIA C. I. ¶ 112

dato ff. de procurato. in l. qui proprio & procurator ut in cæteris, & C. mandati per plures leges, ut in l. cum per procuratorem & in l. procuratorem, in lege a procuratore & in l. i re mandata i secundo respon. & C. de nego. gest. in l. f. curatorem. quod habet locum etiam si libera administratio concessa sit, nam etiam tunc ad reliqua restituenda tenetur, ut ex supradictis legibus patet iunct. gloss. fin. in l. mandat generali ff. de procurato. quæ uult curatores, & tutores liberam administrationem sibi, a lege concessam habere. & facit ad hæc textus in lege aurelius §. titius, & §. mæuia ff. de liberatio. legata, & in lege Aurelio in §. caius, & in l. fina. §. titius, & §. inter cætera ff. eodem titulo notat Albericus in lege cum quidam decedens ff. administratione tutor. & notant. recentiores dd. in l. cum necessitatem reddendæ rationis C. de fideicommiss. & in l. subprætextu. 2. C. transactio. cū multis allegatis a R. Episc. Segobi. in c. officii nu. 8. de testam. & lib. uariarū
 resolutio

DE REDDIT. ECCLES.

resolutio. 2. in c. 14. & ideo, si domini pecuniam hi intercæperint, furti nomine tenentur, ut in l. 1. §. pen. & in l. 2. ff. de tutel. & ratio. distra. & ff. de furt. in l. tutor. & in l. interdum §. qui tutelam, ut de clericis supradictum est, quod furtum committunt, in alium usum, fructus beneficiorum expendendo. & ita prælatus, sicut tutor, tenetur reddere rationem suæ administrationis, ut uult glo. in c. qualiter & quando 2. uerb. reddere de accusa. not. Abb. in c. uenerabilem 3. col. de offi. delega. & in c. auditis. de in integ. restit. textus in l. si quis presbyter C. de Episcopis, & clericis. sic uidemus quod sicut supradictis, tutoribus, curatoribus, & procuratoribus, cum ipsi de male gestis, & de his, quibus dominos læserunt in administratione, teneantur actione directæ, ita actiones contra Dominos contrariæ dantur pro recuperandis his, quæ in rem dominorum expenderunt, ut ff. de cõtra. iudi. tut. in l. 1. & per tot. tit. & ff. mandati in l. si uero non remunerandi, §. si mihi mandaueris. cum concordanti,
ibi

PARS TERTIA. C. I. § III 3

ibi allegaris in glo. ita clerici ea, quæ ex patrimonio suo exposuerunt, ab ecclesiis suis exigere possunt, tex. est qui utrūque probat in cano. sacerdotes 12. q. 4. ubi iquit tex. loquēdo de sacerdotibus. Si quis uero pro compendio suarum rerum Ecclesiæ rebus detrimentum intulerit, uel occasionem rerum Ecclesiasticarum in rebus propriis detrimentum passus fuerit, uicissim, qui lucrum sentiunt, detrimentum patientibus rasartient. Item probatur ex canone sequen. incipien. quicumque, omnia enim hæc iudicia, quæ inter administratores rerum alienarum, & dominos dantur, ab utraque parte proficiuntur, & reputationes admittunt, ut probat tex. ff. mandati, in l. idemque §. idem labeo, & ff. de procura. in l. qui proprio §. procurator ut in cæteris, text. notab. in d. l. 2. ff. de nego. gest. ubi iquit Caius, & sane, sicut æquum est ipsum actus sui rationem reddere, & eo nomine cõdemnari, quicquid uel nõ ut oportuit, gessit, uel ex his negocijs retinet, ita ex diuerso iustū est, si utiliter gessit, præstari ei quicquid eo nomine, uel abest, uel ab futurum est. & ita exemplo tutoris utrum prælati inuentarium conficere teneantur apud nostros

P   quæ.

DE REDDIT. ECCLES.

quæstionis est, nec enim hoc expressum in iure reperitur, licet faciat in argumentum tex. c. de siracusana 28. distinct. nã licet ibidem dicatur, ut fiat inuentariũ ab Episcopo earum rerum, quas iure proprio possidebat tempore suæ promotionis, illud tamen ibidem a Pelagio præceptum uidetur, ratione suspitionis, quæ erãt in illo Episcopo, ob quam etiã distulerat longo tempore eius ordinationem, non autem iure ordinario, & communi statuitur. facit etiam in argumentum tex. in c. charitatẽ tuam. 1 2. q. 2. sed ibi non loquitur de inuentario rerum Ecclesiæ, sed de inuentario rerum Episcopi, & facit in argumentum eod. titulo 1 2. q. 1. in c. manifesta. ubi glo. expresse affirmat Episcopum inuentarium conficere debere rerum Ecclesiæ; quã glo. aliqui sequuntur, ut per Alexan. ad Bart. l. nulli C. de Episc. & cleri. sed Abb. Panormitam. quæstion. suis q. 3. dub. 4. & alii, quos allegat Reueren. Episco. Segobien. in c. 1. de testam. num. 9. contrariam sententiam tenent. quod uerius uidetur

PARS TERTIA C. I. § III 4

detur, cum pœna, quæ ex non confectio
 inventario sequi solet, non debeat im-
 poni, nisi ubi, a lege expressum reperia-
 tur, ut est generale in omni constitutio-
 nē pœnali, ut dicit glo. uulga. in c. fin. gl.
 fin. extra de iur. patrona. & glo. in c. fin.
 de excessib. prælato. glo. in summa. 15. q.
 8. glo. c. cū uos uerb. minus idoneæ de
 officio ordinarii, & clem. 2. uerb. suspen-
 sus, de uita, & honestate clerico, pro qui-
 bus est tex. in authen. de non eligend. se-
 nubent. §. cū igitur : uers. sicut enim col.
 1. & tex. in l. at si quis §. habeo, uers. &
 generaliter, ibi *nullam pœnam constitutâ esse*
 ff. de religio. & sumpt. funer. trad. 1al. in
 l. 1. num. 12. C. de transactio. & in l. di-
 uortio §. si fundū col. penu. solu. matrim.
 & in l. quod te mihi num. 31. ff. si cert.
 pet. latissime Tiraquell. repetitio. l. si un-
 quam in uerb. reuertatur, num. 205. cum
 sequen. Quæstio autem confectiois in-
 uentarii ex eo oritur, quod administra-
 tor, non dominus sit Episcopus. ideoq;
 manifeste apparet ex lege iustitiæ ad re-
 stitucionem teneri eorum, quæ præter
 P 2 Dom

DE REDDIT. ECCLES.

Domini uoluntatem in aliquos usus conuerterunt

SVMMARIVM EX C. II.

- 1 *Empta per clericos de redditibus beneficiorum, efficiuntur Ecclesia.*
- 2 *Non potest causa plus in remotiora, quam in proxima.*
- 3 *Solutio R. Episcopi Segobien. ad argumentum reprobatur.*
- 4 *An dominium rerum emptarum per clericum ipso iure transeat in Ecclesiam, uel solum obligatio oriatur.*
- 5 *Probatur opinio, quod dominium ipso iure transeat in Ecclesiam.*
- 6 *An dominium cum actione personali concurrere possit.*
- 7 *Rei perfecta nihil potest superaddi.*
- 8 *Actiones personales abhorrent dominium.*
- 9 *Actio personalis potest cum utili dominio concurrere, sed non cum plenitudine domini.*
- 10 *In Ecclesia sine traditione ex contractu non transfertur dominium directum, sed utile cum gl. que latissime defenditur a doctoribus.*
- 11 *Ex donatione causa mortis transfertur utile dominium tantum secundum Imol. qui infra reprobatur.*
- 12 *Ex ultima uoluntate transfertur dominium directum sine traditione, secus per actus inter uiuos, quia*

- quia nūquā transfertur directum, licet aliquādo transferatur utile, et quæ sit ratio differentie.
- 13 Quare fuit inducta imaginaria hereditatis personæ.
  - 14 Possessio civilis uacans coniungitur naturali.
  - 15 Solus Accursius perfecte leges intellexit.
  - 16 Dominium sine possessione translātū, non excludit hypothecariam.
  - 17 De Saluano interdicto late.
  - 18 Vtrum competat omnibus habētibus hypothecā.
  - 19 Actio simpliciter proposita substatinetur libellus si competat actio utilis.
  - 20 Actio utilis competit ex mente legis.
  - 21 Legatarii & fidei commissarii non habent directam hypothecam, sed utilem.
  - 22 Actio utilis an sit datiuā, uel natiuā.
  - 23 Iudicium saluiani non est ita summarium, ut nullo creditur.
  - 24 Hypothecaria, uel saluano duplex est iudicium.
  - 25 Iudicium super debito est præiudiciale ad hypothecariam, quando debitum negatur.
  - 26 Quando sit opus pronuntiare in incidentibus.
  - 27 Quando causæ petitorij, & possessorij sint completæ.
  - 28 Condemnatio fructuum non facit mixturam petitorij, & an ratione fructuum in possessorij possit appellari.
  - 29 Vtrum clericus ex re Ecclesiastica acquirat possessionem Ecclesiæ.

DE REDDIT. ECCLES.

CAPVT II.

De emptis per prælatum, uel clericum ex redditibus beneficiorū, & quomodo ex solo tit. sine traditione dominium ecclēsiæ acquiratur, & an illud dominium sit directum, uel utile, & qua rōe concurrere possit cum obligatione personali.

Vartum fortissimum argumentum pro ista opinione tale est, omnia empta a prælato, uel clerico de pecuniis habitis de redditibus beneficiorum pertinent ad ecclēsiā non ad prælatum, uel clericum, qui ex dictis redditibus talia emit. ita statutum est in Concilio Cartagen. 3. habetur in cano. placuit 12. q. 3. ubi inquit textus: *Placuit, ut Episcopi presbyteri, uel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, uel clericatus sui agros, & quecunq; prædia nomine suo comparant, tanquam rerum dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti, Ecclesiæ eadem contulerint, idem statutum est*

est in Concilio Toletano. 9. & habetur
 in canone sacerdotes 12. q. 4. & in cōcil.
 Agathen. eadem causa, & q. c. præsbyter
 ubi dicit, *Presbyter cum diœcesim tenet de his,*
quæ emerit ad Ecclesiæ nomen, scripturam faciat,
aut ab eius, quam tenet, ecclesiæ ordinatione disce-
dat, & licet uideatur de Episcopo loqui,
 tamen ex uerbis supradictorum decre-
 torum præsertim ex dicto c. placuit, ap-
 parer esse idem in quocunque clerico,
 ut notauit glo. Bar. Brixii. in d. cano. sacer-
 dotes, quod etiã & in Concilio Bracar-
 3. c. 8. habetur in 12. q. 4. in d. canone qui-
 cunque ubi tex. addit hæc uerba, *nec ali-*
quibus poterunt illa donare, quod etiam statu-
 tum est in Concilio Hispalen. primo, &
 habetur in canone fixū 12. q. 5. & proba-
 tur etiam in canone res in episcopatu.
 12. q. 2. quod etiam statutum est in Con-
 cilio Arelatens. ut habetur in c. 1. & in c.
 2. de pecul. Clerico, & in Concilio Remen-
 si in c. inquirendum eod. tit. & in
 Concilio Toletano in c. fin. eod. tit. &
 per Pium Pontificem, in c. unus quisq;
 eod. tit. ergo empta ex redditibus eccle-

DE REDDIT. ECCLES.

siasticis, pertinent ad ecclesiam, nec
exteris conferri possunt, nec alienari,
uel titulo donationis, uel qualibet alia
causa, sed ut alia bona ecclesie cense-
ntur, quæ solum in usus pios, & per sa-
cros canones ordinatos, debent dispen-
sari. ergo multo magis ipsimet fructus
uel redditus, ex quibus hæc comparan-
tur, sub hac lege, & ordinatione cense-
buntur, quia, ut est uulgatum, propter
quod unum quodque est tale, ut illud,
magis erit tale, ut in authen. multo ma-
gis C. de sacrosan. eccl. probatur per te-
xtum-notab. licet ad hoc non solet al-
legari, in l. cum pater iunct. l. præceden-
ti ff. ad l. Pompeiam de parri. & in l. le-
ge Iulia. iunct. glo. 1. uerb. uiri ff. de testi-
bus & in l. cū tale §. rescriptum ff. de cō-
di. & demonstra. text. in l. dotem dedit
ff. de collat. bono. nō enim fieri potest,
2 ut plus possit causa in remotiora, quàm
in proximiora, immo nō solet in remo-
ta influere, ut in l. sciendum ff. de uerb.
signifi. in l. socii mei ff. de regul. iur. fa-
citi l. coiri cum ll. sequen, & in l. socium,
qui

PARS TERTIA C. II. 117

qui in eo §. 1. ff. pro socio, & in l. cum de hoc ff. de except. rei iudi. cum multis aliis cumul. a Tiraquel. in tracta. de cessant. caus. limita. 20. num. 3. sequen, & in tracta. de primige. in quaestio. 40. nume: 140. Deci. In le. in eo quod uelis num. 4. 5. & 6. ff. de regul. iur. & quæ trad. Curt. tracta. de feud. 2. parte 1. in quaest. 10. ex quo deceptus est socin. qui in l. si post in fin. de except. uolebat posse spem litis efficere id, quod lis ipsa non posset: quod enim Poeta Tragicus dicitur peior est bello timor ipse belli, ad animum perturbatum, uel inordinatum pertinet, sicut per contrarium dicitur, dulce inexpertis bellum, cum sit omnium malorum Sentina. cum ergo bona empta ex pecunia redacta ex fructibus beneficiorum pertineant ad ecclesiam, multo magis pecunia, seu fructus ipsi ad Ecclesiam pertinebunt, quæ rebus ipsis ecclesiasticis magis coherent, cum ex ipsis immediate producantur, & pars eius fuerint, ut inquit textus in lege fructus pendentes pars

DE REDDIT. ECCLES.

- pars rei sunt ff. de rei uend. tex. in l. quaeritum in §. cellarius uerfi. casius ff. de fund. instruct. ubi not. glo. & tex. in l. fin. §. fructus autem ff. qui infr. credito. tex. in l. cum filius §. dominus ff. de lega. 2. ubi dicit text. *quoniam fructus portionis in Star obtinent, & hæreditatem augent, ut in l. iterò ueniunt. §. fructus ff. de petitiõ. hæreditatis, & in rei restitutione fructus sicut res ipsa uenire solent, ut ff. de usur. in l. uideamus, & ff. de uerb. signific. l. restituere, & l. plus est. adeo ut mirandum*
- 3 sit R. Episcop. Segobien. in d. c. cum in officiis num. 3. in medio uerfi. non autè primus, negare prædictã cõsequentiã, cum nullam possit habere controuersiã, & ideo ea utitur Abb. Panormitan. d. c. cum esses in repetitiõ. num. 21. circa fi.
- » ibi, nam si facerent fructus suos non uideo quare de illis fructibus, non possint
- » sibi emere prædia, cum ut inquit S. Thomas 1. 2. q. 19. art. 4. in responsione causa secunda non agit nisi uirtute primæ causæ. & licet inter Doctores sit controuersia
- 4 sia utrum dominium rerum emptarum
- ex

PARS TERTIA C. II. 118

ex dictis fructibus sit translatum in ecclesiam ipso iure, uel solum obligationē certam, nam Hostien. & Io. And. in d. c. inquirendum de peccul. clerico. & commun. opini. secundum Barba. ibi, uoluit quod magis probetur auctoritatibus Doctorum, quod dominium in ecclesiā transeat, quā ut clare in iure hoc sit expressum, tamen R. D. Episcop. Segobiē, in c. 1. de testament. num. 5. dicit esse cōm opinionē cōtra Hostie. & iure expresso probari, ex uerbis tex. in eodem c. 1. & est tex. in authen. licentiam C. de episcop. & cleric. & quod dicitur emptum ex pecunia mea, non effici meum ut in l. si ea pecunia C. de rei uendi. hoc in ecclesiā pecunia non procedere, sicut & ī pecunia pupilli dicitur in l. si ut proponis C. de rei uend. ita expresse uult ibidem glo. Alber. & alii, & glossā, & doctores allega. per d. Episcopum. & licet quoad quæstionem nostram nihil intersit, res efficiantur ecclesiā, uel ad ecclesiam iure obligationis pertineant ex lege iustitiæ, cum in utraque specie peccatum

217 DE REDDIT. ECCLES.

tum mortale, & restituendi reatus uersetur, & natura ciuiliſ, & naturalis obligationis, & lex commutatiuæ iuſtitia ad hoc obliget, & dicti Canones id in ſpecie ſtatuant. tamen, ne in hoc remaneat aliquis ſcrupuſ, cum in aliis ſit maxima differentia aliqua res noſtra fiat, uel noſtra non fiat, ſed nobis debeat, alterum enim realem actionem, alterum uero perſonalem producit, ut ſ. omniu cum aliis de actio. ex quibus diuerſi oriuntur effectus, opus eſt harum opinionum alteram conſtituere. quarum, ut ego exiſtimo uerior ea eſt, quæ dominium eccleſiæ ipſo iure, rerum ex dictis pecuniis emptarum tribuit, nam cum cauſa hæc ſufficiens ſit, ut eccleſiæ debeat, ut omnes fatentur, ergo transferatur in eam dominium, quia, ſi cum cauſa iuſta ad debendum concurrit traditio, dominium omnino transfertur, ſicut uidemus ex emptione, & uenditione, ex donatione, & aliis ſimilibus contractibus ex quibus actiones perſonales oriuntur, ſi a domino traditio fiat, dominium

minium transfertur; ut in l. clauibus ff. de contrah. empt. §. per traditionem institutu. de rer. diuisio. in l. traditionibus C. de pact. & obligatio, quæ ante traditione erat psonalis, potest efficere, ut traditione trasferatur dñium, ergo cū idē opetur ī ecclesia titulus, uel causa sola iure speciali eccl. quod iure cōmuni titulus cū possessione in priuatis, ut in l. interdiuinū, quæ est lex fi. C. de sacrosanct. eccl. ubi probatur quod ecclesia in hoc est priuilegiata, ut sine traditione in eā trasferatur dñiū, & ibidē not. oēs doct. glo. in l. 1. C. de dona. quæ. sub mod. de quo per Tiraquel. ī tract. de preuile. piæ caus. priuileg. 107. Bart. not. quem ipse non allegat in quæstionibus suis q. 13. incipien. filium adultum, per Alexan. in l. si aliquam rem ff. de acquiren. possess. de quo per Deci. consi. 564. & per Tiraquell. post. ll. connubia in glo. 3. num. 53. aliqua per pet. Paul Parisi. consi. 77. uol. l. ergo manifeste apparet in dictis bonis emptis ex fructibus beneficiorum, uel ex rebus ecclesiæ, dominium ipso iure

re

DE REDDIT. ECCLES.

re transferri, cum titulus sit sufficiens, & traditio ecclesiæ priuilegio non sit necessaria ad dominii translationem.

- 6 Et licet uideatur fieri non posse, ut ecclesiæ, & dominium quæsitū sit, & quod actio personalis competat, cum non cōcurrat cum dominio, nemini enim res sua quo ad dominium deberi potest ut ff. de uerbo. oblig. in l. nemo rem suā, ubi inquit Vlpianus *nemo rem sua utiliter stipulatur*, & in l. scire debemus §. fin. ff. eod. tit. quod enim obligatione compræhēdi potest, iam apud me est, ideo superfluit obligatio personalis, rei enim perfectæ nihil potest superaddi. in l. quibus idem ff. de uerb. oblig. & in lege si te solum ff. de hæredi. instituen. & in l. proprias res C. de legat. & in l. suæ rei ff. de contrahen. emptio. & in l. cum res, & in l. si mater C. eodem tit. & in l. sequitur. §. lana ouium ff. de usucapio. tex. in l. 2. C. de uind. liber. licet in delictis, & imperfectionibus iteratio adiiciat & aggrauet. ut not. glo. quæ allegat plures leges in l. si diutino. ff. de pæni, & glo. in uerb. crescat

crescat in extrauag. qui sint rebell. ideo
 difficilius dispensatur cum homicida
 plurium, quàm unius, ut habetur in l.
 3. C. de episc. And. per Guill. de cano. &
 bigamia, ex multiplicatis matrimoniis
 tribus, uel quatuor, grauior etiam sit,
 quàm quæ ex duobus contrahitur ma-
 trimoniis, ut dicit Ange. in authent. quo
 modo oportet episcopo §. hoc autem
 num. 12 probat tex. in §. sin autem eod.
 tit. ibi *non ad tertias*, sequitur feli. in c. si
 cautio num. 40. de fid. instrum. licet enī
 appellatione secundarum nuptiarū ue-
 niant & tertiæ, & quartæ ut rub. de se-
 cund. nupt. tamen id uerum est, ut si pu-
 niuntur secundæ, & tertiæ etiam punian-
 tur, & quartæ, sed excusatio secundarum
 non prodest tertiis, & quartis, quia es-
 set arguere præpostere, ut in auth. mul-
 to magis, cum maior incontinentia de-
 tur, & ideo irregularitas ex grauiori cau-
 sa cōtracta uideatur, si sit causa multipli-
 cata, eadem ratione excommunicatio
 iterata difficilius dissoluitur, ut per glo.
 in l. 2. C. ut infra cert. tempus, & in l. aut
 dam-

DE REDDIT. ECCLĒ.

damnum in §. seruos ff. de pœn. S. Tho.
3. part. q. 23. art. 6. & q. 24. art. 3. in addi.
ad 3. partem. Cardinal. & Ant. c. ita quo
rundam de iudæis, *peccata enim tanto gra
uiora sunt, quanto diutius infœlicem detinent ani
mam, ut in capitulo fina. extra de con
suetudi. cum concord. & lege infician
do in §. infans ff. de furt. licet ex primo
actu sublata sit gratia. in actibus autem
ex omni parte perfectis multiplicatio ni
hil operatur, rei enim plenæ, & perfectæ
nihil potest superaddi. ut in d. ll. & S. Th.
1. parte q. 103. arti. 3. ad. 3. & latius per
eum 1. 2. q. 52. art. 1. in responsio. post
Aristotil. 8. metaphysic. & ideo in lega
to alimentorum non est locus iuri accre
scendi, cum nihil possit accretio afferre,
& idem in quolibet iure pleno, ut est tē
xtus in l. dominus §. 1. ff. de usufr. & in l.
titia. §. 1. de annuis lega. per Bart. & per
eundem in l. reconiuncti num. 42. ff. de
legat. 3. nec legatum alimentorum est
multiplicabile, ut in l. alimenta §. basili
cæ, & in l. libertis quos ff. de aliment. le
ga. sic stipulatio semel plene commissæ
amplius*

P A R S T E R T I A C. 1. 121

amplius committi nō potest, ut per Bar.
 in l. iam tamen §. in hac. in primo, & in l.
 si ante acceptum 2. col. & in l. cum quæ-
 rebatur, & in l. fin. ff. iudica. solu. ita uero
 domino nihil potest obligatio persona-
 lis ad dominium adiicere. & hoc est,
 8 quod dici solet, conditiones, quæ actio-
 nes sunt personales, ut in §. appellantur,
 Instit. de action. abhorrere dominium.
 domino enim non potest dari actio per-
 sonalis, ut in l. fin. ff. usufr. quemadmo-
 caueat, & ita explicat tex. in §. sic itaque
 discretis institu. de actioni. & tamen ui-
 demus quod in d. l. si. C. de sacrosan. ec-
 clesi. datur ecclesiæ, & realis, & persona-
 lis actio, & ita non solum dominium in
 ecclesiam ipso iure transfertur, sed etiam
 personalis actio datur. quod ex supra-
 predictis fieri posse non uidetur, cum
 ex iis, quæ diximus hæc non possint
 concurrere. sed quamuis doctores hæc
 non satis explicent, immo glo. in lege
 si quis rem. in uerbo non efficitur ff.
 de pollicitationi. uideatur dissimulare
 istam difficultatem, tñ considerandum
 est

Q

DE REDDIT. ECCLES.

est , quòd licet hoc in ecclesia constitutum sit , ut dominium ipso iure transferatur iure speciali , iure tamen communi admittitur, ut cum dominio actio personalis concurrat in ecclesia ea ratione , quòd supradicta procedant , ubi dominium est plenum , tam directum, quàm utile per traditionem iure gentium, & communi translatum, tunc enim personalis actio cum dominio nõ 9 concurrat , sed, ubi dominium tantum utile speciali iure non interueniente traditione transfertur, non est impedimento, ut cum dominio concurrat obligatio , deficit enim plenitudo domini, quæ dictam personalem obligationem impediēbat, quia actio personalis est, in quo utilitatē afferrat , scilicet ī domini plenitudine , quæ de iure gentium est, quæ sine actu traditionis non est perfecte translata, & ita glo. notab. in d. l. fin. in verb. in rem , inquit , in rem scilicet utilem, sentiens glo. quòd in ecclesiam licet sine traditione dominium transferatur , non tamen transfertur plenitudo

do dominii , quale naturali traditione iure gentium transferri solet scilicet directum , & utile , sed tantum utile iuris ciuilis sola constitutione , nullo actu naturali interueniente , & quamuis Cyn. ibidē q. fin. sentiat dominium & directum , & utile transferri , & in specie Bald. in 5. quæst. Fulgo. & Paul. de Castro. col. fin. reprobando glo. & Iaf. num. 26. dicentes quod ubicunque per legē ipso iure transfertur dominium , transfertur nō solum utile , sed directum , per tex. in l. 1. in fin. & in l. 2. ff. de publi. in re actio. Iaf. tamen male sibi constans. in l. 1. col. 1. C. commu. de lega. num 4. dicit hoc esse parui momenti , sed quicquid præfati docto. uelint uerior est opinio glo. quod utile dominium ex contractu cum Ecclesia celebrato , & non directum sine traditione trasferatur , idque sit regulare , ubi sine traditione per legem dominium transfertur , quod probatur in l. 1. C. de donat. quæ sub mod. fi. *Ibi uenditionem hoc casu utilem* , & etiam probatur in l. si ut proponis , ubi est tex. expressus

DE REDDIT. ECCLES.

C. de rei uendic. ubi priuilegio militis rei emptæ ex pecunia eius, etiam si ipsi non sit res tradita, transfertur dominiũ, illud tamen est dominium utile, non directum, ut ibidem probatur; quod ibidem Areti. dicit esse semper uerum, quãdo dominium transfertur non de iure communi, sed de iure speciali sine traditione, & Aret. legit illam legẽ si ut proponis sub. l. partum. et ita dicendũ erit in ecclesia, quæ simile priuilegiũ habet, ut non directum dominium sine traditione, sed utile ei acquiratur. facit etiam glo. ubi salicet. in authen. donatione C. de iur. dot. quæ uoluit quod, ubi ex donatione propter nuptias sine traditione transfertur dominium, sit dominiũ utile, facit etiam, quod dicit Ioan. de Imol. in l. i. ff. de donatio. caus. mor. tenens quod ex donatione causa mortis transeat dominium utile, non directum, & Ias. in l. quod si nulla de lega. i. dicit dominium, quod ipso iure transfertur in legatarium esse de iure ciuili, atque ideo impropriũ, & nõ de iure cõmuni. & sic uidetur

dētur sequi dictam glo. & Curt. in l. traditionibus C. de pact. col. fi. nu. 25. Tiraquel. de iure constit. in 2. part. 8. ampliat. ita uides quàm uarii sint ī hac re doctores, ego tamen existimo glo. esse ueram, cum pro ea sint tex. expressi supra allegat. sed uidetur in cōtrarium fortis tex. in l. i. cum sequen. ff. de publicia. ibi legatum, uel donationes causa mortis. & quamuis dici posset ibi non directum dominium, sed utile transferri, cum ibidem non sit expressum prout illum textum intellexit Imola in dicta l. i. ff. de donation. caus. mort. tamen mihi nō placet hic intellectus, nam uerius uidetur in legatariū, & donatariū causa mortis dominium directum transferri, etiā nondum capta possessione, quia tex. loquitur de dñio, nec facit mētionē de utili, ideo de directo intelligitur, ut ī l. i. §. qui īperpetuū ff. si ager uectiga, uel emphyteo. petat. & negari nō potest in hæredē saltem transferri dominium directū ante appræhensionē possessionis, ut ff. de acquir. poss. in l. cū hæredes. & ita

DE REDDIT. ECCLES.

uides per legem trāsferri dominium dī
rectum sine possessione. quid dicendū
12 in ista difficultate? ego dico, licet do-
ctores non ita explicent, distinguendū
esse, an lex transferat dominium ipso iu-
re, sine appræhensione possessionis ex cō-
tractu, an uero ex ultima uoluntate, ut
quando ex contractu semper dominiū,
quod transfertur, sit utile, & eo casu glo.
in d. l. fin. sit uera; aut ex ultima uolunta-
te, & tunc transeat tam utile, quàm dire-
ctum, ut in d. l. 1. in fin. de publici, & in l.
2 Titio ff. de furt. & in d. l. cum hæredes,
in l. si ager, in 1. & 2. responso ff. de rei
uendi. ratio est, quia in contractibus, cū
superfit persona, apud quam remaneat
dominium directum .s. ea apud quam
erat prius, nō transfertur, nisi utile, quia
dominium directum, quod de iure gen-
tium est, sine actu naturalis traditionis
transferri non potest per legem ciuilem
natura ipsa repugnante, sed quando trā-
sferitur per ultimam uoluntatem, cum
non sit, apud quem remaneat directum,
per mortem eius domino extincto, me-
lius

lius est cum utili coniungi. & legem ciuilem naturali non impediēte plenum fortiri effectum, quàm dominium illud effici uacuum, & in nullius bonis, & ex consequenti cuilibet sine causa occupati concedendum. qua ratione, ne hoc absurdum sequeretur, lex imaginariam illam personam, quam hæreditatem uocant, moriente patrefamilias constituit, & produxit, apud quam illud dominium potius conseruaretur, ut in l. 1. §. scæuola ff. si quis testa. lib esse iuss. & in l. hæreditas in multis ff. de acquiren. rer. domi. & in pr. insti. de stipul. seruo. quàm cuiuslibet occupantis fieret lege naturæ, quia ea, quæ in nullius bonis sunt, occupanti conceduntur, ut iustit. de rer. diuisio. §. feræ igitur. ubi glo. sentit, quod dictum est de hæreditate iacente, allegat text. insti. de stipul. seruo. in prin. supra allegat. existēte igitur dominio directo uacuo, cum lex ciuilis dominium utile transterrat, accessione quadam necessaria efficitur, ut ne dum utile, quod iure suo transterrere lex potest, & solet, sed & directum

Q 4 tran-

DE REDDIT. ECCLES.

transferatur, cum necessario apud aliquam personam imaginariam, & a lege confictam uersari debeat, & quodammodo dominium ciuile in totum effectum sit, nam ubi non est persona, in qua dominium naturaliter directum requiescere possit, sequitur personam, a lege ciuili suppositam, potius quam uacuum & expositum habeatur, & ita natura ipsa huic ciuili actioni consentire uideatur. sic uidemus possessionem ciuilem uacantem, ipso iure cum naturali coniungi, nullo etiam actu uel ciuili, uel naturali, immo nec uoluntate explicita interueniente, ut ff. de acquiren. poss. l. sed si nolit in glo. & ita ultra doctores nostros habes rationem quare dominium directum ad hæredem, & prius in hæreditatem iacentem transferatur rerum hæreditariarum, & quare etiam dominium directum rerum legatarum in legatarios ipso iure transeat. quod si dicas in legatario cessare necessitatem transferendi dominium directum, cum sit, apud quem remaneat scili-

scilicet apud hæredem, ut in l. non eo minus ff. de rei uend. responderi poterit, cum in eum esset ciuilitèr transfèrendum, ut dictum est, melius fuisse re-
 cta uia in legatarium transire, ut circuitus uitaretur, ut in d. l. a Titio. ad quod fac. ff. de condict. indebit. in l. dominus testamento, & quod glo. penul. notat. in clemen. uni. in §. fina. de summa Trinita. & fide cathol. & in clement. auditor. de rescript. & glo. in l. interdum ff. de minor. & glosa in lege 1. C. de tempo. in integ. restitutio. & si bene consideras, est etiam glo. in l. si intra C. de integr. restitut. Tiraquell. in tracta. de utroque retractu secunda parte §. secundo glosa prima numero 24. & numero 71. & per eundem in fine illius tractat. quæstio 5. numero 25. ubi plures allegat. sed in proposita specie est textus expressus in lege prima C. commu. de legatis uersiculo & hæc disponimus, ut eum intellexit Accursius, qui solus leges perfecte intellexit, in dicta lege dominus testamento in glo. fina. ubi etiam alle

DE REDDIT. ECCLES.

allegat alias leges, quæ ad hoc possunt
induci. uerum tamen est, quod licet do-
minium utile, & directum ex ultima uo-
luntate per legem sine apprehensione
possessiois transferatur, non tamen ita
perfecte acquisitum uidetur, sicut acqui-
ritur, si iure gentium per apprehensio-
nem quærat, ideo tale dominium cū
16 hypothecaria utili, & actione persona-
li concurrere potest, ut in d.l. 1. & d.l. fi.
C. de sacrosanct. Ecclesi. quod non esset
si iure gentium plene, & non iure solo ci-
uili esset acquisitum, ut optime declarat
Ioan. Fab. in §. sed olim in §. de lega.
Bart. etiam in d.l. fin. C. de sacrosanct. ec-
clesi. num. 15. per tex. notabilē, quem ad-
ducit in argumen. in l. in bello §. si quis
seruū ff. de capt. & post limi reuer. quem
in uariis locis maxime doctores cōmen-
dāt, plures (ut solet) congerit Tiraquel.
in tracta. de utroque retractu. 1. part. §. 1.
in glo. 7. num. 70. & est optimus tex. in l.
tertia in fin. ubi glo. C. de his, quæ ui-
met, ue ca. fiunt. maximæ autem utilita-
tis est, ut ecclesiæ detur hoc hypothecæ
priui-

priuilegium in d.l.fi.C.de sacrosanct.ec-
 clesi. plures enim utilitates hypothe-
 carit, quàm sola acquisitio dominii, cū
 ex ea saluianum interdictum, quod pos-
 fessorium est, producat, ex quo tot uti-
 litates hodie eliciunt doctores recentio-
 res, ut si eas considerassent antiqui iuris
 cōsulti longiorem tractatum, quàm ad
 senatus consultum Trebellianum, uel le-
 gem falcidiam, ad saluianum interdictū
 composuissent, nec ita neglectum, &
 sterile relinquissent, nec dignum, ut in
 Iustiniani C de eo specialiter tractaretur,
 sed accessorie simul cum precario,
 & quod in ff. apud titulum demigrando
 collocaretur, in quo licet aliquantum a
 nostro argumento digredi uideamur, ta-
 men quia & ad intellectum d.l. fin. & bo-
 norum ecclesiasticorum naturā, & actio-
 nes pertinet, & utilitas huius articuli
 hoc exigit nō nihil in hoc morabimur.
 Videamus ergo an Ecclesiæ ex priuile-
 gio d.l. fi. saluianum interdictum, detur;
 & utrum regulariter omnibus hypothe-
 cariam habentibus hoc remedium com-
 petat

DE REDDIT. ECCLES.

petat & imprimis tex. habemus expressum in l. 1. C. de precario, & saluiano interdict. qui uult saluianum interdictum solum in materia locationis, & cōductionis, nec alii habenti hypothecā dari. inquit enim lex. *sic non remittente pignus, debitor tuus ea, quæ tibi obnoxia sunt, uenū dedit, integrum tibi ius est ea persequi non interdicto saluiano* (id enim tantum modo aduersus conductorem, debitorem uel cōpetit) *sed seruiana actione, uel quæ ad exemplum eius instituitur utilis aduersus emptorem exercenda est.* Ecce textus expressus, quod habens hypothecam aduersus aliū, quā conductorē non habet saluianum interdictū, sed seruiana actione, uel quasi seruiana, quæ utilis est, uti debet. nec intellectus glo. ibidem potest sustineri, scilicet quod denegetur interdictum saluianum directum, uti tamen competat, quia esset ineptissimum uolentem agere saluiano remittere ad actionem hypothecariā, seu seruianam directā, uel utilē excludēdo eū a saluiano interdicto, si utile ei saluianū cōpeteret, uoluit ergo lex excludere tā
ab

ab utili, quam a directo saluiano, cū loco eius substitueret aliā utilē, uel directam actionem, alioquin solam directā seruianam substituisset. deniq; ibidem excluditur a saluiano directo, & loco ipsius seruiana directa, & a saluiano utili, et loco eius utilis seruiana conceditur: præterea si utile saluianum ibidē cōpetet, iniq; a iudicio saluiano repellitur, quia, ut sustineatur iudiciū exactione simpliciter intentata, sufficit, ut ea actio uel directe, uel utiliter cōpetat. argumēto tex. in l. sed & si possessori in §. item si iurauero ff. de iure iurand. quod apud oēs extra omnem est contruersiā, ut apparet ex iis, quæ Iason in l. 2. §. & haurum. col. 8. num. 3 2. de uerbo. obligatio. & Pinel. in l. 1. secunda parte de bon. mater. num. 8. cū uerū sit eum, cui utile saluianū interdictū cōpetit, posse simpliciter interdicto saluiano itēdere. maxime cū formulæ actionū fuerint sublatae, & hoc itēterminis declarat Bar. melius quā supradicti in l. 1. nu. 23. & 24. ff. de actio. & oblig. manifeste ergo apparet in d. l. 1. C.

DE REDDIT. ECCLES.

C. de precar. & saluia. interdict. tam utile, quam directum saluianum habenti hypothecam ex alia causa, quam ratione locationis, uel conditionis, denegari. nec hoc est sine ratione, quia saluia num interdictum, quod possessorium est, in locatione nititur, cū res inuectæ, & illatæ in rem conductam, quæ domino sint hypothecatae ut in l. certi iuris C. locat. quodammodo possessæ fuisse uidentur cum domum antè conductam, quam tu tenes, ego per te possideam, ut in l. quamuis §. quod per colonum ff. de acqui. posse. cum aliis. ideo res ibidè inductæ etiam quodammodo uidentur possessæ, quasi possidens continens, & contentum etiam possidere uideatur, ut d. bal. in l. de his C. de furtis per Alex. in l. 3. col. fi. ff. de acq. poss. licet non sit hæc possessio uere, quia est adipiscendæ hoc interdictum, quamuis cynus id admittat in d. l. certi iuris, ut res inductæ in réconductam a domino prædii possessæ sint, quod non est uerū, & ut ibidè dicit Bal. fabulatur in hoc cyn. quia nō animo

animo tradendi domino prædii inducuntur. negari tamen non potest; quod est causa quædã illa inductio, in qua fal-
 uianum interdictum possessorium ad res ibi illatas coloni pro pensionibus rei locatæ innititur, ut sentit Bart. num. 2. 5. & 6. in l. solutum §. solutam ff. de pigno-actio. *quid enim interest inferantur uoluntate eius in domum eius, an ei tradatur*, ut inquit Ulpianus in l. si ego in §. dotis i uer quid enim ff. de iur. do. ideo interdictum istud ad materiam solum locationis pertinet, eaque ratione continuatur, & quasi coniūgitur cum titulo ff. de migrando, qui ad eãdem causam pertinet, & cum titulo C. de precario, quia precaria quodammodo est tua detentio, & nõ tibi, sed dominum agnoscens, detines. item quia æquum erat, ut pro re temporali & annua breue, temporale, & possessorium remedium contra conductore pro pensionibus daretur, cum de facto, & sibi ius dicere propria auctoritate obcessionem in solutione pensionis permittatur ut i l. æde C. locat, quæ omnia cessant

DE REDDIT. ECCLIE.

cessant in hypothecis, quæ ex aliis cau-
sis, quàm locationis oriuntur, quia, cum
eis saluianum interdictum nihil com-
mune habet. quod etiã ostenditur, quia
Iulianus in l. i. ff. de saluian. interdict. sal-
uianum interdictum utile concedit lo-
catori non solum contra colonum pro
rebus inuectis, & illatis, sed contra eum,
qui ab eo emit, & ita apparet, quod oës
extensiones, quæ fiunt saluiani interdi-
cti ad materiam locationis tantum per-
tinēt, & ita speciale remedium est salua-
ni interdicti, siue utile sit, siue directum
pro rebus inuectis, & illatis in rē locatã
non autem ad alias res pertinet. & ita lo-
quitur tex. qui ita debet intelligi in l. i.
C. de precario, & saluian. interdicto, in
quo creditori uolenti agere saluiano in
terdicto ratione hypothecæ sibi ex ali-
quo contractu competentem respōdetur,
nō saluiano interdicto agere posse, cū
hoc solū ex causa locationis detur, sed
hypothecaria utili, uel directa agi debe-
re, licet glo. ibidē intellexerit totam le-
gē de locatore, sed ille intellectus uerus
non

PARS TERTIA C.II. 129

non est, habet enim illam difficultatem, quam supra posuimus, cui glo. & dd. male satisfaciūt, nec potest satisfieri. & hæc opinio, quod dictum interdictum in alia materia non competat, adeo uera est, ut Petrus, & Cyn. in d.l. certi iuris uoluerint debere restringi ad locatorē prædii rustici, non urbani. locatori enim prædii Urbani, nec utile, nec directum competere, sed Bal. num. 12. tenuit dari directum pro inuectis in prædiū rusticū, utile pro inuectis in prædiū Urbanum. quod etiam tenuit Sali. ibidem. & glo. in d.l. 1. quæ contra tertios possessores utile interdictum concedit, solum in materia locationis id admittit, quod apud doctores antiquos adeo uerum est, ut speculator, qui nihil intactum relinquit in tit. de loca. §. postquam num. 30. & 31. ponēs libellū in saluiano interdicto utili, & directo semper exemplificet in rebus coloni inductis, ut si ab eo possessæ sint sit directum, si ab alio sit utile Saluianum, nunquam tamen extra materiam conductionis, & prat. papien. in
R form.

DE REDDIT. ECCLES.

form. lib. in actio. hypote. in saluian. interd. seper in materia coloni loquitur, & iux. terminos l. i. ff. de salui. interd. & ita habemus post rofre. ibi speculato. gl. Petr. Cyn. Bal. & sal. qui transeunt cu gl. Fab. & las. in §. item seruiana num. 100. de actio. qui istud interdictum solum in materia locationis admittunt. quod Aza. in summa etiam tenuit, siue loquamur de directo, siue de utili, nec in merito, quia, licet actio utilis, ubi uerba deficiant, ex eadem ratione, & mente legis competat, argum. tex. in §. ceterum inst. de l. aquil. glo. in l. 3. in prin. ff. de nego. gest. & l. si quis id quod de iurisd. omni. iud. tamen (ut supra diximus) longe alia ratio est in materia locationis, ideo cessat ratio, & mens in aliis hypothecis. item quia, etiam si esset similis ratio, non tamen actio utilis deficientibus, legis uerbis locum habet, nisi per iuris consultu extendatur, ut inquit Bar. contra glo. ibi num. quinto in l. curatoris, C. de nego. gest. hoc autem non reperitur in iure quod aliquis iuris consultus hoc

hoc fecerit, nec nullus tex est in iure loquens de saluiano interdicto, qui non loquatur de rebus coloni, ut in §. interdictum quoque saluianum insti. de interdictis & C. & ff. per totum. imo, ut dictū est l. 1. ff. de salua. interd. quæ ex extēfione concedit utile saluianum interdictum in hypotheca orta ex conductione id facit, ideo cū non reperiatur hoc saluianum interdictum utile, quod aliis creditoribus, quàm locatoribus detur, nescio ex quo capite hoc interdictum ita uagetur, cum nec legibus, nec etiam autoritate doctorum sit admissum, nā ex antiquis solus Bart. tenuit utile saluianum interdictum dari cuilibet creditori habenti hypothecam in l. 1. C. de saluian. interdict. uersic. quæro & l. 1. ff. eod. tit. nu. 2. contra mentem aliorum omnium ex posterioribus uero Ang. de aretio num. 9. in §. item seruiana idem uoluit allegando glo. Bal. in d. l. 1. cum glo. & Bal. sentiant contrarium, nam sēper loquuntur in colono, uel emptore coloni, sed opiniones angli. Aretin.

R 2 non

DE REDDIT. ECCLES.

non solent esse angelicæ, cum etiam dicat idē firmare Sali. & tamen Sali. in 3. oppo. ubi hoc tangit aperte dicit contrariū. uerum est quod idem Sali. in l. certi iuris C. loca. col. fin. intelligens, ut puto de Bart. dicit, immo plus dixerunt aliqui, quod etiam in bonis aliorum debitorum loquitur, ut ibi dicitur. & ita Sali. non se firmat, sed remittit se ad ea, quæ dicit d. l. 1. C. de precar. & saluian. interd. ubi expresse tenet, quod non datur in bonis aliorum debitorum, sed solum conductorum tantum. ideo melius Negufant. in tracta. de pigno. 3. mēbro 8. partis principal. num. 19. solum alleg. Bar. pro ista opinione Rip. etiam in l. 2. ff. de pignor. num 19. qui tenet opinionem Bar. alleg. glo. & alios in d. l. 1. cum tamen glo. & omnes alii, præter Bar. contrarium uelint. & ita opin. Bar. est contra omnes antiquos, & est falsa, nam contra Bar. sunt dictæ leges, & fortissimæ rationes. nec curandum est quod recentiores aliqui teneant opinionem Bart. ipsi enī nō cōsiderant rōnes, nec auctoritates

ritates antiquorū, & decipiuntur in eorum allegatione, ut ex supradictis apparet. & ita opi. Bar. falsa est, & contra cōmunem. sed esto (ut rem istam penitus dispiciamus) quod opinio Bartoli, sit uera, & quod utile saluianum interdictum detur habēti hypothecam, etiam extra locationis, & conductionis materiam, nam de directo, cum uerba legis deficient, nō est quid dicamus, nō tñ ita generaliter, & indistincte est admittendum saluianum interdictum utile, sed cum distinctione, nam legatariis, & fidei commissariis dari non potest, quia l. 1. C. cōmu. delega. quæ hypothecariam illis cōcedit non directam, sed utilem tribuit, idem dicendum est de ea hypotheca, de qua in l. fina. C. de sacrosanct. ecclesi. textus loquitur, cū communicetur ibi illa hypotheca, quæ d. l. 1. erat inducta, & hoc non est dubium, quod utilis sit, nō directa, cum d. lex. 1. id expresse dicat, & quia non ex conuentione, nec expressa uoluntate, sed per legem inducitur, quo fit, ut hypotheca utilis saluiana

DE REDDIT. ECCLES.

num utile interdictum producere non possit. hypothecaria enim illa per extensionem, & utiliter inducitur, ideo extensionem aliam sustinere non potest, ut ad saluianum interdictum utile trahatur. non enim datur multiplicatio actionum utilium, nam euacuatur illa uis hypothecariæ actionis eo, quod semel parturierat, ut inquit Bart. in l. i. nu. 10. ff. de acti. & obliga. atq; esset monstrum in iure ut actio utilis, actionem aliam utilem produceret, ideo opus est, ut ratione hypothec. interdictum utile detur quod hypotheca sit directa, non utilis solum. ita uidemus quod si habes actionem cedat, utile transfert tantum, & remanet apud eum directa, ut not. in l. quis ergo casus ff. de pecul. & in l. 3. ff. pro socio, & illa utilis, quæ apud cedentem erat causalis, efficitur formalis; sed si cessionarius cedat nihil apud se retinet, quia erat solum apud eum utilis, quæ unica sola est, nec materiam propriam sed mutuam, & extensam habet, adeo, ut quæsitum sit a doctoribus utrum actio utilis datiuæ sit, an natiuæ, quod non

non arbitrabantur habere præexisten-
 tem, aliquam materiam. de quo per
 bart. in dicta l. 1. & per glo. & docto. in
 l. ex legato nominis C. de lega. per glo.
 & docto. rub. in fi. C. quorum bono-
 rum lat. Bart. in l. prima 2. lectur. C. de
 actio. & obliga. num. 16. cum sequen.
 sed licet materiam habeat præexisten-
 tem, non tamen ea propria est, sed mē
 dicata, quæ alterius formæ capax non
 est, & ideo saluianum interdictum,
 nunquam dari potest habenti solum uti
 lem hypothecam, quia daretur duplex
 extensio una ex hypotheca directa ad
 utilem, quæ extētio ponitur in d. l. 1. C.
 comu. de lega. altera de ista utili ad sal-
 uianum extra suam materiã locationis;
 & ita utile ex utili produceretur, quod
 fieri non posse manifestum est. ideo
 nec in materia ultimæ uolūtatis, nec in
 materia l. fi. C. de sacros. eccle. saluianū
 interdictum poterit competere. nec si re-
 cte cōsidereretur hoc iterdictū saluianū
 est ita maximi momenti, & utilitatis, ut
 uulgo existimat, quia, licet sit possessio
 R 4 rium

DE REDDIT. ECCLES.

riū adipiscēdæ, ut instituitur de interdict. §. in interdictum quoque saluianum, & ideo sufficiat possessionem solam coloni probari, ut ibi nota. & per Bart. & Paul. in l. rem alienam ff. de pign. actio. & a sentētia in eo lata non appelletur, ut per doctō. in d. l. 1. C. de preca. & saluian. interdict. ubi omnes hoc tenent. ex quo etiam fiet, cum possessorium sit hoc remedium, exceptiones, quæ requirunt latiore indaginem, & ius proprietatis respiciunt, repellantur in iudicio saluiani, & ita communiter solet seruari. tamen, ut ego existimo nō ita summarium, nec cōpendiosum est hoc iudicium saluiani; quia omnia illa, quæ respiciunt proprietatem causæ principalis, id est obligationis, cui pignus accedit, non summarie, sed plenissime, non unica sententia, sed tribus etiam, si interdicto saluiano actū sit, sunt terminanda. & hoc manifestum est, nam hypotheca non potest sine principali obligatione stare. ff. de pigno. in l. res hypothecæ. & in regula iuris uulgata. quo fit, ut duplex sit iudicium

dicium, in primo enim agitur an obligatio principalis subsistat, in quo dubium non est opus esse plenissima cogitatione, & tribus sententiis. hoc enim proprietatis iudiciū est hypothecariæ actioni, uel saluiano præiudiciale, ideo prius de hoc cognoscendum est plene, nõ enim prius obtinere potest in hypothecaria, uel saluiano, quàm si probatum fuerit debitum, cui hypotheca accedit text. est in l. fundum Titianum, & in l. fundi, quem in fi. ff. de exceptio. tex. est. ff. famil. hercis. in l. i. uersic. sed si is, qui possidet, adeo quod cessabit hypotheca, uel saluianum, uel filebit, donec de debito cognitum sit, ut uult. Bar. in iis præiudicialibus, in quibus, absolutoria lata in prima parit exceptionem rei iudicatæ in secunda, ut per ipsum d. l. fundum col. fi. alleg. glo. in l. generaliter eod. tit. & d. l. i. ff. famil. hercis. sed absolutoria²⁵ lata super debito consumeret hypothecam, ergo silendum erit in hypothecaria, uel saluiano interdicto ex iis, quæ Bart. ibidem nun. 9. & licet uideatur qd hypo-

DE REDDIT. ECCLES.

hypothecaria cum personali possit cumulari, ut in auth. de fidei iusso. §. sed nec col. 1. quod satis doctores torquet. id tamen ex eo est, quod uideatur esse præparatoria actio personalis ad hypothecariam secundum aliquos, quo casu cumlatio admittitur, ut per Deci. in l. edita actio. num. 70 C. de edend. tamen id non impedit, quin plena cognitio debiti præcedere debeat, cum sine debito hypotheca stare non possit. ideo alii uolunt, quod conditionaliter cumulari possit in d. §. sed neque, ut per Paul. de Castro de quo in simili supra dictum est prima parte c. 4. num. 12. alii uero simpliciter quia est accessoria, ut per Soc. in d. l. fundum nu. 3. de quo alias, nunc autem hoc sufficit quod cognitio super debito principali requiratur omnino, & quod, donec constat de debito sufficienter (quod constare non potest nisi res sit iudicata) non poterit ad executionem in saluiano, uel hypothecaria deueniri, nisi quando debitum quis non inficiatur, ut ff. famil. hercis in l. 1. & ita potest intelligi ultra dicto.

Et d. §. sed nec. q̄a ibi nō negabatur dē
 bitū, sed solum circa hypothecā erat cō
 trouersia, & ideo quæstio erat cōtra quē
 prius agi deberet. aliter enī intelligēdo
 d. §. uitiarentur plures. regulæ impediē
 tes cumulationē, de quib. in l. edita acti.
 deniq; ī debito, cui hypotheca accedit,
 si hypothecaria agatur duplex est petito
 rium iudicium, primum in eo uersatur,
 an debitum sit, secundum postquā con
 stat de debito, de iure hypotecæ quæri
 tur, quia probari debet, rem hypothecæ
 subiectā in bonis debitoris obligātis
 fuisse ff. de pigno. actio. in l. rem alienā,
 hoc secundum iudicium petitorium ex
 cusatur per saluianum interdictum,
 quia possessorium est, ideo exceptio
 nes respicientes petitorium, nisi in con
 tinēti ostēdātur, excludūtur. & in hoc cō
 pēdiosius hoc remedio agitur, ubi cōpe
 tit, quia nō erit duplex petitorium, nun
 quā tñ excusatur plenissi. (si negetur) de
 bitū cognitio, sicut, si cū fideiuss. ageret,
 posset de defectu debiti excipere, & cogno
 sci de debito deberet C. de nō nu. pecu.
 in

DE REDDIT. ECCLES.

¶ l. tã mādatori. ita possessor pignoris de
nō iure p̄cipalis debiti opponere p̄t,
& plene cognoscetur, & tres sentētiæ su
per debito requirūtur, sed post has tres
sentētiās super pignore, si saluiano inter
dicto agatur, erit unica sentētia sufficiēs
& de possessione non de proprietate rei
pignori deditæ cognoscetur, nisi ī conti
nēti exceptio dñi ostēdatur. & ita habes
interpretatā materiā saluiani interdicti.
nec cōtra supradicta me mouerit, quod
dici solet, in incidētibus non esse opus
26 pronūciare, quia pronūciādo super cau
sa principali uidetur incidēter pronūcia
tū per processū ad ulteriora iuxta gl. ubi
doct. C. de ordi. iudicio. §. 1. ff. de mino.
in l. ait p̄tor §. permittitur per Ias. ff. si
quis in ius uoc. non ier. in l. ex quacun
que ubi alleg. alios. num. 45. felin. extra
de re iudi. c. suborta. num. 3. quia id non
procedit in materia nostra, in qua causa
principalis est debiti, pignoris uero ac
cessoria, ideo si opponatur quod pi
gnus non subsistit, quia nec debitum
est, de eo ante omnia cognosci, & iudex
in

in primis super hoc pronunciare debet, ut in d. l. fundū & in d. l. fundi ff. de exceptio. & famil. hercis. l. 1. qui tex. hoc aperte probant, erit que optima declaratio ad d. glo. l. 1. C. de ordi. cogni. & licet concederemus non opus esse pronūtiatione, sed sufficere super pignore pronūciare, uel hypothecaria, uel saluiano, uidereturque exceptiones, procedendo ad ius hypothecæ iudex repulisse, negari tamen non potest, cum sit præiudiciale hoc iudicium, debere plene de debito cognosci, & etiam, si in saluiano pronuncietur, appellationem dari non ratione saluiani, quod possessorium fit, sed ratione quæstionis incidētis, cui fit præiudicium in proprietate. & ita intelligi debet, quod dici solet, quod ubi cautela possessorii, & domini sunt complicata etiam in possessoriis dabitur appellatio, ut not. Bal. cōfi. 141. cir. fi. lib. 1. & 330. ideo, nisi debitū fateatur reus, licet neget ius hypothecæ, uel res sit iudicata super hoc, semper appellari poterit, etiā in interdicto saluiano, ut fere in iis terminis

DE REDDIT. ECCLES

minus respondet. Bal. confi. 33 l. uol. 1.
nisi enim pars fateatur semper de inci-
dēti principali, cuius accessoriū intenta-
tur, cognosci debet tex. sing. in d. l. r.
famil. hercis ff. quā ualde not. & satis
probatur ī d. l. fūdū, & in l. fundi. & ita ī
telliges quādo dicatur mista causa pos-
fessorii, & petitorii, qd Doct. non ita de-
28 clarant. nā quod Aug. Bero. in suis quæ-
stiōibus q. 91. uult, quod si remediis pos-
fessorii, seu interdictis recuperādæ, reti-
nendæ, uel adipiscēdæ reus condēnetur
in possessione, simulq; ī restitutione fru-
ctū a tali sētētia possit appellari, quia
mista est hæc cognitio, fallū est hic esse
misturā petitorii, & possessorii, quia in
īterdictis ēt sua natura ueniunt fructus,
ut sunt notissima iuris principia ff. de
ui. & ui arma. in l. 1. §. ex die ff. quod ui,
aut clam. in l. is qui puteum §. quod aut
prætor ff. de īterdict. in l. 3. cum ibi not.
cum ergo ex natura interdictorum fru-
ctus ueniāt, nescio quo pacto ex fructū
condēnatione mixta causa dicatur, quæ
simplex, & pura est, nec aliquid extra-
neum

neum a sua simplici natura contineat.
nam quod Bal. C. si de momēta posse l.
uni. 2. col. uult. quod ratione fructuum
appelletur non id ratione misturæ. Bal.
contingere dicit, sed alia ratione id erit,
quã ripa ponit in c. sæpe col. si. extra de-
resti. spoliato, si uerũ illud dictum sit. sed
quia longã disputationẽ requireret, &
maximã difficultatẽ habere uidetur, ut
ad rē nostram redeamus, ommitto.

Ex supradictis intelliges quomodo do-
miniũ rei emptæ ex fructibus, seu reddi-
tibus ecclesiast. pertineant ad ecclesiã;
ita ut in eam transeat dominium ipso iu-
re, & an sit utile, uel directum domini-
um quod sine traditione quæritur eccle-
siæ, & quomodo ẽt cũ ipso cõcurrat obli-
gatio personalis, & hypothecaria. ex qui-
bus necessario infertur idẽ iuris esse de
ipsismet fructibus, seu redditibus, quod
est de rebus ex eisdẽ redditibus com-
paratis, ut dñium saltim utile eorum sic
apud eccl. ideoq; cleri. ipsos i alios usus,
quàm in sibi necessarios, & alios pios ex-
pēdēdo lege iustitiæ peccati mortalis, et
restit-

DE REDDIT. ECCLES.

restituendi necessitatis reum fieri.
Quinimo, qd fortius est posset defendi non solū dominium eorū, quæ ex fructibus beneficiorum acquirit clericus, in ecclesiam transferri, uerum etiam possessionem exemplo serui, uel filii familias, qui ex re peculiari nostra non solū dominium, uerū etiam possessionem etiā ignorantibus nobis acquiritur, ut probatur in l. 1. in §. item acquiritur ff. de acquiren. possessio. ubi ita Paulus inquit. *item acquiritur possessionem per seruum, aut filium qui in nostra potestate est, & quidē earū rerū, quas peculiariter tenent, etiam ignorantes, sicut Sabino, & Cassio, & Iuliano placuit, quia nostra uoluntate intelligunt possidere, quod eis peculium habere permiserimus, sic et clericus peculii nomine hæc habere uidetur, ut p̄ tot. extra de pecul. clerico. qui etiam ex re ecclesiastica, ut dictum est, ut seruus domino, uel filius patri, ita ecclesie acquirit. & sic in hac specie cessarent supradicta, & dominium, quod ecclesie quæritur, esset directum, & non utile, cum simul cum possessione quærat, maxime quia ut in d. §. item*

¶ item acquirimus notāt omnes, etiam si non ad peculium dictæ res pertinerēt, dñium earū, & possessio per seruum, & filium patri, uel domino etiam ignorantī quæritur. sic uidetur in clerico ex causis, ex quibus ecclesiæ solet acquirere, ut exēptis ex fructibus beneficorū. sed quia noua est hæc opinio, nec per aliquem dāctorū nōstrorū tentata, ideo aliis iudicandum relinquo.

SVMMARIVM EX C. III.

- 1 Ante diuisionem quando bona ecclesiarum erant communia clerici solum uictum, & uestitum poterant sibi uindicare.
- 2 Diuisio nō mutauit naturā bonorū, & infra nu. 7.
- 3 Quo tempore factā fuerit diuisio.
- 4 Qui iure suo potest in uita disponere, & in morte disponere poterit.
- 5 In episcopo, uel clerico non est impedimentum testandi ex persona sua.
- 6 Matrimonium in morte contrahi potest, & an filij legitimentur tunc in præiudicium substituti, & quid de uoto religionis.
- 7 Diuisio non mutauit ecclesiasticorum bonorum naturam.

S De intel-

DE REDDIT. ECCLES.

- 8 *De intellectu c. final. debis, quæ sunt a maior. par cap. latissime.*
- 9 *Reprobatur intellectus Decij ad. d. c.*
- 10 *In potestate clerici, & arbitrio est in quos usus suos redditus dispense.*
- 11 *Diuisio antiqua, clericorû culpa est conturbata.*
- 12 *Pars pauperum an perierit, & cuius damno perierit.*

CAPVT III.

De diuisione bonorum ecclesiasticorum facta per canones antiquos.

 Vintum argumentum pro ista opinione, quod fortissimum uideatur, tale est, non est dubium quod ubi ante diuisionem bona ecclesiarum possidebantur in communi, clerici solum poterant ex bonis ecclesiasticis sibi necessaria in uictum, & uestitum assumere, reliqua erant in pauperum sustentationem, & alias ecclesiæ necessitates expendenda, tex. est in canone, quia tua fraternitas 12. q. 1. ubi inquit Gre-

PARS TERTIA C.III. 138

Gregorius, *communiter autem uiuentibus iam de faciendis portionibus, uel exhibēda hospitalitate & adimplenda misericordia, a nobis quid erit loquendum? cum omne, quod superest, necessitatibus in causis pijs, ac religiosis erogandum est, Domino magistro omnibus dicente, quod superest, dare elemosynam, & omnia munda sunt uobis, & diuus Hieronymus in eadem causa 12. q. 1. cuius uerba supra retulimus in primo argumento, & nullus est, quem ego uiderim, qui nō fateatur ante diuisionem factam de fructibus, & oblationibus ecclesiasticis, inter episcopum, & fabricā ecclesiæ; pauperes, & clerum, de qua in canone mos est, & in c. uobis, & in c. uulteranæ in fi. & in c. con. esso, & in cano. quatuor, & in c. de redditibus, & i c. cognouimus 12. q. 2. Episcopum, & alios clericos ultra sibi necessaria ex communibus rebus usurpātes ad restitutionem teneri. hanc enim opinionem admittunt, etiam omnes illi, qui attenda diuisione. præfata improbant opinionem archidiacono. & ita expresse bea. Thom. secunda secundæ q. 185. art. 7 supra allegat. & ibidem Caieta. affirmant hoc, &*

S 2 Reuer.

DE REDDIT. ECCLIES. 41

R.P. Frat. Domin. de Soto dict. lib. 10. de
iusti. & iur. q. 4. artic. 3. & hoc manifeste
apparet, quia ex lege iustitiæ re com-
muni non potest quis uti, nisi ad eos
usus, ad quos res ipsa destinata est, ut
in l. fabinus cum sua glo. ff. commu. di-
uid. & in §. religiosum, & §. in commu-
nem, ubi bene loquitur Ioan. Fabr. in-
sti. de rer. diuisio. facit tex. cum sua glo.
in l. arboribus in §. nauis. ff. de usufruc.
& textus in l. in re communi, & in l. sed
si inter me & te. ff. de seruitu. urbano. præ-
di. nec enim iure communi, quod priua-
tim interest unius ex sociis, fieri debet,
sed quod societati expedit, ut inquit te-
xtus optimus in l. actione in §. labeo. ff.
pro socio, & ita in illo tex. notab. d. c. res
ecclesiæ 1 2. quæstione prima super alleg.
inquit Urbanus Papa: *res ecclesiæ non
quasi propriæ, sed ut communes, et Deo oblatæ cum
summo timore, non in alios, quam in præfatos usus,
sunt fideliter dispensandæ. iustitiæ enim mu-
nus est (ut Cicero inquit) ut cõmunibus
pro communibus quis utatur, priuatis
autem, ut suis,*

Sed

2 Sed dicta diuifio non immutauit dicto-
 rum bonorum naturam . quod patet ,
 quia hæc diuifio fuit facta tempore Sim-
 plicii Papæ , ut probatur in canone de
 redditibus fupra alleg. 1 2. q. 2. & tempo-
 re Gelafii poftea fuit etiam ftatuta, ut in
 d. cano. uobis enim, ut per Gregorium i
 c. cognouimus cū fequent, quæ tēpora
 fupputat R. P. Domini. de Soto in d. q. 4.
 art. 3. qui dicit factā fuiſſe diuifionē præ-
 dictā circa annum Dñi quadrigēteſimū
 feptuageſimum, & ita fere centefimo ab
 hinc anno fupra milleſimum , poſt lon-
 gum poſtea tempus in concilio latera-
 nen. 2. de quo in c. cum in officiis. ſecun-
 dum canones antiquos, ut ibi refertur, &
 poſtea per innoce. 3. licet male inſcriba-
 tur Alex. 3. in c. relatum 2. extra de teſta-
 men. fuit declaratum, acquiſita ex red-
 ditibus eccleſiaſt. moriente beneficiato ad
 eccleſiam pertinere, nec de eis diſpone-
 re poſſe, & ſi in diuerſis eccleſiis habue-
 rit beneficia, inter illas eccleſias eſſe di-
 uifionem faciendam , ſecundum con-
 gruam extimationem , ut ibi dicit text.
 S ε quod

DE REDDIT. ECCLES.

quod nō esset , si fructus beneficiorum,
& ex illis acquisita mobilia,uel immobili-
lia,ita fierent beneficiati , ut sunt bona
proprii patrimonii,de quibus libere di-
sponere potest ut ibidem. signum ergo
manifestissimum est per diuisionem nō
esse mutatam dictorum bonorum con-
ditionem. item si proprii dicti fructus
fierent,& de his disponere possent cleri-
ci arbitrio suo aliquis tex. reperiretur
in iure , qui dictam dispositionem per-
mitteret, cum tamen in toto iure cano-
nico non reperiatur talis permissio,imo
per contrarium prohibetur,ne clerici te-
stentur de quæstis ex re ecclesiæ , & ex
redditibus beneficiorum,ut in d.crela-
tum ubi tex.loquitur de eo tempore,
quo erāt erecta beneficia , & bona cleri-
cis separata;ut hodie sunt, & de quibus
est proposita nostra quæstio,& huius no-
stri tractatus argumentum, ut ex d.tex.
in fi. ipsius apparet.ergo uerum non est
clericum effici dominum fructuum sui
beneficii ita , ut libere possit disponere
in usus,quos uoluerit , si enim hoc po-
test

test, posset etiam testando hoc facere, ut
 in authen. ingreſſi C. de sacrosanct. ec-
 cleſi. & in c. filius noster de testam. quod
 patet, quia impedimentum testandi nō
 est in episcopo, uel clerico ratione suæ
 personæ, cum nec episcopalis status im-
 pediat quominus dominus bonorum
 esse possit. nisi enim proprio uoto quis
 se astringat ad ea, quæ supererogatio-
 nis sunt, nō tenetur, ita ex consequenti
 nec ad paupertatem, ut d. S. Tho. 22. q.
 185. art. 6. & frat. Domini. de Soto. d. lib.
 10. q. 4. art. 3. ideo episcopi, & clerici apti
 sunt ad dominium bonorum obtinen-
 dum, & de eo in uita, & in morte dispo-
 nere possunt ut c. 1. & c. quia nos extra,
 5 de testamen. & 12. q. 5. per totam. si er-
 go de fructibus beneficiorum non pos-
 sunt testari, id magis ex rei natura, quā
 personæ proueniet, nec enim in iure ad-
 mittitur, ut qui iure suo in uita de ali-
 qua re disponere potest, id in morte fa-
 cere prohibeatur, nam quæ sanis conce-
 duntur, & infirmis sunt permisa l. seniū
 C. qui testam. fac. poss. tex. in l. sanum C.

DE REDDIT. ECCLES.

6 de transactio. sic uidemus quod proximus morti potest uotū religionis emitte-
re, & sicut si sanus corpore esset obligatur, ut in c. sicut 2. extra de regularibus, & eadem ratione, & matrimonium eo tempore contrahi poterit, ut per Ioann. And. in regu. sine culpa de regu. iur. lib. 6. Cyn. in l. nuper C. de natu. libe. & late Alberic. in l. cum quis eodem titu. Deci. confi. 175. num. 7. & per doctores in l. sed est quæsitum ff. de liber. & posthu. & operabitur omnes effectus, ut filii legitimatedi excludant substitutum, quicquid ibidem male Socin. post Ange. qui uolunt quod tale matrimonium fieri nō possit, ut filii legitimatedi in præiudiciū substituti, & Dec. in c. in præsentia nu. 56. de probatio in eo quod de matrimonio loquitur, licet in eo, quod de ingressu religionis eo tempore facto, ut non excludatur per eū substitutus concludit, bene dicat. est enim maxima differentia quicquid Parisi. confi. 13. nu. 56. & 67 uol. 1. quod non examino, quia est extra nostrum argumentum, si aliquando
deus

deus otia dederit, ut alia nostra scripta,
 quæ nunc propter uarias occupationes
 in puluere iacent, uulgare possimus, la-
 tius ostēdemus: iterim sufficiat allegare
 tex. fere expressum in l. filiū quē in pote-
 state §. sed cū ex hæredatio. in uers. erit
 ergo uenale beneficiū ff. bonorū poss. cō-
 tra tabul. & c. de his de sepultu. ex quorū
 cōcordia ueritas opinionis nostræ appa-
 rebit, facit tex. in c. fi. 20. q. 3. ergo dispo-
 nere clerici possēt infirmi, sicut sani, si in
 bonis non esset aliqua qualitas, uel na-
 tura, quæ eos impediret, hæc scilicet quæ
 domini nō sint; alioquī personæ ipsorū
 hoc tribuere, ut non possint, ut in uita
 possunt, disponere in morte, essēt inui-
 diosum, quod olim l. fusia canina inui-
 diose statuebatur, & iuste correctum est
 ut instit. de l. fussi. cani. tollend. & in ter-
 minis nostris contrarium disponitur in
 d. c. i. de testamen. & in capitulis aliis su-
 pra allega. & licet Perr. & Cyn. in authēt.
 licētā C. de epis. & cleri. dicāt inuidiā su-
 prædictā iduci ab eis, qui dicūt clericos in
 uita usufructuarios esse in morte usufructua-
 rios esse in morte usufructua-
 tamen

DE REDDIT. ECCLES.

tamen uel id efficiet, ut nec in uita usufructuarii sint, & ita faciet pro ista parte, uel ut Bald. ibidem dicit, ex eo fit quod in administratoribus potentius est ius in uita, quam in morte, quod istam opinionem confirmat.

Sexto probatur d. opinio, nam diuisio, de qua in præcedenti argumento, facta fuit ea ratione, ut melius Ecclesiæ ministerio, & pauperum necessitatibus prouideretur, ut ex ipsis text. supra allegatis apparet, sicut etiam similiter factum est: ut licet initio orientis ecclesiæ tempore Apostolorum Prædia, & immobilia uendebantur, & pretium afferebatur Apostolis, & Dei ministris, ut pauperibus, & ipsi ecclesiæ deseruientibus ex illis prouideretur, postea tamen, ut inquit tex. in c. uidentes 12. q. 1. *Videntes summi sacerdotes, & alij, atque leuitæ, & reliqui fideles plus utilitatis posse conferre, si hæreditates, & agros, quos uendebant ecclesiis, quibus præsidebant episcopi traderent, eo quod ex sumptibus eorum, tam præsentibus, quam futuris temporibus plura, & elegantiora ministrare possent fidelibus communitatem uitam ducentibus, quam ex pretio ipsorum, cæperunt*

PARS TERTIA C. III. 142

perunt prædia, & agros, quos uendere solebant matricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus earum uiuere. Et sic ista mutatione usus rerum ipsarum natura non est mutata, nam eodem modo fructus ex eis expendi debent, quo olim res, & pecuniæ ipsæ expendebantur, ut in canonibus supra allegatis, ita eodem modo facta diuisione, ab ecclesia in dictas quatuor portiones, natura ipsa rerum ecclesiasticarum non est mutata. eiusdem enim rationis partes esse solent, cuius est totum, ut ff. de usur. l. qui scit, & ff. de rei uendica. in l. quæ de tota cum multis concordant. allegat. in glo. d. l. qui scit in c. si ciuitas, uel castrum. uersu. ratione de sentent. ex communica. lib. 6. late Philip. Dec. in l. cuius effectus ff. de reg. iur. ideo sicut ante diuisionem fructus omnes debebant in pios, & necessarios usus, & a canonibus approbatos expendi, ita etiam post diuisionem quælibet ipsorum pars eo iure censebitur. & ita dicit R. P. F. Petrus de Soto. supra aleg. in lib. de inst. sacro. 2. parte de uita sacro. sermo. 3. de bon.

DE RĒDDIT. ECCLES.

bon. eccl. & eorum usu,  t facta quacumque diuisione & applicatis quocumque modo fructibus ecclesiarum ministris, non posse licite ex eis aliud qu eri, qu  sustentationem honestam quidem pro qualitate ministri, & ministerii. h c fere sunt uerba ipsius. diuisio enim h c sicut de prædio, quod ut melius colatur diuidi solet, dicimus, in nihilo mutat rei naturam, uel destinationem, ut probat textus notab. in l. Caius seius, §. titius ff. de legat. 2. & in ter. nostris, quod diuisio prædicta non mutauerit ecclesiasticarum rerum naturam, sed quod de portione assignata, quod superfluum est debeat in usus aliorum, cum quibus ante diuisionem ea portio  rat communis, deseruire, text. est notab. in d. c. uobis enim 12. q. 2. ubi Gelasius, qui ordinauit, ut debeant fieri di t  portiones fructuum ecclesiasticor  inter Episcopum clerum, pauperes, & fabricam disponit, quod si de quarta, qu  obuenit fabric  aliquid ex annua impensa supererit uel reseruetur, ut
fi

si maior emerferit fabrica, possit eidem
 deferuire, uel ematur possessio, quæ uer-
 titatis respiciat communes. eadē ergo ra-
 tione; si de parte pauperum., episcopi;
 uel clerici aliquid super fuerit, uel serua-
 bitur necessitatibus ipsius cleri, si se infir-
 nuauerint, uel in communes usus rebus
 emptis erunt redditus ampliandi. non
 ergo diuisio naturam rerum ecclesiasti-
 carū mutauit. & hoc ē in casu cōtrario;
 quod ex portione applicata clericis de-
 beat ēt prouideri fabricæ ecclesiæ, si in-
 digeat, probatur per tex. notab. in c. fin:
 de his, quæ fiunt a maiore parte capitu-
 8 li, quæ ad hoc not. R. D. Marti. Nauarr. in
 d. tractat. q. 1. nu. 39 in. fi. allegādo Abba-
 qui eum maxime cōmēdat in c. cū oēs
 de constitutio. col. 3. & ibidem Felin. ubi
 probatur, quod, si fabrica ecclesiæ indi-
 geat, potest Episcop. cū maiori parte capi-
 tuli ex portione capitulati aliquid appli-
 care in præiudiciū ēt partis maioris re-
 pugnantis. ex quo apparet ea bona eius
 esse naturæ, & ad dictos usus uideri de-
 stinata; ad quos socius inuito socio,
 potest.

DE REDDIT. ECCLIE.

potest uti, ut supradictum est, alioquin, si non esset talis naturæ potior esset conditio cuiuslibet contradicentis; si sua interesset, quam aliorum consentientium ut in l. fabius ff. commun. diuidun. & in l. per fundum ff. de seruit. rustic. prædi. tex. notab. in l. si priuatus ff. qui & a quibus manu. libe non fiant, & in l. si autem plures ff. de aqua pluui. arcend. tex. ubi Din. & alii in regu. quod omnes tangit de regu. iur. lib. 6. & c. cum oēs de constitutio. fab. in §. ex non scripto num. 1. instit. de iur. natural. gent. & ciuil. per recentiores. in d. c. cum omnes, & in l. suum hæredem §. fin. de pact. & in l. maiorem, & in l. rescriptū; & ita Abb. in c. cum omnes intelligit dictū c. fina. de his, quæ fiunt a præla. quod ideo ibidem id fieri potest, quia disponitur de re ad usum, ad quem destinata est, & licet aliqui ex recentioribus ibidem, ut 9 Dec. 3. col. dicat illum tex. intelligi ex noua prouisione summi Pontificis, id tamen nihil promouet, ne ille tex. probet dictam conclusionem, quia Pontifex id non

non statuit sine ratione, & id uult esse
 ius commune, cuius ratio nō potest aliū
 de summi, nisi ex natura ecclesiasticorū
 bonorum. nec me mouet, ut ab hoc in-
 tellectu recedam, alia subtilis pondera-
 tio Decii, qui uult contra Abbatis opi-
 nionem non posse dici in d. c. fin. ideo
 maioris partis uoluntatem in præiudi-
 cium aliorum attendendam, quia utun-
 tur de re ad usum, ad quē est destinata,
 quia, si hoc esset uerum, non requirere-
 tur consensus maioris partis, sed suffice-
 ret uoluntas cuiuslibet, quæ sufficere so-
 let etiam aliis inuitis, ut res in usibus de-
 stinatis uersetur, ut l. uel quæ pater in §.
 i & l. si plures & l. sunt personæ ff. dere-
 ligios. & sumpt. func. nō enim Deci. cōsi-
 derat, nec recte perpendit, qđ licet usus
 destinatus fructuum, seu reddituū eccle-
 siasticorū sit, ut in pauperes, Episcopū,
 clerum, & fabricam expendantur, tamē
 esse aliam destinationem specialem fa-
 cta dicta diuisione, secundum quam
 est alia magis specialis prouisio, per quā
 in d. c. fin. fructus illi clero specialiter, et
 princi-

DE REDDIT. ECCLES.

principaliter erant destinati, ut ex illis sustentarentur. a qua destinatione speciali non est recedendum, nisi constet superfluere in illum specialem usum, & indigere fabricam; ad quod iudicium interponendum, non cuiuslibet sententia sufficiet, sed maioris partis, cum id non simpliciter, & ex sola assertione uerum sit, sed ex causæ cognitione dependeat. ideo maioris partis consensus est necessarius, maxime quia, licet uerum sit clericum superflua in pios usus debere dissipare, non tamen astringitur, ut magis in hos, uel in illos usus dispenset, uel in fabricam, uel in hospitalitatem peregrinorum, uel in pauperes, uel in captiuorum redemptionem, uel alia similia; sed illius pendet arbitrio, ut dicit diuus Tho. quod libe. 6. art. 12. ad 3. & ex mente plurium decretorum 12. q. 2 colligitur, quod sequitur bene R. D. Martin. in d. tract. q. 1. num. 60. ad priuandum ergo clericum hoc arbitrio opus est, ut interueniat causa cuius diiudicatio non unius, uel alterius, sed maioris partis senten-

PARS TERTIA C.III: 145

sententiæ est committenda. & hic est notabilis intellectus d. c. fi. quod doctores nostri non satis explicant, & hoc ita probatur, nam, ut supra etiam uidimus contra gl. in l. cum his §. eam transactionem ff. de transactione. non sufficit, ut alienatio rei ecclesiæ in utilitatem uergat ecclesiæ, nisi si cum solennitate, & interuentu eorum quibus, a iure hæc res commissa est, ea alienatio fiat. non enim sufficit utilitas, nisi ab iis, quibus hæc res a iure committitur, ut talis approbetur, uel iudicetur. tunc enim actus perfectus efficitur cum causa solenniter est approbata. ita in specie d. c. fin. non sufficit, ut necessitatis causa subsistat, ut bona sustentationi clericorum applicata in fabricam conuertantur, nisi iudicio maioris partis, ut talis approbetur. & iste est uerus illius textus intellectus, licet doctores nostri, non satis sint affecti. in cuius intellectus confirmationem etiam adduci potest textus ille notabilis in l. si hominem ff. mandati, ubi probatur quod procurator specialis, cuius alias semper est potior potestas, ut

T in l.

DE REDDIT. ECCLES.

in l. in toto iure ff. de regul. iur. in l. do-
 li clausula ff. de uerb. obliga. potest im-
 pediri a procuratore generali ex super-
 uenienti iuxta causa not. Bart. in l. am-
 bitiosa 3. col. de decret. ab ordin. facien.
 Bald. in l. 1. C. iur. aur. anulo. Paul. de
 Castro in l. duas ff. de petitio. hæredi. &
 doctor. i uariis locis. Felin. aliqua refert
 in c. 1. 7. col. extra de constitutio. latius
 Tiraquell. in tract. de temperand. pen-
 leg. in præfatio. num. 25. cum sequen. ni-
 mirum si in d. c. fin. recedatur ab illa fa-
 cultate speciali, quæ concessa est clerico;
 ut de parte ad eum pertinenti libere ad
 pios usus, quos uelit disponat, & restrin-
 gatur, ut in certum, & præscriptum usum
 aliquid de ea dispõsetur, ad hoc tñ faciẽ
 dũ iudiciũ maioris partis, ut ibi dicitur,
 est necessariũ, quia præcipue ad aliũ usũ
 scilicet ministrorum erãt destinata, dein
 de uero quatenus eis superest, in alios
 usus pios arbitrio eorum sunt expendẽ-
 da, nisi necessitas aliqua urgeat maioris
 partis iudicio approbata, quæ istud ar-
 bitrium determinet, & restringat.

epti-

Septimum argumentum, quod non minus pro ista opinionem urgere uideatur, tale est, quicquid effecerit dicta diuisione & esto quod per eam portio clerico applicata libera effecta sit, tamen hac diuisione hodie clerici se iuuare non possunt, cum hæc ratio sit conturbata, & ad proprium statum culpa eorum reuersa res uideatur, ubi enim est illa pars quarta, quæ pauperibus fuit destinata? ubi fabricæ portio, quæ æquales Eiscopi, & clerici portionibus esse debent. nec dici poterit has partes periisse, idque periculo dominorum, nempe pauperum, & fabricæ, quamuis enim hoc iuri consentaneum sit, ut res pereat periculo domini, ut C. de pignor. actio. in l. pignus cum concordant. & ita uideatur, quod siue perierit hæc pars, siue non compareat, quod idem est ff. de contrahen. emptione in l. in lege, & in lege Rutilia polla. pauperibus, & fabricæ periisse. quod clarissimis uerbis admittere uideatur Frater Dominicus de Soto. de iustitia. &

DE REDDIT. ECCLES.

iur.lib. 10. q. 4. uel si culpa prælatorū, uel clericorum periit, quibus pauperū portio dispensanda erat commissa, ut infra dicemus, non uidetur præsentibus prælatis, & clericis prædecessorum culpa imputandum. sunt enī officiorum, & beneficiorum successores, non culparum, ut in c. 1. de solutio. tamen hæc dicere non possumus, primo, quia dicimus non esse uerum has portiones periisse in locis maxime, in quibus hodie decimæ soluuntur, & oblationes, a fidelibus dantur, quarum etiam portiones, seu partes præfatæ fieri debent, ut in d. c. quatuor expresse dicitur, & in d. c. de redditibus, & idem in locis, in quibus decimæ non soluuntur, nec oblationes dantur, quoniã bona ecclesiæ quomodocūque sint quæ fita sunt eiusdem rationis, uel conditionis, & non solum omnia, quæ tempore diuisionis erant in bonis ecclesiarum, uerū etiam ea, quæ a fidelibus quoque modo denuo conferuntur in dictas quatuor partes diuidi debent, text. notab. in d. c. cognouimus 12. q. 2. ubi inquit diuus

diuus Gregorius. *cognouimus de redditibus ecclesie nouiter acquisitis ad canonicam dispositionem quartam minime prouenire, sed episcopos locorum distribuere tantummodo quartam antiquorum reddituum, nunc uero quaesita suis usibus retinere, quam rem prauam, sibi introductamque consuetudinem paternitas tua uiuaciter emendare festinet, ut siue de prioribus redditibus, siue de his, quae obuenient, uel obuenientibus, quartae saeculi distributionem canonicam dispensentur: incongruum nanque est, unam, eademque ecclesie substantiam duplici quodammodo iure censeri.* huc usque diuus Gregorius: & ita uidemus quod, ut in uiolate praedicta diuisio feruetur de relictis ecclesiae episcopus habet suam quartam portionem, ut in c. quaesisti extra de testamen. & in c. conquerente de offi. ordin. & in c. de quarta. de praescriptio. ubi recentiores, & alii in tracta. speciali, de cano. portio. Episcopalis. ex quibus manifeste apparet decreta supra allegata de diuidendis in quatuor partes bonis ecclesiae, aliquando fuisse executioni demandata, licet non defuerint uiri doctissimi, qui negent praedicta decreta unquam fuisse usu recepta, quod apertissime

DE REDDIT. ECCLES.

me falsum est. cum ergo hodie portio pauperum, Ecclesiarum, & fabricæ nō compareat, euidentis est conturbatam esse dictam diuisionem; quo fit, ut non minus portio pauperibus debeat, ac si separata inueniretur. nam si uinum meum, uel granum cum tuo misceatur, si non nostra uoluntate commixtio fiat, non efficit quin retineatur dominum pro portione cuiuslibet, ut institutio rerum diuision. §. quod si frumentum fac. textus in l. arbor in §. i. ff. commu. diuid. in uerfi. quare ubi inquit textus *sicut duabus massis duorum dominorum conflatis tota massa communis est.* item damnum, & periculū omnibus sociis debet esse cōmune, ut in l. sed postquā ff. cōmu. diuid. itē, cū cura harū portionum, ut supra dictū, est ad præfatos prælatos pertineat per tex. in c. uidētes, & c. Episc. & c. expedit 1 2. q. 1. & l. uobis enim & c. uulterra nā, & c. præcipimus & in c. quatuor, & c. de redditibus 2 2. q. 2. & episcopus 10. q. 2. uerisimile est eos cum parte sua cōiunxisse, uel inter eos, & clerū diuisam fuisse

fuisse, & fabricã, & pauperes, culpa paistorum, qui in eorum perniciem luporum officium exercuerunt, his portionibus priuatos esse. ergo ex rigore iustitiæ, etiam, si confusio talis effecerit, ut illa pars incorporata cum suis portionibus ipsorum propria effecta sit iuxt. tex. in §. cum ex aliena materia. cum sequē. inst. de rer. diuisio. excusari tamen non possunt. esto quod cum eis summo iure non agatur ad totam portionem restituendam, saltem id, quod superest sibi in fabricis, & pauperibus sustinendis quare non impendatur. licet enim prædecessorum suorum culpa hoc euenerit, tamen quatenus culpa, uel delicto suorum prædecessorum est aucta eorum portio, & sic quatenus ad eos peruenit, ipsi etiam ex facto prædecessorum tenentur iuxta iuris regulas manifestas, ut probatur in l. sed & si ex dolo in principio, & §. item si quid ff. de petitio. hæreditat. & in lege si rem, & precium, & in lege utrum in principio, & in §. finali cum legi. sequentibus,

DE REDDIT. ECCLES.

&l. duo in §. fi. ff. ad exhiben. & l. inde-
neratius in §. hanc actionem ff. ad laqui-
liam l. 3. in §. ex furtiua ff. de pecul. & l.
prætor ait in §. hoc interdictum ff. de
nou. ope. nu. & l. si publicanus ff. de pu-
blica. & uectig.

SVMMARIVM EX C. IIII.

- 1 *De intellectu. c. 1. de eccles. ædifican.*
- 2 *Pauperes non habent actionem pro eleemosyna exigenda.*
- 3 *In extrema necessitate existenti an detur actio pro eleemosyna.*
- 4 *Omnia sunt communia in extrema necessitate existantibus.*
- 5 *Lex iustitiæ tenetur quis facere eleemosynam existenti in extrema necessitate.*
- 6 *Lex iustitiæ non semper obligat ad restitutionem.*
- 7 *An alimenta debeantur parentibus iure naturæ, uel solum ratione naturali.*
- 8 *Decimæ sunt institutæ in clericorum, & pauperum sustentationem.*
- 9 *Opinio, quam postea tenuit Archidiaconus, fuit Gratiani.*
- 10 *Assignatio rerum a patre familias facta, non transfert in filium, uel uxorem plus iuris, quam prius habebant.*

Maiores

- 21 *Maiores præferuntur in administratione.*
- 12 *Clerici egentes debent sustentari a parochianis.*
- 13 *Clericorum, Episcoporum, & pastorum nomen a dominio esse semotum.*

C A P V T III.

De intellectu c. i. de Eccles. ædifican. &
 an ad eleemosynam possit dari actio,
 & an lex iustitiæ obliget sem
 per ad restitutionem.

 Ctauo comprobatur hæc opi-
 nio per tex. notab. in c. i. de ec-
 clesif. ædifican. qui tex summi-
 tur ex concilio Maguntin. cano. 42. tem-
 pore leonis tertii, & Caroli Imperatoris
 ubi inquit textus. *Quicumque beneficium ec-
 clesiasticum habent ad tecta ecclesiarum restauranda,
 uel ipsas ecclesias emendandas omnino adiuuent.*
 hæc sunt uerba dicti cap. i. licet ind. cano.
 concilii addantur hæc uerba, *& nonā
 decimam reddant*, quæ non fuerunt transla-
 ta in d. c. i. quia forte illius decimæ nun-
 quam fuerat habita ratio, nec recepta
 usu

QVI DE REDDIT. ECCLES.

usu recepta fuerit, sed, id quod de collatione; quā beneficiati debēt facere pro reparatione ecclesiæ; & ita ille tex. videtur decidere istam quæstionē, nā ibi loquitur eo tempore, quo beneficia iā erant erecta, & ita portio certa beneficiati mensæ applicata, & tamen lege iustitiæ compellitur contribuere ad reparationem Ecclesiæ, seruata tamen sibi sustentatione necessaria, licet ibi non exprimat, nam hoc ex aliis canonibus colligitur, in pari enim causa necessitatis potior est conditio possidentis, ut regulis uulgatis, & ut infra dicemus partis sibi necessariæ Dominus est, nec aliquis est, qui hoc non fateatur, nam hoc ius etiam usuarii est, & lege iustitiæ, & charitatis, ut C. de seruit. & a qua in lege præses c. si non licet 23. quæstione 5. in lege, si quis a liberis & fina ff. de lib. agnosce. & in terminis nostris est textus in c. de his. de ecclesi. ædifican. ubi beneficiatus tenetur ad fabricam, si ei aliquid supersit ex redditibus beneficii, ut dicit bene Siluester puer-

uerbo Ecclesia 2. uers. 6, & uers. 4. quaeritur. & eadem ratione, cum egentes, & fabrica æquali iure utantur in bonis ecclesiasticis, ut dicitur canoni 12. quaer. 2. c. quattuor cum aliis supra allegatis, lege etiam iustitiæ egenis de superfluis subuenire tenebitur, sicut fabricæ tenetur. ex quo redditur dubia opi. glo. in c. sicut. 2. 47. distinctio. quaerit uult pauperes nullam habere actionem ad eleemosynam exigendam, quod etiam alii doctores tenent. Abba. in c. si quis propter necessitatem de furt. extra post glo. in c. domino sancto. uerbo necesse. 50. distinctio. & glo. in l. neminem C. de sacrosanct. eccles. glo. in c. ius naturale 1. distinctio. in uerbo. communia. plures allegat. And. Tiraquel l. in suo tractatu de nobilitate in c. 29. in num. 44. tamen dicunt quod tales pauperes possunt id denuntiare ecclesiae, & iudicis officio possunt diuites compelli eo tempore ad subueniendum dicitur pauperibus. omnia enim ea, quaeritatem respiciunt, officio iudicis ecclesiastici expediri debent, ut in l. hereditas
 in

DE REDDIT. ECCLES.

in fi. ff. de petitio. hæredita. sed illud hæc fit de causa, quia ibi non datur specialis persona, cuius interfit, sicut etiam in l. seruos de aliment. leg. iunct. l. quod atinet ff. de regul. iur. nam si sit, non est ratio, qua ei actio denegetur, quicquid docto. uelint, ut supra probatum est. ad quod facit tex. d. c. 1. nam si ecclesiæ datur cōdictio ex illo canone in beneficia pro refectioe, quare & pauperibus, quorum æqualis est causa, per dictum canonem non dabitur actio? æqualis autem est, ut in diuisione supradicta patet, imo maior est, & urgentior causa pauperum, ut in c. gloria Episcopi c. aurum ecclesia habet 12. q. 2. cum omnia ecclesiarū bona pauperum appellentur, ut supradictum est. si ergo fabricæ actio datur, quare non dabitur pauperibus? nec potest dici, id non iure actionis, sed officio iudicis exigi posse in specie c. 1. quia nulla est ratio, quando cōdictio ex illo canone non oriatur, ut in l. 1. ff. de cōdict. ex lege, pauperibus autem, cum expressum id non sit, sed ex eadēratione proueniat

ueniat, utilis conditio danda erit, ut
in §. si. cum gl. insti. de l. aquilia.

3 Circa quod considerandum in primis
est, quod ubi quis esset in necessitate ex-
trema, licet eo tempore magis de facto
breui manu procedendum sit necessita-
te urgente, quàm longo iudiciorũ stre-
pitu, si tamen eo miserix deuentum sit,
ut in extrema necessitate, etiam ad liti-
gandum quis adigatur, actionem non
denegandam puto, cum de rigore, & ne-
cessitate iustitix omnes eo tempore ad
id teneantur, ut dicit Cardin. Turrec. in
c. si generalis in 86. distinct. uerfi. ad se-
cund. i. 8. cõclusionem, quia ciuili, & natu-
rali, & diuino iure quilibet agere potest
ad propulsandam extremæ necessitatis
iniuriam. nam cur non poterit iudicio
experiri, si propria autoritate id facere
potest, cū in tali necessitate omnia sint
communia? ut inquit S. Thom. secunda
secundæ q. 32. art. 7. ad 3. & art. 8. ad pri-
mum, & q. 11 p. art. 3. ad 4. Cardin. Turre-
cre in c. quamobrem si. col. ad secund.
de pæniten. distinctione 1. & in c. singu-
lis.

DE REDDIT. ECCLES.

lis 3. col. 83. distinct. ut probatur ff. ad l. Rodian. de iact. in l. si laborante §. cum in eadem. uers. itidem ubi glo. expressa, uerbo conferret, uult quod ex illa lege compelli possit quis, ut communicet sua necessitatis tempore, quæ communicatio magis respectu facti dici potest, quia de facto apud illum reperiuntur, quàm quod sua sint, quia in ea specie cõmunia ipso iure omnia sunt, ut dictum est, ex diuo Thom. quia ius positium, quod dominia distinguit, quo iure, meum, & tuum dici potest, data extrema necessitate non est considerabile, ut per Cardin. Turrecrem. qui singulariter disputat istam quæstionem in c. fraternitas 1 2. q. 2. quia in eo casu dominium opponitur directio iuri naturali, & quo uitæ conseruatio descendit, & huic consequentia omnia, & necessaria ad eam conseruandam eiusdem iuris naturalis censentur, ut ff. de iustitia. & iure in lege ut uim, ita optime. declarat Cardinal. Turrecrem. in c. dilectissimis num. 2. & 3. 1 2. quæstione secunda

PARS TERTIA C. III. 152

da. Card. Alexan. in d. c. finitas. ideo in eo casu uim facere, capere, & furari licet per supradicta, licet tunc non possit dici furtum, cum non detur dominium in possidente lege naturæ repugnante, ideo in ea specie lege iustitiæ tenetur quis eleemosynam facere, & ita iure agi contra eum potest, & actio dabitur: & ita expresse Caiet 22. quæstione 118. art. 3. probat dicens & l. iustitiæ teneri, & per iudicem ad id compelli posse, & ita in extrema necessitate opini. glo. dicto c. sicut non procedet. ubi uero necessitas non est talis, ut lege naturæ bona communia fiant ex sola lege charitatis non dabitur actio, nec iudicis officium. & doctores nostri, qui uolunt lege solius misericordiæ, non iustitiæ teneri quem ad subueniendum pauperi existenti in extrema necessitate, apertissime errant, licet hoc sequantur Reuerend. Dominus Martinus Nauarr. in dicto tracta. quæstione 1. num. 16. & in manual. confessio. c. 24. num. 5. & frater Domi. de Soto de iusti. & iur. lib. 5. q. 3. art.

DE REDDIT. ECCLES.

art. 4. in obiect. & lib 10. in d. q. 4. art 3. 6.
& in responsi. ad primum, & in prima cō
clusionē, quia non est dubium, quod ex
lege iustitiæ quis tenetur, quando in re
aliena, uel alii debita uersatur, ut ad sen
sum patet: uersatur autem in alienis, uel
alii debitis bonis tempore necessitatis
extremæ, cum sint tunc agentis illa bo
na, ergo ad ea ei concedendum lege iu
stitiæ tenetur. Præterea tempore neces
sitis extremæ, auaritia opponitur iusti
tiæ, tempore uero necessitatis non extre
mæ opponitur liberalitati, nam in alie
nis restituendis, nulla liberalitas exerce
tur. &, ut nostri dicunt, in necessitatibus
nemo liberalis existit, ut in l. rem legatā
ff. de a dim. lega. nec me mouerit argu
mentum, quo prædicti doctores innitū
tur, eo scilicet, quod ubi quis ex lege iu
stitiæ ad dandum tenetur, si id non fiat,
ad restitutionem obligatur, si uero lege
charitatis, peccet quidem, sed tamen ad
restitutionem non teneatur, ut optime
dicit d. foto. d. loco, & Dominus Marti
nus supra allegat. in d. manual. sed, ut di
cunt

PARS TERTIA C. III. § 153

cunt ipsi, si quis pauperi in extrema ne-
 cessitate non subueniat, etiam si ob
 hoc moriatur, non tenetur restituere id
 quod ei dare debuit, uel si quod tali
 pauperi dare debui, titio diuiti dedi,
 nec titius ad restitutionem tenetur, nec
 ego, ut ipsi tenent, & uerum est, ergo ob-
 ligatio subueniendi pauperibus in ex-
 trema necessitate existentibus, non ex
 lege iustitiae, sed charitatis descendit,
 sed hic syllogismus, seu collectio, ut ul-
 piani uerbo latino utamur, non quidam
 referunt ff. de iur. codi. licet uideatur ex
 omnibus suis partibus constare, nihil ua-
 let, nam pater filium lege iustitiae, & fi-
 lius patrem alere tenentur, tamen, si id
 non fecerit, & filius passus est necessita-
 te maximam, nihilominus nunquam ad
 restitutionem praeteritorum alimentorum
 tenebuntur, nisi eorum occasione res alie-
 num alendus contraxerit, quia iam ne-
 cessaria non sunt alimenta praeterita,
 ideo petere ea non poterit, ut dicit nota-
 biliter Bart. in l. libertis quos §. i. num. 3
 ff. de alimen. lega. facit quod not. idem

V Bart.

DE REDDIT. ECCLIES.

Bart. in l. de alimentis C. de transactio
 ubi Alex. & Deci. & Paul. de Castro. l. di
 diuortio ff. solu. matrimo. facit tex. i au
 then. licet C. de natural. liber. ibi *opus fue
 rit*. non obstat argumentum doctorum,
 9 ubiunque lege iustitiæ quis est obli
 gatus, si id, ad quod ea lege tenetur, nõ
 præstet, restitutionis vinculo subiectus
 manet, quia debet fieri distinctio in an
 tecedenti, nam dupliciter lex iustitiæ
 aliquæ potest obligare, uel simpliciter,
 uel in subsidium, in prima specie, quan
 do simpliciter uerum est argumentum,
 in secunda uero quando in subsidium
 eatenus lex obligat, quatenus necessitas
 cui lex subuenire iubet, subsistat. nam ui
 demus quod liberis, & parentibus ali
 menta ita debentur, ut ad id compelli
 ex lege iustitiæ per iudices, & possint, &
 debeant, ut in l. si quis a liberis §. si quis
 ex his de liber. agnoscen. ubi inquit ul
 pian loquens de parentibus, & liberis
*si quis ex his alere detrectet pro modo facultatum
 alimenta constituentur, quod si non præstet pignori
 bus captis, & distractis cogetur sententiæ satisfacere*

re

PARS TERTIA. CHIL. 30154

re, quod et probatur C. de alend. liber
 per tot. mitto nunc an parētibz debeat
 tur alimēta iure naturali, uel sūlū ratio
 ne naturali ut uoluit Bart. i. d. l. si quis a
 liberis i. s. parēs, per tex. ibidem, & in l. 1.
 §. huius studii, de iusti. & iur. licet eū acri
 ter reprehēdat R. P. Alphōsus de Castro,
 maximus sui tēporis Hispaniæ cōciona
 tor (si d. Gregorium Gallum R. Episcopū
 Oriolensem maximum nostræ ciuitatis
 ornamentum, ac lumen excipiamus) in
 lib. de iusta hereti. punit. lib. 2. c. 26. ta
 men Bart. noster defendi potest, quia, ut
 filius a parente alatur iure naturæ, quæ
 filios imbelles, & egentes produxit, in
 duci necesse fuit, sed ut parentes alant
 tur non, natura ipsa ex prima intentio
 ne inductum est, sed per accidens, & le
 ge antipelargiæ. egere enim eos non ita
 natura est inductum, ut in d. §. huius stu
 dii subsensit Bart. & expresse S. Thom.
 » 22. q. 289. art. 6. in resp. dicit per accidēs
 » tamē parentibus conuenit, ut a filiis ad
 » iuuentur in quantum scilicet sunt in
 » necessitate aliqua constituti. & fac. quod
 V 2 dicit

DE REDDIT. ECCLES. 7

dicit etiam in respon. ad 3. in fi. & in q.
 26. art. 9. in fine in ead. § 2. sicut succes-
 sio, quæ parentibus defertur non ex na-
 turali ordine descendit, sed per accidens,
 turbato naturæ ordine, ut ibi not. glo. d.
 2. parens, per tex. uulgar. quos allegat,
 & ita leges, quæ ius naturale referunt sè
 per filiorum educationem, non paren tū
 proponunt, ut apparet ex tex. in princ.
 insti. de iure natura. & ulpia. in l. 1. ius
 naturale de iust. & iur. & Isidor. in c. ius
 naturale §. ut uiri 1. distinct. & Cicero in
 officiis lib. 1. ideo Bart. non irā raba-
 furde loqui dicendum est, maxime quia
 a mente Aristotelis 8. ethico. non est alie-
 nus, & pro Bart. est tex. expressus Inl. scri-
 pto in §. fi. ff. unde lib. ubi inquit papia-
 nus *non sic parentibus liberorum, ut liberis paren-
 tum debet hereditas, cum parentes ad bona libe-
 rorum ratio miserationis admittat, liberos natura
 simul, & parentum commune uotum, & licet il-
 le textus de successione loquatur, tamē
 eisdem regulis, & legibus & successionis,
 & alimentorum necessitas descendit. nec
 satis præd. R. pater perpendit quod
 inter*

inter sit aliquid ex uerbis etiã legis, uel ex sola mente, uel ratione induci, quã apud nostros uulgatũ est in §. si. inst. de leg. aquil. hinc oriuntur quæstiones de actionib. utilibus, & directis ut per Bar. in repet. l. i. ff. & C. de actio. & obligatio. & ita melior est opi. Bart. quam d. R. patris Alphonfi de Castro, siue igitur solis filijs iure naturæ, parentibus uero naturali ratione, siue eodem modo utrisq; alimenta debeantur, egentibus tamen utrisque. positiuo iure ex lege iustitiæ deberi dubium non est, nam, ut inquit egregie frat. Domini. de Soto. lib. 5. de iusti. & iur. lib. 4. quæst. 3. art. 4. nemo ad id potest cogi, ad quod ex sola charitate tenetur, sed ad id tantum, ad quod de iustitia obligatur, sed alere parentes, uel liberos, a iudice compelli potest, ut dictum est, ergo ex lege iustitiæ tenetur. nõ tamen simpliciter, sed in subsidium, si indigeant, & ulpian. eleganter in dicta l. si quis a liberis §. solent. uerfi. alimenta, & in §. sed filius. asseuerat, inquit, eni, *sed si possit se exhibere, existimare iudices de*

DE REDDIT. ECCLES.

bent, ne non debeant ei alimenta decernere, denique idem diuus Pius ita rescripsit ad Titianum, competentes iudices ali te a patre tuo iubeunt pro modo facultatum eius, modo, cum opificem te esse dicas in ea ualetudine es, ut operi sufficere non possis, de quo, ut solet, omnia congerit diligentissime Tiraquell. in tract. de nobil. c. 20. num. 100. & 76. & 90. cum igitur ad præterita non detur necessitas, consequens est necessarium, quod ad restitutionem præteritorum alimentorum, etiam ex lege naturali, & iustitiæ debitorum non tenebitur, ut d. Bart. supra allegatus, & hæc est melior ratio ad decisio. 10. de iudi. in nou. incipient. monachus quam illa, quæ ibi ponitur, non igitur bona est consequentia, si quis omittat subuenire existenti in extrema necessitate ad restitutionem non tenetur, ergo ad id lege iustitiæ non tenebatur, quia, ut probauimus in filio, & patre, & abbate in dicta decisione, qui lege iustitiæ tenentur, apparet falsam esse istam consequentiam, sic erit uerum quod lege iustitiæ, subuenire existenti in extrema necessitate qui facultatem habet teneatur, cum

cum eo tempore re sua pauperem in iu-
 ste priuet, & auaritia tunc non solum
 legi charitatis, sed iustitiæ sit opposita,
 sed ad restitutionem non tenetur, quia
 uel mortuo paupere, uel alias cessante
 necessitate lex iustitiæ, quæ subsidiaria
 erat, cessat. nõ tamen ideo minus lex iu-
 stitiæ illa est, qua tunc id facere compel-
 li poterat, sicut leges iustitiæ, ut diximus
 & illæ sunt, quibus patres, & filii compel-
 luntur se inuicem necessitate subsisten-
 te alere. & ita falsum est, quod prædici
 docto. dicunt ex sola lege misericordiæ,
 non ex lege iustitiæ teneri ad eleemosy-
 nam existenti in extrema necessitate elar-
 giendam. uerum tamen est omissa dicta
 eleemosyna ad restitutionem non tene-
 ri, licet lege iustitiæ tẽpore necessitatis
 extremæ cogi potuisset, iure actionis,
 uel officio iudicis id sit quo ad proposi-
 tam nostram quæstionem nihil irerest,
 quia, etiam si actio detur subsidiaria
 actio erit, siue officium iudicis sit, id ex
 lege iustitiæ descendit. extra casum ue-
 ro extremæ necessitatis, nisi ex specia-

DE REDDIT. ECCLES.

Si obligatione, uel ex rerum natura solum, quis ex præcepto charitatis, non lege iustitiæ tenebitur, ideo iure cum eo agere ea ratione nemo poterit, cum clericis autem iure agi potest, & compelli possunt, ut egenti fabricæ subueniant, ut in dicto c. 1. de eccles. ædifi. ergo eadem ratione, & pauperibus lege iustitiæ ex natura bonorum tenentur, & ita, si id non præstent, ad restitutionem remanent obligati. & non solum clericum in conscientia teneri ad dispensandum superflua pauperibus uerum etiam in iudicio ad id posse compelli asserit Aluarus de pelagi. in d. tracta. de planctu. eccles. lib. 2. d. c. 28. col. fi. ubi uult, quod licet directe ad hoc non compellantur, indirecte tamen compelli possint, quia non solum coram Deo, sed etiam coram ecclesia tenentur rationem reddere de malis expensis, & alleg. notata in c. qua liter, & quando ibi *redde rationem*, & in gl. sed qualiter extra de accusationibus, & dicit esse expressum 10. q. 3. in c. 1. ibi, & *singulis annis Episcopo ratio fiet*, & ibi allegat alias

alias rationes, & idem, quod Aluarus de Pelagio, sentit Card. Zabarell. in clem. gratiæ de rescript. penul. col. ubi dicit quod poterit corrigi, & puniri, & tamquam dilapidatori interdici administratio, quod etiã sentit in c. fi. de pecul. clerico. in 2. & 3. col.

Nonum argumentum, quo uidetur hæc opinio confirmari tale est, beneficia maxime in Hispania ex decimis sunt erecta uel ex oblationibus fidelium, quæ ad hoc institutæ sunt, ut ex eis clerici, & pauperes sustententur. & idem de omnibus aliis bonis dicendum est, quæ ecclesiis, & earum ministris conferuntur, ut inquit S. Thom. secunda secundæ q. 85. art. 3. in fi. ubi dicit decimæ autem, proprie loquendo, non sunt sacrificia, neque oblationes, quia non immediate Deo, sed ministris diuini cultus exhibentur, seculariter ordinatæ sunt, ut pauperibus subueniatur, & ut idem S. Thomas de decimis, & aliis Ecclesiæ bonis dicit in secunda secundæ q. 87. art. 3. ad primum respondendo ad argumentum, quod fece

rat

DE REDDIT. ECCLES.

rat, quod hodie sint superfluæ decimæ,
quia in l. ueteri leuitis soluebātur, quia
non habebant partem in possessionibus
populi, ut habetur numer. 18. inquit in
» lege ueteri speciales quædam decimæ
» deputabantur subuentioni pauperum,
» sed in noua lege decimæ dantur clericis
» non solum propter sui sustentationem,
» sed etiam, ut ex eis subueniatur pauperi
» bus, ideo non superfluunt, sed ad hoc ne
» cessariæ sunt possessiones Ecclesiæ, & ob
» lationes, & primitiæ simul cum decimis
huc usque sunt uerba beati Thom. si igitur
ad hoc sunt constitutæ decimæ, &
alia bona Ecclesiæ, etiam clericis, uel mi
nistris destinata, ut clerici sustententur,
& pauperibus subueniatur, clericus hoc
non obseruans lege iustitiæ imposta bo
nis, quæ possidet ab Ecclesia, obnoxius
est peccato mortali, & uinculo restitutio
nis, cum obligationi iustitiæ restitutio
sit annexa, ut sentit idem S. Thom. secū
da secundæ q. 62. art. 1. & est indubitati
ut colligitur ex toto tit. de condict. cau
dat. C. & ff. & l. 1. & per totum de his, qua
sul

sub mod. lega. & licet R. P. Dominic. de Soto in d. q. 4. art. 3. conclusio. 5. contenda, quod decimarum finis nō alius fuit quā ecclesiarum seruitium, sacrorū, sacramentorumque administratio, eademque causa exigantur a populo Euangelico, qua olim a Mosaico, ex eo quod S. Thom. secunda secundæ q. 77. art. 1. nullam rationem assignet pauperum, tamen S. Thom. supra allega. dicit contrarium. imo & ibidem in q. quam ipse allegat 87. art. 1. ad quartum dicit, ipsæ etiam decimæ, quæ ministris ecclesiæ dantur, per eos debent in usus pauperū dispensari, & apparet etiam ex diuo Clemen. quem dominus Martinus Nauarr. refert in d. tractat. q. 1. num. 23. & S. Augusti. in c. decimæ 16. q. 1. decimas, egētium animarum tributa appellat, quod etiā de oblationibus dicit idem S. Tho. secunda secundæ q. 86. art. 2. in respon.
 » ubi dicit, & ideo oblationes, quæ a populo Deo exhibentur, ad sacerdotes pertinent, non solum ut eas in suos usus convertant, uerum etiam, ut fideliter eas dispensent

DE REDDIT. ECCLES.

- » spensent partim quidem expendendo
- » eas in his, quæ pertinent ad cultum Di-
- » uinum, partim uero in aliis, quæ perti-
- » nent ad proprium uictum, quoniam;
- » qui altari deseruiunt, cum altari partici-
- » pant, ut dicitur prima ad Corinth. 9. par-
- » tim etiam in usus pauperum, qui sunt
- » quantum fieri potest de rebus ecclesiæ
- » sustentandi. ita sanctus Thomas.

Decimum argumentum pro ista opinio-
ne tale est, ante diuisionē factam, & ere-
ctionem beneficiorum nullus unquam
dubitauit, quin clerici ultra sibi necessa-
ria usurpantes cōtra legem iustitiæ age-
rent, & expresse S. Tho. supra alleg. prob-
bat, sed diuisio, uel erectio beneficiorū
nihil ex natura bonorum ecclesiastico-
rum mutauit, ut magister Gratianus as-
seuerat, cuius, sicut & in aliis, in hoc de-
bet esse magna autoritas, Gratianus
inquam hoc manifestissimum consti-
tuit super c. nulli 12. q. 1. ubi respondēs
ad argumentum, quod superius in c. illi
autē, in §. de rebus fecerat, scilicet quod
errectionem beneficiorum, & diuisionē
rerum

rerum ecclesiæ in præbendas, & annuos redditus, ut quis sibi specialiter uindicta dicet, facere non licet, quia omnia communia clericis esse debeant, & nemo possit aliquid proprium uindicare, ut in autoritatibus, quas allegat. ita inquit. *Hic ita respondetur, sicut perfectione charitatis manente, secundum discretionem ecclesiarum, distributio fit ecclesiasticarum facultatum, dum alijs possessiones huius ecclesiæ ad dispensandum committuntur, ex quibus licet res Ecclesiæ omnibus debeant esse communes, primum tamen sibi, & suæ ecclesiæ deseruientibus necessaria episcopus ministrat, reliqua; quæ supersunt, fidelium usibus ministraturus, ita & præbendæ Ecclesiarum eadem charitate manente pie, & religiose possunt distribui, nec tunc rebus eccle. ut proprijs, sed ut communibus utilitatibus deseruientibus, ut ex his, quæ sibi assignatæ sunt, primum sibi necessaria percipiat, si quæ uero suis necessitatibus supersunt, in communes usus ecclesiæ expendat. huc usque Gratianus; qui in confirmationem suæ sententiæ allegat August. autoritatem in c. priatum. ecce quod ibi Gratianus expresse uult clericorum etiam de sibi assignatis debere, quod sibi superest, in usus pios conuertere, pro cuius etiam opinione in*

DE REDDIT. ECCLES.

In simili uidemus, quod si paterfamilias maritus in usus uxoris filii, uel seruari res aliquas separet, uel etiam compareret, nō magis eorū efficiuntur, quam cum in usu promiscuo erant antequam ipsis traderentur, nisi postea legentur, quia dicta assignatio nihil iuris cōtulit, sed facti quandā administrationem concessit tex. in l. si quid earum §. si. de lega. 3. cum concordan. sic etiam uidemus agri ad faciliorem culturæ commoditatem diuisionem factam nō plures agros efficere, nec a prioris naturæ cōditione aliquid immutasse, ut in l. Caius seius, in §. Titius ff. de legat. secundo, facit arguendo per contrarium tex. notab. in l. librorum appellation. in §. si cui centū ff. de lega. 3. nam nec diuisio rerū onus eis adiunctū tollere potest, ut in l. cū pater in §. hæreditatem 2. ff. de lega. 2. in l. qui Romæ pecuniā in §. duo fratres secū dum intell. Roge. ff. de uerbo. obligat. & in l. qui cum tutoribus ff. de transacti. non dissimilis uidetur dicta diuisio, ut cōmodioris usus causa clericis, & pauperibus

PARS TERTIA C. III. § 160

ribus sit portio assignata. sic uidemus, quod si reipublicæ administratores inter se commoditatis causa administrationem diuidant, non hoc fit reipublicæ præiudicium, quoniam quilibet eorum poterit post talē diuisionem, eius ratione non habita, in subsidium conueniri ut in l. imperator ff. ad municip. sic in subsidium pauperibus ex portione clericorum debet subueniri nam, quod beneficiato bona per erectionem beneficii sunt assignata nō abfimile uidetur ab eo, quod eleganter inquit Paulus in l. bina mancipia ff. commu. diui. ubi ita dicit *binamancipia, quæ ex hereditate paterna iussu prætoris pupillis ministerij causa reseruata essent, diuisa nō uideri, sed omnium communia permansisse*, eiusdem rationis uidetur fuisse illa distinctio bonorum inter pauperes & clericos quod comprobatur ex elegantissimo Papinia. respōso ff. de lega. 2. in l. cum pater in §. pater pluribus, ubi ita inquit, *Pater pluribus filij hæredibus institutis moriens clauis, & annulum custodiæ causa, maiori nat. filie tradidit, & liberto eius filie qui præsens erat*

DE REDDIT. ECCLĒS.

erat, & res quas sub cura sua habuit, assignari iussit
commune filiorum negotium gestum intelligitur,
nec ob eam rem apud arbitrum diuisionis prætri-
pnam causam filia fore, sic ecclesia in bene-
ficiorum erectione fecisse uidetur, res
beneficiato maiori natu, clauēs, & bona
tradendo, præbyter enim, senior inter-
pretatur, qui in administratione, & cu-
stodia fratribus suis pauperibus potior
sit, non ut ipsos debita sustentatione
I defraudet. nec nouum est, ut maioribus
in administratione deferendum sit, mi-
noribus uero magis prouidendum, nā
consuetudine etiam inductum esse au-
thores magni nominis affirmant, ut in
diuidēda hæreditate partes statuere ma-
ioris natu sit officium, minori uero ele-
ctiodetur, ut S. August. lib. 16. de ciuita-
te Dei c. 20. refert, ubi narrata optione
oblata Loth ab Abraham inquit, *hinc for-
tassis effecta est inter homines pacifica consuetudo,
ut quando terrenorum aliquid partiendum est ma-
ior diuidat, minor elligat*, ita ibi Augusti. ubi
Ludouicus Viues in suis doctissimis
scholiis confirmat hæc, ex Seneca lib. 6.
de cla-

declamatio. quod probatur in c. 1. de paroch. extra, ad quod possunt plura allegari, sed ea omnia refert And. Tiraquel. in tract. de primogenit. q. 60. per tot. ubi an id procedat de iure communi, uel opus sit consuetudine, uel statuto, quale esse in ciuitate Senarum, ipse refert, qui etiam de hac materia agit tracta. de utroque re tractu 1. par. §. 24. gl. 1. nu. 3. 5. et 6. quod intellige, data in aliis æqualitate, & ita cessabunt, quæ abb. panormi. d. c. 1. de paroch. & Pet. Paul. Parisi. consi. 19. num. 130. uol. 2. secus uero, si talis effectus in æqualitas, quæ latere non possit arg. eorum que infra dicemus 4. parte c. 4. nu. 9. sic etiam custodia instrumentorum communiu maiori natu defertur, ut in l. fina. ff. de fid. instrum. de quo etiam Tiraquell. in finia refert, in d. tracta. de primogeni. in præfat. num. 122. cum sequen. qui, a num. 95. plura cumulat, ex quibus ornari posset istud argumentum.

Vndecimum argumentum pro ista parte tale est, si ministris ecclesiæ Dei nõ iusticiant bona eis assignata, parochia-

DE REDDIT. ECCLES.

ni eis tenentur ex lege iustitiæ alimenta
subministrare, ut dicit S. Thom. secunda
secundæ q. 86. art. 1. in responsio. uerfi. 3.
modo, & ad hoc compelli possunt, ut
omnes docto. uolunt Innocen. Io And.
& Hostie. c. 1. ne prælat. uic. suas, & post
eos idem tenet Abb. in c. de rectoribus
num. 6. de cleri. ægrotan. Card. Turrec
in c. omnis christianus. de consecra. di-
stinct 1. num. 4. ad secundam Abb. in ru-
bri. extra de paro. idem Abb. in c. signi-
ficatum. de præben. num. 8. quinimo de
negare alimenta prædictis est unum ex
illis peccatis, quæ dicuntur clamare in
cælum Iacob. 5. ecce merces operatio-
rū, & c. ut optime declarat doctissimus
uir. Reuer. d. Io. Gropper. in lib. de in-
stitutio. catholic. pagi. 96. ita per contra-
rium, pauperes populi, ex quorum de-
cimis, & oblationibus, & largitioni-
bus clerici sustentantur, debent ab ipsis
clericis, ex eo, quod sibi superest, susten-
tari. nam pauperes decimas tenentur sol-
uere, ut dicit S. Thom d. q. 87. art. 4. ad
quartum, nimirum si egentibus de eo,
quod

quod ipsi dederunt, sit a clericis subueniendum, argum. tex. in l. fin. de reuocan. donat. cum glo. uerb. uoluerit, & Fab. §. sciendum in fin. de dona. fin. col. in princ. late Rip. d. l. fin. q. 49. nec est qđ impar clericus, in quo maior debet esse pietas, iudicetur. sic uidemus quod patronus egens potest petere alimenta ab ecclesia, ut suæ liberalitatis sit retributio, ut per Abba. in c. nobis de iure patrona. ubi. tex. & per recentiores de iure patronatus uerbo, & utile.

Duodecimum argumentū pro ista opinione facit, ut supra probatū est in quinto argumento, ante diuisionem factam nullus unquam dubitauit clericos solū sibi necessaria posse summere, sed diuisio, ut experientia docet, & doctores nostri affirmāt, iam diu inoleuit, ut p docto. in c. si. extra de his, quæ si. a maiore part. cap. ubi Innocen. dicit, quod non in omnibus locis fit illa diuisio. & Abb. Panormit. in c. 1. de eccles. ædifican. dicit, quod redditus sunt in cōfusso. ergo nulla ratione dici pōt clericos fructuum

DE REDDIT. ECCLES.

beneficiorum liberam habere dispositionem, cum sint communes sibi, pauperibus, & fabricis. & ita solum sibi necessaria poterunt assumere tanquam in rebus non diuisis, in quibus S. Thom. & cæteri contrariæ opinionis authores hoc fatentur, ut supra est probatum.

Ultimo pro ista parte facit ratio, nam si Episcoporum, si Pastorum, si clericorum, si ministrorum Ecclesiæ Dei nomen inspicias, nihil aliud, nisi ueritatem istius opinionis præferet, siue enim pastor sit, siue minister clericus, si nomen suum recte consideres, non est cur appellationem dominii sibi usurpare possit, nec est cur ex grege sibi commisso aliud uindictet, quam uictum, & uestitum, commodam denique sustentationem: quod si amplius sibi usurpet fur, & latro merito iudicetur. hoc autem nomen non fortuito, uel casu, sed consilio, & iudicio, non ab hominibus, sed Dei uerbo, tories repetito est sortitus. & ministri potestas, quantum differat a dominio, nullus potest

potest ignorare, ut in l. inre mandata
 C. manda. & supra late deductum est,
 si etiam clerici nomen, quod in sortem
 domini uocatus sit consideres, hac ra-
 tione idem euincitur, ut San. Hierony.
 ostendit in dicto c. clericus 12. quæst. 1.
 supra allegato, si tonsuræ capitis signi-
 ficationem perpendas, idem erit, cum
 omnium curam, quæ necessaria nõ sũt,
 abiiciendam demonstrer, ut per Alberi-
 in suo diction. in uerb. clericus Cardin.
 Turrecrem. & post eum Alexa. in c. duo
 sunt 12. q. 1. & idem Cardi. Turrecrem.
 in c. clerici. num. 6. 23. distinct. ubi etiã
 alias ponit significationes, & dominus
 Martinus Nauarrus, in d. tracta. in prin-
 num. 2. latius omnibus Aluarus de pe-
 lagio de planctu eccle. lib. 2. c. 14. col. an-
 tepenul. cum sequen. ubi etiam ponit
 quare maior tonsura sit ferenda a mo-
 nachis, quam a clericis, & quare biga-
 mus, qui tonsuram non potest portare
 clericalem, possit monacalem. sed hæc
 pro ista Archidiano. opinione sufficiãt,
 quæ tot autoritatibus omnium fere

DE REDDIT. ECCLES.

antiquorum est suffulta, ut rationes ad-
dicere superfluum uideretur, nisi contra-
staret S. Thom. ut supra diximus.

SUMMARIUM EX C. V.

- 1 De his, quæ sunt necessaria clerico, ad suam sustenta-
tionem, potest libere disponere secundum docto.
- 2 Non debet esse melioris conditionis sordidus, quam
liberalis.
- 3 Id, quod compar sit usuarius, domino dimittere de-
bet.
- 4 Pauperes ex elemosynis tenentur facere elemosy-
nam.
- 5 Alimenta præterita non habent priuilegium.
- 6 Distributiones quotidianæ eodem iure, quo cæteri
redditus censetur.
- 7 Idem de ecclesiasticis pensionibus.
- 8 De stipendijs officiorum libere clerici disponere pos-
sunt, sed non est sine difficultate.
- 9 Opinio. Archidiaconi est ita rigida, ut præclusa sit
omnis ratio, qua clerici ab obligatione restituendi
possint liberari, etiam consuetudine stante, uel
iudicio sedis Apostolica.

CAPIT. V.

In quo ponuntur declarationes, quas
ad opinionem Archidiaconi po-
nunt doctores, & sigillatim
examinantur.

I Supradicto tamen vinculo, seu obligatione dispensandi ea, quæ superfluum clericis in pio-
tus sub peccati mortalis reatu, & restitu-
tionis, multietiam, qui opinionem Ar-
chidiaconi sequuntur, eam partem fru-
ctuum eximunt, quæ necessaria est cleri-
co, ut se suosque sustentet, adeo, ut si
quid fraudando genium suum, contrafe-
rit, id liberum ab obligatione supradic-
ta remaneat, ut supra retulimus 22. opi-
nio. Abba. tamen ibidem in 23. opinio.
adductus, aperte contrariam opinionem
tenet, ideo opus erit examinare, quæ ha-
rum opinionum verior sit.
Pro opinione Abba. optime facit, quod
non debet esse melioris conditionis nisi

DE REDDIT. ECCLES.

quus, sordidus, & auarus, qui se, suosq;
necessariis defraudat, quàm liberalis, &
qui pro dignitate se, suosq; exhibet, ut
ff. de petit. hæred. & in l. si a Dño uel a
patre §. prædo. nam absurdū uideretur,
eos quidem, qui bona fide versantur, te
neri, prædones uero securos esse, argu-
men. legis nō solum ff. de noxali. actio.
& ibi inquit gl. non debet esse melioris
conditionis malus, quā bonus, quæ gl.
alleg. cōcordā. quod aut in hoc mali sint
apparet, quia fraudando se, & suos pro
sua dignitate debitis alimentis mortali-
ter peccāt; ut ibidem, & in 2. opinione
supra deduximus, ideo æquum uidetur
ut cum his eo iure agatur, quo caupo-
nes, & stabularii per Galliā, & italiā uti
solent, qui abstemiis, & ieiunis eandē
rationem cum aliis constituunt. item
ex opinione Archidia. re ipsa clericus
usuarius solum constituitur, cuius ea
natura est, ut quo ipse non utitur, alii
utendum non possit concedere, sed do-
mino remaneat, ut in l. denique, & in
l. plenum §. fin. ff. de usu & habita, ergo
quo

quomodocunque sibi superfit siue iure, siue iniuria sua fiat, id restituere Domino tenetur. item si hoc clericus, uel is, qui ab eo titulum habet, allegaret, plane turpitudinem suam ostenderet, dum se misere corradendo, & suos fraudasse auare allegat. ideo non poterit hoc titulo se excusare, ut in lege transactione finita C. de transactio. cum concordan. allegat. in glosa trad. Bartolus & Iason in lege ius iurandum, quod ex conuentione §. fina. ff. de iure iurando, & idem Bartolus in lege apud celsum, §. Marcellus ff. de doli excepti. Abba. & Felin. late in capitulo lator. extra de re iudica. post glos. ibidem, & late per eundem in c. 3. loco extra de præsump. Alex. in l. de tutela C. de integ. restit. mino. Tiraquellus de retract. prima parte §. primo in glos. 18. numero uigesimo quarto cum sequen. item si clericus, qui forte in redditibus mille habet, qui omnes forte boni uiri, & cōmuni arbitrio necessarii secundū suā cōditionē sunt, ducentum tantum consumat, se
 tanti

DE REDDIT. ECCLES.

tanti existimasse uidetur, ducentum expendendo, quomodo ergo contra suam assertionem, quam re ipsa fecit, nunc allegans mille expendere debuisse audiat? contra l. generaliter, & auth. contra qui propriam C. de non num. pec. cum concordan. possitque ei dici, quod in Euāgelio. *Ex ore tuo te iudico serue nequā &c.* ideo æquum uidetur, ut nec a Deo, nec ab hominibus audiatur, sed potius eorum, quæ male congregauit, ad restitutionem teneatur.

Præterea pauperes ex his, quæ ex elemosynis supersunt, elemosynā elargiri tenentur, ut per Cardin. Turcrem. in c. habebat. 12. q. 1. & in c. in singulis. distinct. 86. ergo id, quod superest, etiam ex ea parte, quæ quodammodo elemosynæ nomine, uel necessitate est concessa, eodem iure censebitur.

Item si id, quod quis comparuit, & misere congregauit, est superfluum, possitque in futurum absque eo commode ex fructibus uiuere, ergo id restituere tenetur, quia ea rōne sibi præcipua, & ab oī obli-

obligatione libera conceduntur, quia si
 bi necessaria sunt, & tanquam alimen-
 ta sunt omnibus aliis potiora. super-
 flua autem, & non necessaria, quis resti-
 tuere tenetur secundum Archidia. opi-
 nio. sed in specie proposita, ex necessa-
 riis ob avaritiam sunt effecta superflua,
 cum in præteritum usum non habeant, in
 futurum autem non sunt necessaria, er-
 go superfluum, non necessarium iu-
 re capiuntur, sic videmus quod alimen-
 ta sunt in multis privilegiis in iure munita
 ut in l. cum hi ff. de transact. & in l. i. C. de
 fideicommiss. tamen ubi alimenta sunt
 5 præterita nullum habent privilegium,
 ut in l. de alimentis C. de transactio. ideo
 filius, cui debentur dispositione legis
 alimenta temporis præteriti (dum tamen
 ære alieno propter id non sit oneratus)
 nunquam petere poterit, ut per Bart. in
 l. libertis quos §. i. num. 3. ff. de alimen-
 & ciba. lega. & Deci. in l. de alimentis C.
 de transactio. ut supra late dictum est, li-
 cet secus ubi ex hominis dispositione
 deberentur, ut per eisdem ibidem, &
 Tira-

DE REDDIT. ECCLES.

Tiraquell. tracta. de primogeni. q. 75. sic ergo. illa pars, quæ necessaria est in alimenta, & sustentationem clericorum, omni obligatione soluta est, ita demum si in alimenta expendantur, non si auaritia sua superflua hæc efficiantur, & absque eis non ex aliis suis bonis, sed potius ex malis auaritia scilicet, & sordibus alius reperiatur.

Præterea si talis clericus, quod ita cogessent, libere posse donare, uel erogare, prætendat, nescio qua fronte istam liberalitatem allegare possint, cum non ex liberalitatis uirtute, cuius nomen abhorrent, sed ex inordinato affectu proficiatur hæc donatio. si enim ex bona ratione procederet, & liberalitatem suam recte uellet collocare, id citra controuersiam iure communi facere posset, cum in hospites, & peregrinos, & pauperes laudabiliter largiri concedatur, at cum suos, & se defraudando liberalitas exercere profiteatur, potius ex affectione, quod misere compar sit diu corradendo, prodigus repente effectus male

Te quæſita peius uno momento conſumere, quam ex avaritia ad liberalitatis uirtutem reſilire fatèri uidetur.

Præterea canones, qui id, quod ſuper eſt pauperibus elargiendum eſſe ſtatuunt, non diſtinguunt quod ſuperſit naturali-ter, uel ex avaritia contra naturam, id unum uerū eſt, ſemper ſuperfluam magis eſſe ſordidis hominibus pecuniam, quàm liberalibus, ergo multo magis illi, quàm hi ad eius tâquã ſuperfluæ reſtitutionem tenebuntur, cū ea, quæ ſuper ſunt, dictæ obligationi ſubiiciantur.

Item in eo, quod canones dicunt res emptas ex pecunia fructuum effici ecclēſiæ, nō diſtinguunt ex neceſſariis aua-re ſit collecta illa pecunia, uel ex ſuperflu-ſis. idem etiã canones, qui teſtari de his prohibent, in diſtincte loquun-
tur.

Item non ſolum quæ his ſuperſunt, ſed ut ſummo iure cum his agatur, uidetur etiã id, quod cōluſpere miſere, eſſe reſtituendum, cum ſumptus, qui ad cō-
tumeliam potius quodammodo ſunt,

DE REDDIT. ECCLES.

pro non factis habeantur, nec eorum ratio haberi debeat tex. est in l. at si quis in §. iudex ff. de religio. & sumpt. fune. ubi loquēdo de funeris ip̄sa inquit ulpian. iudex, qui de ea æquitate cognoscit, interdū sumptum omnino non debet admittere modicum factum, si forte in contumeliam defuncti hominis loquēdo modicus factus sit, nam non debet huius habere rationem, cum contumeliam defuncto fecisse uideatur, ita eum funerando. quod etiam notat Alberi. in l. qui utiliter in princ. uers. quærit. Iacob. ff. de nego. gest. Alex. in l. 1. §. impensa col. 1. ff. ad l. falcid. & Alci. in l. impensæ ff. de uerbo. significa. idem dicendum uidetur de sordido clerico contumeliose uiuente. Nec potest dici id uerum esse, cum contumelia fit alteri, at, sibi ipsi neminem facere contumeliam, quia responderetur, quod non sibi soli, sed toti clero contumeliosus clericus sordidus esse uidetur, argumento nota. in c. cum contingat extra de for. competen.

Et ita tenendo opinionem Archidiaconi, ex qua usuarii instar clericus in beneficio

ficio constituitur, hæc pars non habet dubitationem, salua tantorum uirorum opinione, cum usarius, quicquid sibi superest, quomodocumque sibi superfit restituere teneatur, cum usum quotidianum solum habeat, nec in plures annos reponere possit, ut in princ. inst. de usu, & habitatio.

Item cū omnes partes bonorum ecclesiasticorum sint ὁμογενεῖς, seu similes, ut uocant, sicut quælibet aquæ particula quantulacumque, & ubicunque ea sit, est aqua, & ut Arist. lib. 1. physico. c. 4. in fi. inquit ἔστι γὰρ ὡς ὅππλός εἰς πηλὸς διαίρεται & de partibus animal. lib. 2. ca. 2. ἔστι γὰρ ὡς ἔντων τὸ μέρος ὁμόνυμον τῷ ὅλῳ, οἷον φλεβὸς φλέψι ita quælibet pars, quamuis minima bonorum ecclesiasticorum ubicunque, & quocunque modo apud quemlibet reperiatur eiusdem erit rationis, & naturæ, ut in nullos alios usus, quam supradictos conuerti possit sine crimine sacrilegii, ut supra in principio probatum est. non ergo quod ea pars ex parsimonia, uel potius auaritia, & sordibus a
 necef-

DE REDDIT. ECCLES.

necessario sumpta existat naturā mutabit, uel a sua insita conditione remanebit libera, sed in usus pauperum, uel alterius pii operis, quod super est a necessaria ecclesiasticarum personarum sustentatione, erit erogandum.

6 Deducitur etiam ex his, quod illa distinctio, quæ fit inter distributiones quotidianas, & alios fructus, de qua dictum est supra in 18. opin. non est uera, non enim natura rerum ex modo distribuendi variatur, nec quod maiori, uel minori labore quæratum attendi debet, cum beneficium propter officium, & laborē detur, nam ut ex supradictis apparet maiorem laborem, & curam Episcopalis dignitas requirit, non tamen ob id, cum episcopo mitius, sed durius agitur, sed solum attenditur superfluant redditus, uel sint necessarii. & ideo iuste dominus Martinus Nauarr. ut supra 19. opinio retulimus istam distinctionem reprobat. Eadem ratione & illa opinio, quæ pensiones ecclesiasticas clericis assignatas, a natura beneficiorum se ponit, falsa est,
non

non enim naturae realis mutatione personae variari potest, ut supra in secundo argumento latius deduximus; neque quod pensio in alimenta constituitur efficit, ut quod ab alimentis superest, non sit eiusdem rationis, cuius sunt omnia ecclesiastica bona: cum beneficia etiam in ministrorum alimenta sint constituta. imo hoc quod in alimenta sint pensiones constitutae (cum alimenta diei non possint; quae in se alendo secundum suam conditionem non consumuntur) efficit, ut ea superflua maxime iudicentur, & esse appareat evidentius, quam si alimentorum nomen non haberent. ideo, cum praetextus, & falsa causa apud deum nihil ualeat, obligationem restituendi falso alimentorum nomine pensionarius non poterit euitare.

In bonis autem aliunde, quam ex ecclesiae redditibus quaesitis, intuitu suae personae non ecclesiae, non est aliqua difficultas; cum possit episcopus & in uita, et in morte de his libere disponere, ut probatur 1. 2. q. 5. c. fixum, & per totam quaerentem

Y   alienem

DE REDDIT. ECCLES.

tionē nam, & hæc seruare possunt; & ni-
 vere de redditibus ecclesiasticis, ut di-
 cit Abb. & doct. in c. episcopus de præ-
 ben. & bene declarat R. dñs Martinus
 Nauarr. in d. tracta. q. i. nu. 78. ideo præ-
 lati, & alii clerici, qui a principibus secu-
 laribus stipendia officiorum, quæ exer-
 cēt, accipiunt libere de his posse dispo-
 nere existimant, sed hæc consequentia
 non ita clara est, sicut apparere uide-
 tur, si teneamus opinionē Archidiaq:
 imo falsum omnino id erit, cum ea ope-
 ra, quam impendere in ecclesiastico mu-
 nere tenebantur, fraudata ecclesia repe-
 riantur, nam sicut seruus fructuario ex-
 opera ei debita acquirit, domino uero
 extra operam, nec hoc ius alteri operā
 exhibendo mutare potest, ut probatur
 ff. de usufruc. in l. sed & si quis. inter-
 dum, & ff. de stipulat. seruo. in l. i. §. si
 seruus & §. si fructuarius & facit textus
 ff. de acquiten. rerum domini. in l. qui
 bona fide, & in l. per seruum, & ff. de pe-
 culio l. hinc queritur in §. potest & in-
 uersi. quæ quæstio, ita nec hoc poterit
 facere

facere episcopus, uel clericus, ut dimisso munere sibi ex officio inducto, alienum profus aggrediatur, & ideo quod lucratur ex opera sua, quam ecclesiæ detrahit, nõ secure sibi acquirit. nõ si quæsitum ex re ecclesiæ, uel ecclesiæ debita ecclesiæ debetur, cur non quæsitum ex opera ecclesiæ debita eodem iure censetur? ut dictis legibus. sed hoc dictum existimari nolim contra animum meum in alicuius inuidiam, cum hic ius interpretemur, non facta cuiusquã iudicemus, cum sit etiam manifestũ aliquos magnos prælatos sciẽtia, & uitæ sanctitate insignes ex causis iustis a sede apostolica approbatis ab ecclesiis suis abesse, & abfuisse. hoc dixisse uolui ne alicui daretur occasio ex his scriptis piõs episcopos iudicãdi, nec enĩ cũ doctissimi sint imperitia in hac re labi possunt, nec cum uitæ exemplo clarissimi, ambitone, uel auaritia a recta uia traduci, maxime cũ ea cura, & sollicitudo, quæ semper in nostris Hispaniæ Principibus fuit in eligendis prælatis, qui

E REDDIT. ECCLĒS.

possint, & uelint debito muneri satisfacere, in catholico, & religiosissimo Rege, & domino nostro Philippo cum mirabili omnium aliarum uirtutum choro adeo splendeat, ut hoc uno propugnaculo, tutissimoque præsidio ab apostatis, & hæreticis Hispaniarum Regna defendantur. sed de tanti principis laudibus materiam, cum uires nostras longe superet, integram aliis felicioris ingenii uiris relinquamus: melius est, quam perdere rerum obrui, & maxima facta, & cõsilia omnium sermone celebrata humilioratione persequamur: sed ad opinionẽ Archidiaconi reuertamur, ex qua, si uera sit, adeo præclusa est uia clericis disponendi de redditibus ecclesiasticis, ut nulla ratio iniri possit, qua ab ista lege liberentur: quinimo nec cõsuetudine defendi poterunt, quia si nec diuisio, quæ fit i. d. c. iter quatuor, de qua supradictũ est, nec qd portio peculiariter clerico sit applicata, neque erectio beneficiorum postea sequuta, per quam mensæ clerici fructus assignantur, prodest, ut libere clericus

ricus, ut de parte sua possit disponere; non poterit hoc efficere consuetudo, cuius non est potior ius, quam legis. quia, si id non efficit dicta divisio applicando illam partem episcopo, & aliam clericis, ex eo est, quod natura rei id non patiebatur, non quod lex applicando sibi eam partem, non eo modo applicavit, quo omne ius in eos transferebat, si natura rerum id non impedisset, quod si natura rerum concessionem a canone factam astringit, & ligat, ligabit etiam consuetudinem, ne efficere possit, ut natura harum rerum mutetur. & ideo doctores istam partem archidiaconi tenentes consuetudinem talem, abusum, & corruptelam, non consuetudinem simpliciter appellant, quæ etiam reprobari videtur, nisi quando parum ecclesiæ præiudicet extra de testamen. c. ad hæc & c. relatū 2. cum alius supra in 6. opinio. relat.

Item eadem ratione facultas testandi a Principe concessa eodem iure censebitur, & si lex, & consuetudo hoc efficere non potest, nec Princeps poterit, cui legum

DE REDDIT. ECCLES.

potestas est commissā. stāte igitur Archidiacono. opinione, natura rerum ecclesiasticarum, & fructus earū adeo immutabilis est, ut nec ex prædicta diuisione, nec erectione beneficiorū per ecclesiā facta in aliquo sit immutata; imo nec immutari posse dominus Martinus Nauarr. apertissime sentit, cū uelit iure naturæ & diuino in pios usus, & ministrorū eccl. sustentationē solū esse dicta bona dispensanda, quo fiet, ut, ad quoscunq; hæc bona perueniāt, eiusdē ratiōis sint. & ideo cōmendatores, quos uocant S. Iacobi, caltrauæ, & Alcantaræ; & multo magis illi Sancti Ioannis Hierosolymitani hoc iure utentur, ut sub peccati mortalis reatu, & restitutionis, quod sibi superest, in pios debeant usus conuertere, ut R. dominus Martinus Nauarr. affirmat, quinimo, quod durius uideretur, si natura dictorum bonorum ita immutabilis est, laici possidentes fructus ecclesiasticos nullo titulo, ratione, uel causa tulerunt in conscientia. si enim hæc bona solum diuina lege in ecclesiasticarum
per

personarum necessitates, & usus pauperum, & aliarum piarum causarum sunt destinata, & hæc natura adeo inuariabilis est, ut nulla constitutione, uel potestate humana possit immutari, ut dominus Martinus Nauarr. uult 2. q. num. 25. & 1. q. num. 11. & expresse d. Petrus de Soto ubi supra & denique Archidiaconus, & omnes illi, qui eius opinionem sequuntur, cum consuetudinum privilegiorum, & indultorum a summo Pontifice concessorum nullam in hoc habendam esse rationem existimet, quatenus extra dictos usus prædicta bona constituent, sequitur necessario quod omnes illæ personæ, quæ inter hos non connumerantur. scilicet clericos, pauperes, & pias causas tamquam rei alienæ detentores ad restitutionem sint obligati. quod quadrum sit, & onerosum nemo est, qui nesciat quin immo si uerum hoc esset, quotus quisque clericus in Hispania nostra esset, qui hac ratione non damnaretur, cum ex consuetudine de fructibus beneficiorum libere omnes disponant inter uiuos, & in ultima uoluntate. ideo ne-

Y 4 cessa-

DE REDDIT. ECCLES.

cessarium est hac in re diligentissime
considerare, ne onus immensum con-
tra rationem imponatur. aut enim uo-
lumus canones non posse facultatem
clericis de his bonis, uel fructibus dispo-
nendi libere concedere ex defectu po-
testatis ecclesiæ, & hoc absurdum est di-
cere, etiam si diuino quodam generali
iure, hæc natura bonis esset constituta,
ut infra ostendemus, aut quod hi cano-
nes non uelint, & certum est quod in ca-
nonibus recentioribus hæc consuetudi-
nes non improbatur, imo eas amplecti
uidentur dicti canones, ut ex allegatis
per Io. And. in d. c. nemo potest plus ap-
paret. Item quia in diuisione, quam ec-
clesia istorum bonorum facit, uel in ere-
ctione beneficiorum satis ostendit se in
portione mensæ cuiuslibet assignata,
omne ius concedere, cum titulus diui-
sionis, uel erectionis hoc in se continet,
ut infra dicemus. quo fit, ut ab obliga-
tione iustitiæ, & onere restitutionis per
hoc uideantur liberati; licet a lege, siue
præcepto charitatis non sint liberati,
ut

PARS TERTIA C. V. 173

ut infra dicitur. & quia totius huius
materiæ uis in eo uersatur, utrum doct. i
na Archidiaco. uera sit, uel opin. S.

Thom. illi contraria, ideo de
ca i sequenti particula
differemus.

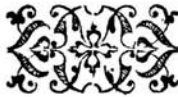
Finis tertiæ partis.

DE REDDITIBVS ECCLESIASTICIS

Pars Quarta,

In qua tractatur de opinione Beati Thomæ, & reprobantur omnes opiniones ei contrarię, & ponitur resolutio materię, & quando elemosyna sit in præcepto tam clericis, quam laicis, & an dominium rerũ beneficiorum sit apud clericos.

SVMMARIVM EX CAP. I.

- 1 *De intellectu. c. peruenit de fideiussor.*
- 2 *In curia Romana obseruatur, ut clerici de fructibus beneficiorum satisfaciunt creditoribus.*
- 3 *Intellectus c. quod quibusdam de fideiussor.*
- 4 *Dimissio est sufficiens titulus ad transferendum dominium.*
- 5 *Pauper efficitur dominus rei in elemosynam concessa.*

Miles

- 6 Miles efficitur dominus stipendij.
- 7 Quæ differunt secundum plus, & minus non differunt in substantia.
- 8 Primum absurdum ex opinione Archidiaconi.
- 9 Secundum absurdum ex opinione Archidiaconi.
- 10 Quomodo ecclesia Dei dissimulet aliqua peccata, ut euitentur grauiora, & in quibus personis, & quibus actibus.
- 11 Redditur ius secundum dictas consuetudines.
- 12 Intellectus c. ad hæc de testamen. in compill. antiq.
- 13 Ordines militares non sunt simpliciter religiones, & quartum absurdum ex opinione Archidiaconi.
- 14 Quintum aliud absurdum, quod sequeretur ex Archidiaconi opinio. & laici possunt decimas possidere.
- 15 Opinio Hostien. reprobatur.
- 16 De intellectu opinionis Hostien. contra doctores.
- 17 Intellectus leg. si defunctus arbi. tutel. C.
- 18 Media opinio Cardinal Zabarell. unde sumpsit occasionem.
- 19 Opinio Cardinal. Zabarell. differt ab opinio Sanchi Thom.

DE REDDIT. ECCLES.

CAPVT I.

In quo ponuntur rationes, & argumen-
ta pro opinione Sancti Thomæ, & osten-
duntur absurda, quæ ex opinioni-
bus contrariis sequuntur, quæ
tandem reprobantur.

VM in præcedenti particula de
opinionem Archidiaconi latissi-
me sit disputatū, sequitur ut de
opinionem Sancti Thomæ differamus.
est igitur opinio Sancti Thomæ, quod
ex natura rerum ipsarum episcopus, uel
clericus potest disponere de redditi-
bus sui beneficii, uel portionis sibi as-
signatæ eodem modo, quo de bonis
patrimonialibus, in quibus potest qui-
dem in abusu peccare, sed non tene-
tur ad restitutionem. & ita uult diuus
Thom. quod illorum fructuum episco-
pus, uel clericus sint domini, & a le-
ge iustitiæ liberi, licet charitatis, si-
cut in aliis etiam bonis & clerici, & lai-
ci

ci (ut infra dicemus) non sint soluti. quæ opinio S. Tho. uidetur hoc argumento probari, clericus sicut in bonis suis patrimonialibus habet dominium, ita habet & in fructibus sui beneficii, ergo eodem modo de istis sicut de illis disporre potest; antecedens uidetur probari ex sequentibus.

Primo ex tex. in c. i. de cleric. non residentibus, ubi clericis non residentibus in penam adicitur ne dominium distributionum acquirant, sed ad restitutionem teneantur, ergo apparet si residerent effecti dominos earundem. nec potest dici peculiare esse distributionum, alios uero fructus non esse eiusdem rationis, quia ut supra probauimus ista differentia non est uera, ut recte dominus Martinus affirmat. nec potest admitti solutio, quæ ex Archidiacono supra allegato colligi uidetur, dum dicit, Beneficium confiteor quod clerici alium fructuum perceptorum sunt domini, & habent eorum proprietatem quantum ad fidem, & debitam dispensationem faciendam &c. quia

DE REDDIT. ECCLES.

quia non uidetur hoc dominium esse, sed administratio, de qua infra latius dicetur. Præterea ista responsio tollitur, ut ex argumentis sequentibus apparebit.

Secundo probatur per textum in c. peruenit extra de fideiusso. ubi probat textus, quod, si clerici ære alieno grauati reperiantur, debet satisfieri creditoribus de fructibus beneficiorum, quod fieri non deberet, si non essent domini fructuum, non enim de alieno debita solui possunt, esset namque debitum delictio commutare, & ita illum tex. ibidem intellexit Hostien. licet sequendo distinctionem suam, de qua infra dicemus. idem decisum est in rota, ut apparet decisio. l. desolutio. inantiq. & glo. sensit istam difficultatem in c. Odoardus de Solutio. nec potest admitti responsio. Archidia. co. in dicto c. statutum in §. assessorem de rescript. lib. 6. ut ibidem admittatur ex speciali, & expressa dispositione Papæ, quia non est uerisimile Pontificem ex indulgentia, sed ex iure ibidem

dem respondisse; maxime quia, ubi responderet Princeps ad cōsultationem, ex iure iamdiu statuto respondisse videtur ut not. glo. in c. cōsultationi de tempo ordinan. & in c. extua de fil. præsbyterorum. facit textus in c. fin. de constitutio. & in l. leges 2. C. de legibus cum cōcordan. Item quæ indulgentia esset, si clerici fructus non essent, sed pauperibus debiti, ex illis uelle aliis creditoribus satisfacere ueris fraudatis creditoribus, quorum causa potior, & antiquior est? nam ortum cum re ipsa, & cōstitutum est ius pauperum, & ab initio obligatio inhæsit, ut in difficillimo casu argumentatur iuris consultus, in l. 2. ff. de reb. eorum, facit etiam l. superficies ff. qui potior in pigno. habe. facit in simili quod eleganter inquit modestinus in l. in liberto ff. de solu. *in liberta antiquior contractus operarum esse non potest, sine quibus libertas ei data non esset.* ita in clerico antiquior obligatio, quam de alienatis pauperibus esse non potest, sine qua bona ei data non essent. fac. textus in
 l. pe-

DE REDDIT. ECCLES.

1. peculium 2. in princip. & §. 1. in uers. nā
si semper ff. de peculio. prauenisse enim
semper pauperes uidentur; sicut: pecu-
lii dominus legis interpretatione præ-
uenit. item quia absurdum esset fateri,
Pontificem in. d. c. 1. mandare id, quod
ipse Archidiaconus fatetur esse iniquū.
ideo Abb. Panormitan. in repetit. e. cum
esses num. 27. de testam. cui non placet
intellect. Archidiacono. aliter responderet,
quod tex. nō loquatur de redditibus be-
neficii, sed aliarum rerum patrimonia-
lium, quas clerici debitores. haberent,
sed diuinare est alios redditus dictos
clericos habere, quam ex beneficiis, cū
beneficia eos possidere text. in fine sub-
sentiat.

Et ita dicit collectarius, quem Abb. re-
fert, quod uidit in Romana curia admit-
ti clericum uolentem cedere creditori
bus fructus sui beneficii, reseruatis ta-
men necessariis ad diuinum cultum. ex
quibus de iure, & obseruātia apparet il-
los fructus nō esse debitos pauperibus,
alioquin id fieri non posset, iniustum
enim

enim esset, quod ex re alteri debita, alteri satisfiat. signum ergo manifestissimum est illos fructus esse proprios ipsius clerici, & eos libere posse alienare, & hoc ratione maxima nititur, nam iniquum esset, ut clericus, possidens beneficium pingue, eximatur a debitis, essetque omnino commercium ei interdictum, quod nullo canone factum est, immo permissum clerico est uedere, & emere dummodo non ita mercetur, ut mercatoris nomen, & officium usurpare uideatur. Nec potest dici quod id contingat, non quia dominus sit, sed quia administrator cum libera, qui licet peccet, non tamen in exteriori foro facta ab eo reuocantur, ut Cardinal. & alii, de quibus in sua opinione retulimus, quia, ubi administratio sola committitur, consideratur, an actus, uel contractus utilitatem ecclesie respiciat, uel non, ut ex his, quæ statim dicemus, apparebit, sed in specie proposita clericus tenetur, & in fructibus sui beneficii fit executio, etiam si nullam utilitatem ex eo contractu ecclesia habuerit,

DE REDDIT. ECCLES.

si enim utilitatem habuisset ecclesia ipsa, nedum clericus posset conueniri, ut in c. r. de solutio. ergo dominus plenus non administrator est clericus fructuum sui beneficii.

Tertio probatur per tex. eiusdem tit. de fideiussor. in c. cum quibusdam, ubi tex. uult quod si religiosus fideiubeat sine licentia Abbatis, & maioris partis conuentus, nisi in utilitatem euidentem monasterii redundasse cōfiterit, obligatio est nulla, si uero id fiat cum cōsensu Abbatis, & conuentus pro pecunia ita accepta tenet obligatio, etiam si nulla utilitas sequeretur ex hoc monasterio. ergo Abbas, & conuentus obligantur, etiam si id uelle non sit ecclesie, & ita ex fructibus mensuræ suæ tenebuntur, sic etiā clericus quoad fructus sui beneficii potest obligari, successor tamen, uel ecclesia non tenebuntur, nisi pro ecclesie necessitatibus id factum sit, ut in c. r. extra de solutio.

Quarto uidetur expressum in extranag. suscepti regimimis, ne sed uaca. ex cuius discursu

PARS QUARTA C. 178

discursu apparet manifeste quod sup-
portatis oneribus, & diuino cultu exha-
bito, fructus beneficiorū sunt omnino
liberi. quod non esset si omnia, quæ su-
per sunt, egeñtibus, & pijs operibus reser-
uanda. imò & ibidem admittitur e-
suetudo, ut beneficiatus habeat hære-
des in fructibus sui beneficii, & non post
mortem suam sequentis. & canonici solū
dominium, & proprietatem fructuum uiuo
conceduntur, sed & mortuo, conuertiendi
me debent possunt, ergo natura fructuum
beneficiorum non est talis, ut superflua
pauperum sint, nihil enim potest magis
superfluum reperiri, quam quod mor-
tuo reseruetur in. *ubi dicitur in canonibus*
Quinto pro ista opinione facit tale argu-
mentum, si bona, quæ pluribus sunt ed-
mūtia, postea legitime diuidantur, licet
prius communi re, non posset libere
quis uti, facta tamen diuisione portio,
quæ sibi contingit, ita libera, & prop-
ria remanet, ac si nunquam fuisset
communis. diuisione ergo facta per di-
ctos canones illa portio, quæ episco. pro
201101 Z 2 eius

DE REDDIT. EGCLIS

eius mēſæ eſt applicata, libera, ab omni onere remanet, ac ſi in cumulo, qui cū pauperibus erat communis, nunquam fuiſſet: eademque ratione eſt libera a fabrica, & a clero, & eodem modo portio clerici ab omnibus eſt communis. hæc collectio in iure noſtro eſt manifeſta, cū diuiſionis titulus dominium iuſtiffime
4 transferat, emptioni enim ſemper, uel permutationi ſimilis eſt, ut in l. i. C. commun. uriusq; iudi. *diuiſionem prædiorum* inquit lex. *uicem emptionis obtinere placuit*, & in l. cum pater §. hæreditatem de lega. 2. & ita uel dominium transfert, ſi inter dominos fiat, uel alias uſucapiendi cauſam præſtat, ut declar. glo. in d. l. 1. & Bart. in l. cum ſolus col. 2. ff. de uſucapion. Deci. in l. cum proponas 2. col. 1. C. de pactis, & conſi. 202. felix in c. 1. col. 4. extra de re iudica. & plura refert Tiraquell. in tracta. de retract. conſanguini §. 1. in glo. 1. num. 76. cum ſequen. & in §. 3 2. glo. 1. num. 88. Franc. Balb. in tracta. de præſcript. 1. par. 3. partis q. 4 & intellige quod transfertur dominium, ſcilicet

ſcilicet, ut dominium, quod antea erat commune, & non diuiſum, nunc in ea parte fit propriū, & ab omni cōmunione liberum. quo fit, ut de illius portionis fructibus libere tamquam uere dominus diſponere poſſit, quod enim cōmune erat proprium eſt effectum.

Quod etiam probatur 6. ſequenti argumento id, quod ex prædicta diuiſione pauperibus, uel pauperi tribuitur, ita fit ipſius pauperis, ut nulla obligatione aſtrictus ſit, etiam ſi aliquid ſibi ſuperſit, reſtituere. nec aliquis unquam pauperis rem ſibi datam pleno iure eius effici negauit, ergo idem dicendum eſt de clerico quoad portionem ſibi aſſignatam, & hoc argumento utitur fr. Domini. de Soto in d. lib. 10. de iuſti. & iur. q. 4. art. 3. in 3. concluſio. licet ſolum utatur quo ad ea, quæ ſub eleemoſynæ nomine clericis dantur, tamē ad omnia etiam, quæ ex redditibus ſuæ portionis clericis applicantur aptari poteſt. quod probatur, quia cum portio pauperum, & portio clericus ex eodem cumulo deducatur, nō

DE REDDIT. ECCLES.

est cur diuerso iure censi possit, cū ab una, eademque re proueniat, ut bene argumentatur tex. in c. cognouimus. 12. q. 2. ubi inquit Gregorius. *incongruum nāq; est unam, eandemque ecclesie substantiam duplici quodammodo iure censi*, facit tex. in l. cum qui ædes ff. de usucapi. tex. in c. quia circa. extra de priuileg. tex. etiam in c. cū in tua extra de decim tex. & Bald. in c. 1 §. cum autem col. 1. de controuerf. inuest. de quo per Tiraquell. in tracta. de retract. consanguin §. 1. glo. 18. nu. 2 1. cum sequen. & in tracta. de nobilita. c. 28. num. 1 1. cum sequen. & in repetit. in l. si unquam uerb. donatione largi nu. 232. C. de reuocan. donatio.

Quod ēt cōprobat 7. nā, si miles suum facit stipendiū, si suā mercenarius mercedem, quare clericus redditus in stipēdiū sibi assignatos suos non efficiet? nec in milite, neq; in mercenario distinguitur, an id, quod sibi statutū est necessarium in uitium sit, & uestitum, uel abundans sit, & superfluat, nam, si ultra laborē dominus mercenario retribuatur, liberalitas
domi-

PARS QUARTA C. I. 180

domini non debet efficere, ut nos ob id
 iniquiores simus, ut eum quasi aliena
 possidentem ad restitutionem oneremus,
 ut in Euangelio dicitur, si igitur ecclesia
 uberes, & abundantes fructus clerico as-
 signauit, clericus illius stipendii largio-
 ris eodem modo dominus est, sicut &
 iusti, & necessitati soli sufficientis.
 Præterea 8. si Titius fructus exigui bene-
 ficii sibi canonice collati suos legitime
 facit, quare pinguioris beneficii fructus
 non eodem modo suos faciet? quæ enim
 differunt secundum plus, & minus non
 differunt in substantia, ut probatur in l.
 si. ff. de fid. instr. instr. que lega. tex. ubi
 Soci. in l. Marcellus ff. ad senat. cõsul. Tre-
 bell. in princ. not. Bart. in l. imperium
 col. 5. de iurisdic. omn. iudi. idem Bart.
 in l. 2. 2. lectu. col. 2. C. de actio & oblig.
 optime Aristotel. in lib. Ethico. 1. & hoc
 est, quod dici solet in prædicamento substã-
 tiæ non datur plus & minus per aduerbia
 licet detur per nomina, non enim potest
 esse magis, uel minus homo Titius, quã
 Caius, sed potest esse maior, uel minor: &
 igitur

DE REDDIT. ECCLES.

igitur parui beneficii fructus in domino sunt clerici? quare non erunt & maximi fructus beneficii, nec enim unus, quam alius, est magis dominus.

Pro ista parte, & opinione s. Thomæ facit, quia si hæc opinio non esset uera, sed contraria Archidiaconi, sequerentur plurima absurda, nam in Hispania, ut diximus, est consuetudo, cuius origo memoriam excedit, qua clericis non episcopis permissum est, ut in uita, & in morte detructibus beneficiorum disponant, & habeant successores ab intestato, si intestati decesserint, episcopi uero in uita tantum disponunt, & super hoc redditur ius tam apud seculares, quam ecclesiasticos, iudices in Italia uero dicunt doctores nostri opinionem Hostien. de consuetudine seruari. quo fit, ut reddi ius super hoc affirmant, hoc enim est seruari consuetudinem, ut ipsi communiter in locis uulgatis dicunt, & passim uidemus donationes clericorum ualidas iudicari, nisi solennitatis, uel alius, qui aliis obstare etiam solet, defectus

fectus in eis reperiatur: in Gallia autem plures doctores de consuetudine testantur, sed asserere omnes clericos ob hoc damnari, non solum est durum, sed temerarium, & audax, licet Aluarus de pelagio supra allegatus de plāctu ecclesiæ lib. 2, c. 28. art. si. dicat quod licet durum sit, est tamē uerum, sed ego existimo nō minus esse falsum, & temerarium, quā durum, & hoc solo fundamento, & hac ratione S. Thomas de quo infra c. sequenti in resolutione huius quæstionis agemus, decidit similem quæstionem. Decimo, si dictam opinio. Archidiaconi teneremus, & non S. Thomæ, sequeretur aliud absurdum, uel potius impossibile, quod Ecclesia Dei huius rei non ignara hoc permetteret, & foueret, & licet Cardinal. Caietan. in d. q. 185. ita respondet, nec obstat si dicatur quod iura illa sint per contrariam consuetudinē abrogata sciente tanto tempore Romano Pontifice, & non reprehendēte, quoniam non consuetudo, sed abusus est, & similiter multa per patientiam tollerantur

DE REDDIT. ECCLES:

tur, quæ, si iniudiciū deducerētur, argue-
 rētur & minus placet quod R. Martinus
 Nauarr. in d. tracta. q. 3. nu. 16. respōdeat
 sūmos Pōtificates, & alios prælatos: hoc p-
 misisse nō approbādo, sed solū nō pu-
 niendo, & dissimulando ad maiora dā-
 na euitāda iuxta nota. per gl. i c. oīs 3.
 d. & in c. meretrices 32. q. 4. cū aliis per
 eum allegatis, damna autem maiora ap-
 pellat litium, iurgiorū, & inimicitiarū.
 sed hæ solutiones non tollunt diffi-
 cultatem, & falsæ re ipsa sunt, primo,
 quia ex hoc fere totus status ecclesiasti-
 cus, qui laicis deberet esse exemplo, ex
 sua opinione dānaretur, qđ non tollit,
 imo comprobat dictū absurdum, item
 nec uerum est in personis ecclesiasticis
 dissimulare iura crimina, ea enim in lai-
 cis sæpe dissimulant, non autem in cleri-
 cis, nec hoc in aliqua iuris parte reperi-
 ri cōstātissime affirmare audeo. non enī
 salinsulsum fieri, a quo alia saliantur ec-
 clesia Dei permittere debet, sed corrigere,
 & emēdare, quod si adeo corruptum
 sit, ut putridum efficiatur, foras emitteri
 diffi-

dissimulabit ergo has consuetudines ec-
 clesia in suis præcipuis membris, quæ
 aliis debent esse exēplo, si essent ita per-
 uersæ absit, nam ut dicitur Math. 6. si lu-
 men quod in te est, tenebræ fiat, ipse te-
 nebræ quantæ erunt fac. quod d. text.
 notabilis. i. c. qualis. 8. q. 1. *ibi ecclesiam dei
 destruit meliores esse laicos, quam clericos fac.*
 tex. in c. illud & c. quod autem & c. fi.
 ead. caus. & q. præterea licet lex canoni-
 ca dissimulet aliqua crimina, ut uiten-
 tur grauiora, hoc tamen facit in uita, nō
 in morte quando iam non est correctio-
 nis spes, itē in uita, ut quāuis nō prohi-
 beat, nec puniat, sed tñ tales pctōres ar-
 ceat a sacramētis. ideo meretricib⁹ quas
 uiuas permittit, moriētibus denegat ec-
 clesiast. sepulturā, & denegat uiuis sacra-
 mēta, clericis uero, licet passim testētur
 diuites cōsāguineos instituēdo, nūquā
 tñ eccl. denegauit sacramēta, uel eccle-
 siasticā sepulturā: quod omnino esset fa-
 ciendū, si eos consuetudo nō excusaret,
 cum decederent in euidenti, & inexcus-
 sabili peccato mortali. manifestum,
 ergo

DE REDDIT. ECCLES.

ergo est cōsuetudines prædictas excusa-
re a peccato mortali, & liberare a lege
iustitiæ, alias malefaceret ecclesia eas ita
tollerâdo, quod dicere effet impium, &
insanum. Præterea esse falsum in factio
clarius apparet, non enim in his datur
I I dissimulatio, uel conuietur, nam red-
ditur ius passim, palam, & publice in ec-
clesia Dei, non solum per iudices ordi-
narios, & inferiores, sed per delegatos
immediate a summo Pontifice, & in cō-
spectu ipsius. non ergo simplex dissimu-
latio, sed expressa approbatio est, & nō
particularis alicuius negotii, quod ad
exemplum trahi non debeat iuxta tex.
in l. quod principi ff. de constit. Princi-
pū, sed iure ordinario id iudicatur. mani-
feste igitur ex his apparet istas consuetu-
dines non esse prauas, ut dicti domini
affirmant, nec naturam bonorum ec-
clesiasticorum adeo immutabilem esse;
Ut ipsi existimant, & faciunt. his non est
alienum (licet uolubile uideatur hoc ar-
gumentum) quod per epistolam decre-
I 2 talem ad hæc 2. de testam. in compill.
antiq.

PARS QUARTA C. I. 183

antiqua approbatur consuetudo similis
 supradictæ secundum Io. And. in d. reg.
 nemo potest plus. num. 3. ex quo textu
 probatur aperte hæc opinio. & licet sint,
 qui dicant, ut idem Io. And. argumentā
 do ibidem illam decretalem epistolam
 positam in prima compillat. decretalium
 fuisse in 2. compillatione dimissam, ho-
 die enim in decretalibus non habetur,
 quia erat in iusta, tamen id uerum non
 est, sed ideo non fuit posita ne illius exē-
 plo in aliis locis, ubi non erat ea con-
 suetudo induceretur. eo enim tempore
 non ita dilatata erat consuetudo, quæ
 hodie in omnibus fere prouinciis incre-
 buit imo sensim obrepserat, ut tempore
 Io. And. non ita erat generalis, ut nunc
 est, nec respectu locorum, nec respectu
 beneficiorum. in multis enim locis pe-
 nitus erat incognita, in aliis, solum in
 simplicibus beneficiis, quibus non esset
 administratio annexa erat inducta, &
 ita eo tempore uisum est iuste, ut dicta
 decretalis, quæ eam approbabat, non in-
 tereretur in decretalium libro, ne traheretur

retur

DE REDDIT. ECCLES.

retur in exemplum, quod uno, uel altero loco obseruabatur. argum. tex. in c. fu per eo in fin. de cognat. spiritual. secundum Io. And. quod si in istis, ex hoc colligi consuetudine illam non esse laudabilem, cum a Pontificibus sit cautum, ne traheretur in exemplum, respondebo, quod dubium non est melius esse clericos bona sua pauperibus omnia distribuere, & omnia non solum, quae de praecipito sunt, sed de consilio obseruare, & consuetudines, quae consilia euangelica respiciunt, meliores esse, tamen si lex, uel consuetudo aliter se habeat, non statim iniqua est, et, quod ea permittat, quae consiliis non satisfaciunt, dum tamen non sit contra praecipita. ideo in hoc leges, uel consuetudines in quacumque parte inclinent non sunt aspernandae, optandum est, ut homines sua uoluntate consilia sequantur. & ita melius est, ut consuetudine induceretur ut, quae supersunt, omnes in pauperes largiretur, sed licet optandum id sit, non tamen imperandum, nisi se sua sponte afficiant, sed cauendum ne exemplis, & consuetudinibus a meliori uia auocentur. & ita in

re

Ye d. c. fuit omiffam i fecūda compillar.
 maxime quia induci confuetudinē con-
 tra legē, non pōt quodāmodo fine pec-
 cato fieri, quæ enī ante præfcriptā, & p̄t
 fectā cōfuetudinē fiunt, non iufte fieri,
 cū cōtra legē fiāt, crebri⁹ est, licet poffit
 Et aliquando a licitis actibus incohari
 confuetudo ex mente S. Thomæ 2. 2. q.
 97. art. 3. in 2. & ad fecundum & Ioānes
 Driedonius de libert. Chrifti. lib. 1. ubi
 agit de cōfuetudine pag. 128. & quia (ut
 inquit Vlpianus in l. 2. ff. de cōftitu. prin-
 cip. S. Thom. 1. 2. q. 97. art. 2. in rebus nouis cō-
feruendis: evidens eſſe utilitas debet, ut recedatur
ab eo iure, quod diu æquum uifum eſt: cauendū
 itaq; fuit ne leuiter ius antiquū mutaretur
 fed poſtquā cōfuetudine mutatū eſt nō
 temere a cōfuetudine eſt recedēdū, nū
 ut elegāter iquit Io. Dried. i d. loco pag.
 „ 128. quāuis lex i ſe magis utilis eſſet rei
 „ publicæ nōdū haberi cōtrariā cōfuetū-
 „ dinem, non tamen eſt magis utilis rei-
 „ affuetæ in contraria cōfuetudine. quod
 eſt maxime notandum, ne ad cōfuetu-
 -dinibus, quæ fine peccato, & rei pub-
 damno

DE REDDIT: ECCLESIAE

damno possunt obseruari de facili discedatur, ne grauiori oneri homines subiiciantur. quod in illo primo apostolico cōcilio diuine ordinatum, est dum ita decretum fuit. *uisum est enim spiritui sancto, & nobis nihil, ultra imponere uobis oneris quam hac necessaria.* &c. & ita sæpissime ecclesia de suo iure decedit, quia homines consuetudinibus assueti difficile ab illis possent submoueri, & summo iure utendo potius scandalum; quam correctio morum sequeretur. sic etiam ecclesia suo iure decedere potest excommunicatum contumacem, & induratum, inuitum, & impœnitentem absoluendo ab excommunicatione (licet sacramentaliter a peccato non possit) ne ecclesia suffragiis priuetur, cum uidet excommunicationis medicinam nō operari, sed potius reddi in contemptum, ut sentit S. Thom. in addi. 3. par. q. 24. ar. 2. ad secū.
» dum ubi dicit quod etiam manente cō-
» tumacia potest aliquis discrete ex com-
» municationem iuste laram remittere, si
» uideat saluti eius expedire in cuius me-
» dicinam

PARS QUARTA C. LVII 185

39 **dicinam excommunicatio lata est. hanc**
funt uerba S. Thomæ. idem uoluit Abb.
in c. significauit extra de eo, qui dux. in
mātri. multa etiam castra, & bona possent
ecclesia uendicare, quæ male alienata
sunt, tamē ex taciturnitate ecclesiæ for-
sam sine peccato possidentur, quæ non
possent ecclesia petente sine peccato re-
tineri, sed conuiuentibus oculis pia, &
sancta mater Ecclesia dissimulat, ne lites
& controuersia, dissensiones, & bella ori-
ri possint. sic in tota Italia ecclesia dissi-
mulat exigere decimas, ut infra in c. se-
quenti. ex S. Tho. dicemus, & his similia
multa pie facit ecclesia, ne fragiles scan-
dalizentur, & uult potius multorum tē-
poraliū subire iacturam, quàm animas
fragilium summo iure constrietas peri-
clitari.

Vndecimo ex d. opi. Archid. sequere-
 13 **tur & aliud absurdum maximum, quod**
bona ecclesiastica prædictis militibus,
ordinibus S. Iacobi Calatrauæ, & Alcan-
taræ iniuste, & illicite essent applicatæ,
non enim dicti milites sunt ecclesiasti-

AA cæ

DE REDDIT. ECCLES.

ca personæ, licet modi uiuēdi ipsorum
appellentur religiones, nā ut S. Thomas
» inquit, illi modi uiuendi, secundū quos
» homines matrimonio utūtur, non sunt
» simpliciter, & absolute loquendo reli-
» giones, sed secundum quid in quātum
» participant quædam, quæ ad statum re-
» ligionis pertinent. ita S. Thomas secun-
da secundæ q. 186. art. 4. ad 3. licet hoc
solum quod coniugio utantur, non ui-
deatur efficere quin personæ Ecclesiasti-
cæ sint, ut sunt presbyteri græci, qui etiā
matrimonio utuntur, licet alia ratione,
uel modo, tamen ex aliis causis institu-
tio horum ordinum instituto ecclesia-
sticarum personarum repugnat, ut in bi-
gamia, & irregularitate manifeste uide-
tur. ne igitur sequatur hoc absurdum,
seu potius impossibile, quod ecclesia in
hoc errauerit, euincitur necessario horū
bonorum non ita immutabilem esse na-
turā, ut, siquid eorum extra prædictos
usus pauperum, & clericorum, & alio-
rum piorum locorum conferatur, sta-
tim leges iustitiæ uiolentur in horum
bono

PARS QUARTA C. I. 186

bonorum dispensatione, quod si aduersarii instent in specie proposita in eosdē usus hæc bona distribui, cum prædictis commendatariis, quos appellant applicantur, cum & ii pro ecclesia militent, & usus ecclesiæ necessarios præstent, ideo & ministros esse ecclesiæ, nam si id non re ipsa, sed nomine tale omnino sit ex dict. Archidi. opinione non esse securos apparet, sicut in fructibus beneficiorum clerici non erunt secundum eandē opinionem. securi, si id, ob quod dicta bona sunt constituta, re ipsa non præstent. nam sentiunt eo ipso, quod extra casum necessarii uictus, & uestitus clericorum, & pauperum, & piorum locorum, dicta bona reperiatur, quibus iuri diuino sunt destinata, statim lege iustitiæ submitti, & peccati, & restitutionis reos possessores fieri. ergo, cum extra casum huius ministerii ecclesiæ sint re ipsa dictæ religiones, bona prædicta iniuste a uero ecclesiæ ministerio sunt separata, & iniuste a dictis ordinibus possidentur, quod nemo dixerit, nec sectatores dictæ opinionis Archidi.

DE REDDIT. ECCLES.

Archidiaco. nam & ipse dominus Martinus Nauarr. dictos commendatores solum quoad ea, quæ sibi superfluunt, reos efficit, non tamen negat dicta bona ecclesiastica ab eis legitime possideri, quod tamen ex suis, & Archidiac. opinionibus necessario deducitur falsum esse.

Duodecimum, & fortissimum argumentum contra istam opinionem Archidia. & pro opinio S. Thom. colligitur etiam ab absurdo, si enim assignatione facta portionis suæ clericus non esset securus, sed lege iustitiæ teneretur restituere, quod natura horum bonorum ex lege iustitiæ ea sit, ut solû in pios usus, & pauperes, & necessariam sustentationem clericorum debeant dispensari, & si, ut inquit R. d. Petrus de Soto supra allegatus in lib. de instit. sacer. 2. parte deuit. sacer. lecto. 3. de bo. ecclesiasti. & eorû usu, nulla ratione, aut potestate humana fieri potest, ut licite in alios usus, quam ecclesiasticos, & pauperum expendi possint, quod de iure diuino
id

Id fit, necessario fequitur, ut quicquid extra iftum uſum reperitur lege iuſtitiaẽ condempnetur. ex quo etiam fequeretur quod ſeculares, qui decimas et ante cõcilium Lateranenſe alienatas poſſident, cum illa decima, qua eccleſia bona ſunt, extra praedictos uſus reperiantur, omnino reſtutionis rei ſiant, & iniuſti poſſeſſores cenſeantur. hoc autem fallum eſt, & per doctores noſtros paſſim reprobatum, qui dicunt iure poſſidere laicos decimas in feudum, ſibi conſeſſas ante Concilium Lateranenſe, ita doctores in c. cum apoſtolicam, de his, qua ſiunt a praelatis ſine conſen. capitul. & in capitulo prohibemus. de decim. per recentiores uariis in locis Alex. de Imol. conſi. 6. uol. 1. Felin. & Pariſi, in c. cauſam qua, de praſcript. idẽ Pariſi. conſi. 25. uol. 4. Iaſ. in. c. 1. col. 4. qui feud. dare poſſ. qui referunt alios, quinimo ex conſeſſione eccleſiaẽ indiſtincte poſſe laicos poſſidere decimas, ut ex infeudatione uult S. Thom. ſecunda ſecundæ. q. 87. art. 3. ad 3. & uidemus

DE REDDIT. ECCLES.

Principes seculares ex Sedis Apostolicæ concessione decimarum partem accipere, sed certum est quod maiori ratione defendi possunt ea, quæ extra necessariam causam clerici de fructibus suorū beneficiorum possident, & sibi superfluunt, quam ea, quæ laici dictorum bonorum extra dictas causas possident, & tamen illi lege iustitiæ non sunt rei, immo iusti possessores. ergo & portio clericorum a lege iustitiæ, licet superfluat est secura, cū illa laicorum in totum extra casus destinatos ex natura rerum reperiat, & his opinio S. Thom. quæ sola sua autoritate est satis fulcita contra opinionem Archidi. & magis communem canonistarum remanet comprobata.

Ex S. Thomæ opinione, & etiam Archidia. in quibus huius argumenti vis uersatur, manifeste deducitur opinionem Hostien. nullo modo defendi posse, contra quam omnia supradicta pugnant, & rationes pro Archidi. & S. Thomæ opinionibus adductæ. nam, cum beneficia
simpli

simplicia, & quæ habent administrationem annexam ex eisdem bonis sint constituta, uel ex decimis, uel oblationibus, uel oblationibus, uel aliis rebus ecclesiasticis, non est, cur diuerso iure censeatur, ut dictum est. & ita Archidia. supra allegat. dixit hæreticum esse in iure nostro istam constituere differentiã, non ut intelligas hæresim appellare Archidia. quod error in fide sit, sed quod adeo a sensu communi, & mente canonum est aliena, ut nemo, nisi qui ab eisdem canonibus aperte dissentire uelit, eam sequi possit, nam & Ancharan. supra allegat. inquit distinctionem illam adeo absurdam, ut si facienda esset distinctio, per contrarium fieri debeat, scilicet, ut qui beneficium cum administratione habet, quod magis in ecclesia dei laboret, dñs fructuum sit, & libere disponere possit, qui uero simplex, & sine administratione beneficiũ, cum minus laboret, min⁹ i fructib⁹ ius habere debeat. qđ & de pensionibus dici posset, sed non ita se de lapsus est Hostiẽ. ut ipsi putant.

201 DE REDDIT. ECCLES.

Hostiensis enim eo prospexit quod cum episcopo, cui summa administratio suæ ecclesiæ est commissa, & iure, & consuetudine durius agatur, eo quod æquum uideretur, ut qui non solum partem suam sed aliorum administrat rationes inuoluendi nulla detur occasio, sed uno uerbo secum computatio fiat, ut, quod non ostenderit ex patrimonio suo, uel largitionibus amicorum ad eum peruenisse ecclesiæ dimittere teneatur, cum eo uero, qui partem suam adeo separatam habet, ut alienarum rerum administratione immiscere non possit, cum non possit in alieno, quod non attingit fraudem committere, non opus sit cum illo hoc summo rigore agere, licet hæc observatio in aliis administratoribus, ut tutoribus, & curatoribus, qui licite aliunde quærere possunt, iure non approbetur, ut expressum est in lege si de sanctus C. arbitri tut. & in l. i. est. & de cretum ff. de iur. fisc. non Barto & omnes in l. cum oportet. in si. principi. C. de bono.

bono. quæ lib. & Bart. in tract. de duob.
 frat. num. 5. idem Bart. in l. si patruus
 secunda col. numero 4. C. commu. utri
 iud. Barto. & Ioan. de plate. in lege de
 feoffonis facultas in §. late C. de iure fi
 fe. lib. 10. contra glo. ibi late per Deci.
 in consi 6. per tot. non tamen hoc ex
 emplo destituitur, nam hoc seruatur in
 cap. pitho secundo responso. de feud.
 guard. in usibus feudo. tamen hæc opi
 nio Hostiensis, non est admissa, cum
 ut supradictum est, natura rerum eccle
 siasticarum, ex quibus beneficia ad
 ministrationem habentia, & non ha
 bentia sunt constituta, eadem sit,
 ideo administrationis sola ratio hoc
 mutare non debet. notandum ta
 men est quod Hostiensis, dum loqui
 tur de habentibus administrationem,
 intelligi debet, si habent administra
 tionem aliarum rerum quam earum,
 quarum fructus sibi sunt assignati,
 ut de Episcopo, cui ultra portionem
 suam administratio alienarum par
 tium est commissa, ut in capitulo
 Vulte.

DE REDDIT. ECCLES.

Vulteranæ. uerſi. pariter in c. quatuor, & in c. de reſtitutionibus c. conſeſſo. ſupra alleg. probatur in c. epiſcopū 10. q. 2. & ideo habens dignitatem, ſi ſolum ſuæ menſuræ applicata committantur, non dicitur ad hunc effectum habere adminiſtrationem, de quo in c. expedit. 12. q. 1. & in c. quicquid epiſcopus 12. q. 2. ideo non placet, quod innocen. in c. requiſiſti, in ſi. de teſtam. dicit, quod, qui poteſt iniungere pœnitentias, dicatur habere adminiſtrationem, nec quod uult 10. And. de quolibet habente curâ animarum, quia id in hac materia, & in materia illius textus uerū non eſt, quicquid Domini, male uelit in c. præſenti de offici. ordinar. lib. 6. & quod alias Innocen. in c. ex literis de probatio. ſentit. & in c. trãmiſſam de electione, quod canonicus, qui habet præbendam diſtinctam dicatur habere adminiſtrationem, id uerum eſt in terminis, in quibꝰ ipſe loquitur, ut pro præbendæ ſuæ agere poſſit, & ipſarum rerum habere adminiſtrationē dicatur, ea tamen adminiſtratio cauſalis eſt, que
a iure

PARS QUARTA C. I. 190

a iure proprio, seu dominio, ut infra dicemus, producitur, non uero est formalis, & separata a iure proprio, qualis est administratio, de qua opinio Hostiensis est intelligenda per rationem supradictam quod est notandum, quia doctores nostri non satis hoc intellexerunt, ut ex supra allegatis apparet, & ex Barb. in d. c. fi. de pecul. clerico, & ita debet intelligi opinio Hostien. ut colorem aliquem habeat, licet, ut diximus, non sit tenenda.

Item nec est probanda opinio, Cardin. Zabarellæ, quæ a supradictis opinionibus est diuersa, licet non omnino ratione destituatur, nam cum hinc uideamus liberum usum clerico suorum reddituum more, & consuetudine, quæ solet legum esse certissima interpretis, non inhiberi, immo non solum consuetudine, uerum etiã in canonibus distrahere passim clericis permittatur, & debita de his fructibus contrahere, & exoluere, inde uero clericos maxime repræhendi, quod rebus pauperum, & ecclesiæ tanquam propriis

DE REDDIT. ECCLES.

priis abutantur. Cardin. Zabarell. his an-
gustis constitutus existimavit hos ca-
nones eo pertinere, ut clerici peccati rei
constituantur; ab illis uero adeo admi-
nistrationem cum libera sibi facultate
concessam, ut quicquid de his bonis in
uita statuerint rata, firmaque habeatur,
nec restitutionis necessitate obligentur,
posse tamen eis administratione inter-
terdici, interim tamen gesta retractari
non posse. sic igitur uult peccare eos,
qui superflua non dant pauperibus, ad
restitutionem tamen obligari noluit,
quæ opinio licet uideatur in S. Thomæ
19 opinionem aliquo modo incidere, in
multis tamen differt, cum Cardin. cleri-
cos non dominos, sed administrato-
res efficiat, & eorum potestatem in suis
fructibus nolit eandem esse, quam in
bonis propriis possunt exercere. at San-
ctus Thomas eos dominos constituit, &
idem ius eis in portione sibi assignata,
quod in patrimonialibus propriis bo-
nis habent, concedit. item in terdici his
bonorum administratione, si abutantur
uult

uult Cardin. sed S. Thomas non magis horum bonorum interdictionē admittit, quàm priorum, cum eiusdem rationis ea esse censeat. & hæc opinio Cardinalis, licet in fronte non uideatur iniqua, magis tamen periculosa est, & aliis nocentior, dum uult canones, & decreta defendere ea, quæ de facto fiunt, sed non tollere peccatum asserit. nam neque uerum est defendere facta, cum emptorum a clerico alienationem non permittant, ut supra uisum est, nec æquum sit, ut ecclesia iniquitatibus, & peccatis clericorum connueat. ideo, ut sæpe dictum est, in duabus prioribus opinionibus extat pondus huius materiæ. omnes autem aliæ opiniones, quæ modum, seu temperamentum amplectuntur, non sunt ueræ, & in iure semper suspectæ sunt, & rusticorum iudiciis similes, ut dicit glossa in lege nennianus. ff. de negot. gesto. cum ueritas una sit, & simplex. falsum uero multiplex, uarium, & infinitum, sicut apud Aristotelem libro 2. Ethicorum

Pytha

DE REDDIT. ECCLES.

Pythagorei de malo optime pronunciant.

Denique aut clerici domini fructuum beneficiorum sunt, ut uult S. Thom. & recentiores, aut non sunt ueri Domini, sed administratores, ut Archidiac. quid igitur ex iis opinionibus eligendum sit in sequen. c. demonstrabimus.

SVMMARIVM EX C. II.

- 1 *Sanctus Thomas non facit differentiam inter Episcopum, & clericos.*
- 2 *Argumentum contra opinionem S. Thom.*
- 3 *Responsio ad dictum argumentum.*
- 4 *Conclusio secundum Sanctum Thomam.*
- 5 *Argumentum contra conclusiones.*
- 6 *Solutio ad argumenta, & de potestate legis positivæ circa leg. diuinam, & naturalem.*
- 7 *Intentio legis non obligat, sed lex.*
- 8 *Etiam si deficiat causa legis, non defecit lex.*
- 9 *Resolutio materiae ex diuo Thoma, & num. 10.*

CAPVT II.

In quo examinatur opinio Sancti Thomæ.

IN præcedenti capite posuimus opinionem Sancti Thomæ, & rationes, quibus comprobari uidetur, & absurda, quæ ex Archidiano opinione sequuntur, sed quia non est satisfactum allegatis in contrarium, & ex opinione Sancti Thomæ uidentur etiã sequi aliqua absurda, opus est specialius id examinare, & constituere, quæ opinio sit tenenda. in primis ego existimo opinionem Sancti Thomæ cum interpretationibus, quas infra ponemus, esse omnino sequendam, pro cuius intelligentia, & resolutione, ut res melius intelligatur, contra eius opinionem sic oppono.

Primo Sanctus Thomas in sua opinione nullam constituit differentiã inter episcopum, & alios clericos, nam, ut ex eo apparet

DE REDDIT. ECCLES.

apparet, eiusdem rationis existimat portionem episcopō assignatam, & portionem assignatam clerico, & utriusque portionis fructus bonis patrimonialibus æquat. istud tamen est falsum, quia in diuisione facta in c. nos 12. q. 2. portio, quæ assignatur episcopo, non simpliciter sibi assignatur, sed propter hospitalitatem, & susceptionem, ut eius uerbis utar, maxime quia Episcopus hospitalis debet esse, ut Apostolus inquit, item quia pauperum pater dicitur, ut in d. c. gloria episcopi 12. q. 2. ergo opinio, S. Thomæ non simpliciter est uera, debuit enim inter eos differentiam constituere.

Secundo aut S. Thom. uult constitutere suam opinionem de iure, aut de consuetudine, si de iure obstant omnia, quæ pro Archidia. dicta sunt, & quæ statim dicemus, Si de consuetudine, consuetudines non sunt inter se similes, alia enim est consuetudo, quam glo. ponit in d. c. præfenti, alia est, qua in Hispaniis utimur, alia uero in Italia, & alio modo

modo agitur cum episcopis in Hispania, quia non testantur, aliud cum aliis clericis, quia testantur, & habent ab intestato successores, ergo sententia S. Thomæ simpliciter non est uera.

Tertio aut S. Thomas habuit rationem diuisionis, & illa, sicut & hodie, forsitan non erat in usu, aut consuetudinis, & ea, ut diximus, erat uaria, nec eius indistincte potuit haberi ratio.

Quarto, ut inquit Dominus Nauarrus q. 1. nu. 39. uel eorum intentio, quæ huiusmodi diuisiones primitus induxerunt fuit iniusta, quod credendum non est, uel certe fuit, ut unusquisque de sua portione possit disponere illo modo, quo ante diuisionem prælatus poterat de uniuersis, uidelicet, ut sustentaret se honeste, & reliqua pauperibus erogaret, hoc est ipsius Domini Nauarri argumentum, quod magis quoad erectionem beneficiorum urget.

Quinto S. Thom. uult naturam horum bonorum non distare a bonis patrimonialibus, ut apertis uerbis dicit, & tamē

BB de

DE REDDIT. ECCLES.

de patrimonialibus clerici disponunt in uita, & in morte, ut est in iure, expressum in multis locis, extra de testam. c. 1. & c. quia nos 12. q. 5. per totam, sed de his non testatur, ergo opinio S. Thomae simpliciter non est uera.

Sexto, ut supradictum est, empta ex fructibus beneficii fiunt ecclesiae, sed aliunde empta sunt clerici, ergo non sunt eiusdem rationis fructus beneficiorum, & bona patrimonialia.

Sed his omnibus, & aliis supradictis respondetur breuiter, quod S. Thomas pro ingenii sui mirabili dexteritate posuit sententiam suam ob omni difficultate, & impugnatione liberam, dixit enim ex natura bonorum nihil differre portionem assignatam clerico a bonis patrimonialibus, & posse de ea sicut de patrimonialibus disponere, quasi uelit, quod si a iure, uel consuetudine aliud non statuitur, natura ipsa rerum, nihil aliud postulet, quia assignatio portiois facta hoc efficit, ut eius dominus sit, ut infra clarius dicemus. non ergo S. Thomas. negat si episcopo-

PARS QUARTA: C. III. § 194

scopo, uel clerico per legem, uel consuetudinem aliquid specialiter imperetur, id obseruandum esse. non enim, de hoc ibi tractat, sed de natura bonorum, & de personis clericorum, quorum institutum nihil speciale postulat, cum ii nō sint ad ea, quæ sunt super erogationis, & sic nec ad paupertatem astricti, illa uero cum assignantur non sunt alterius naturæ, quam propria bona. non igitur tollit S. Thomas si onus, uel offerentium uoluntate sit illis bonis imperatum, uel consuetudine, uel speciali lege aliquid ordinatum, quin obseruari debeat, id enim ex accidenti, non ex natura rerum, uel personarum contingit.

Ad primū igitur respondetur, quod ibidē non loquitur tex. de hospitalitate ex l. iustitiæ, sed ex l. charitatis, ut infra dicetur, & idem de dicto Apostoli dicendum est.

Ad secundū est responsum ex præcedenti, quia considerauit naturam rerum, & personarum, sed non dixit statu-

DE REDDIT. ECCLES.

ta, uel consuetudines non seruandas.

Ad tertium S. Tho. habuit rationem uel diuisionis, ubi seruabatur, uel erectionis beneficiorum, quæ idem operatur, quæ est specialis quædam assignatio sufficiens ad transferendum ius, & dominium, ut infra dicemus, & idem, quod operabatur diuisio in parte clerico destinata, operatur erectio beneficii, uel separatio mensæ episcopalis, uel abbatialis, seu alterius beneficiati.

Ad quartum respondendum, ob id, quæ dicit Dominus Nauarrus, uel alia iustissima causa id factum esse, immo ob causam necessariam, ut discordiæ, quæ oriebatur ex communione, uitarentur; & cum ecclesia id fecerit, non potest dici non esse factum maxima cum ratione, & cum intentione pia, uel diuidendo dicta bona, uel separando, & erigendo in beneficia. sed hoc nihil concludit, quia, ut supradiximus, intentio legis non obligat, sed ipsa lex, ideo etiam si intentio fuerit ea, quam dominus doctor Nauarrus ponit, non obstat supradictis, & satisfiet intentioni, si leges misericordiæ clericus obseruet

obseruet, de quo infra dicemus.
 Ad quintum S. Thomas non tollit, quā
 feruetur ius, uel consuetudo in testādo,
 uel non testando.

Ad sextum idem, quod supra diximus,
 & infra dicemus in c. 6. nu. 11. cir. finem
 non enim tollit S. Thomas, quin, si ius
 specialiter ordinat, ut in aliquo casu spe
 ciali non disponant, sed ecclesiæ bona
 referuent, id obseruetur, cum enim na
 turam bonorum ita liberam constituit,
 & quasi tabulā læuem, seu rasam in qua
 nihil depictū sit, efficit, aperte uult hæc
 bona, postquam clerico separata sunt
 apta nata esse ad recipiendum quamcū
 que legem, & quamcunque consuetudi
 nem, illamque legem, & consuetudinē
 in foro exteriori, & conscientiæ esse ob
 seruandam. & hæc est resolutio, quam
 ex sapientissimo uiro colligendam exi
 stimo.

4 Sit itaque conclusio, clericus, etiam epi
 scopus fructibus portionis sibi assigna
 tæ, si naturam rerum, uel personarum re
 spicias, potest ita disponere, sicut laicus

DE REDDIT: ECCLES.

de bonis patrimonialibus possit, quo fit
ut leges, & consuetudines, & priuilegia
bona, & personas afficiant, siue dispo-
re libere permittant, siue certis casibus
id fieri prohibeant, ideoque commen-
datores ordinum, quos uocant, & laici,
qui ex Sedis Apostolicæ priuilegio, uel
antiqua consuetudine possident deci-
mas, uel alia bona ecclesiastica, tali con-
suetudine, uel priuilegio redduntur se-
curi, dum tamen specialiter de his statu-
ta obseruent.

Sed contra istam opinionem, sic argu-
mentor, iure naturæ, & per consequens
diuino, & Apostolorum primæ uo insti-
tuto bona hæc sunt destinata in mini-
strorum ecclesiæ sustentationem, & di-
uini cultus exhibitionem, & pauperum
alimenta, ut supra latissime ostensum
est in principio huius libelli, ergo con-
suetudines tales, & leges huic instituto
cōtrariæ prauæ, iniquæ, iniustæ & cōtra-
rius Diuinum, & humanum sunt cen-
sendæ, ut latius Dominus Martinus Na-
uarr. in dicto suo tracta. quæstique 1. &
ita

ita earum nulla habenda est ratio.
 Secundo patet, quia siue hæc bona, ex
 quibus hæc portiones sunt assignatæ, sint
 ex oblationibus, seu decimis, siue pio-
 rum hominum largitionibus, seu per
 industriam ab ecclesia aliis titulis acqui-
 sita, sunt talia, qualia modo in præ-
 cedenti argumento diximus uel iure di-
 uino, ut dictum est, uel piorum homi-
 num donatum uoluntate. ergo natu-
 ra horum bonorum non est talis, qua-
 lem eam efficit S. Thom. sed ea, quæ
 uel a donante est imposita, uel ea ces-
 sante, quæ a prædicto iure diuino de-
 scendit.

6 Sed his respondeo, uerū esse, quod hæc
 bona iure diuino generali, & eorum in-
 stitutione habent naturam supradic-
 ctam, sed cum lex canonica, & positi-
 ua possit legem naturalem, & diuinam
 generalem, & indefinitam determinare,
 & determinationes ita factæ pertineant
 ad legem iustitiæ, si sint ad alium, si his
 determinationibus satisfiat, a lege iu-
 stitiæ diuina, & positiua quis est

DE REDDIT. ECCLES.

liberatus, sed ut hoc clarius eluceat exempla, & similitudines subiiciamus, quæ licet Theologis sint notissima, nostris tamen adeo sunt necessaria, ut prætermitti nulla ratione possint. uidemus igitur in simili quòd offerre sacrificiũ Deo est de lege naturæ in communi, de terminatio autem sacrificiorum est de lege diuina, uel humana quomodo, & quo tempore fieri debeant, hoc colligitur ex S. Thoma secunda secundæ q. 85. art. 1. ad primum, ubi ponit hæc uerba,

» aliqua in communi sunt de iure natura
» li, quorum determinationes sunt de iure
» positiuo, sicut quod malefactores puni
» antur habet lex naturalis, sed quod ta
» li, uel tali pæna puniantur ex constitu
» tione diuina, uel humana: similiter etiã
» obligatio sacrificii in communi est de
» lege naturali, & ideo in hoc omnes cõ
» ueniunt, sed determinatio sacrificiorũ
» est ex institutione humana, uel diuina.
» huc usque sunt uerba S. Thomæ. sic et
» uidemus in decimis, quæ naturali, diui
» no, & positiuo iure debentur, positiuo
» in

in determinatione specialiter decimæ
 magis, quam nonæ, uel undecimæ, ex
 mente eiusdem S. Thomæ secunda secū
 dæ q. 87. art. 1. in responsione, ubi inquit
 » sic ergo patet quod ad solutionem deci
 » marum homines tenentur partim qui
 » dem ex iure naturali, partim etiam ex
 » institutione ecclesiæ, quæ tamen pensa
 » tis opportunitatibus temporum, & per
 » sonarum posset aliam partem determi
 » nare soluendam. ita S. Thomas. quo fit,
 ut qui tunc solueret id, quod per eccle
 siam esset determinatum, nonam, uel
 aliam partem, legi iustitiæ satisfaceret.
 sic de confessione, quæ iuris diuini est in
 stitutio, per ius posituum quoad tem
 pus determinatur, ut in c. omnis utrius
 que lexus. de pæniten. & remissi. sic de
 obseruatione festorum fiunt determina
 tiones per ecclesiam, ut istius, uel illius
 sancti Natalitiis a seruilibus abstinence
 operibus. sic etiam in matrimoniis fiūt
 per ecclesiā determinationes circa gra
 dus, & personas, & modum præstandi
 consensum, sicut ex iure antiquo, & ho
 die

DE REDDIT. ECCLES.

dié ex nouissimo sacro Triden. Conci-
lio uidemus, & sunt mille alia similia, in
quib^{us} ecclesia determinat ius naturale;
& diuinum, ita in proposito argumēto
potuit optimo iure ecclesia determina-
re portione clericici, uel episcopi, ut fecit
in dictis decretis 12. q. 2. & postea magis
specialiter per erectionē beneficiorum,
qua erectione facta, ex lege iustitiæ satis
factū est natura rerum, si ea portio detur
clerico, quæ sibi per dictam determina-
tionē cōtingit: quæ determinatio lege hu-
mana, uel cōsuetudine eadē ratione fie-
ri potest, sicut & in multis supradictis fa-
cta fuit, ut & in ieiuniorū obseruatione
ēt fieri uidemus, de qua S. Thom. 2. 2. q.
147. art. 3. & ita seruata ista determina-
tione in illa portione est satisfactum le-
gi iustitiæ, nisi alia specialis obligatio sit
assignata. lex autem iustitiæ quādo hāc
erectionem beneficii uel assignationē
huius portionis clerico fecit, eā portio-
nem tanquam sibi necessariā assigna-
uit, quod si superfluat, nō deficit ex hoc
lex, uel determinatio legis, sicut, si deci-
ma

ma superflueret clericorum necessitati-
 bus; nō ideo minus decimæ integræ sūt
 soluendæ donec eccl. aliud statuerit, licet
 eius intētio deficeret; quia nō intētio le-
 gis obligat, sed lex, ut pāssi probat apud
 S. Thom. 2. 2. q. 100. ar. 9. & 10. & ideo li-
 cet finis; & intētio legis, quæ istud bene-
 ficiū erexit, sit, ut clericus pro sua condi-
 tionē sustentetur, & i operibus misericor-
 dia, quæ supersunt, impēdat, tū, si non fm
 legis intentionem dispenset, non est re-
 us legis iustitiæ, licet, ut infra dicemus,
 a charitatis debito nō sit immunis. sic;
 qui peccat in diebus festiis, licet agat
 contra intentionem præcepti, nō tñ ex
 hoc frangit præceptum de observatio-
 ne diei festi constitutū; nam, ut dicit idē
 S. Thom. 2. 2. q. 184. art. 3. ad 2. cum, id
 „ quod cadit sub præcepto, diuersimode
 „ possit impleri, non efficitur transgres-
 „ for præcepti aliquis ex eo, quod non
 „ optimo modo implet, sed sufficit, quod
 „ quocūq; modo impleat illud; & ita uerū
 est quod dici solet, qd̄ ēt si deficiat legis
 intentio, uel finis, non deficit ipsa lex,
 licet

DE REDDIT, ECCLES.

licet sit iusta causa, uel mutandi legem,
uel dispensandi, ut per S. Thom. 1. 2. q.
96. art. 3. in responsi. & idem dicimus, si
deficiat causa legis, ut est expressum in
l. 1. ff. de minori. uiginti quin. ann. i. ulti
mis uerbis iunct. tit. C. de his, qui ueni.
æta. impetra. facit optime textus ff. eod.
tit. de minorib. in l. nisi ex magna, ubi
inquit paulus *nisi ex magna causa hoc a princi
pe fuerit consecutus*, & ff. qui, & a quibus in
l. prospexit, bonus tex. in §. literæ, cum
§. sequen. Instit. de rer. diuisio. & quæ
supradiximus in 1. parte c. 2. num. 12. de
minoris, & ecclesiæ cōtractibus eisdem
utilibus sine solennitate gestis, in qui
bus rationes legis, & finem deficere du
bium non est, non tamen deficit ipsa
lex, facit etiam tex. in l. 1. ff. de appellat.
in princip. optimus tex. licet admodum
difficilis in l. 2. ff. de reb. eorum, qui pro
bat omnia supradicta. & ideo si futor
die festo absque necessitate consuat cal
ceos, etiam si eo tempore dirigat men
tem ad Deum preces, uel hymnos cā
tans, alius uero eo die uel furetur, uel
adul-

adulteretur, hic licet a fine legis longius distet, quàm ille, tamen ille, & non hic fracti præcepti de obseruando diem festum reus fit, licet contra aliud præceptum grauius hic peccauerit, quia obligat præceptum, non intentio præcepti.

9 & ita per dictam diuisionem, uel erectionem beneficii illa res efficitur libera a lege iustitiæ, si ei tribuatur, cui per dictam diuisionem, uel erectionem est destinata, & clericus sine aliqua iustitiæ lege eam rem sibi possidet, nisi speciali lege, uel consuetudine aliqua sit inducta obligatio: quæ lex in ea specie, sicut potest obligare, ita potest ab omnipositiuæ legis obligatiõe liberare. Ideo, & testandi facultatem, & donandi clerico concedere lex potest, & eadem ratione consuetudo. sed si his opponat aliquis recte satisfactum legi diuinæ, & naturali diuisione, uel erectione beneficiorum, quoad clericum per istam legis positiuæ, uel consuetudinis determinationem, quoad ipsos clericos inquam, qui non sinunt hanc legem non obser-

DE REDDIT. ECCLES.

obseruari, sed quid de pauperibus, ad
quorum sustentationem bona hæc sũt
destinata, ut inquit textus in c. indigne
12. quæstio. 2. quid de fabricis? quibus
dictæ consuetudines non determinant
portionem, sed exterminant: non mo-
dum, uel rationem statuunt, sed aufe-
runt. quomodo in hac parte per præfa-
tas consuetudines sit satisfactum nemo
ostendere potest, cum nullam pauperũ,
uel ecclesiarum fabricæ rationem habe-
ant, sed eis partes, per legem antiquam
10 constitutas auferant. huic difficillimo ar-
gumento uaria diffugia, R.P. Fr. Domi-
ni. de Soto, & diuerticula quærit in d. li-
bro de iustiti. & iure d. q. 4. in. 5. ratio.
ubi quilibet poterit uidere, quia tamen
non plene in hoc satisfacit, nec materiã
istam ita deducit, sed alia uia eam perse-
quitur, hic non refero. sed solutionem
huic argumento ex bea. Thom. doctrina
petendam puto, qui disputando mate-
riã de decimis in quodlib. 2. q. 4. art. 8.
ponit hæc uerba. (quæ licet longiora
sint, omnino transcribenda censui, quia
ex

ex illis huic difficultati plene satisfactū
 ,, (apparebit) hoc commune quod est pro
 ,, uidere ministris Dei in necessariis ui-
 ,, tæ est de iure diuino, quasi morale præ-
 ,, ceptum, & de iure naturali existens: ad
 ,, quemlibet, autem principem, qui potest
 ,, leges condere, pertinet ius naturale cō-
 ,, mune per ius positiuū determinare: ni-
 ,, hil enim est aliud ius positiuū, quā de-
 ,, terminatio iuris naturalis, sicut ius natu-
 ,, rale habet quod malefactor puniatur,
 ,, sed quod tali pæna puniatur, hoc deter-
 ,, minatur per ius positiuū, quia ergo ec-
 ,, clesia habet potestatem condendi legem in
 ,, his, quæ pertinent ad cultum Dei, po-
 ,, tuit per ecclesiæ statutum taxari quan-
 ,, titas eorum, quæ sunt danda ministris
 ,, Dei a populo, ut esset quædam conso-
 ,, nantia noui, & ueteris testamenti,
 ,, statuit ecclesia, ut taxatio ueteris te-
 ,, stamenti seruaretur etiam in nouo.
 ,, Vnde omnes tenentur ad decimas ue-
 ,, lint, nolint. posset autem ecclesia
 ,, statuere, si causa subesset, uel in ma-
 ,, iori, uel in minori numero puta, quod
 daretur

DE REDDIT. ECCLES.

» daretur octaua, uel duodecima, sicut &
» quod detur decima. patet ergo, quod
» nulla consuetudo contraria soluit homi
» nem ab obligatione reddendi decimas,
» quia hæc obligatio fundatur supra ius
» diuinum, & supra ius naturale, unde
» semper tenentur homines reddere deci
» mas, si ecclesia exigat etiam contraria
» consuetudine non obstante. & in terris,
» in quibus est consuetudo quod decimæ
» soluantur, ipsa consuetudo quasi expo
» stulat decimas, unde peccaret, qui
» non redderet; sed in terris, in quibus
» non est consuetudo communis, quod
» decimæ dentur, & ecclesia non petit, ui
» detur ecclesia remittere, dum dissimu
» lat, & ideo homines in terris istis non
» peccant decimas non dando. durum
» enim esset dicere, quod omnes homi
» nes Italiæ, & orientalium partium dam
» narentur, qui decimas non soluunt. &
» huiusmodi argumentum possumus ab
» Apostolo accipere, cui cum deberetur
» necessaria uictus ab his, quibus prædi
» cabat, tamē non accipiebat, nec tamen
» pecca-

„ peccabant, qui ei non dabant, alioquin
 „ male cū eis egisset non accipiendo, præ
 „ fertim cū ipse dicat Act. 20. non. n. subter
 „ fugi, quo minus annūtiarem uobis oē
 „ consiliū Dei, & ideo Apostol. non exige
 „ bat, quod sibi debebatur, ne daret ali-
 „ quod offendiculū euangelio, ut ipse ibi
 „ dicit; uñ non bene facerent rectores ec-
 „ clesiarum, si in terris illis decimas exige
 „ rent, in quibus non est consuetudo da-
 „ ri, si probabiliter crederēt quod ex hoc
 „ scandalum nasceretur. hæc sunt uerba S.
 „ Tho. ex quibus apparet consuetudinē a
 „ soluendis decimis, quæ re ipsa de iure di-
 „ uino sunt, licet quo ad quotā sint de iure
 „ positiuo (ut lat. declar. R. Episcop. Se-
 „ go. li. 1. uar. ref. c. 17. ubi explicat diligen-
 „ tissime decimarum materiā) excusare. &
 „ ita clare huius puncti resolutio colligit,
 „ magis. n. ea cōsuetudine, qua decimæ in
 „ totū ecclesiæ auferuntur, quàm illa, quæ
 „ de eis clerico liberā disponendi facultā
 „ tē cōcedit, a natura rei disceditur, cū p
 „ illā in totum, & simpliciter, p istā non oī
 „ no discedatur. & ita stātibus erectionib⁹

CC bene-

DE REDDIT. ECCLES.

bñficiarū, quib⁹ separatur portio clerico
rū, & multo magis cōsuetudinibus stāti
bus securus est clericus in consciētia ex
lege iustitiæ, ut ad restitutionē nō tenēa
tur, dū ecclesia contrarium non statuit;
alias, ut ipse S. Tho. dicit, durū esset dice
re, oēs clericos, qui nō restituūt male ex
pēsa, dānari, uel qui in non pios usus te
stantur consuetudinibus stantibus, s̄m
quas passim reddi ius uidemus. Nec obe
rit, quod S. Tho. uult quod si decimæ
peterētur, ēt ubi est consuetudo non sol
uendi, tunc debeantur sub peccato, in
nostra aut specie non desunt pauperes,
qui quotidie a clericis petāt, ergo nō ex
cusant consuetudine. quia n̄. φ S. Tho.
nō uult quòd uno, uel altero rectore pe
tēte debeātur decimæ, sed ecclesia petē
te. donec igit̄ ecclesia id nō statuit expref
se, ut decimæ (nō obstāte cōsuetudine)
soluātur, non debētur, licet unus, uel alter
peteret; immo eos malefacere in petēdo
asseuerat, sic in nostro casu, licet paupe
res petant, dum ecclesia consuetudinē
non abrogat, & contrarium statuit cle
ricus

PARS QUARTA C. II. 10202

ricus de his bonis, ut de patrimonialibus, sicut per consuetudines permiffum est, disponere possunt, & a lege iustitiæ sunt liberati, & multo magis ab ea de lege iustitiæ soluti erunt hæredes clericorū, quibus ex testamēto uel ab intestato hæreditas est delata dictis consuetudinibus permittētibus, quicquid uelit dñs Martin. Nauarr. in d. tract. q. 3. nū. 11 si enī consuetudo eos succedere permittat sine peccato aliquo, et si diuites sint, poterunt eius capere hæreditatem, & si aliqua erogādi eleemosynas inesset obligatio ex propria persona hæredis ea obligatio iniū sumeret iuxta ea, quæ in cap. sequenti dicemus, non autē ex persona defuncti in hæredem aliqua obligatio talis transmittetur, quia obligatio, quæ ex pietate sola misericordiæ lege, non iustitiæ prouenit, ad hæredes non transmittitur, ut uideretur probare tex. in l. uiuus ff. si quid fraudem pat. cum his, quæ Bart. not. per illum tex. in repetit. l. ambitiosa. 1. col. in fi. ff. de decret. ab ord. facien.

DE REDDIT. ECCLES.

SVMMARIVM EX C. III.

- 1 Princeps quando possit mutare disponentis uoluntatem.
- 2 In commutatione piarum uoluntatum plus Pontifex potest; quam in alijs non pijs.
- 3 Quarta semper detrahitur contra uoluntatem.
- 4 Voto quaeritur ius ecclesie, in cuius utilitatem uouetur.
- 5 Utilitas publica est praferenda priuata.
- 6 Pontifex potest concedere testandi facultates, & quomodo interpretentur.

CAPVT III.

In quo tractatur qualiter clerici liberati sint ab obligatione imposita bonis ecclesiasticis in fidelium largitionibus.

R Emanet difficultas, quæ non leuis uidetur, nec in præcedentibus capitulis est sublata, nam licet naturæ horum bonorum per legem canonicam, uel diuinam inductæ satisfactum uideatur consuetudinem seruando

seruando, quoad partem illam honorū,
 quæ beneficiis ecclesiasticis sūt applica-
 ta, quæ uel in decimis, uel primitiis cō-
 sstet, tamen quoad legem humanam, &
 piorum hominum uoluntatē, qui multa
 ecclesiis hoc nomine reliquerunt, ex
 quibus beneficia sunt erecta, non uide-
 tur satisfactū, cum Princeps, lex, uel cō-
 suetudo uolūtates cōtrahentiū mutare
 nō possit, ut i l. testamē. C. de testamē. &
 i l. causas uel ires. C. de trāsactio. & in l.
 de cōtractu C. de rescindend. uenditi in
 iuriā enī dicitur princeps facere, qui ali-
 cui qđ sibi iure cōpetit, auferit, ideo sine
 uolūtate illius id facere nō pōt, ut inquit
 textus in l. pen. & fi. ff. de nata. restit. in-
 quit enī Paul. in d. l. pe. *nec filio patris inui-
 to libertus natalibus suis restitui potest, quid enim
 interest ipsi patrono, an filio eius fiat iniuria, &
 modesti d. l. fi. dicit patrono consentiente de-
 bet libertus ab imperatore natalibus restitui. ius
 enim patroni hoc impetrato adimititur.* & Mar-
 cellus i l. 3. ff. de iure aure anul. inquit.
*diuus Commodus etiam ius anulorum aureorum
 datū ademit illis, qui inuitis, aut ignorantibus pa-*

DE REDDIT. ECCLES.

tronis acceperant, & ideo cum uideamus plura beneficia erecta esse ex legatis relictis, uel aliis largitionibus ecclesie a primatis hominibus factis, qui sua bona ecclesijs obtulerunt existimantes hæc bona in pios usus conferre, nonne fraudantur sua laudabili, & pia uoluntate; si aliter, quam ipsi uoluerunt, dicti fructus expendantur? & legi iustitie clerici illi uoluntati contrauenientes erunt obnoxii? circa hoc dici potest, quod, si nullum expresse est impositum onus his rebus; quæ sunt ecclesie; uel episcopali dignitati, uel beneficio relictæ, non est dubium, etiam si mens relinquentiũ casuerit; ut eorum bonorũ fructus pie cõsumerentur, & hoc futurum speraret eodem iure, quo supradicta bona cense-ri, & consuetudine comprehendi, nec animus in mente retentus poterit contrarium efficere, & tenet Reuer. Frat. Domini de Soto in d. q. 4. in. 4. conclusi quod ex regu. uulgari comprobatur, uoluntatem in mente retentam nihil operari, ut in l. si repetendi C. de condit. ob. caus. quini.

quinimo etiam si donans dixerit non dubitare se, quin bona ab eo donata pro erigendo beneficio pie, sancteque sint dispensanda, non tamen hæc enunciatio, uel cogitatio ita expressa præceptum aliquod inducit, ut in l. unum ex familia §. finali ff. de lega. 2. nisi uelis, sicut & ibi, iure constituto contra uerborum uim ex æquitate id induci, ut ibi Papinia. probat, quod si uoluntas donantium legem certam imposuerit, seruari debet, nisi summi Pontificis auctoritas eam uoluntatem commutauerit, ut puta si ex bonis relictis, ut in pauperes distribuere, uel ut ex eisdem puellis pauperibus dotes constituerentur, sumus Pontifex dictam uoluntatem commutans beneficium erexit, eique certam legem imposuit, tunc enim ille, cui beneficium tale fuerit collatum, si legem in erectione beneficii constitutam obseruauerit et si testatoris, uel donantis uoluntatem non obseruet, securus est in conscientia, & si ipse Pontifex, qui sine iusta ratione dictam uoluntatem immutauerit, securus non

DE REDDIT. ECCLES.

- 2 fit, nam licet princeps nō possit tollere, uel mutare testantium, uel contrahentium legitimam uoluntatem in nō pios usus ordinatam, ut dictum est, tamen cū rerum publicarum, & piarum causarum præcipue sit illi commissa cura, poterit semper uoluntatem, uel legata ad pias causas facta arbitrio suo ex causa commutare, hoc probatur in l. legatum ff. de administrati. rer. ad ciuita. pertinent. & in elemē. quia cōiūgit de religio. do. elegantissime declarat R. Episcop. Segob. lib. 3. uaria. resol. c. 6. nu. 7. & Io. Dried. lib. 2. de liberta. ecclesiast. pagi. 206. ideo ubicunque priuatus ex re etiā sua opus pium, uel publicū aggreditur, nō omnino princeps, uel is, cui res hæc a iure commissa est illius qui disposuit sequi teneat arbitrium, quia ei talis uoluntas sub iicitur, etiam si expresse contrarium testator, uel donans disponat; in his enim quæ iuris publici sunt, partis uoluntas non impedit iudicium publicæ personæ illi rei deputatæ: & ideo episcopus poterit se intromittere in executione testamenti

PARS QUARTA C. III. 205

menti, stante negligentia hæredum, & executorum, etiam si testator id expresse prohibuerit, ut tenent Docto. quos refert dominus episcop. Segobien. in c. tua num. 6. extra de testamen. facit in simili l. in confirmando & l. utilitatem de cõfirmand. tut. ubi inquit Triphonius, *utilitatem pupillorum prætor sequetur, non scripturam testamenti, uel codicillorum*, sic etiam uideamus de piis legatis episcopum habere quartam canonicam portionem, licet id sit contra legantis uoluntatem, qui integrum solui uult id, quod legauit ut in c. fin. cum ibi nota. extra de testamen. **f**abit textus in l. qui totam ff. ad senatus consul. trebellia. cum falcidia, & trebellianica cõtra uoluntatem semper detrahatur. qui enim decem legauit, nõ minus decem solui uoluit, ut probat textus in l. titia ff. ad leg. falcid. Bart. & Alexan in l. i. §. i. eodem tit. & Bart. in l. si patronus ff. de donatio. & in l. i. ff. de cõdictio. indebit. nu. 3. & in l. cum quis 2. col. C. de iur. & fact. ign. & per Iaso. in l. filium, quem habentem num. 24. C. familie

DE REDDIT. ECCLES.

miliæ hercis. ita quarta canonica contra uoluntatē disponentis clericis detrahitur, in qua, & in trebellianica magis, quam in falcidia repugnat uoluntas defuncti, cum in falcidia error possit præteriti, quia sæpe de facultatibus suis amplius quã in his est sperant homines ut dicit textus in §. in fraudē. insti. quibus ex caus. manumit. non licet, ideo in falcidia expressa, & specialis prohibitio requiritur, ut in aut. sed cū testator C. ad l. falcid. in trebellianica autem & 4. canonica talis error cadere non potest, ideo disponentis uoluntas semper est certa, & contra eã quarta detrahitur (sed de his alibi, sic et uidemus, quod quãuis uoluntas partiũ non possit cõmutari, in cõmutãdis tñ uotis Deo emissis Pontifex fere sēper habet arbitriũ, ut per totũ tit. extra de uoto, habita tñ rōne uoti cõmodũ pecuniariũ continētis in fauorē certipii loci, ut cõmutatio illiusmet respiciat utilitatē ut in c. ex multa in §. f. & in c. magnæ extra de uoto, quia ex uoto speciali, actio, siue ius ecclesiæ, uel loco, cui

cui fit, ipso iure quæritur ut in l. 2. cū sua
 glo. ff. de pollicitationi. & licet in aliis
 promissionibus fit inter doctores contro-
 uersia quærat ne ius eccle. cui aliquid
 promittitur non existente aliqua perso-
 na ecclesiastica, per quā ecclesiæ quæri
 soleat, uel alia, quæ eius nomine promif-
 sionem acceptet, ut omnes tradunt in l.
 illud. post. glo. C. de sacrosanct. eccles. &
 refert And. Tiraquell. in tract. de priuile-
 giis. caus. priuileg. 1. 14. in uoto tñ oēs ad-
 mittunt ius sine alicuius acceptance
 quæri, non quidē ius reale ut in d. l. 2. (ne
 plura specialia concurrant) sed persona-
 le tantū, ut ibidē per glo. quāuis Caieta.
 in opuscul. suis tō. 2. tracta. 1. 1. q. 3. repro-
 bādo docto. nostros defendere uelit ex
 uoto nullū ius illi eccl. in cuius utilitatē
 fit, esse quæsitū, ideoq; nec opus esse
 habere rationē, nec eorū, quæ doct. nri
 hac re scribūt dicēs ad theologos ptine-
 re tractare deuotis. qā ultimū cumulatī-
 ue, ut dicit, ne utiquā nego, sed in ea q. an
 actio, quæ ex iure nostro oriri solet, ut in
 l. 2. §. de iud. ff. de orig. iur. & oēs trad. post
 Barr.

DE REDDIT. ECCLES.

Bart. in l. ex hoc iure de iusti. & iur. ex uo-
 to ecclesiæ competat, & ultra conscien-
 tiæ uinculum iudicare utrum etiã iuris
 executio detur, & actio producat, non
 adeo alienum a iure nostro existimo, ut
 doctores in hoc nõ sint audiendi, & Cate-
 tanus id sibi soli iure suo uelit uindica-
 re, cum iure civili hoc expressum sit, ut
 in d. l. 2. & iure etiã canonico, ut in di-
 ctis capitibus probatur. & in c. licet uni-
 uersis eodem tit. sed, ut iam ad materiam
 propositam reddeamus, certũ est in uo-
 tis, & aliis, quæ pietatem respiciunt, ut
 si non in certarum personarum gratiam
 fiãt, Pontificẽ etiã contra uoluntatem
 circa rem propriam disponentis ex cau-
 sa (quæ semper præsumitur) habere arbi-
 trium.

Nec nouum est, ut, qui suæ rei solẽt esse
 moderator, & arbiter ratione subiecti
 eius impediatur uoluntas, nã & qui quĩ
 geros aureos titio libere donare potest,
 idem ex causa mutui nec obolum pote-
 rit promittere, ut in l. si tibi decem ff. de
 pact. & in l. rogasti. §. si tibi decem ff. si
 cer.

cert. petā. & quamuis 12. tabularum lege
 cautum sit, *ut quisque legasset suæ rei ita ius esto*
 ut in principio insti. de lege falcid. dicitur,
 si testator non potest legato pecuniæ
 numerandæ adiicere, ut, donec, solvatur,
 aliquid annuum præstetur per hæredē
 quatenus usurarum modum excederet
 ciuili iure; canonico autē, & diuino, quo
 omnis usura est prohibita, in quacunq;
 quantitate id esset, ut probatur in l. 3. in
 §. fin. ff. de annu. lega. de quo late per R.
 Episcopum Segobien. lib. 3. uaria. resolu-
 tuti. c. 1. col. pen. & fin. sic qui de bonis
 suis libere disponere potest, si in publi-
 cam utilitatem disponat, non potest effi-
 cere, quin eo etiam inuito magis utili-
 tatis, publicæ quam uoluntatis suæ ratio
 habeatur, si principi id uisum fuerit. nec
 mirum id est, nam & in naturalibus idē
 uidemus quòd inclinatur quælibet res
 5 magis in conseruationem uniuersi, quā
 propriæ naturæ, ea que ratione contin-
 git, ut graue contra suam naturam ele-
 uetur sursum, leueque deorsum adi-
 gatur, ita & in humanis operationibus,
 seu

DE REDDIT. ECCLES.

Seu actionibus magis debet haberi ratio publicæ rei, quam priuatæ, ideoque bonum commune est semper magis amabile, quam proprium, ut per S. Thom. 1. par. q. 60. art. 5. nec bonum commune debet subtrahi propter damnum priuatum, ut per eundem S. Thom. 1. par. q. 92. art. 1. ad 3. & 1. 2. q. 123. art. 9. quod est fundamentum ualidissimum omnium eorum, quæ ad reformationem publicorum officiorum pertinēt, nec brachium dolere potest, quod in utilitatem corporis sibi scindatur uena, nec si secetur, uel uratur; quod si alio modo sanari posse corpus causetur, nec adeo principale membrum deturpandum tanto magis secari debet, quia & infirmum est, & insanum, cum officium capitis sibi uelit usurpare. item sicut esset insanus, qui infirmitates uitandas negaret, ne medicorum cessaret utilitas, & officium, ita qui reipublicæ infirmitatibus curandis officiorum causa, & eorum, qui illis funguntur muneribus, abstinendum fore iudicaret, nec enim aliqua priuata utilitas

litas tanti est æstimanda, ut publica utilitas non sit ei præferenda, nam (quæ ad modum inquit Cicero) ut contemnendus est ille, qui in nauigando se, quam nauim mauult incolumem, ita uituperandus, qui in reipublicæ discrimine suæ plus, quam communi saluti consulit. non nego & priuatæ utilitatis habendam esse rationē, quatenus publicæ rei ea ratio non repugnet, sed, dum ea quæritur, uel inuenitur, publici iuris executionem non esse retardādam existimo: id que iuris, & naturæ leges exigunt, at que determinant. sed de his satis, ut ad institutum nostrum redeamus, & concludamus, cum de iuris publici persecutione agatur, quod, ut inquit Vulpianus in l. 1. in §. huius studii ff. de iusti. & iur. *in sacris, in sacerdotibus, in magistratibus consistit,* & eadē ratione omnia, quæ ad ea pertinent iuris publici etiam sint, clericum quoad legem iustitiæ satisfacere, si in expendendo fructus sui beneficii, obseruet id, quod in erectione sui beneficii a Pōtifice facta statutum reperitur, quod

DE REDDIT. ECCLES.

quod si nihil reperiatur, seruādo consuetudinem illius prouinciæ, in qua existit tale beneficium, satisfacit tam quoad disponendum inter uiuos, quam in ultima uoluntate per supradicta, dum circa dictas consuetudines ecclesia catholica nihil expresse determinat, & ita commēdatores, quos uocant, nisi suo speciali uoto, uel statutis sui ordinis fuerint astricti, communi iure bonis ecclesiasticis suarum commendarum utentur, neque ex lege iustitiæ ad restitutionem male expensorum magis, quam ceteri homines erunt obligati. ex quo etiam manifeste apparet quantum facultas testandi a summo Pontifice concessa in hac re possit efficere, cum enim consuetudines in hac re sint attendendæ, non est cur de summi Pōtificis potestate in hoc possit aliquis dubitare, non quod in soluēdo, p̄simum ius ēt positium sine causa non peccet ex mēte S. Tho. 1. 2. q. 97. art. 4. ī respo. R. D. Domi. de Soto lib. de iusti. & iur. quaest. 7. ar. 3. col. pe. sed ut in hac re non sit dispensandi facultas ita pr̄clusa

clusa, ut ius diuinum uiolari omnino uideatur, quia cum cōsuetudine sit determinatus dictorum bonorum usus, poterit & Pontifex in hac re, ut in aliis iurispositiui determinationibus dispensare, de quibus dispensationibus testandi aliqua sequenti capite explicabimus, quia doctores nostri male interpretantur istas testandi facultates, quas summi Pontifices concedere solent, ideo opus est nonnulla de hac re considerare.

SUMMARIUM, EX C. III.

- 1 Donatio a Rege filio facta ualet, etiam si simpliciter fiat.
- 2 Facultas testandi an spiret morte concedentis.
- 3 Facultas testandi non restringitur ad primum testamentum.
- 4 Qui potest donare mille, potest id per partes diuisim facere.
- 5 Argumento a maiori quando in dispensatione procedat.
- 6 Episcopi, & ii, qui testari non possunt, an possint in mortis articulo constituti donare.
- 7 An ad pias causas, qui alias testari non potest, morti proximus possit donare.

DD Qua

DE REDDIT. ECCLES.

3 *Qua ratione de iure cōmuni inductum sit ut quis testetur, cum dispositio in tempus in habile conferatur.*

CAPVT III.

In quo tractatur de facultate testandi concessa a Papa, & de eius interpretatione.

 Irca facultates testandi, de quibus in præcedenti c. locuti sumus, aliqua opus est animauertere, & in primis cauendum censeo ab opinione Bald. in c. primo in §. item sacramenta de pac. iuramen. firman. colu. penul. num. 19. qui uoluit, quod donatio facta a rege proprio filio ualeat, si expresse dicat se potestate regia id facere, quia licet iure communi donatio inter patrem, & filium in potestate constitutum non ualeat, ut in l. donationes, quas parentes C. de donatio. inter uir. & uxo. & in l. frater a fratre de condit. indeb. tamen id uerum, sit nisi donatio

tio

tio fiat a rege, ut d. Bal. ubi supra, & alii plures, quos alleg. Tiraquell. in tracta. de nobi. in c. 37. num. 45. nam si Rex filio suo donet, donatio tenet argumento l. donationes, quas diuus C. de donati. inter ui. & uxor. quasi ex tali donatione quæsitum Castrensis peculii priuilegiū obtineat, tamen Bal. uult: quod tunc deum talis donatio ualeat, si princeps se potestate regia facere expresse dicat; non si donet simpliciter; quod dictum sequitur feliū in c. qualiter; & quando r. colum. undecima uersic. 4. limita. extra de. accusat. & aliis locis, quæ referē hipp. idem probans singula. 196. cuius exemplo aliqui uolunt; quod si episcopus, uel clericus habens priuilegium testandi, simpliciter testetur non exprimens se ui illius priuilegii testari, testamentum inualidum sit, quod utrunque falsum est, nam sufficit, quod testamentum, uel iure communi, uel speciali possit sustineri; licet testator non exprimat se iure speciali testari; ut probatur in fortior. in l.

DE REDDIT. ECCLES.

tertia ff. de milita. testamen. Paul. de
Castr. in l. ex imperfecto C. de test. & a
lex. in l. quamquam C. de milit. testa. re-
fert Dec. l. in contrahenda num. 7. ff. de
regu. iur. lat. hippo. sing. 84. qui plura re-
fert, ex quibus d. suum & Bal. redditur
falsum. faciunt, quæ in simili felin. in c.
cum ex officii nu. 3 r. uerfi. 6. conclusio.
extra de præscriptionibus, & Alciat. de
præsumptio. 3. reg. præsumptio. 36. ui-
delicet si sciuerit sibi concessum esse pri-
legium, alias contra, ut in l. qui testamē-
to Domini, & in l. de statu. ff. de testam.
licet contrarium defendi possit, cum ibi
sit error status, hic uero qualitatis, cū
priuilegia etiam ignorantibus aliquan-
do prodesse soleāt, ut ex traditis i l. si. C.
de consuli. lib. 12. per recentio. in l. qui
absenti ff. de acquir. possess. per Bart. in
l. absenti. ff. de donatio. & doctōr. in c.
si tibi absenti de præben. lib. 6. constat.
Secūdo cauendum est ab opinione Ma-
ria. Soci. iunior. consi. 89. uol. 1. & Reuer.
Episcopi Segobien. in d. c. cum in offi-
ciis extra de testamen. num. 8. qui uolūt
dictas

dictas facultates testandi finiri morte Pontificis concedentis, cum tamen gratiæ non soleant spirare morte concedentis, ut in c. super gratia de officio delega. lib 6. & in c. eum, cui de præben. eod. lib. & trad. Cardinal. in clemen. cum concessio. uersic. 5. quæro, & ibidem Imol. nu. 2. de election. nec materia glos. in c. a nobis. i. de sentent. ex commun. in hac re aliquid facit, cum loquatur in materia iurisdictionis, quæ cū tractum successiuū habeat, finitur morte concedentis; hæc autem materia, quæ gratiam continet non illis regulis procedit, ut statim clarius apparebit, minus est materia tex. in c. licet undique de offi. deleg. opinionem prædictam cõfirmat, quia loquitur de mandatis, quæ morte finiuntur, quando aliquid conceditur, ut fiat, quod concedens facturus erat, & eius nomine fit quale est dispensare, iudicare, & his similia, quia tunc, cum ipsorum Pontificum potestas morte finiatur, & qui eorum nomine agunt, fini ri necesse est, alioquin posset per alios,

DD 3 quod

DE REDDIT. ECCLES.

quod non potest facere per se ipsum; at testamentum, quod quis facit facultate testandi interueniente non Pontificis nomine, quamuis eius priuilegio fiat, sed testantis fit, & ita materia dicti capituli, licet undique potius mādati sit, quam simplicis gratiæ, uel priuilegii, & licet finis eius gratiam respiciat, id tamen non impedit, quin natura mandati inspiciatur, ut morte finiri debeat, ut probatur in l. si pater argumento ab speciali ff. de manu. uind. cum concordant. maxime autem in specie proposita id obseruandum est, quia cum testamenti non possit usque ad mortem uis aliqua considerari, non potest habenti talem facultatem imputari, cur gratiam ad effectum non perduxit in uita concedentis, hoc enim factō Dei, non ipsius stetit, qui ei longiorem uitam; quam Pontifici concedenti largitus est, quod si per uiam contractus talis facultas concessa fuisset, minus dubitationis haberet.

Ter-

Tertio maxime cauendum est , a supra-
 dictis, & Philippo Decio , qui in re ma-
 nifesta fallitur in consil. 512. contendit
 enim facultatem testandi ita conces-
 sam intelligi de primo testamento ,
 adeo , ut qui semel testatus fuerit, fru-
 stra secundo testatur , & ideo hære-
 ditas ex primo , non ex secundo te-
 stamento deferatur , quod adeo ab-
 surdum est , ut mirandum sit tam gra-
 ues , & doctos uiros in hac re , ita de-
 ceptos esse . Primo quia sequeretur
 prius testamentum reuocari non pos-
 se , quod est contra substantiam testa-
 menti , quod ultima uoluntas est , adeo
 ut nullam legem contra hoc impo-
 nere sibi quis posset , a qua recede-
 re non liceat , ut in lege , si quis in
 principio testamen. ff. de legat. tert. nec
 iuramentum hoc efficere potest , ut per
 uulgatum est . Secundo uidetur hoc
 contra textum in lege omnium C. de
 testament. nam si testamentum , a Prin-
 cipe confirmatum potest libere arbitrio

DE REDDIT. ECCLES.

testantis reuocari, quare id, quod eius
permissu factum est non poterit?

Tertio quia uulgata regula, qua ipsi
utuntur, quòd intelligantur uerba testa-
di de prima uice. argumen. tex. uulga.
in l. boues §. hoc sermone de uerbo. si-
gnificati. hanc partem contra eos prob-
bat, cum testatus non sit, qui in eadem
uoluntate non permanet tex. notab. in
l. stipulatus ff. de fideiussori. *ibi ea enim lo-
catio, quam sequutus non es, perinde est ac si inter-
posita non esset.* sic dicemus testatum nõ ui-
deri, qui ab illo testamento recessit fac.
tex. in l. nam & si parentibus in §. i. ff. de
inoffi. testamen. ubi inquit papinia, *non
enim sufficit litem instituere si non in ea perseueret*
& fac tex. in l. si pro patre in §. uersum
ff. de inrem. uerso & l. 2. §. illud de hæred.
uel actio. uē. tex. i. l. diuortiū ff. de diuor-
tiis tex. notabil. in l. 2. ff. exqui. caus. in
posse. eatur, ubi inquit Vulpianus *hæc
uerba neque defendantur παρατατικῶς ita scri-
pta sunt, ut neque sufficiat unquam defendi-
se, si non duret defensio, ita non solo te-
standi facto facultas consumitur ni-*
si

si actus subsistat, & duret, & ita testari
κατατακῶς extensivæ, & cum duratio
 ne intelligi debet fac. tex. in l. 2. §. testa-
 mentum ff. quem admo. text. aperian-
 ubi inquit Vulpia. *testamentum autem pro-*
prie illud dicitur, quod iure perfectum est. & inte-
rius dicit. quod contineat supremâ voluntatem.
 & ita vult quod nec ī proprie dici alias
 testamentum possit, & speciale est inedi-
 cto de tabu. exhiben. ut pro prioribus ēt
 detur ut in l. 1. §. hoc interdictū 1. ff. eo-
 dē titul. quia de tabulis edictum loqui-
 tur, & esse potest, ut prævaleant, quam-
 vis priores sint, ut in l. si quis in princi-
 pio testamenti ff. de lega. 3. nec de effe-
 ctu earū, sed de exhibitione quæritur,
 ideo potentia sola sufficere debet. item
 quia nō datur prima voluntas, & secun-
 da, sed unica cum supremū debeamus
 expectare iudicium, ut in l. cum hic sta-
 tus in §. ait oratio in uerfi. poenitentia ff.
 de donatio. inter ui. & uxor, ideo non di-
 cetur testamentum, quod testatio uo-
 luntatis, & mentis dicitur, fecisse, qui in
 ea mente, uel uoluntate non permanet.

nem-

DE REDDIT. ECCLES.

nempe inquit triphonius *non sequitur primam uoluntatem prætor, aqua pater discessit, in l. utilitatem in fi. ff. confirman. tuto.* nec illa uulgata regula ita in cortice intellecta eos mouere debuit, cum mille declarationes recipiat, quarum plures contrariam probant sententiam, quas hodie congerit satis ordinate, ut solet, Tiraquellus in illa lege ut patet ex his, quæ dicit ibi in prima limitatione nume. 5. & in septima limitatio. & oct. nam uerba testandi de testamento perfecto intelligenda sunt, quod ante mortem perfectum non est, ut in l. non uidetur ff. de donatio. caus. mort. & in l. quod si iterum ff. de adi. lega. in c. cum marthæ de celebra. missa. cū uulga. & est expressum in l. 1. in §. 1. ff. de suis & legi hæredi. *sed & is* (inquit Vulpianus) *qui testamentum fecit, si eius hereditas non est adita, uel ruptum, uel irritum est testamentum: intestatus non improprie dicitur decessisse* tex. est in l. intestatus ff. de uerbo. signi. *magis enim res quam uerba intuenta sunt,* inquit Paulus in l. promittendo ff. de iure dot. fac tex. in l. pe. ff. ad exhiben.

hiben. ubi inquit Paulus *respondi non oportere ius ciuile calumniari, nec eius uerba captare, sed qua mente quid diceretur animaduertere, & ita optime cōtra præfatos tenet R. Dñ. Marti. Nauarr. d. tracta. de redditibus ecclesiasticis in q. 3. nu. 22. cū sequent. licet enim dictæ facultates testandi odiosæ sint, & restringēdæ, ut Deci. probat, & bene, sicut & omnes dispositiones, quæ bonorum ecclesiasticorum naturā, & eorū institutionem immutant, ut de pēfionibus, & aliis similibus dicendum est, id tamen non efficit, ut ita debeat fieri interpretatio, ut captiosæ, & ridiculæ reddantur argumen. text. in c. si ciuitas, uel castrum de senten. ex cōmun. lib. 6. & in l. sed Iulianus in §. mutui dationē ff. ad senat. consul. macedo. & in l. 4. §. pe. eod. tit. facit tex. in l. si quis adulterium ff. ad l. iul. de adulte. & in l. scire oportet §. 1. de tutor. & curator. dat. ab his arguēdo per cōtrarium, & faciunt, quæ trad. Deci. in l. factū suū in §. si. ff. de regul. iur. nu. 14. & Tiraquell. post. ll. cōnubial. in gl. 3. nu. 107 & glo. c. fina. de usur. lib. 6. in glo. fina. immo*

DE REDDIT. ECCLES.

immo a iure communi interpretationē recipere debēt, ut in l. si ser uī uestri C. de noxali, & in materia nostra probatur in l. si quando C. de inofficios. testamē. facultas enim testandi eodem modo intelligi debet, quo de iure communi testamenti factio intelligitur, in substantialibus maxime testamenti, quæ in uoluntate consistunt, ut in d. l. si quando cū aliis; captiosum autē esset, si cui permitteretur facere testamentum, idque semel factum ante mortem mutare non posset, & quod facultas testandi permittit, & indulget, per obliquū in damnū, & perniciem conuerteretur, & fraudem, cum uel haberet hæredem, quem nollet, uel nihil proficeret fecisse testamentum, cum ex primo nullus contra uoluntatem succedere debeat, nec ex secundo, si id testator facere non posset. & cauillatio quædā admitteretur, quam græci, ut Iulianus inquit l. ea est natura ff. de regu. iur. & Vulpia. l. natura. ff. de uerbo. signifi. σοφιστικὴν Lucianus autem κέφαλα & προκοδείλας & Quintilianus cauil-

PARS QVARTA C. III. 215

illos alii etiam *σοπύτας* appellāt, quin-
 imo uerius est, si facultas donandi ali-
 cui concedatur inter uiuos usque ad sū-
 mam, pone mille, posse diuerso, uel eo-
 dem tempore decies centum donare,
 nec regula d. §. hoc sermone, id impe-
 diet ex deductis late per Tiraquell. ibidē
 4. limitation. arguēdo de re ad tempus
 & ex his, quæ dicit ī 5. limitatio. & quia
 dicta facultas, dum non est consumpta
 summa, semper durat, quia uerum est
 nondum dedisse mille, quæ dare facul-
 tas permittit: sicut per contrarium dici-
 mus, qui non potest ultra mille donare
 dando bis sex centum legem fraudasse
 uidetur, argumen. ff. de uariis, & extra-
 ordi. cogniti. in l. 1. §. si cui cautum est, fa-
 ciunt nota. in authent. qui rem C. de sa-
 cro sanct. eccles. per recentior. late Tira-
 quell. de retract. 2. par. in præfactio. num.
 12. & ad supradicta est optimus tex. in c.
 Apostolicæ extra de donati. ubi est ex-
 pressum, uide etiam tex. notabi. in l. si
 idē cum eodem ff. de iurisdictio. omni
 um iudic. cum ibi notat. licet sit argumē-
 tum

DE REDDIT. ECCLES.

tum contra in lege sancimus §. fina C. de
donatio. & quæ trad. Tiraquellus de re-
tract. secunda parte §. 2. in glo. unica nu-
mero 22. sed ibi inuenies rationem di-
uersitatis, ex quibus, cum mentem po-
tius amplecti, quam uerbis pertinaciter
inhærare debeamus, non est dubitan-
dum contra mentem priuilegii nõ face-
re, qui bis, & ter mutat testamentum,
nec qui pluries donat, si præscriptam sũ
mam non excefferit, ut in in d. c. Aposto-
licæ, & in dicta l. 1. §. si cui, & qui testa-
mentum ita facere potest, non erit dona-
tionem causa mortis facere prohiben-
dus, ut in l. 1. in §. quod autem mortis
ff. si quid in fraudem patron. nec codicil-
los. quicquid male in d. confi. Philr De-
ci. hæc enim omnia iure communi testã
di facultate in sunt, nec ab ea facultate
dimoueri possunt, cum sub ea compræ-
hédatur, sicut necessarium est, cui decẽ
nummos capere conceditur, ut octo ca-
pere concessum sit, ut in l. 1. §. si quis ita
ff. de uerbor. obligati. hæc autem partes
ultimæ sunt uoluntatis, quæ concesso te-
stamento

framento in omnibus suis partibus con-
 ceduntur, ut in l. marcellus ff. de do. cau-
 5 fa. mort. nec me mouerit quod dici solet
 argumentum a maiori nō procedere in
 dispensatione, ut dicit Hostiensis in c.
 postulasti extra de rescript. & Abb. in
 cap. ad aures in eodem titul. quia ue-
 rum id est, nisi illud minus sit compræ-
 hensum in maiori, nam concessio toto,
 & partes concessæ uidentur, ut in d. §. si
 quis ita, & in omni materia, etiam odio-
 sa id uerum est, ut in l. nec in ea ff. ad l.
 iuli. de adult. i §. sed qui occidere, ubi pa-
 pinia, ita argumētatur, *qui occidere potest ad
 alterū, multo magis contumelia poterit eum iure af-
 ficere* fac. tex. in l. in suis in fi. ff. de libe, &
 posthum, sentit Bar. in repetit. l. Cæsar
 num. 19. ff. de publi. & uectigal. argumē.
 cōtra l. solemus in §. latrunculator ff. de
 iudiciis, de quo perdin. in regul. plus
 semper de regul. iur. lib. 6. & idem din-
 optime in regul. in eo qđ plus eod. titul.
 de quo bene per Deci. in c. quia in tantū
 de præben. & per eūdem in c. cum in cū
 etis num. 21. extra de electio. & aliquid
 in

DE REDDIT. ECCLES.

in confi. 76. col. fin. optime ipse Deci. in
l. in eo quod plus est ff. de regul. iur.
reprobando communem intellectum
Ioann. ad tex. in l. græce §. illud ff. de fi-
deiuſſori. pro quo facit optimus text. in
l. 3. §. fin. cum l. ſequent. ff. mandati, & in
§. qui exequitur inſti. eod. tit. de quo per
Alcia. lib. 3. parerg. c. 17. & R. Episcop.
Segobien. interpretatur in c. quamuis
pactum de pact. lib. 6. ſecunda parte in
§. 6. nu. 3. argument. contra c. cui de non
ſacerdotali §. de præben. lib. 6. & in l. ſi
pupillorum §. ſi prætor ff. de reb. eorum,
ſed de his alias, quia longiorem diſquiſi-
tionem requirunt, quam hic locus eſſe
poſſit. itē ē notandū eſt in hac materia,
quod illorū donationes, quibus cōſue-
tudo ius teſtādi nō cōcedit, de quaſitis
ex fructibus beneficiorum, quales in Hi-
ſpania ſunt Epilcopi, & in Italia clerici,
licet in uita eis ſit cōceſſa diſpoſitio per
dictas conſuetudines, tamen ſi morti
proximi ſint in infirmitate ex qua dece-
dant conſtituti, etiam ſi inter uiuos no-
mē eis d. donationibus iponatur, & ad
tradi-

PARS QUARTA C. III. 217

traditionem deueniatur, iure ultimæ uoluntatis censentur, ut ab illis factæ, qui testari minime possunt in utiliter fiant, argument. tex. notab. in l. filiæ meæ emācipatæ, & ægræ ff. solu. matrimo. quæ notat Bal. in auth. nisi rogati C. de Trebelia. col. fi. ubi etiam allegat rex in c. 1. de renuntiat. lib. 6. bonus tex. in c. de his extra de sepul. & tex. in l. si filia. ff. de diuorti. optimus text. in l. si cum mulier de morte uiri desperans ff. rerum amota. & in l. cum ratio §. fraudis autem ff. de iur. fisc. fac. tex. in l. qui pænæ in §. 1. ff. de manu missioni. ex quibus satis colligitur, quod uideatur infraudem facere ille, qui testari non ualens, si grauatus desperata infirmitate, mortique uicinus donet, etiam inter uiuos nomine quidem, re autem fere extra uiuos, & causa certæ mortis faciat optimus text. in l. sulphitius ff. de donatio. inter uiri & uxo. ubi inquit marcellus *si color, uel titulus, ut sic dixerim, donationi quæsitus est, nihil ualebit traditio,* fac. quod not. glo. in c. Rainutius in uerb. deducendas extra de testamen. & la

DE REDDIT. ECCLES. 117

7 te Boeri. decis 287. nō quod in infirmitate constitutus usufructarius clericus sit, ut multi doctores uolunt, sed quod fraus in ea specie manifesta depræhēdatur. q̄a si donationes tales in pias causas fiant a talibus infirmis, & re ipsa tradantur, quaestio est, nā nō ualerēt, si omnino iure ultimæ uoluntatis cēferentur, cū nec ad pias causas testari possint, ut est expressum in l. uiuus. ff. si quid in fraud. patro. *uiuus libertus. inquit Iulian. donare bene merentibus amicis potest, legare uero, nec bene merentibus amicis potest, quo patroni partem minuat.* dona. enim mortis causa siue fraude, siue non fraude fiat, non tenet, ut eod. titu. l. 1. §. alienatio, quod etiā alia ratione potest probari, quia ideo non testantur, quia in id tempus confertur dispositio, quo ius, quod habent, futurum non est; ius enim clerici morte finitur, siue sit dominium restitutioni subiectum, siue usufructus, siue administratio, ideo frustra disponit. ut in l. unum ex familia in principio ff. de legat. 2. in tempus inhabile dispositione collata in l. quod sponsæ

Sponsæ C. de donat. ant. nupti. Abb. in c. ad hæc de testame. facit authen. ingressi C. de sacrosanct. eccle. contra glo. ibidem, contra quam est textus in l. eius, qui in §. si. ff. de testament. in fin. quæ ratio, siue ad pias causas, siue non pias testetur, semper ualida est, cum de realienatione, uel alii debita, ut domino fiat præiudicium, uel creditori, nec ad pias causas quis testetur, ut in d. l. diuus & in dicta authent. ingressi C. de sacrosanct. eccles. & in c. filius noster extra de testament. in hac quæstione Dominus Martinus Nauarrus in d. manuali confessorum c. 25. num. 139. uult tales donationes re ipsa factas in pios usus ualere, et si in mortis periculo sint illi donantes constituti, quibus non est concessa testandi facultas, ratio est, quia ius, quod habent, usque ad ultimum uitæ spiritum durat, nam & eo tempore matrimonium contrahi, religionisque uotum utiliter emitti potest c. sicut 2. de regu. iur. & supra tetigimus parte 3. c. 3. num. 6. quod ergo diximus in periculo

EE 2 mortis

DDIT. ECCLES.

mortis constitutum non posse donare, si is sit, qui testari nō possit, id ratione fraudis præsumptæ est, non quod potestas eo tempore deficiat, sed quod uideatur potius successori adimere uelle, quam sibi, ut in simili dicit Marcellus in l. 1. ff. de dona. caus. mort. quæ præsumptio fraudis, si in pios usus semota omni affectione ueris pauperibus, maxime non amicis, nec cōsaguineis, sed ignotis donatio fiat, cessat, quia nihil magis contrariū fraudi, quàm uera pietas sit, cū ex contrariis fontibus hæc oriantur, alterū enim ex charitate oritur, quæ nihil agit perperam, alterum uero ex inuidia, & odio successoris, uel ex inordinata affectione in donatarium dimanare certū est, quod si, qui ita moriturus donat pauperibus sanus, idemmet facere solebat, non potest cadere ulla suspitio, nam & diuus Laurentius moriturus donauit Thesauros ecclesiæ, cuius exēplum, qui sequatur nonne securus a fraudis suspitione erit? testari autem in pios usus etiam cessante fraude non potest episcopus

pus, quia in tempus inhabile, & quo Dominus futurus non esset, dispositio confertur, & licet idem uideatur in quolibet testante, cum ultima uoluntas post mortem, quæ omnia adimit, conferatur ut dicit glo. in l. illa institutio de hæred. instit. ff. in uerbo pendere decius in rub. C. qui test. sac. poss. Barb. rubr. 2. let. 2. col. de testament. tamē per legem prouisum est inducendo hæreditatem, quæ imaginaria est persona, in qua continue tunc magis, quàm finiatur ius defuncti, & postea per repræsentationem hæredis, est succursum, quod in his, quæ ad hæredes non transeunt, locum non habet, sed omnino ea morte finiatur, ideo de acquisitis ex fructibus ecclesiæ episcopus non testatur, quia lex in his administrationē, usūfructū siue dominiū, quocūq; nomine appelles, restitutioni subiecit, & in his personā imaginariā, quæ hæreditas appellatur, non subministrat, donatio autem re ipsa facta inter uiuos, etiam si sit uicinus morti donans, iure suo, si fraudem remoueas, substinetur,

DE REDDIT. ECCLES.

cuius potestas morte sola, non eius uicinitate spiret, & hoc etiam nostris tēporibus sanctissimos uiros fecisse accepimus qui, quod semper solent fructus suorū episcopatuū pauperibus elargiri infirmis grauari idem sedulo cum omniū laude exequuti sunt, quorum aliqui in pace requiescunt, alii uero ad huc uiuētes, infirmi, & sani iidem sunt. sed & si reperiretur prælatus, qui sanus nō ita fuisset liberalis, non tamen statim, ex hoc, quod infirmus donet, poterit fraudator haberi, nec est prohibendus eo tempore dei misericordiam bonis operibus promereri, non nego id sanum facere melius esse, sed infirmo hoc interdiceret, res esset mali exempli, si omnis prorsus affectio inordinata cesset, quod si, ut diximus ignotis, & ueris pauperibus distribuat, non consanguineis, non amicis, quæ potest cadere suspitio fraudis? nonne magis fraudulentus erit, qui hæc a pauperum manibus uelit eripere? faciunt quæ trad. Reuerend. Frat. Dominic. de Soto in d. q. 4. art. 4. col. fina. quod

quod si affectionis in ordinatæ sint con-
 iecturæ, hæc cum illis non leuis erit, si
 id, quod in uita facere non consueuerat
 cum iam moriatur facere incipiat. argu-
 mento textus in l. 1. C. de pecul. eius qui
 liberta. meruit, sed de his satis, ut ad do-
 ctri. bea. Thom. in. d. quod lib. 6. reuerta-
 mur, ex qua clara redditur huius mate-
 riæ resolutio, adeo ut coronis, huic quæ-
 stioni, immo & libello imponi posset,
 cum omnes difficultates hoc uno sub la-
 tæ fuerint, nisi opus foret ostendere li-
 centiam, quam ex his clerici sibi datam
 prætere possent strictioribus, ll. & cā
 cellis circumscriptam, & inclusam esse,
 quàm ipsi existimant.

SVMMARIVM EX C. V.

- 1 *Lex diuina quoad charitatem non est determina-
 bilis per legem humanam.*
- 2 *Dilectio Dei non cadit sub præcepto secundum ali-
 quam mensuram.*
- 3 *Quando elemosyna cadat sub præcepto, & quâ-
 do in eius omissione peccetur mortaliter.*

DE REDDIT. ECCLES.

- 4 *Opinio Abbatis Panormitani.*
- 5 *Non requiritur quod sit extrema necessitas, ut eleemosyna sit de præcepto, ut late probatur per septem argumenta.*
- 6 *Peccat, qui consumit suos redditus in uenatione, et hystrionibus.*
- 7 *Ad charitatem reducuntur omnia præcepta, ut ad finem.*
- 8 *De superfluis, etiam cessante extrema necessitate eleemosyna est de præcepto.*
- 9 *Pauperem esse, uel diuitem non est in puncto indiuisibili, nec quæ dicantur superflua.*
- 10 *Res ecclesiæ dicuntur sacræ in 4. gradu, ideo in eis committitur sacrilegium.*

C A P V T V.

In quo tractatur quando eleemosyna sit de præcepto, tam in clericis, quàm in laicis.

IN præcedentibus capitibus uisum est an clerici, a lege iustitiæ in reddituum suorum dispensatione liberentur, nunc uidendum est quomodo lege misericordiæ teneantur, nam, ut dictum est, lege iustitiæ, & restitutio-

tutionis uiculo sunt soluti, ex debito tamen charitatis ad eleemosynam de his, quæ sibi supersunt, tenentur, quamuis enim diuinum ius, & naturale per ius positium determinetur quoad iustitiæ leges, quoad charitatem tamen, non est determinatum, nec potest determinari, & si millies specialiter, & minutim determinetur quantum clericus expendere possit, quantumcunque striete fiat computatio, si reperiatur uere aliquid sibi superesse, uel parsimonia, uel alia quacunque ratione, fieri non potest, ut id quantumcunque sit, non cadat sub debito charitatis, tenetur enim quis de superfluo ex precepto facere eleemosynam, quod præceptum non potest lege humana recipere determinationem aliquam, quod enim diximus legem naturæ, & diuinam posse per legem posituam determinari, eo pertinet, ut eatenus possint determinari, quatenus iustitiam respiciant, non quatenus ad charitatē pertinent, quia ut S. Thom. singulariter declarat 1.2.q.99.art. 5. ad primum moralia

DE REDDIT. ECCLES.

alia in tantum sunt lege determinabilia;
in quantum pertinent ad iustitiam, & ita
idem S. Thom. 2:2. q. 184. art. 3. in respōs.
» ita inquit, non autem dilectio Dei, &
» proximi cadit sub præcepto secūdū ali
» quā mensurā, ita quod id quod est plus,
» sub consilio remaneat, ut patet ex ipsa
» forma præcepti. & infra dicit, hoc ideo,
» quia finis præcepti charitas est, ut Apo-
» stolus dicit. i. ad Thimot. 1. in fine autē
» non adhibetur aliqua mensura, sed solū
» in his, quæ sunt ad finē, ut Philosophus
» dicit. i. politico. sicut medicus non ad-
» hibet mensuram quantū sanet, sed quā
» ta medicina, uel diæta utatur ad sanan-
» dum, hæc S. Thom. & ita quomodo-
» cunque, superfluum aliquis possideat,
» tenetur de necessitate salutis ad dandā
» eleemosynam in casu necessitatis, ut in-
» fra dicemus, nec per legem potest deter-
» minari quantitas, uel modus infra quē
» quis sit immunis ab ista lege misericor-
» diæ, dum enim sibi superfluat, omnino
» charitatis legi subiicitur, & ita omnia,
» quæ dicta sunt procedunt quoad le-
gem

gem iustitiæ, non quoad debitum charitatis, & ita Sanct. Thoma. in illa quæstione 185. art. 7. uult quod propter immoderatum affectum, uel usum peccet clericus, si immoderata sibi retineat, & aliis non subueniat, sicut requirit debitum charitatis loquendo de deputatis in usum episcopi, uel clerici, pro cuius intelligentia notandum quæstionem esse inter doctores, quando quis teneatur

3. facere eleemosynam sub peccati mortalis reatu, nam dubium non est eleemosynam de superfluis esse de necessitate salutis, cadit enim sub præcepto de dilectione proximi, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 32. art. 5. & Cardinal. Alexand. c. tria sunt 45. distinct. & ita tam laici, quam clerici, tam mares, quam foeminae cuiuslibet conditionis sub peccati mortalis præcepto eleemosynam facere tenentur.

4. Sed in hoc art. Abb. Panormitan. noster in c. si uero extra de iure iurando in num. 6. existimat duo concurrere debere, ut eleemosyna sit de præcepto, aliterum

DE REDDIT. ECCLES.

rum, ut quis superflua possideat, alterū uero, quod pauper ille, cui facienda sit eleemosyna, in extrema necessitate sit constitutus, quod si quid ex his deficiat, eleemosynam esse de consilio dumtaxat, quod etiam tenet præposit. Cardin. Alexand. in c. sicut ii 47. distinct. 4. conclusio. 3. sed falsa est eorum opinio, & contraria sententia fuit S. Thomæ quod libet. 8. q. 6. art. 13. ubi expresse, & in 4. sententia d. 15. q. 2. art. 1. qui dicit, quod communis est hæc opinio, & eam sentit in 22. q. 66. art. 7. in conclus. qui semper tenuit non requiri quod detur extrema necessitas, ut quis eleemosynam de superfluo facere teneatur, hoc manifeste probatur ex pluribus, primo ex Mathe. 25. ubi secūdū S. Thom. probatur, quod eleemosyna est in præcepto, cum eius omisso pæna æterna puniatur, sed ibidē quando dicitur exuriui, & non dedistis mihi manducare, sitiui, & nō dedistis mihi potum, Hospes eram, & nō collegistis me, nudus, & non operuistis me, infirmus, & in carcere, & non uisitatis me, nō innui-

innuitur quód in illis rebus extrema ne-
 cessitate laborauerit, nam raro euenit,
 ut quis, propterea quod nudus sit moria-
 tur, & in potu, cum passim aqua reperia-
 tur, raro extrema cadit necessitas, & licet
 Cardinal. Turrecrem. in c. singulis 86. d.
 4. col. in 3. conclusi. uelit extra paradisu
 neminem nudum uiuere posse, si præcis-
 se hoc intellexit, experientia cõtrarium
 multis in locis ostendit, si intelligit non
 posse, quia fit cum maxima incomodi-
 tatem, id erit iam extra necessitatem ex-
 tremam, nisi dicas extremam dici, quia
 licet nõ sit extrema quoad uitam; est ta-
 men pudoris, & humanitatis ratione
 habita, quod inter homines fidei dono
 prædictos, nullus ita uiuere posse uidea-
 tur, licet uiuant hoc modo Barbari mul-
 ti, & infideles.

Secundo uidetur comprobari exemplo
 Lazari médici, in quo nõ apparet fuisse
 extremam necessitatem, nam cum ostia-
 tim peteret eleemosynam, secundũ eos,
 qui istas subtilitates perquirunt, nõ ha-
 bentur ii tales, ut in extrema necessitate

con

DE REDDIT. ECCLES.

constituti uideantur, ergo ad eleemosynam, ut sit in præcepto, non est necessarium, ut adfit extrema indigentia.

Tertio probatur .i. Ioannis 3. ubi dicitur, quod non dare eleemosynam necessitatem habenti charitati repugnat, ergo est peccatum mortale, non tamen necessario debet intelligi de necessitate extrema, quia uerba non sunt talia, inquit enim bea. Ioann. *qui uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit uiscera sua ab illo, quomodo charitas Dei remanet in illo,*

Quarto, quia si solum esset de præcepto in extrema necessitate, & alias solum de consilio, sequeretur quòd diues, qui decem, uel uiginti millia ducatorum habet in redditibus, & qui omnibus huius mundi bonis abundat, non esset in statu damnationis, et si toto tempore uitæ suæ nec obolum largiretur, cum si necessitates communes non sufficerent ad præceptum, illæ extremæ raro, uel nunquam occurrant, & tamen hoc est ita absurdum, ut nullus id non uideat, ergo & conclusio est absurda, & falsa.

Quinto

Quinto omnibus' condemnandis eleemosynæ omiffio imputanda erit, ut i sententia ultimi iudicii, quæ hunc titulum, hanc suprascriptionem, hanc solam rationem, & causam continebit. de qua sñia. Math. 25. sed quod illis omnibus, necessitates extremæ occurrissent uerifimile non est, ergo non sola extrema necessitas est in præcepto, & obligatione eleemosynæ, & quod maxime mirandum sit, quod in ea sententia non aliorum criminum ratio haberi uideatur, & quod omnibus hominibus condemnandis ea culpa communis sit, nam & Sodomæ condemnationi, cuius crimina, & abominationes causam peculiarem, & notissimam habere uidentur, idem titulus ascribetur, & communis omnium aliorum culpa imputabitur dicente Domino per Ezechielem capitulo decimo sexto. *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum eius, & manum egeno, & pauperi non porrigebat. Si hoc igitur*

DE REDDIT. ECCLES.

igitur Sodomis imputabitur, quid his, qui patres pauperum appellantur, & esse debent, fiet?

6 Sexto pro ista parte facit, si hoc nō esset uerum quod iuperflua essēt pauperibus elargienda sub pæna peccati mortalis, se queretur quod ille, qui ea, quæ sibi supersunt, in hystriones, & uenationes, & similia consumeret, non peccaret, cum, si hæc res nulli nec ex lege iustitiæ, nec misericordiæ debentur, possint, & sine peccato in mare proiici, ut a quibusdam philosophis factū esse perhibetur, non tamen uel politicus, uel Christianus homo hoc faciet, cum prodesse his rebus indigentibus possit, nec simile quid sancti fecerint, nec aliquis sanæ mentis homo, licet sit argumentum contra in lege Mæuius ff. de condit. & domonstrat. sed illa lex alium habet intellectum, de quo recentiores post Raphael. cuma. plura effundunt, maxime Fortunius in l. Gallus §. & quid si tantum. sed melius aliis explicat Acoſta. lusitanus iurisperorū sui temporis facile Princeps in d. §. & quid

PARS QUARTA C.V. 225

quid si tantum pagi. 189. ideo peccant,
 qui ita bona profundunt, ut in c. dona
 re, & in c. qui uenatoribus 86. distinct.
 & ita prodigalitas, est peccatum, ut per
 S. Thom. secunda secundæ q. 119. art. 2.
 & dicit idem S. Thom. quod qui donat
 malis, sine legitima causa peccat, secun
 da secundæ q. 126 art. 4 in conclusio
 nam licet legibus seculi re sua quilibet,
 & uti, & abuti possit, ut in l. sed & si le
 ge §. consuluit, & in l. si quid possessor
 §. si quid autē, ubi Alberic. ff. de peritio.
 hæredita. lege tamen dei, quæ scripta est
 in ipsius præceptis, licet bona tempora
 lia, ut uerba S. Thom. d. q. 32. arti. 5. ad
 secū dum referamus, quæ homini diui
 nitus conferuntur, eius quidem sunt
 quantum ad proprietatem, sed quantū
 ad usum, non solum debent eius esse,
 sed etiam aliorum, qui ex eis sustentari
 possunt, ex eo quod ei superfluant: un
 de Basil. dicit, *si fateris ea tibi diuinitus prome
 nisse scilicet temporalia bona, an iniustus
 est Deus inæqualiter nobis res distribuens, cur tu
 abundas, ille uero mendicat, nisi ut bonis dispen*
 FF *satio-*

DE REDDIT. ECCLES.

- » sationis merita consequaris , ille uero patientiæ
 » brauiis decoretur, est panis famelici, quem tuten es,
 » nudi tunica , quam in conclauis seruas , discalceat
 » calceus, qui penes te marcescit, indigentis argentū,
 » quod possides inhumatum , quo circa tot iniuriaris
 » quot dare ualens es . hoc idem dicit Ambro
 » sius, ut habetur distinct. 47. huc usque
 sunt uerba S. Thomæ.

Septimo , non est dubium quod latius
 patet præceptum charitatis , quam lex
 iustitiæ, sed in extrema necessitate exi-
 stenti tenetur quis ex lege iustitiæ sub-
 uenire, ut supra probatum est, ergo præ-
 ceptum charitatis locum habet etiam
 extra casum necessitatis extremæ, ante-
 cedens probatur quia charitas est omni-
 7 bus in præceptis, ut finis, & intentio, ut
 sapientissime dicit diuus Thom. secunda se-
 cundæ q. 122. art. 1. & 4. & in q. 23. art. 4.
 in fi. & in q. 44. art. 1. in conclusi. ad cha-
 ritatem enim reducuntur omnia præce-
 pta sicut ad finem. & ita, licet sit in omni
 præcepto , non tamen cadit sub omni
 præcepto, ut dicit idem S. Thom. secun-
 da secundæ q. 184. art. 3. & art. 6. nā uer-
 ba

PARS QUARTA C. III. V. 226

ba S. Basilii & S. Ambrosii acriter repræ
hendentiū diuites, qui non subueniunt
pauperibus, quæ refert S. Thom. in d. q.
32. & habentur in c. sicut ii 47. dist. non
sunt talia, quæ possint restringi ad casū
necessitatis extremæ, & licet in c. pasce
fame morientem 86. distinct. loquatur
S. Ambrosius de necessitate extremā
patientem, ut ex eo patet, & ita respōdet
ad illum tex. post S. Thom. secunda se-
cundæ q. 32. in conclusi. Cardinal. Tur-
relem. c. singulis 86. distinct. num. 4. ta-
men id uerum est, ut homicida sit, qui
in extrema necessitate laboranti nō suc-
currit, ut etiā probatur ff. de liber. agno-
scen. in l. necare, sed, ut peccet morta-
liter, non requiritur extrema neces-
sitas.

Et istam opinionē, quod de superfluis
quis teneatur facere eleemosynam sub
peccati mortalis reatu, etiam non data
necessitate extrema, si detur urgens ne-
cessitas tenuit Cardinal. Turcrema. in
d. c. singulis 5. col. conclusio. ubi opti-
me declarat per octo conclusiones, qua

DE REDDIT. ECCLES.

rum summa, & ueritas est, quod existenti in extrema necessitate tenetur quis sub peccati mortalis reatu subuenire, nisi se, uel suos ex hoc in simili necessitate constitueret. quia, quando non est extrema necessitas, tenetur quis de his tantum, quæ sibi, & suis superfluunt, secundum statum suum facere eleemosynam, & istius opinionis est S. Thomas in quodlibet 8. quæst. 6. arti. 13. cum hac moderatione, quod non teneatur præcisse huic, uel illi, uel oïbus, quia fieri non posset, sed sufficit, quod distribuatur, prout sibi uidebitur, licet in d. quæst. 32. adeo obscure loquatur, ut uideatur sentire, quod solum sit de præcepto in casu extremæ necessitatis, alias sit de consilio. sed intelligitur quod non est necessarium huic, uel illi, uel omnibus dare, quando omnibus subueniri non potest, sed alicui dare est de præcepto, ut dicto quodlib. determinat.

Istam opinionem tenet Dñs Martin. Na
uarr. in suo manuali confessorum c. 24.
pro

PARS QVARTA C. ~~III~~V. 227

pro contraria aut opinio. nulla potest allegari ratio, cui opus sit satisfacere; cum ita euidenter sit falsa, solum enim habuit originem ex eo, quod S. Thom. secunda secunda q. 32. art. 5. in conclusione obscure locutus est; & uerba ipsius uideantur esse contra supradicta, quod fuit causa erroris Pauormitani, & quod obscure etiam in hoc loqueretur Archidiaconus. in c. sicut 47. distinctus. & ibi Turrecrem. & in c. quamobrem de pen. distinctus. prima, sed clare loquitur idem Turrecrem. in dicto c. singulis 86. distinctus. supra allega. ad uerba S. Thomae optime ea interpretando respondit Cajetan. in opusculo huius rei particulari, tomo 2. tractata. 5. ubi reprehendendo Abbatem Paenitentiarum, ostendit, tam ex locis supra allegatis, quam aliis S. Thomae. in ea semper fuisse sententia, ut non requiratur ad praecipuum eleemosynae. quod concurrant simul, ut quis superflua habeat, & necessitas in paupere sit extrema, & ibi ponit argumenta, & responsiones alias, quibus haec pars comprobari

FF 3 potest

DE REDDIT. ECCLES.

potest, quæ omittimus, quia ibi poterunt uideri. de præcepto igitur misericordiæ omnes tenentur ad faciendum elemosynam de superfluis, nec aliquis ab hac lege est immunis, quia ut inquit diuus Ambrosius c. singulis. s. 6. distinct. *miseri- cordie est communis usus, ideo commune præceptum est omnibus ætatibus, omnibus officijs necessaria, et ab omnibus defferenda, non publicanus, non miles excipitur, non agricola, uel Urbanus, diues, & pauper omnes in communi admonentur, ut conferant non habenti, misericordia enim plenitudo uirtutum est, & ideo omnibus est proposita perfecta forma uirtutis &c.* nec quod ibidem de paupere dicitur supradictis obstat, nã & pauper secundum statum suum, imo, cui aliquid deficit, tenetur elemosynam facere, licet pauper dici possit, hoc enim esse diuitem, uel pauperem secundum statum suum non consistit in puncto indiuisibili, sed habet latitudinem, & est, ut græci dicitur ἐν πλάτει & in simili dicit Iulianus in l. ratum ff. de solutio. *Et spatium quoddam assumitur nec nimium, nec maximum, & quod magis intellectu percipi, quàm elocutione exprimi possit.* & Celsus apud Ulpian. in l. in hac

hac actione ff. de condit. tritic. & Paul.
 in l. si arbiter ff. de probatio, & Vlpianus
 Iulianum referens in l. quo enim ff. rem rat.
 haberi i §. Iulianus, ubi inquit, *hoc autem παχυμέτερον erit accipiendum* &
 hoc Iulianus in l. i. ff. unde legitim. πα-
 ρατατικός dicit accipiendum, sic etiā quā-
 tum pro conditione alicuius necessariū
 esse dicatur, ut alia omnia superflua sūt,
 latitudinem habet, nec facilis est deter-
 minato. his enim, quæ fines certos non
 habēt constitutos, nō ita certa meta po-
 test adhiberi, ut in simili inquit elegan-
 ter Vlpianus in l. locus in §. fi. ff. de uer-
 bo. signific. *fundus quidem suos habet fines, lo-
 cus uero latere potest quatenus determinetur, & de
 finiatur*, sed non ob hoc liberum penitus
 habet arbitrium clericus, ut magnos red-
 ditus sibi esse necesarios semper dicere
 possit, nam ut inquit Bea. Thom. in d. q.
 185. art. 7. in conclusi. si quidem in mo-
 dico deficiat, uel super abundet, potest
 hoc fieri absque bonæ fidei detrimēto,
 quia non potest homo in talibus accipe-
 re illud, quod fieri oportet, si uero sit

DE REDDIT. ECCLES.

- » multus excessus non potest latere, unde
» uidetur bonæ fidei repugnare. ita Sanct.
Thom. quod etiam dixerat Aristotel.
qui 2. ethico. ita inquit. *Qui Paulum ali-*
quid decorum egreditur, non est in uitio, qui aut
longius euigatur, quoniam minime latere potest, nō
caret reprehensione, facit tex. in l. hæc adie-
ctio. ff. de uerbo. signifi. ex his appareat
quod nō illico omnes diuites superflua
possidere dicentur, sed multis pensatis
id superfluum erit simpliciter, & abso-
lute, quod nulla ratione sit necessariū,
nec latere possit, & quod ita superfluum
esse apparebit, id habere peccatum est,
ut optime declarat Cardinal. Turrecre-
ma. in c. clericus uersi ad secundum nu.
5. 12. q. 2. quæ oportet uidere, quia in hoc
sæpissime a diuitibus peccatur. sic etiā
quando quis dicatur esse in extrema ne-
cessitate, & quando in graui, uel secū-
dum naturam, uel secundum conditio-
nem suam, regula certa constitui non
potest, nam ut inquit Sanct. Thom. in
dicta quaest. 185. art. 7. ad primum non
» potest determinari quando sit ista neces-
fitas

» fitas, quæ ad peccatum mortalem obli-
 » get, sicut nec cætera particularia, que
 » in humanis actibus considerantur, ho-
 » rum enim determinatio relinquatur hu-
 manæ prudētia ita S. Tho. cū aut id bo-
 ni uiri arbitrio relinquatur, nō omnino
 incertū est, imo lege pro certo habetur,
 ut in l. 1. in ulti. respōs ff. de legat. 2. ideo
 precia rerū, & in legibus iustitiæ, licet ex
 arbitrio cōmuni depēdeāt, certa habēt
 nō ī pūcto īdiuisibili, sed cū ita excedit,
 ut id latere non possit ut in l. 2. C. de re-
 scienden. uenditio, & l. maioribus C.
 commu. ubi dd. & l. si quis cum aliter
 ff. de uerbo. obli. & hæc est uera ratio ad
 illas leges quam nullus ex nostris dd.
 ponit, & est optima ratio adea, quæ
 glo. l. 1. §. pueritiam in uerbo. ratus ff. de
 postu. inquit, rationem reddi non pos-
 se scilicet ad tempora ætatum, tempo-
 ra præscriptionum, & similia in quibus
 temporibus res adeo manifesta reddi-
 tur, ut latere non possit, sicut exces-
 sus ultra dimidiam iusti ualoris, ut mi-
 randum sit R. Pat. Domini. de Soto in
 d. q.

DE REDDIT. ECCLES.

d. q. 4. art. 3. in 4. ratione ita rem incertā existimare quantum secundum dignitatem, & conditionem cuiusque sit necessarium, ut hac maxime moueatur ad liberandum omnino prorsus episcopum, a lege iustitiæ in dispensatione suorum reddituum, quæ sane ratio si adeo potens esset, & sufficiens ad liberandum a lege iustitiæ etiam ad liberandū a charitatis præcepto, & a lege misericordiæ sufficeret, quod nemo dixerit, & ipse optime in art. 4. singulari iure episcopos ad elemosynam constringit, sic etiam, ut quis dicatur esse in extrema necessitate non expectandum est, ut eo miseræ perueniat pauper, ut iam forte frustra ei succurratur, ut bene ex Sanct. Thoma dicit Cardinal. Turrecrema. in d. c. singulari num. 6. 3. conclusio. in fi. & est expressum in l. stipulationes non diuiduntur in §. fi. uerfi. plane ff. de uerbo. obliga. plane inquit Vlpianus . *si insulam fulciri quis stipulatus sit, non est expectandum, ut insula ruat, ut sic denique agi possit, fac tex. in l. si uero in §. prætor ait ibi; neque expectamus ut*
noceat

PARS QUARTA C. V. 230

*noceat, sed omnino, si nocere possit, edito locus fit ff. de his, qui eiecer. uel effude. sed, ut diximus, ad præceptum eleemosynæ non requiritur extrema necessitas, nec ut quis sit proxim⁹ extremæ necessitati, ut quis ei de superfluis eleemosynam elargiri teneatur, sed sufficit quod sit in non leui necessitate secundum statum suum hoc enim sat est, ut de superfluis cuiuslibet status, uel conditionis homo teneatur eleemosynam facere constitutis in tali necessitate, & nullus exculari poterit, quod non sint egeni tales, quibus eleemosynam facere teneatur, cum si non in extrema necessitate naturæ, in maxima tamen necessitate, uel naturæ, uel secundum conditionem suam pauperes nunquam deficiant, nam & Dominus dixit. *Pauperes semper habebitis uobiscum*. Et reipsa experimur plures esse, quam facultates cuiuslibet sufficiant, ideoque uerū erit semper de superfluis teneri quemlibet sub peccati mortali reatu facere eleemosynam, quod si ad hoc omnes tenentur, etiam laici; clericos*

DE REDDIT. ECCLES.

cos multo magis teneri de bonis ecclesiasticis certum est, considerare enim debent, quod si aliter dispensent quamuis a præcepto iustitiæ liberi sint, intentionem tamen præcepti non obseruare, & quod sicut de mercede prostibuli oblatio fieri prohibitum est lege ueteri, & noua, ut deuteronom. 23 & nota in cap. 1. 14. quæst. 5. & in c. oblationes 90. distinctio. in lege ueteri propter immunditiam, in noua propter scandalū, ut dicit S. Thom. 2. 2. q. 86. art. 3. ad 1. & propter sacrorum reuerentiam, ut ipse dicit 2. 2. q. 32. art. 7. ad secundum licet glossæ alias rationes ponant, ita per contrariū reddituum bonorum ecclesiasticorum quæ Deo, & ecclesiæ sunt oblata ut in c. res eccle. & in c. qui Christi 12. quæst. 2. dispensatio turpiter facta maius crimen in se continet, quam si in aliis rebus esset abusus, nam hæc res ecclesiæ, licet non proprie, tamen in quarto gradu sacre habentur, ideo in eis committitur sacrilegium, ut per S. Thomam secunda secundæ quæst. 99. art. 3. & ideo ex natura

ra

ra rerum maius peccatum committitur
 in abusu reddituum ecclesiasticorum,
 quàm aliarum rerum nec contrarium
 sentit S. Thom. d. q. 185. art. 7. in conclu-
 sio. dum uult quòd redditus ecclesiasti-
 ci ex ipsarum rerum cõditione sint eius-
 dem rationis, cuius sunt propria, &
 patrimonialia bona, quia. S. Thom. hoc
 determinat quoad legem iustitiæ, non
 quoad debitum charitatis, quod in cle-
 ricis, & in redditibus ecclesiasticis lon-
 ge magis existit, ut optime probat Reu.
 frater Domin. de foro in d. lib. 10. de ius-
 titi. & iur. q. 4. art. 4. loquens de Episcop.
 „ & in fi. dicit, & si lege iustitiæ nõ magis
 „ Episcopi uinciantur, quàm diuites secu-
 „ lares, tenentur tamẽ strictiori misericor-
 „ diæ nexu, & quod ipse de episcopis, idẽ
 de aliis clericis, qui redditibus ecclesia-
 sticis abundãt, dicendum est. quinimo
 & lege iustitiæ aliquando clerici etiam
 in patrimonialibus bonis non sunt libe-
 ri, si talis rerum abusus sit, ut turpitudi-
 nem contineat, ut per Cin. Bart. Alber-
 ri. & alios in l. 2. C. de donatio. inter
 uir.

DE REDDIT. ECCLES.

uir. & uxo. late per Palaci. in repetit rubr. de donatio inter uir. & uxo. §. 39.

SVMMARIVM EX C. VI.

- 1 *Vsufuctuarius est procurator a lege.*
- 2 *Clericus est dominus mensæ sui beneficij.*
- 3 *Quod res sit ecclesiæ, uel Christi, non repugnat dominio clericorum.*
- 4 *Clericus est usufuctuarius causalis, nõ formalis.*
- 5 *Barbatij turpissimus error.*
- 6 *Locus Aristotelis declaratur.*
- 7 *Intellectus l. si quis cum totum de exception. rei indi. in princ.*
- 8 *Iudex debet condemnare in parte probata.*
- 9 *Iudex petitis decem, si actor de quinq; probauit, in quinque tantum condemnare tenetur.*
- 10 *Absolutoria comprehendit totum, & partes.*
- 11 *Non est consequentia non potest alienare, ergo nõ est dominus.*
- 12 *Prælati quomodo procuratores dicantur, & sint.*
- 13 *Clericus marito in re dotali comparatur.*
- 14 *Fructus collecti a prædone censentur collecti a beneficiato spoliato.*
- 15 *Concilium Tridentinum nihil mutat ex supradictis.*
- 16 *Melior resolutio materiæ, ut cessent omnes difficultates.*

De

PARS QVARTA C. VI. 232

- 17 *De officio presbyteri, & etiam episcopi.*
18 *Verbum prædicare qualiter accipiendum sit.*

CAPVT VI.

In quo probatur clericos esse Domi-
nos rerum suorum bene-
ficioꝝ .

Educitur ex supradictis in præ-
cedenti c. & ex S. Thom. reso-
lutione, cum per erectionem
beneficioꝝ, & antiquam diuisionẽ,
& hodie multo magis consuetudinibus
supradictis uigentibus specialiter cleri-
corum mensuræ bona sint deputata, quod
clericus rerum sui beneficioꝝ, nõ usufru-
ctuarius, uel procurator solũ, qđ oĩbus
usufructuariis cõmune est, ut a l. procura-
tores. esse censeatur, ut in l. i. §. si. ff. de
noui. oper. nunciat. & in l. i. in h. ff. usus
fructuari. quemadmodum caueat. Bald.
in rub. de procurato. Bart. in l. si is qui
fundũ circa si. ff. de usufruct. leg. & Bald.
in l. eum ad quem C. de usufruct. Paul.
de

DE REDDIT. ECCLES. ¶

de Castro. in l. fi. in §. fi. ff. de seruituti
sed dominus rerū beneficii simpliciter
2 dici possit, quod autem dominus epi-
scopus, uel beneficium canonica obti-
nens institutione sit rerum suæ mensæ,
uel beneficio assignatarum, probatur ex
pluribus.

Primo per tex. in c. uolumus & c. sequē.
89. distinct. ubi episcopus pro admini-
strandis rebus sui episcopatus uicedo-
minum constituit, ergo ipse dominus
est, 2. probatur in c. indicatum ead. di-
stinct. ubi dicit res esse patrimonii epi-
scopi. 3. episcopus, & beneficiū obtinēs
rei uendicatione agere possunt pro bo-
nis suæ mensæ, uel beneficii, ut omnes
not. in c. proposuisti circa finem extra
de præbend. 4. potest uendicare benefi-
cium, uel ecclesiam, ut omnes not. & ab-
ba. trad. c. cum super fi. col. de caus. poss.
& proprietate. ergo & eorum, quæ sunt il-
lius ecclesiæ l. sic eueniet ff. ad l. lul. de
adulter. & licet argumentum ab authori-
tate in disputando leue sit, & in solēs, &
magis legibus, & rationibus sit argumē-
tandum

tandum, tamen cum hæc opinio fit no-
 ua contra doctorū communem opinio.
 quod ex eorum aliis opinionibus sum-
 mitur argumentum contra eos ualidif-
 simum erit. 5. probatur, capitulum,
 & prælatus pro rebus communibus pos-
 sunt rei uendicatione agere, ut in c. Ab-
 bate sane. de uerbo. significa. lib. 6. in
 princip. ergo pro rebus applicatis singu-
 lis eorum specialiter quilibet rei uendi-
 catione agere poterit, quia quod possunt
 plures iure communi communiter, po-
 test solus in re particulari, ut ff. de rei uē-
 dicatione in l. quæ de tota cum concor-
 dan. 6. probatur in c. si episcopus 12. q. 5
 ubi potest episcopus rem ecclesiæ dare,
 si tantundem de suo ecclesiæ relinquat,
 hoc autem sine dominio fieri non po-
 test, cum dominio autem sæpe permitti-
 tur, etiã si res illa sit subiecta restitutioni
 ut ff. de lega. 2. in l. unum ex familia §.
 sed si fundum & in l. cum amplius §. cū
 bonorum ff. de lega. 1. 7. probatur, quia
 quod res ecclesiæ, dicantur Christi, uel
 3 ecclesiæ, ut supradiximus, non repugat

DE REDDIT. ECCLES.

huic domino immo ideo domini rerū
sumus quia. *Domini est terra, & plenitudo
eius, & eius benignitate dñi efficitur, &
sumus. quod autē dominium proprius
dici possit esse apud episcopos, & bene-
ficiatos, quàm apud ecclesiam ex eo pa-
tet, quia in iure nostro potius dominiū
constituitur apud personas ueras, quā
apud mysticas, apud quas necessitatis
causa, & in subsidium solet dominium
constitui, donec persona uera, in qua il-
lud dominium resideat, aduocetur, nā
& hæreditas tam diu dominium rerū ob-
tinet quā diu hæres aditione dominus
efficiatur, ut l. hæreditas ff. de acq. rerū
dñio, & de reg. iur. & in l. 1. in §. scæuola
ff. si quis testam. lib. esse iuss. fuer. & in l.
cæptā ff. de usucapioni. sed apparēte hæ-
rede, & hæreditatem adeunte dominiū
apud eū residet, de acq. poss. in l. cū hæ-
redes facti sumus, quod dominiū prius
apud hæreditatem, necessitate quadam
erat, ne bona in nullius, & uacātia essēt,
& occupantis iure gentiū fierent, sic igitur
dominium rerum episcopatus, et be-
neficii*

neficii apud ecclesiã uacãte sede, uel be-
 neficio sunt; episcopo tñ canonicè in si-
 tuto, uel beneficio collato clerico dñiũ
 apud eos residebit earũ rerũ, quæ mēsa-
 suæ sunt destinatae, & ita nõ usufructua-
 rius formalis, & sic iure seruitutis, uel
 4 usufructuarius, sed causalis iure dominii, & do-
 minus dicendus clericus est, si enim
 usufructuarius esset, dominus non es-
 set, licet, nescio quo iudicio, Barbat.
 in dicto c. fin. de pecul. clerico. antepen-
 nul. col. num. 13. in fin per contrarium
 argumentetur maxima cum admiratio-
 ne, quod doctores id non sint affecti,
 cum enim prius dixisset usufructum par-
 tem dominii esse, & ubicunque alicui
 denegatur totum, denegari & quamli-
 3» bet partem totius, subiungit, sequitur
 3» necessario, quod si non sunt domini re-
 3» rum ecclesiæ, quod non sunt usufructua-
 3» rii, quia in parte dicerentur domini,
 3» quod omnino prohibet textus in c. 2. &
 3» simil. & indubitanter ista ratio eter-
 3» tit in totum fundamentum Hostiensis
 3» & Ioannis Andræ, nescio uidere quo-
 GG 2 inodo

DE REDDIT. ECCLES.

» modo tantum laborauerint profundif.
» fima ingenia tantorum patrum afferen-
» tium clericos usufructuarios esse, aut
» similes usufructuario, hæc sunt uerba
» Barbat, cuius modum argumētandi nō
intellexisset Paulus iurisconsul. qui in l.
recte dicimus ff. de uerbo. signific. ita in-
quit *recte dicimus eum fundum totum nostrum
esse, etiam cuius usufructus alienus est, quia usus-
fructus non dominij pars, sed seruitutis sit, ut uia, et
iter, nec Aristotel. qui lib. 6. politicor. c.
6. loquendo de iudice, qui petitis uigin-
ti minis reum absoluit, inquit, non
enim, cum absoluit, nihil debere iudicat, sed
uiginti minas non debere, nec Paulus iu-
ris consul. in l. mortuo bobæ ff. de lega.
2. & in l. lana legata circa fi. ff. de lega. 3.
ex quibus, & in partibus quotitatiuis,
& in partibus integralibus male argu-
mētari Barb. apparet, & in terminis usul
fructus, & proprietatis contrario modo
argumentatur iurisconsultus Iulianus
in l. si cum testamentum §. si fundum
meum ff. de exceptio. rei iudicat. ubi in-
quit text. *quoniam postquam natus sum pro-
prie**

prietatem fundi desinit meus esse prior ususfructus, et iure proprietatis quasi ex noua causa rursus meus esse capit, ex quo tex. apparet esse bonam consequentiam, est ususfructuarius, ergo non est dominus contrariam Barbatii collectioni, & est etiam expressum in l. cum in fundo ff. de iure doti, sed hæc longiorem disquisitionem requirerent, cum illi Aristotel. sententiæ ex diametro pugnare uideatur Vulpian. responsum in l. si quis cum totum de exceptione rei iudicat. Si quis, cum totum petisset, inquit Vlpian. partem peteret, exceptio rei iudicatae nocet, nam pars in toto est, eadem enim res accipitur, & si pars petatur eius, quod totum petitum est, nec interest utrum in corpore hoc queratur, an in quantitate, uel in iure &c. sed dictum Vlpiani eo pertinet, quod in iure nostro statutum sit, ut qui decem, uel fundum, uel hæreditatem petit, & totum, & singulas partes petiisse uideatur, & iudex qui de ea re cognouerit non quod decem non probauit actor, absolueret rem, sed si septem, uel octo probauit deberi, in his condemnare debet, ideo absolutio non decem tantum non debe-

DE REDDIT. ECCLES.

ri continet, sed nec decem partem aliquam. hoc probatur ex eodem Vlpiani responso in eadem l. si quis cum totū in §. si. & cum ex iure agentis, qui affirmatiue petiit, ius meriamur, & qui decem petit, & unum, & duo, & singula ex decem petat l. i. §. si stipulāti ff. de uerbor. obligat. & iudex non de parte, sed de toto cognoscere, & iudicare debeat, non de toto iudicaret non deberi decem pronuntians, si de nouem, & de octo, & sic de singulis quæstionem dimitteret. & ita petitis decem, si actor quinque deberi probauerit, in quinque
 8 iudex condemnare poterit, ut sensit gl. in l. uerbum oportere ff. de uerbo. signific. clarius glo. i. l. si seruus furtiuus §. bo. ue surrepto in glo. sū mouebitur, & i gl. offerente ff. de cōd. furti. & per illam expresse Ioann. Fabr. allegan. Petrum de Bell. in §. quoties instit. de inutilib. stipulati. per textū, qui uidetur expressus in l. uir uxori §. fina. ff. ad sen. consul. uel. leian. ibi. *creditorem partem dumtaxat pecunie muliere petere posse, quod si totum petierit exceptione*

ptione

ptione pro parte summoebitur . idem tenet
idem Ioann. Faber in §. temporalis insti-
tu. de exceptio. prima col. alios ad hoc
allegat Tiraquell in tracta. de utroque re
tract. in fin. secundæ partis nu. 98. quod
etiam uoluit Bart in l. si constante §. fin.
ff. solu. matrim. & in l. qui solidum ff. de
lega. 2. & uiderur expressum in respon-
so lulia. in l. quidam extimauerunt ff. si
cert. peya. in principio, & in l. prima in
princip. cum glo. super uerbo eatenus
in 6. exemplo in uerfi. in corporalibus
ff. de no. oper. nuntiat. & est expressum
in l. diem proferre §. si plures ff. de arbi-
tr. & in c. primo de arbitr. lib. 6. licet in
principali illorum textuum decisione
sit maior difficultas, quam nostri docto-
res existimant, ut ex illo Aristotelis loco
apparet. sed de hoc alibi, longiorem
enim tractatum requirit, quam hic lo-
cus admittat: lat. declar. Reueren. Epi-
scopus Segobiensis lib. pri. uaria. resol.
c. 2. num. 6. facit optimus textus qui om-
nino uideatur in l. prima §. Trebatius in
uerfi. Marcellus aut ff. de aqua cotidia.

GG 4 &

DE REDDIT. ECCLES.

& æsti. iudex igitur petitis decem in quibus
que condemnare potest, si de quinque
tantum probetur: imo, & debet, ut in
9 d. ll. probatur & facit ff. de iudiciis in l.
de qua re, & hoc speciali ratione, quia
libelli, & petitionis affirmatiue conce-
ptæ ratio habenda est, ne iudex pro parte
iudicasse uideatur, quod facere non po-
test, immo sententia nulla esset, ut uoluit
glo. in l. apud celsum in §. item quæritur
ff. de dol. exceptio, facit tex. in l. in
hoc iudicio ff. familiæ hercisc. tenent
omnes docto. post glo. ibidem in l. pri-
ma C. si ad uersus rem iudi. late per Ab-
ba. in c. cum inter col. 5. cum sequen. ex.
de re iudi. ubi late felin 3. col. cum se-
quen. in sententia igitur iure nostro talis
summitur interpretatio, ut iudex,
10 qui a decem petitis absoluit, uideatur
etiam a partibus absolueret. & ex his pos-
sunt resolui fere omnia, quæ latius cu-
mulat R. Episcopus Segobie. li. i. uaria.
resol. in dicto c. 2. num. 5. an petitis de-
cem possit debitor nouem, negare peti-
ta, nã idẽ erit in negatione libelli, quod
in sen

in sententia diximus, alias autem uera
 semper erit hæc conclusio, Titium decē
 non debere, etiam si nouem debeat, &
 titium dominum fundi seiani non esse,
 si pars fundi seiani aliena sit, ut ff. de re-
 bus dub. in l. si is, qui ducēta in §. primo
 & in §. uūtr, licet Barbat. aliud excogita-
 uerit. & ita sententia Aristotel. in senten-
 tiis, quæ secundum ius nostrum profe-
 runtur, non procedet, licet apud dia-
 lecticos id uerum semper sit, ut qui
 reum a decem absoluit, decem non de-
 bere dixisse uideatur, non autem nihil
 debere, ut Aristotel. inquit. denique cō-
 tra Barbat. si clericus dominus est, usus-
 fructuarius non est formaliter, de quo
 quærimus, scilicet iure fruēdi, quod ex
 iure dominii rei non prouenit, sed po-
 tius iure seruitutis, quæ in re propria ca-
 dere non potest, ut ff. si usufruct. pet. in
 l. uti frui, quod si usufructuarius cense-
 retur, dominus nō esset, ut in d. l. si cum
 testamēto §. si fundum meum, maxime
 quia docto. nō clericum usufructuariū
 sed usufructuario similem si ipsi Barbat.
 ibidem

DE REDDIT. ECCLES.

ibidē credimus, cōstituunt. ex quo qualis sit Barbatii collectio sicut, & oēs aliæ, quas ipse inuenire solet, quilibet, qui nō sit omnino imperitus intelliget, sed ut redeamus eo, unde digressi sumus, puto in iure uerius esse clericos nō usufructuarios, sed dominos maxime post erectionē beneficiorū esse. quod si cōsuetudinū ratio habeatur, hoc sine dubio uerum erit. quod, ut licentius rebus ecclesiasticis abutantur, nihil efficiet, ut supradictum est, & statim ostendemus, sed ad alios iuris effectus maxime interest domini habeantur, uel non. quod si aliquis huic opinioni obiiciat, si dominus est clericus sui beneficii, si episcopus sui episcopatus, & rerum suarū mensarū, ergo, & alienare poterit, & abuti? Hoc autem facere non potest, ergo dominus nō est, sed hoc ultimum iam supra est sublatū in capi. præce. primum uero de facili uari pōt, hæc enī cōsequētia non magis ualida est, quā uera hæc collectio erit, pupillus dñus non est, quod alienare nō possit, idēq; de furiosis, & similibus, erit dicen-

dīcēdū, & eadē ratione maritus rerū do-
 talium dñus non est, quod alienare non
 potest, & tñ pupillus dominus est rerū
 suarū pleno iure, & maritus rei dotalis,
 ita ut dominium directum, & utile ha-
 beant, in quo usus, & usufructus causa-
 lis continetur, & ita supradictum argu-
 mētū tollitur per Iustinia in p̄cip. Ins-
 quibus alienare licet, uel non, ubi ita in-
 quit, *accidit aliquādo, ut qui dominus sit alienare*
nō possit, & infra, nā dotale prædiū maritus inui-
ta muliere per legem iuliā prohibetur alienare, quā
uis ipsius sit dotis causa datum, probatur etiā
 C. derei uendicat in l. doce ancillam &
 C. de administra. tuto. in l. lex, quæ tuto-
 res & per totum ff. de rebus eorum, & §.
 nunc admonendi eod. tit. quibus aliena-
 re licet, uel non, sic uidemus grauatum
 restituere onere fideicomissi post mortē
 dominum esse, licet alienare, nō possit
 quod dominum ab eo recessurū sit, &
 ita in l. nō ideo minus ff. de rei uēdicat.
non ideo minus, inquit Ulpianus recte quid, no-
rum esse uendicamus, quod abire a nobis dominiā
speratur, si condiçio legati, uel libertatis stiterit,
 quod

DE REDDIT. ECCLES.

quod ostendit esse proprie dominos, & simpliciter, cum directa eis rei uendicatio detur, de qua ille titulus loquitur, facit tex. in l. fina. §. si autem sub conditione C. commu. de leg. tex. in l. statu liberorum uenundari ff. de stat. liber & in l. penult. in §. penul. ff. qui. satisf. cogan. tex. notab. in l. generaliter in §. sub conditione ff. qui, & a quibus man. lib. non fi-ant, ubi inquit Caius, *sub conditione seruus legatus pendente conditione pleno iure hæredis est, sed nullam libertatem ab eo consequi potest, ne legatario iniuria fieret, text. etiam in l. prima in §. serui ff. ad senat. cõsul. fillani. ubi Vlpian. probat, quod serui, qui sub conditione legati sunt, in domino hæredis sunt, & subiungit, nec quod conditio existens efficit, quod desinant esse hæredis, facit, ne uideantur interim eius esse, textus etiam in l. statu liberum ff. de statu liber, ubi inquit Vlpianus, *statu liberum medio tempore seruum hæredis esse, nemo est, qui ignorare debeat. text. est etiam in l. si seruus furtius iunct. l. 1. ff. de condit. furt. & in l. si ex duobus §. sed & Marcellus ff. de in diem adictio, ubi est**

est expressum, & ibi glo. allegat rex. in l. si quis hac lege ff. de rei uendicatio. ubi probatur dictum dominium esse directum, & rei uendicationem competere directam, licet dominii usus quoad ius alienandi impeditus sit, & licet uideam quod nunnulli ex Theologis istam consequentiam admittant, non potest quis alienare, ergo dominus non est, apud nos tamen nullam uim habet, ut probatum est. nec minus prædicti, qui alienare non possunt, domini sunt, quam infans, uel furiosus homines sunt, & per consequens sub definitione hominis, (quod animal rationale est) comprehenduntur, etiam si usum rationis non habeant, sicigitur episcopi, uel clerici, quod alienare res suorum beneficiorum non possint, non ideo domini non sunt censendi, quinimmo si rei dotalis dominus est maritus, quare episcopus, quæ dotis nomine ab ecclesia ei conceduntur, qui eius sponsus dicitur, ut per S. Thomam in 3. in q. 40. art. 4. in fi. in addit. inter quem, & ecclesiam matrimonium spirituale interuenit

DE REDDIT. ECCLES.

uenit c. inter corporalia de transl. episcop. uel electi. glo. in c. cum in cunctis de electio. & nota. in c. dudum §. fina. eodem tit. & in signum matrimonii anulum gerit, ut c. clerici de uir. & honores. cleri. secundum abba. c. fi. col. 2. de postul. prælato, post magist. in 4. senten. distinct. 21. c. 2. quare inquam episcopus dotis suæ dominus non efficietur? nec si pauperibus fructus distribuere teneretur, & ecclesiam sustentare, hoc impediret, quominus dominus esset, nec enim ab oneribus rerum dotalium hoc alienum est, ut quis ex eis uxorem, & familiam alere teneatur, ut in l. pro oneribus C. de iure doti. ideo nec id opponitur dominio, cum his existentibus maritus dotis uere, & simpliciter dominus sit, ut supra ostensum est, idem que in clerico quoad dominium rerum sui beneficii simili ratione dicendum est, ut non ideo minus dominus sit, quod bona beneficii alienare non possit, sed ea facta recta successor in beneficio conseruare teneatur. empta uero
ex

ex fructibus beneficiorum conseruare debet, non quod etiam empta de fructibus rerū dotalium a marito uxoris uel dotalia efficiātur, ut pperā arguēdo Aegid. de Bellame. in c. cum uenerabilis nu. 58. circa fin. de exceptio, quia licet empta de pecunia dotali dotalia efficiantur, ut l. si ut proponis C. de rei uendicat. tñ fructus rei dotalis, non sunt dotalis, nec ullus unquam hoc dixit, nec dicere potuit, cum sit contra mentem omnium legum, ut ff. de iure dot. l. dotis fructus & ff. solut. matrimo. l. diuortio l. si ante nuptias l. fructus etiam, & ff. de dona. inter uir. & uxo. in l. uxor marito ubi glo. & facit C. de iur. do. l. pro oneribus quinimmo adeo fructus rei dotalis sunt mariti, ut nec ualeat pactum impositū in dote, ut fructus pertineant ad uxorē tex. est in l. si conuenerit. 2. ff. de pact. dotalibus, sed quia hoc onus ius canonicum ueluit clericis imponere, ne rerum augendarum cupiditate, uel ambitione ad patrimonium amplificanda incumberent,

in

DE REDDIT. ECCLES.

in quo, sicut in aliis (ut supra dictū est) attendenda est consuetudo an de iis rebus eisdem disponere libere concedat, ut in Hispania introductum est . clericus igitur, uel episcopus dominus est, uti tamen isto dominio ita possunt, ut sacris canonibus, ubi abrogati non fuerint, legem ipsis, & modum quoad eiusdem domini usum imponentibus non contraueniant.

Nec his obstat, quod prælati, procuratores, non domini appellentur, ut supra deductum est pro Archid. opinione in 3 argum. quia respondetur, id uerum esse respectu illarum portionum, quæ suæ mensæ non sunt applicatæ, earum enim administratores sunt, non domini, sicut & quilibet clericus dignitatem habens cum administratione, qui non suam portionem sibi assignatam solum, sed & aliorum, uel ecclesiæ administrat, cuius portionis, quæ suæ mensæ nõ est, administrator est, non dominus; sed partis suæ, quomodocunque ei attributa sit, siue per diuisionem, uel erectionē bene-

PARS QUARTA C. VI 241

bñficii dñs est, qđ maxime procedit cō
 suetudine existēte, quæ liberā fructuum
 alienationē permittit, quia quamuis il-
 la cōsequētia bona nō sit, alienare quis
 nō pōt, ergo dñs nō est: hęc tñ sēper ue-
 ra erit, iure suo alienare quis pōt, ergo
 dominus est. huius autem dominii ac-
 quisitio (ut dictum est) non efficit, ut
 clerici possint libere rebus ecclesiasti-
 cis abuti, cum & in propriis rebus ma-
 xime restituitoni subiectis, quales bene-
 ficiorum sunt, leges iustitiæ facultatem
 disponēdi in multis restringant, & adī-
 mant, sed præcepto charitatis, quod
 omnia bonorum genera compræhen-
 dit, maxime (ut dictum est) clerici con-
 stringuntur, ut nec eos dominos con-
 stituere aliquid plus eis tribuat, ut ab
 elemosynis ex debito charitatis excu-
 sentur, quo ad alia tamen nō est sine ef-
 fectu, maxime enim interest an clericus
 dominus, uel usufructuarius iudice-
 tur, nam si usufructuarius sit, non fa-
 ciet fructus suos, nisi sint collecti iuxta
 materiam textus in l. defuncta ff. de usu

HH fruct.

DE REDDIT. ECCLES.

fruct. ideo si ante moriatur, uel benefici-
cium Dimittat fructus ad eū non per-
tinebunt, si uero dominus sit, non illa
computatio fiet, sed pro rata temporis,
quo beneficiū obtinuit, fructus sibi de-
debuntur exemplo mariti, si morte, uel
alias matrimonium collectis nondum
fructibus dissoluatur iuxta tex. In l. di-
uortio ff. solut. matri. ut Ibidē sensit Al-
13 beri. & hæc comparatio est melior, cum
mariti fiant fructus rei dotalis, ratione
dominii, & onerum matrimonii, ut in
l. pro oneribus. C. de Iur. dot. & lō æquū
est, ut temporis etiam ante collectionē
fructuum, quo onera matrimonii su-
stinuit, ratio habeatur, ut fructuum pro
rata particeps sit. Ita etiam in clerico,
cui propter officium, & seruitium da-
tur beneficium, æquum est, ut ratio tē-
poris, quo inseruiuit, etiam fructibus
non collectis ratio habeatur, ut stipen-
dio sui laboris non defraudetur, & ista
opinio est uerior, licet passim docto. se-
quantur usufructuarii exemplum, ut
bene cōtra eos defendit Reuerend. Epi.
sco

l. l. Segobien. lib. 1. varia. resoluti. c. 15.
 ubi late de hoc, nec similis ratio est cleri-
 ci, & fideicommissarii, ut exemplum eius se-
 qui debeamus, de quo in l. Herenn. 1. ff.
 de usur. quia cum hæres lucratiuo tit. pos-
 sideat, non est, cur ei clericus, cui onus of-
 ficii cum beneficio est annexum, comparetur:
 ideo omnino soli marito iustissime compara-
 bitur, ut fructuum diuisio secundum cõputa-
 tionem d. l. diuortio fiat, quod in Hispa-
 nia nostra consuetudine est receptum.
 quod si tenere uelis opinionem eorum,
 qui distinguunt, sint ne fructus collecti
 a beneficiato, uel non ad instar usufru-
 ctuarii, tunc pro collectis habebuntur, si
 14a prædone, qui spoliauit beneficiatum,
 fructus colligantur secundum specula-
 tor. titulo de actore num. 64. uerficulo
 rector quoque & Aegid. de bellame. in
 capit. si quis iam translatus. 21. quæst.
 2. facit. doctrina Bart. in lege si, Vrba-
 na numero 5. & Iason. nume. 13. ff.
 de condictio. in debi. sed prædicta opi-
 nio dubia est, si esset eiusdem rationis
 beneficiatus, ac usufructuarius ut in l. si fur,

DE REDDIT. ECCLES.

ff. de usufr. ubi si fructus colligantur a fure, dño fundi, non usufructuario conditio datur, neque facit doctrina, Bart. quia respicit priuilegium ecclesiæ, non beneficiati, ideo magis facit contra beneficiatū nisi dicas in dicta l. si fur. dari domino actionem, sed in usufructuarii utilitatem cedere, & ita illa lex faciet pro doctrina speculatoris præsupposito quod beneficiatus de fructibus a se collectis disponere possit, uel secundum opinionem, & distinctionem Hostiensis, uel ex consuetudine, nam tenendo opinionem Archidiaconi nihil facit fructus esse collectos a fure, cum, etiam si ab ipso beneficiato essent percepti, & reconditi debeantur ecclesiæ, uel successori, si transferatur, uel moriatur, ut ex iam deductis in 3. parte circa opinionem Archidiaconi apparet. uide etiam, quæ dicta sunt supra in 2. parte c. 4. infine. Ex supradictis, maxime ex Sancti Thomæ doctrina credo satis, superque declaratum, quid in singulis dictarum opinionum sit tenendum, nec opus est sigil-

figillatim respondere, solum remanet
 authoritas gratiani in contrarium, quã
 supra in decimo argumen. pro Archi-
 diac. adducto retulimus, quæ non de-
 bet esse tanti, ut opinio Bea. Thom. &
 consuetudo. tot. prouinciarum non sit
 15 pluris æstimanda; Nec Concilium Tri-
 dentinum sessio. 25. in hac parte ali-
 quid innouat, cum magis debitum cha-
 ritatis respiciat, & officii sui clericos ad-
 moneat, quam aliquid specialiter in
 hac re statuatur, sed in genere ostendat id,
 ad quod ex debito charitatis episcopi,
 16 & clerici sint obligati. unum superest
 quod in hac re admoneamus (in quo cle-
 ricis cum laicis est causa communis) 7
 ut si quis harum quæstionum uere ue-
 lit uitare labyrinthos & uitium prodiga-
 litatis, & avaritiæ penitus stirpare, quod
 deo adiuuante difficile non erit, atten-
 te consideret, quot miserorum homi-
 nũ laboribus diuitiæ, uectigalibus, cen-
 sibus, in dictis, & super in dictis cõstet,
 & omnia ea, quæ humano usui sunt cõ-
 parata, quot agricolarum ærumna,
 HH 3 quot

DE REDDIT. ECCLES.

quot pastorū calamitatibus, quot pau-
perū mulierū Vigiliis, & inedia, q̄ in som-
nes noctes, ac continuos dies male pa-
stæ, & male uestitæ transigūt: & quot et̄
homines utriusque sexus fame, & nudi-
tate, carceribus, & infirmitatibus, & aliis
huius vitæ infortuniis circumdati, em̄
his, quæ diuitibus superfluunt, possint su-
leuari, si hæc inquam attente confide-
rētur, uno momento lōgo tēpore qua-
sita nullus temerē profunderet, nec diuiti-
sepulchris prius retineret, & ut recte ait
Platonem inquit Socrates, *Non multis re-
gibus, indigeremus propter disciplinam.* Quod si
eam, quæ antiqui patres in episcopis, &
17 clericis exigunt, contemplemur, non
possumus non fateri ab eorum in-
stitutis tam longo intervallo distan-
tissimos constitutos nos esse piculo. Di-
uus Ciprianus pro quodā Victore nō es-
se orādū, neq; oblationē pro eius dormi-
tione fieri debere iudicauit, quod Tuto-
rē in testamento suo præsbyterū noīaue-
rat, ut in epist. 9. quā ad clerū furr̄ &
plebē li. i. scripsit, apparet, & h̄ in c. . . .
88. dist.

88. di. in conc. Carthag. 4. statutū ē c. 17. *Vt episcop⁹ gubernationē viduarū, pupillarū, et peregrindrū nō per se ipsū, sed per Archipresbyterū, aut Archidiaconū agat, Et in c. 18. Vt episcopus tuitionē testamētōrū nō suscipiat, Et i c. 19. Vt Episcopus nullā rei familiaris curā ad se reuocet, sed ut lectioni, et orationi, et uerbi Dei prædicationi tantū mō uacet;* Et hī in c. Episcopus tuitionē cū duobus seq. 88. distinct. Et Dñs in Euāgelio Iuueni, qui redire ad sepeliendū patrē uolebat, rñdit *sine mortuos sepelire mortuos suos* Hæc tēpore Illorum Sāct. Patrū oēs catholici, et laici præstabāt, ideo a præbyteris, & Episcopis, qui maiore perfectionē sequi debēt, amplius exigebat. At hodie nō solū in laicis, uerū & in Episcopis hæc desideratur, quorū mun⁹ præcipu⁹ prædicationis est, & orōnis, ab illisq; principālī id exigitur. Prædicationis aut uerbum lati⁹ patet, nec solus hoc manus implet qui ex suggesto cōcionat, licet ea pars maximī faciēda sit, atq; laudāda, neq; n. tm̄ eo solo mō præstari pōt & debet, nā uerbi Dei prædicationis sicut, & orōi Episco. dēt esse cōtinua morat.

HH + &

DE REDDIT. ECCLES.

& ciuilitate intelligendo non mathematice ut uir ille sanctissimus frat. Lodouicus de granata ord. S. Dominici in lib. 3. de oration. sermo. 3. interpretatur, uerbi inquam Dei prædicatio non ad solam illam, quæ in suggesto fit, est referenda, sed ad eam, de qua Paul. aposto. in epistolis quas ad Thimothe. episc. mu. & officium præscribens, scripsit, inquit enim, *attende lectioni, exhortationi, doctrinae, & iterum prædica uerbum, in sta opportune, importane, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* hæc est prædicatio de qua Paul. quæ semper præstari debet, secundum temporis, & personarum indigentiam & priuatim, & publice, quia multi sanctissimi episcopi uerbum Dei prædicarunt, qui non passim concionabantur & licet diuus Augustinus, Ambrosius, & Gregorius sæpe id fecissent, non tamen potissima pars prædicationis uerbi Dei in eis hæc fuit, quam in concionando præstabant, sic etiam a sanctissimo Domino Nostro Pio concionando non suggesto, sed omnibus actionibus suis

fuis uerbum Dei, & prædicatur, & laudatur, sicut & ab aliis multis sanctissimis Pontificibus similiter factum esse intelligimus. hoc dixisse uolui, quia sicut Hostiensis & alii in c. 1. de consanguini. & affin. & felin. in c. clerici de iudi. Romã. cons. 333. num. 11. & Petrus de Baif. in tracta. de electio. 3. par. c. 31. num. 8. & Staphil. in tracta. de grat. expecta. s. uidendum num. 3. uol. 4. tract. & bon. Curt. tract. de nobil. 3. part. num. 49. & 50. uol. 5. canonistis in ecclesiasticis dignitatibus præferendos theologos non existimant, sed secundum locorum indigentiam hos, uel illos promouendos, ita non desunt, qui eos solos dignos episcopali munere arbitrantur, qui illud concionandi munus possunt obire, prædictos uero, & cæteros alios eo munere excludendos, sed hodie sacrum Concilium Tridentinum has ambitiosas altercationes determinat, & illi met, qui hoc munus antea profitebãtur, facti episcopi raro præstant aliis necessariis operibus intenti, ut in concionandi opus non esse ita necessaria.

DE REDDIT. ECCLES.

cessarium, ut prius, quàm eis conferren-
 tur. Episcopatus, prædicabant prorsus
 fateantur, & recantare palynodiam re
 ipsa ostendant; aliud enim, cum operi
 manus admoueras res ipsa docet, quàm
 quod prius sæpe tecum fueris medita-
 tus, & arena ipsa sæpe reiiciendum ostē-
 dit; quod maximo usui fore antea per-
 ludendo arbitraberis; Ideo stultior Mo-
 richo sit, ut est in proverbio, qui in alio
 no choro saltat. nec mirum sit, si aliud
 soli contemplationi deditus arbitra-
 aliud uero prudens Episcopus exequa-
 tur, quæ enim ex longinquo prospicias
 non eiusmodi sunt, ut apparent; nisi
 fueris *πάρ' ὧθε λύσαν ἐγγυ'θεν δὲ πᾶς τυφλός.*
 Ut Sophocles inquit; sed melius alii,
 qui re ipsa hæc præstant, uerbis de-
 bunt. nos huic opusculo paucorum
 rum sætui finem imponamus, in quo
 si quid est, quod publicam utilitatem
 iuuare ualeat, Deo Optimo Max. gratias
 agendas censeo, contra uero, quid
 culpæ homini a deo occupato po-
 putari, a lectore beneuolo spero

con-

PARS QVARTA C. VI. 246

condonandum, cuius æquissimo iudicio opinioniones nostras iudicandas offerimus. Imprimis autem eas sanctiss. D. N. Pii Quinti Christi ueri Vicarii, Petriq; legitimi successoris, eiusque Catholicae Romanæ Ecclesiæ Censuræ, & determinationi submittimus.

Laus Deo.

F I N I S.

Series chartarum . .

a b c   A B C D E F G H I K L
          M N O P Q R S T V X Y Z
AA BB CC DD EE FF GG HH.

Omnes sunt Quaterniones .

ROMAE,
Apud Iulium Accol-
tum. 1569.

Series chartarum.

a b c A B C D E F G H I K L
M N O P Q R S T V X Y Z
AA BB CC DD EE FF GG HH.

Quinta Sicut Quadratae.

ROMAE,

Apud Iulium Accol-
tum. 1569.

